Hullu poro

(šílení sobi)

Finsko 2009

(14.6.09 - 5.7.09)

(veškeré názvy měst a obcí se snažím uvádět v původní podobě, bez skloňování)

Předmluva

Počtvrté jsme neodolali volání dálek a vyrazili směr sever. Záměrně se vyhýbám termínu Skandinávie, protože jako naše cílová destinace bylo zvoleno Finsko. Země totiž leží v kontinentální Evropě, nikoliv ve Skandinávii.

Finové nazývají svou zemi Suomi, ale v anglicky mluvívích zemích je známá jako Finland. Vodítko nám poskytne francouzština. Fin znamená „konec“ a fin de lande může vyjadřovat „konec světa“, případně severní konec evropské pevniny. Římané nazývali tuto oblast Fennia. V angličtině znamená slovo fen bažinu, močál a většinou se používá pro nízko položenou, vodou prosáklou rovinu ve východní Anglii. Římané se dostali i do Anglie a Finsko je přesně taková bažinatá oblast. Bažina se ve finštině řekne suo.

Příprava tentokrát probíhala mnohem méně obsáhle než loni před Švédskem. Nyní jsem si zakoupila dva průvodce, oba pročetla, s sebou pak vzala jen jednoho, a z něj jsem aktuálně čerpala. Měli jsme jen hrubou představu míst, která chceme navštívit, a před odjezdem jsme si zakoupili za 229€ lístky Interrail, které nám zajištovaly neomezené cestování po Finsku v průběhu osmi námi vybraných dnů.

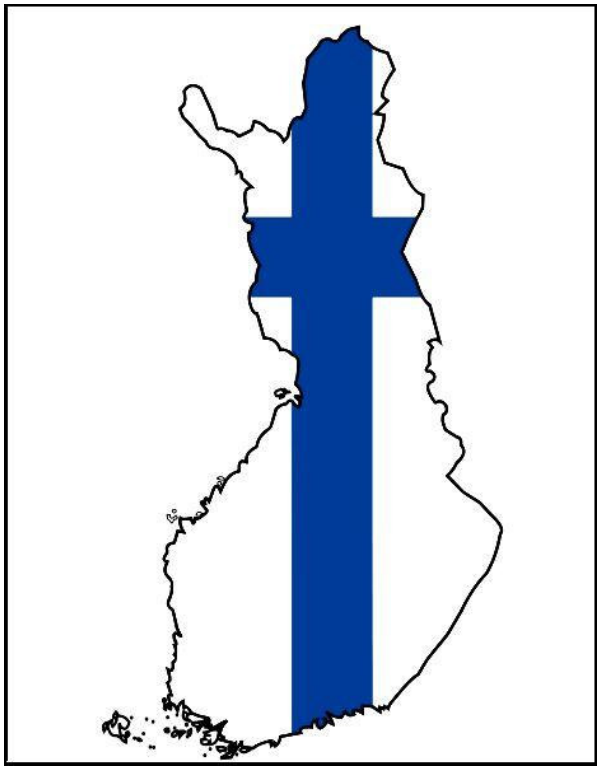

Den -2., pátek 12.6.
Konec zdravotnictví v Čechách?

Moji pacienti se zřejmě domnívají, že mým odjezdem na dovolenou nastane kolaps lékařské péče. V pátek, poslední pracovní den před mou třítýdenní dovolenou, to tak rozhodně vypadalo. Dopoledne natřískaná čekárna tak, že jsem nevěřila, že by se mi povedlo urvat se alespoň na oběd. Nakonec jsem se propracovala k obědové pauze, patřičně si vychutnala půlhodinu, kdy na mě nikdo nemluví a já nemusím nikoho poslouchat a na nikoho mluvit, a odpoledne jsem pokračovala v maratonu. Když odešel poslední pacient, čekala na mě ještě papírová práce – dopsat důchody, lázně, pojistky, bezmocnosti. Když jsem skončila, bylo pozdní odpoledne.
Po příjezdu domů jsem se rozhodla začít balit již dnes. Než Luboš večer dorazil z porady, až na drobné detaily jsme měli více méně sbaleno. Do baohů se mi povedlo nacpat vše kromě karimatek, stanu, slaniny, foto/video/techniky a bund. Po zralé úvaze, že zítra je též den, jsme zbytek nechali až na zítra, dali si sprchu a zalehli. Ještě jsem nastavila budík na 7,30 – přece jenom jsme schopni vyspávat do oběda, a zrovna zítra by se to nepříliš hodilo. Před usnutím jsem byla sama sobě vděčná za podrobný soupis věcí, které taháme do Finska. Díky tomu bylo balení velmi jednoduché, a to jsem ještě netušila, jak moc to oceníme na letišti – díky pečlivě zpracovanému seznamu jsme velmi jednoduše vyřešili povolené váhy odbavených zavazadel.

Den -1., sobota 13.6

Jedeme na sever = jedeme na západ

Díky mému geniálnímu nápadu sbalit se již den předem jsme dnes nemuseli dělat téměř nic. Tím téměř je míněno, že jsme se napapali, umyli, sbalili stan a karimatky, připnuli je na baoh, vytáhli slaninu z ledničky, narvali ji do malého příručního batohu, zvážili baohy, a na poslední chvíli jsem se ještě rozhodla vzít si plavky /pche, opět již druhý rok jsem je pouze vyvezla na výlet, kdežto Luboš svoje užil/.

Když jsme se odpoledne vydali na vlak do Prahy, uvědomila jsem si, že vlastně naše cesta na sever začíná přesunem na západ. Neboli tím, že jedeme na západ, jedeme vlastně na sever. Docela mě to pobavilo.

V Praze jsme se ubytovali v hotelu Krystal, což je naše a zejména Lubošovo ubytko pokaždé, když letíme z Ruzyně brzo ráno. Někdo by ovšem možná polemizoval, zda odlet 12,50 lze ještě považovat za „brzké ráno“.

V hotelové cimře bylo neskutečné horko. Ani čumět na TV se nám nechtělo, zvlášť já jsem měla něco jako cestovní horečku. Dali jsme dobíjet veškerou dostupnou elektrotechniku, umyli se a zalehli.

Den 0., neděle 14.6.

Bez zavazadel na polárním kruhu

Zahrčel budík a nás přivítalo nové ráno. Seběhli jsme do přízemí na snídani, která probíhala formou švédského stolu, popadli baohy a vydali se na šalinu a na Divoké Šárce jsme přestoupili na totálně narvaný autobus, který nás dovezl na letiště. Asi půlhodinová jízda na jedné noze, přičemž se o ni navíc opíral 20kg batoh, rozhodně nepatří mezi mé favority. Ještě že takové cesty konám maximálně dvakrát do roka.

Na letišti jsme si našli tichý koutek a Luboš dle mého seznamu spočítal, jak účelně provést reorganizaci. To se mu to plánuje, když hodiny práce jsem nad tím předem strávila já - nejtěžší bylo zjistit váhy ponožek a triček.

Letos jsme se rozhodli riskovat a nechat zvenku na baozích stan i obě karimatky. Nic horšího, než že o ně přijdem, se nemůže stát. Luboš měl stan i svoji karimatku poměrně pevně přidělanou, takže jsme to již neřešili, svoji karimatku jsem ale raději otočila o 90%, aby byla položena podélně na batohu, a pro jistotu jsem vše ještě stáhla gumicukem.

Ještě honem na poslední chvíli jsme narvali 1kg slaniny z příručního batohu do velkého, který bude odbaven. Uch, kdybychom na to zapomněli, určitě by nám to ostraha nedovolila převézt přes check-in. Luboš mě taky přesvědčil, že je dobrý nápad si do příručního batohu dát pastu, zubní kartáček a ústní vodu. S poslední jmenovanou věcí byl problém - velké balení jsem si netroufla, a protože jsme to dopředu neplánovali, neměli jsme žádnou skleničku, kam si trochu odlít. Nakonec jsem si pár mililitrů nalila do lahvičky od ibalginu.

Luboš ještě honem utíkal do volné přepážky zvážit naše batohy, jeho měl 20,5kg, můj 16kg. Dostalo se mu ubezpečení, že je to OK.

Pak jsme se postavili do fronty na balení zavazadel, vyplácli 80kč za jeden batoh, aby nám maník batohy omotal potravinovou folií v ceně asi 5kč.

Jako příruční nám zůstal můj foťák, Lubošova kamera, bundy a „kakací“ mikiny /termín vymyslel kdysi dávno Luboš, jelikož jejich barva mu připomínala jistý výměšek/.

Náš pokus odbavit se samoobslužně přes automat selhal, museli jsme se postavit do dlouhého štrůdlu cestujících. Postupovalo to pomalu, stihla jsem se ještě i vyčurat.

Když na nás konečně přišla řada, Luboš se nejprve ptal, proč nám nejde automatické odbavení. Dostalo se mu odpovědi, že sice letíme s Finnair, ale je to provozováno ČSA /nebo naopak/. No a ten automat nepodporuje právě tu druhou společnost. Proč, to nám nikdo nebyl schopen vysvětlit, navíc prý samo letiště nevlastní budovu a je tam v pronájmu. Divné.

takhle letěly naše baťohy

Trochu nerudný pracovník u odbavení mrsknul batohy na váhu a odmítl nechat letět Lubošův batoh s odůvodněním, že váží 21kg. Prý si máme kilo odebrat. Čuměla jsem na něj, na baťoh omotaný folií, zase na něj a nevěděla, co říct. Mezitím u vedlejší přepážky jiný pracovník nechtěl postarší dvojici převzít zavazadlo, které vážilo 31kg. Pár to ovšem měl dohromady, takže povolenou váhu na osobu splnili, ale nevlezli se už do podmínky 20kg na zavazadlo. Nepomohlo jim žádné přesvědčování, stroze byli vyzváni, aby si z jednoho 31kg zavazadla udělali zavazadla dvě. Přitom na kilogramy by to bylo úplně stejné. Paní se skoro rozbrečela, prostě jiné zavazadlo neměli, přesto jim nic jiného nezbývalo, než se pokusit sehnat nějakou tašku nebo kufřík, do kterého by přesunuli tak 11kg.

Když jsem konečně našla řeč, navrhla jsem, že to mizerné kilo, o které Lubošův batoh překročil limit, prostě zaplatíme. Tím jsem zase zmátla pracovníka, nakonec obměkl, že prý Lubošovi prostě

napíše o kilo mín a mně zase o kilo víc. Holt vlk se nažere a koza zůstane celá. Kroutili jsme nad tím udiveně hlavou.

Když už jsme byli u tak „ochotného“ pracovníka, strčili jsme mu i naše pokračovací letenky, zda by nás i naše zavazadla již mohl odbavit i na následující let. Chvilinku remcal, ale nakonec to udělal. Nafasovali jsme letenky až do Rovaniemi, na batohy nalepil též nálepku, že směřují až na polární kruh, a ubezpečil nás, že se už o nic nemusíme starat.

Ruzyňské letiště

Času jsme měli spoustu. Jak jsem ráno ošidila kafe, začal se u mě projevovat deficit. Hlavně jsem si nedovedla představit, jak přejdu hory bez pořádné dávky kofeinu, tak jsme vydali se tedy hledat kavárnu, abych se „předzásobila“.

Bohužel, všechny kavárny se tvářily, že k nim chodí pouze bohatá klientela, a tomu i odpovídala cena. Nakonec zvítězila závislost a rozhodla jsem se si v jedné zastrčené kafčo pořídit. Za 90Kč bylo nejenom kafe, ale i volný přístup na net, čehož jsem využila a rozeslala pár mailů.

Tak nějak jsme se poflakovali po letišti a zabíjeli čas, než jsme se konečně ocitli v letadle. Bylo poloprázdné, měli jsme pro sebe trojici sedadel. V průběhu letu jsme dostali nápoje /projevila se krize, alko už jen za peníze, v ceně pouze nealko a i to v omezené míře/ a malou bagetku. Holt šetří

se, kde se dá.

Dvě hodiny ve vzduchu utekly poměrně rychle, včas jsme přistáli v Helsinkách, kde jsme měli čtyři hodiny času do dalšího letu. Rozhodli jsme se neopouštět transferovou halu, znamenalo by to muset pak znovu projít odbavením, tak jsme raději trajdali po obchodech. Napřed jsme se pro jistotu vydali k přepážce, abychom se informovali, zda opravdu naše baohy nabraly správný směr. Tělnatá Finka mrkla na naše lístky, ani si nic neověřovala, a prohlásila, že určitě naše zavazadla přistanou s námi na polárním kruhu. Víc jsme udělat nemohli.

tranzit na letišti
v Helsinkách - sobí salám

Taky jsme se pídili po číslech sedadel. Pracovnice nám vysvětlila, že linka Helsinki-Rovaniemi je velmi frekventovaná, lítá se čtyřikrát denně, a tak si prý vyberem místa až v letadle. Koukám, že každý rok zažívám překvapení.

Prolezli jsme obchody, trošku jsme bojovali se systémem, v kterém kšeftě si nakoupíme a ve kterém nám nic neprodají. Zde totiž striktně dodržovali systém, že nakoupit si lze pouze při odletu ze země. Že máme v košíku pouze vodu a nikoliv věci bez cla, nikoho nezajímalo. Naštěstí nám ale prodavačka ukázala obchod, kde si prý nakoupíme, i když zůstáváme ve Finsku. Navíc tento obchůdek nám učaroval, nabízel spoustu věcí ze sobího masa. Zapamatovali jsme si jeho polohu, plánovali jsme se tady za tři týdny stavit pro dárky a suvenýry domů.

Honila nás mlsná, tak jsme se do obchůdku vrátili a koupili si náš první sobí salám ve Finsku. Nakonec jsem si do košíku přihodila ještě jedno balení a chleba. Plánovala jsem to totiž na zítřejší

snídani, kdy budeme sice v Rovaniemi v kempu, ale bez plynových bomb, protože přistaneme pozdě večer a ty si pořídíme až zítra. Že nakonec bude vše jinak a za nakoupení jídla budu strašně vděčná, jsem netušila.

Hned před obchodem jsme se usadili a pojedli chlebík se sobím salámkem. Pochutnali jsme si. Jak jsme tak čekali v transferové hale, všimli jsme si, že veškeré lety do Oulu byly zrušeny z důvodu špatného počasí. Věděla jsem, že Oulu leží cca 300km jižně od Rovaniemi, tak jsem doufala, že náš let bude bez problémů.

Udivilo mě, kolik letů se odbavovalo z Helsinek. Luboš usoudil, že to je vlastně nejvýchodnější „civilizované“ letiště, tak asi proto. Většina letů byla mnohem dál na východ, hlavně do Japonska. Konečně přistavili naše letadýlko, vlezli jsme dovnitř a vydali se až na konec, Luboš začal točit, ale byl upozorněn letuškou, že může natáčet mě nebo letadlo, ale nikoho jiného a vůbec už ne cestující. Jen co jsme si sedli na naše místa, venku se zatáhla obloha, evidentně se i ochladilo, a začal prudký liják. Že by se přenesla studená fronta z Oulu? Každopádně Luboš začal panikařit, že letíme na sever do zimy a určitě zmrzneme. Mně též nebylo nejlíp, jak jsem totiž před odletem zvažovala, kterou mikinu, nakonec jsem se rozhodla pro tenčí a míň teplou.

Jestli se nám v minulém letadle občerstvení zdálo jako odbyté, tak tohle nebylo žádné. Nevěděla jsem, že se vyrábějí tak malinkaté bulky. Průměr byl asi 6cm, vešla se mi do dlaně a vevnitř byl

plátek sýra. Ještě že jsme se před odletem nacpali sobím salámem.
Pilot nám po celou dobu letu promítal záběry z kamery, připevněné na podvozku letadla. Bylo úžasné sledovat přistávací dráhu a pak mraky tak, jak je vidí v kokpitu.

Po hodině letu jsme se ocitli v Rovaniemi, na oficiálním letišti Santa Clause. Tomu byla uzpůsobena i hala a pás, na kterém vyjížděla zavazadla. Všude byli sobi a jiná severská zvířata.
Spořádaně jsme s ostatními cestujícími čekali na naše batohy, bylo kolem 23. hodiny, venku nezapadalo slunce. Vyběhla jsem před halu zjistit, jak se odtud dostaneme do města. Neuspěla jsem, řidič autobusu neuměl anglicky a přes moje protesty odjel. S řidičem taxíku komunikace nevypadala o mnoho lépe. Nějaká starší dáma to zjistila a hrozně se jí nelíbilo, jak jsem byla odmítnuta, běžela za někým z letiště a ten zadržel taxikáře těsně před tím, než odjel. Ovšem nic nám to nebylo platné, neměli jsme svoje zavazadla.
Že je situace vážná, vyšlo najevo v zápětí. Luboš byl jediný cestující u pásu, ten se navíc zastavil. Letištní hala se vylidnila, zůstala zde jen ta Finka, která lobovala za taxi pro nás. Nezbylo mně než vydat se k ní, aby nám opět pomohla. Byla hrozně ochotná, ale nebylo v jejích silách nám zavolat někoho z letiště, aby se nás ujal, a tak nastoupila do taxíku. Loučila se s námi s přáním, abychom dobře dopadli.
Bohužel, na letišti veškerý personál končil šichtu a nejevil žádný zájem pomoci dvěma unaveným

turistům v tričkách. Povedlo se nám alespoň sepsat hlášení o ztrátě/nedoručení zavazadel. Pracovnice letiště nám ještě rozdala toaletní tašky a to bylo vše. Pokusila se nás vyhnat ven. Ven z letiště, do zimy a deště. Snažili jsme se ji přesvědčit, že 100 € na hotel prostě nemáme, plánovali jsme spát ve stanu. Chtěla nás tedy odkázat do nějakého týpí, které by mělo být asi 15minut. Jenže my neměli spacáky a když jsme se jí tedy zeptali, jak tam máme spát, pokrčila rameny. Chtěla mermomocí odjet domů a ztrátu zavazadel nechat na denní směnu.
Luboš se ovšem jen tak odbýt nenechal. Prosadil si, že zůstaneme v letištní hale, kde je teplo, WC a světlo. Pracovnice rezignovaně odešla a nastoupila ostraha, která se nás snažila vystrnadit na nějakou asi 3km vzdálenou benzinku, ale uhájili jsme si naše pozice v teplé hale.

Když nám konečně všichni dali pokoj, začali jsme dle našich možností pátrat po batozích. Bohužel, nikdo to nebral na žádném z telefonů uvedených na letence. Nezbylo než obrátit se s prosbou o pomoc na někoho v ČR. Vyhrál švagr, kterého jsme zahrnuli informacemi a požadavky. Povedlo se mu zjistit mnohem více:

1. letiště Helsinky, ač stran transferu frekventované, má již prostě padla
2. letiště Praha, malinkaté a rozhodně ne transferové, má non-stop telefonní linku

3. údajně se paní v Praze dušovala, že naše zavazadla naložili do letadla do Helsinek
4. s největší pravděpodobností jsou batohy stále v Helsinkách
5. pokud je žádný imbecil nenaložil do letadla třebas do Osaky, měly by přiletět prvním ranním letadlem za námi

Byla půlnoc místního času, u nás o hodinu méně, poslala jsem švagra spát, nemělo smysl ho nechat ponocovat zbytečně, a před námi byla dlouhatánská noc. Měla jsem menstruaci, vložky byly někde v batohu neznámo kde, u sebe jsem měla poslední, tu jsem si ale hodlala šetřit až bude hůře.
Pojedli jsme trochu sobího salámu s chlebem, vyčistili jsme si zuby /zde jsem byla ráda, že Luboš chtěl mít u sebe základní hygienické propriety/ a prohledala jsem obsah toaletních tašek věnovaných od Finnaru. Vložky zde bohužel nebyly, zato se zde nacházela trička, ponožky, žiletka, malá zubní pasta, jednorázový kartáček na zuby, tekuté mýdlo a krém. Každá toaletní taška vážila tak půl kila. Když jsem si představila, jak tuhle zbytečnou váhu potáhnem, přitom jsem v rámci úspor vzala tenkou mikinu, tak jsem chtěla ty tašky někde vyhodit, ale Luboš se vzepřel, že to ani omylem, je to skvělý suvenýr. No dobře, ale potáhne si to on.
Zatím jsme situaci brali s nadhledem, ale trošku nám náladu kazilo vědomí, že nemáme naše pravidelné léky. Jasně, když na jeden den vynecháme, tak Luboš určitě nedostane hypertenzní krizi a mě plicní embolie neskolí, ale dlouho otálet nebudeme moct. Navíc bez spacáků, karimatek, stanu a ostatní outdoor výbavy by nemělo smysl se nikam vydávat, tak jsem se domluvili, že pokud zítra batohy nepřiletí, vracíme se domů.
Aby průserů nebylo málo, ukázalo se, že se ústní voda vylila z provizorní lahvičky rovnou na moji bundu. Materiál sice musí něco vydržet, ale pochybuji, že je testovaný zrovna na pošplíchání Listerinem.
Rozprostřeli jsme pod sebe bundy /které by rozhodně neměly být tímto způsobem užívány/, já jsem si ještě pod sebe vytáhla nouzovou karimatku z příručního batohu a do něj strčila nohy a pokusili jsme se usnout.

Den 1., pondělí 15.6.

Konečně sever

Nastala jedna z nejtěžších nocí mého života. Mezi půlnocí a třetí hodinou ráno se čas neuvěřitelně vlekl. Od země táhl mrazivý průvan, na bundě se leželo nepohodlně a ke všemu ze začal ozývat zub. Přece jsem nepřijela na sever jen proto, abych skončila na zdejší stomatochirurgii. Zapila jsem si pro jistotu jediný a poslední brufen.

Převalovala jsem se, ale marně, nepodařilo se mi usnout. Vzdala jsem tedy další pokusy, sedla jsem si na židličku a studovala prospekty, které byly v hale volně k dispozici. Luboš též nevypadal, že by spal, tak jsme se snažili zabavit alespoň povídáním si. Vzhledem k omezenému počtu témat, o kterých jsme byli schopni mluvit (respektive téma bylo pouze jediné- kdepak máme naše batohy?), jsme to po chvíli vzdali.

Nevěřila jsem, že hodina může být tak dlouhá. Rozhodla jsem se alespoň věnovat se hygieně. Již předtím jsem si všimla, že na dámských WC je v každé kabině namontovaná sprcha, která ale očividně slouží pouze k omytí záchodového prkýnka.

Zaklapla jsem víko od WC, podlahu si vystlala papírovými ručníky, pár dalších jsem si nachystala na utření sebe sama a osprchovala jsem se. Slastný pocit. K završení spokojenosti jsem si dala poslední vložku. Poutírala jsem po sobě podlahu tak, aby zůstala v takovém stavu, jako když jsem sem přišla.

Vrátila jsem se k Lubošovi, a ač rozespalý, hned zaznamenal, že čistota ze mě jen sálá. Vytřeštil na mě oči, když jsem mu vysvětlila, že jsem byla v improvizované sprše a hned vlítnul na pánské WC. Celý nešťastný pak bědoval, že to nezjistil dříve, mohl se již večer osprchovat. Na jeho obranu musím podotknout, že dle jeho slov bylo WC se sprchou údajně jediné, kdežto na dámských to bylo u každého.

Těsně před pátou hodinou si Luboš všiml řady židliček a navrhnul přesun a pokus o vyspání se na nich. Jelikož to bylo poměrně pohodlné, lehla jsem si tam taky a oba jsme byli na sebe naštvaní, že jsme se takto nezařídili již před pár hodinami, čekání mohlo být o mnoho příjemnější.

Klid nám skončil úderem páté hodiny, kdy se na letiště začali trousit první pracovníci a kupodivu, nikdo z nich nevypadal překvapeně, když nás tam takhle uviděli. Každopádně já jsem měla po spánku, kdežto Luboš se rušit nenechal a chrápal tak hlasitě, že byl slyšet až na opačnou stranu haly.

Vzala jsem si foťák a vylezla před letištní halu. Omrkla jsem jízdní řády autobusů, ale zhola jsem je nepochopila. Teoreticky sem na letiště něco zajíždí, ale systém mi zůstal utajen. Nevadí, budeme spoléhat na taxíky.

Budova letiště měla nad vchodem zvenku pověšené sobí paroží a přímo uprostřed přilehlého parkoviště byl emblém s vyznačením polárního kruhu a ukazatel, udávající vzdálenosti některých měst. Překvapilo mě, jak blízko jsme Rusku.

letiště Rovaniemi leží na polárním kruhu

Abych si vše řádně pofotila, klekla jsem si uprostřed silnice v domnění, že je nulový provoz. Nebyl, právě přijížděla spousta taxíků a dovážely pasažéry na první ranní let do Helsinek. Nikomu jsem ale evidentně nevadila, že jsem zablokovala dopravu, jak už tak bývá mým zvykem, když se zaberu do focení.

Všimla jsem si jedné ze směrovek udávající právě laponské týpí, na které nás včera chtěli vystěhovat. Vydala jsem se tam tedy, a asi po 500m do mírného kopečka jsem přišla na planinu, kde bylo něco, co vypadalo jako týpí, ovšem zamčené, vedle bylo ohniště. Zrovna začalo pršet, tak jsem to dál nezkoumala, ale nebylo mi jasné, jak bychom se tam bez spacáků vyspali. Každopádně s kompletní výbavou by to bylo úžasné místo na stanování, přitom tak blízko letiště.

Vrátila jsem se zpátky do letištní haly a mžoural na mě rozespalý Luboš, který si vůbec nevšiml, že mu asi na hodinu zmizela manželka.

Taxíky postupně přivážely další cestující na let v 6,05 do Helsinek. K našemu údivu se dostavil stejný palubní personál, který s námi večer přiletěl. Když si spočítám, že pilot večer se nemohl dostat do postele dříve než kolem půlnoci a nyní po necelých pěti hodinách spánku opět bude řídit letadlo, moc dobré pocity jsem neměla. Hlavně mi nebylo jasné, zda piloti nemusí dodržovat stejný režim odpočinku jako řidiči? Asi ne.

Na to, že letadlo mělo odletět hned po šesté hodině, většina pasažérů bez stresu dorazila kolem 5,45 a někteří dokonce v šest hodin. Obdivuji Finy s jejich pohodovým přístupem.

První let z Helsinek do Rovaniemi měl mít přílet v 8,50. Doufali jsme, že s letadlem přistanou i naše zavazadla. Jako štěstí jsme viděli to, že jsme si nakonec z domova nezajištovali lístky na autobus z Rovaniemi do Hetta, protože by nám propadly. Pro příště jsme poučení, že opravdu nemá smysl si vůbec nic dopředu zařizovat a je lepší vše nechat osudu.

Únavou mi padala víčka. Jediný způsob, jak tomu zabránit, bylo dostat se ke kofeinu. Jediná kavárna na letišti byla bohužel právě za check-inem, kam jsem se bez letenky nemohla dostat. Ale naštěstí chlapík z kontroly byl ochoten mi vyhovět, donesl mi požadovaný životabudič a já mu dala peníze.

Posnídali jsme zbytek chleba se sobím salámem. Ještě že jsme si to koupili. Vyčistila jsem si zuby a

pobavilo mě, když jsem na WC identifikovala, že se někdo též musel sprchovat jako já. Dotyčná si též vše po sobě uklidila, ale poznat se to dalo. Asi někdo z ranních cestujících.
Čekání na letadlo jsem si šla opět krátit pokusem o studium jízdních řádů. Vzdala jsem to poměrně rychle díky tomu, že přijelo něco mezi tranzitem a dodávkou, předělané na cca osmimístný malý autobus. Řidič naštěstí uměl anglicky. Přijel vyzvednout právě cestující z letadla, na které jsme čekali i my. Vysvětlila jsem mu, že když přiletí naše zavazadla, chtěli bychom se s ním svést do města. Problém v tom neviděl, slíbil, že bez nás neodjede.

Když nastal toužebný moment, uslyšela jsem typický zvuk přistávajícího letadla. Celí nervózní jsme se postavili k pásu, na kterém po chvíli začaly jezdit kufry.
Chvíle napětí, a hurá, naše batohy se opravdu zjevily na pásu. Luboš je hned nadšeně chmatl, já jsem začala složitě strhávat igelit a dumala jsem, zda máme jít podepsat nějaké papíry nebo ne. Luboš to odmítl, prý včera se nikdo nebyl ochoten bavit s námi, nyní zase není ochoten se bavit on s nimi. V zásadě měl pravdu, navíc jsme chtěli stihnout domluvený autobus.
Zatímco já jsem stále bojovala s odbalením batohu, Luboš šel před halu ověřit bus. Přilítl zpátky a prý se čeká jen na nás, popadl svůj batoh a odnesl ho do autobusu. Chtěla jsem si odnést svůj, ale ochotný řidič mi pro něj přišel a naložil ho.
Konečně jsme mohli vyrazit, každého cestujícího se řidič ptal, kde ho má vyložit, většina řekla

nějaký hotel. My chtěli na autobusák, doufali jsme, že stihneme ten původně plávaný spoj do Hetty, kterým jsme beztak měli v plánu jet. Tedy když se zadaří, tak nakonec nebude mít žádnou časovou ztrátu díky zpoždění zavazadel.

Po asi půlhodině okružní jízdy, kdy jsme vymetli snad všechny hotely v Rovaniemi, nás řidič vysadil na autobusáku a řekl si o 5€ na osobu. Slušná cena.

kamkoliv je to z Rovaniemi daleko

Vlezla jsem do prvních dveří, vystála si frontu, aby mi bylo řečeno, že jsem ve špatné budově a správná je ta vedlejší. Tam fronta nebyla, vevnitř byl malý obchůdek, spousta skříněk na odložení zavazadel a WC za 1€. První setkání s realitou cen.

Zakoupili jsme si lístky na autobus s odjezdem 10,30 a snažili se od prodavačky zjistit, kde bychom mohli sehnat plynové bomby. Tímto dotazem jsme ji zaskočili, jako kdybychom tady byli první turisté. Odkázala nás na nějaký snad outdoorový obchod někde za náměstím anebo prý máme zkusit štěstí na benzince za rohem.

Na náměstí jsme objevili obchodní dům a napřed jsme se rozhodli pokoušet osud tam. I s velkými batohy jsme tam vlezli, ale bohužel, plynové bomby nevedli, nakoupili jsme tedy alespoň sobí salám, chleba, a hlavně repelent.

Zašli jsme si tedy na doporučovanou benzinku. Plynové bomby naštěstí měli, ale jen velké, což mi

udělalo čáru přes rozpočet, protože jsem raději preferovala dvě malé než jednu velkou. Abychom si byli jistí, že kupujeme bombu, která nám na vařič padne, Luboš se zeptal čerpadláře, zda si můžeme náš vařič zkusit na bombu našroubovat. Ten neměl námitek, a tak jsme se přesunuli do malé místnůstky, která sloužila zároveň ke konzumaci jídel zakoupených na benzince. Složili jsme si tam batohy a vydolovali vařič. Pasoval na bombu naprosto přesně, bohužel při sundání začal unikat plyn. Prostě nefungoval zpětný ventil na bombě. Vyděšený Luboš se syčící bombou běžel k pultu, cestou míjel několik svačících Finů, kteří si ho naprosto nevšímali. Čerpadlář byl též v pohodě, chvíli koukal na bombu a v klidu řekl Lubošovi, aby na bombu zpátky nandal vařič. Stalo se, a opravdu plyn unikat přestal. Všude na benzince zbyl po nás smrad po plynu.
Jenže co teď? Obsluha benzinky sice vypadala pohodově, ale nám bylo blbé si bombu nevzít a chtít jinou, s neporušeným ventilem. Luboš nakonec usoudil, že by se nemělo nic přihodit, když vařič necháme stabilně na bombě a nebudeme ho odšroubovávat. Zvažovala jsem, zda nekoupit ještě jednu, pro jistotu, ale nakonec jsme to zamítli. Což byla chyba, jak vyšlo najevo později. Každopádně jsme si neuvědomili, že bomba netěsnila, a plyn unikal, zřejmě stále a my s naším extempore jsme též hodně upustili.
Benzinka byla sice maličká, ale klasicky seversky vybavená. Na severu se totiž veškerý život odehrává na benzinkách, které navíc figurují i jako zastávky autobusu. Dá se zde nakoupit všechno, i teplé jídlo. Čehož jsme hned využili. Obsluha se zatím vyměnila, za pultem byla mladá Finka, nepříliš hovořící anglicky. Poznat se to dalo zejména z toho, že každý jsme si objednali jiné jídlo, a přitom jsme dostali oba stejné.
Ale bylo nám to celkem jedno, teplé masko a brambory byly moc fajn, využila jsem i záchodku, kde jsem si vyčistila zuby a Luboš se vykakal.
Vydali jsme se zpátky na autobusák, vzali to ještě přes obchoďák, jelikož jsme si chtěli nakoupit vodu do autobusu. Zde pracovník, kterého jsme se před hodinou ptali na plynovém bomby, vyzvídal, zda jsme uspěli a byl rád, když jsme mu to potvrdili.
Asi půl hodiny před plánovaným odjezdem přijel náš autobus. Snažila jsem se strčit řidičovi naše lístky, ale nechtěl je, prý ať si napřed sedneme a uděláme pohodlí. Naložili jsme si dovnitř zavazadla a chytli si dvojsedačku vzadu.
Sice se mi čurat nechtělo, ale pro jistotu jsem se rozhodla vypustit si ještě močák. Vyběhla jsem tedy věnovat autobusovému nádraží 1€. Po mém návratu mi Luboš sdělil, že autobus má svoje WC a tedy jsem mohla ušetřit. Nevadí, poučení pro příště.
Řidič nás obešel a všechny kromě nás zkasíroval. Obcházel cestující jednotlivě, v ruce měl čtečku karet, většina platila bezhotovostně. Všem pak rozdal jízdenky. Od nás si vzal ty naše a donesl mi doklad o zaplacení v ceně 0€. Prostě pořádek musí být.

Ještě jsme neopustili Rovaniemi a už nás to bralo na spaní, já jsme odolávala o něco déle než Luboš, ale též mě to zmohlo, což mě mrzelo, těšila jsem se, jak budu sledovat severskou krajinu. Střídavě jsme se budili, většinou na zastávkách, tj. na benzinkách, pokaždé jsme se napili, vyčurali se a znova vytuhli. Zde jsem se naučila zásadní finské slovíčko, a to kahvi = káva, a kahvila = kavárna. Finové totiž milují kávu, považují se za velmoc stran její spotřeby.

Při našich nečetných probuzeních nám neuniklo, že projíždíme krajinou odlišnou proti loňskému Švédsku. Lesy zde byly hustší, bylo jich více a taky častější byly bažiny.
Poslední hodinu jízdy už jsme neupadali do říše Morfeovy, ale koukali z okna na zasněžené vrcholky hor vysoko se vypínající nad okolní tundru. Správně jsem to identifikovala jako Pallas, pohoří, které budeme v následujícím týdnu přecházet. Sněhu ale bylo mnohem méně, než těsně před odjezdem ukazovala web kamera, díky čemuž taháme návleky, a zřejmě zbytečně.
Asi půlhodinu před naší destinací, v Palojoensuu, nás řidič vysadil, že tento autobus pokračuje ještě 500km dál do Norska, a my si máme přestoupit na připravený jiný. Řízení původního busu převzal mladý řidič, který dosud seděl vpředu, a s námi do Hetty dojel dosavadní.
Každého z cestujících se ptal, kam ho má zavést. My chtěli do kempu, ale šofér naprosto netušil, kde se nachází, navíc jeho angličtina patřila k těm horším.
Sice jsem měla mapu Hetta vytištěnou z netu /jelikož knižnímu průvodci asi taková díra za to

nestála/, ale než jsem se zorientovala, něco jako kemp jsme minuli a po několika kilometrech jsme byli v centru. Navíc se k nám přihovořil jeden z turistů z busu, prý nám radí jet až na konečnou, že tam někde má být turistické centrum. Rozhodli jsme se ho poslechnout. Po dalších asi 3km jsme byli na místě.

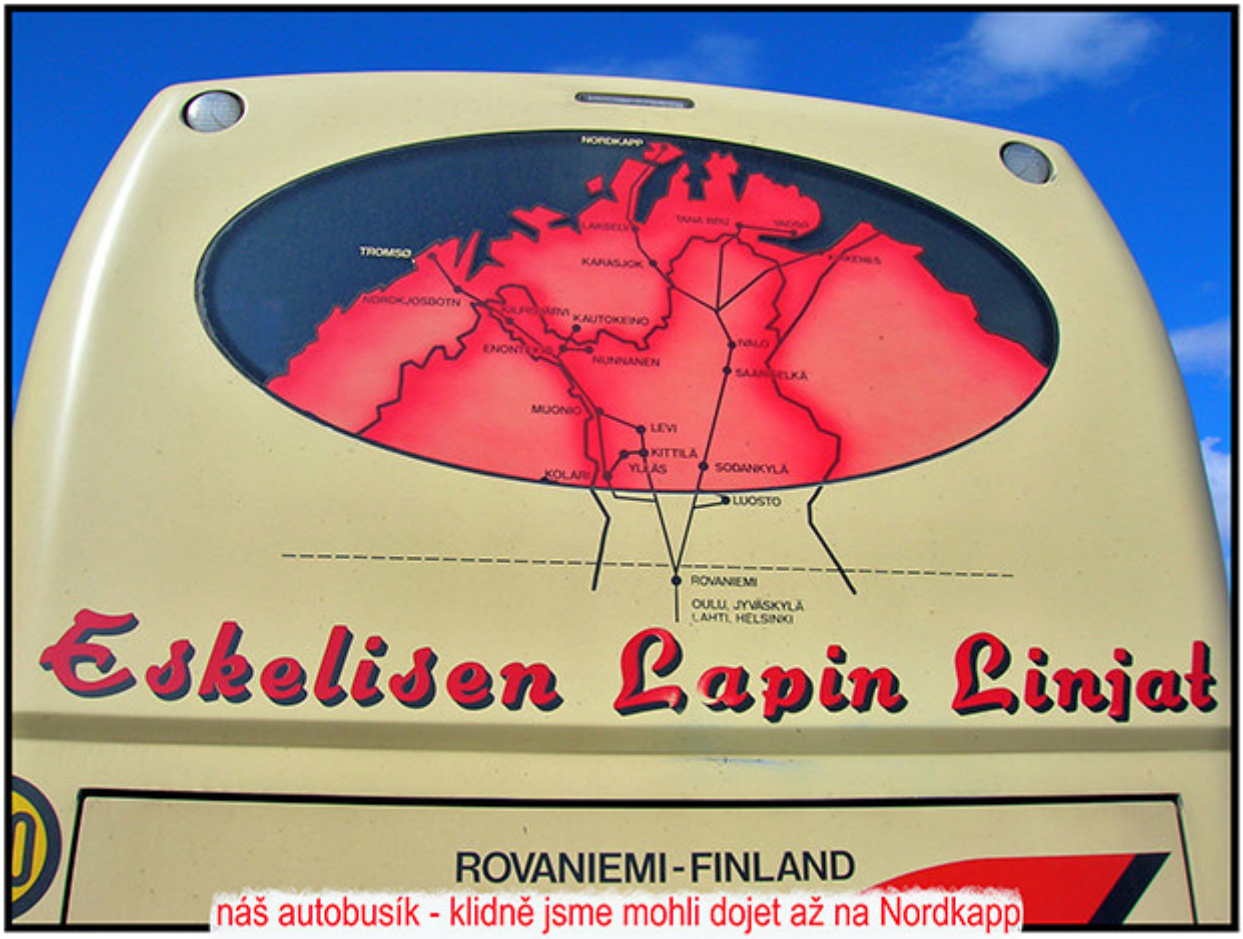

náš autobusík - klidně jsme mohli dojet až na Nordkapp

Vesnička Hetta, jiným názvem též Enontekio, je centrem správního územního celku Enontekio, má velký počet obyvatel Sámů, je poměrně malá, má jen pár desítek domů po každé straně silnice a hlavní cesta vedoucí středem, je zároveň jediná cesta.

Enontekio (severosámsky Eanodat, inarijskou sámštinou lanudah) je obec ve Finském kraji Lappi. Na území obce žije 2100 lidí. Hustota zalidnění je 0,26 obyvatel na km2. Největší vesnicí Enontekio je s asi 800 obyvateli Hetta (severosámsky Heahttá). Obec má dva úřední jazyky: finštinu a severní sámštinu. Enontekio je také místem, kde se stýkají hranice tří států, Finska, Švédska a Norska.

Po vystoupení z autobusu jsme se snažili rozkoukat, byli jsme za městem, všude pustina. Naštěstí jeden z těch turistů nám ukázal zatáčku, kam se po silnici máme vydat a dojdeme k informačnímu centru. Měl pravdu, dokonce tam byl i ukazatel, akorát nechápu, proč ho neumístili logičtěji zde na zastávku.

Začalo drobně mrholit. Po asi 500m jsme došli k odbočce se směrovníkem k info centru a po mokré pískové cestě jsme po dalších 200m stáli před zamčeným informačním centrem. Než jsme stihli promyslet, co uděláme, otevřely se dveře a vyšla mladá Finka, která zde pracovala. Ukázalo se, že se tam sama bojí, tak se zamyká, ale normálně pro turisty funguje, stačí zazvonit.

sámská vesnice Hetta /Enontekio/

U recepce se zrovna ten turista z autobusu dohadoval, ale nechtěla jsem poslouchat, co mu vadí a co po ní chce. Prošli jsem si obchůdek, zašli na WC, postupně nabrali vodu do lahví, mezitím ti dva to nějak probrali, respektive on naštvaně odešel a sympatická dívka se mohla věnovat nám. My od ní potřebovali jedinou věc. Aby nám sdělila, jak se dostaneme na druhou stranu jezera Ounasjarvi. Tam totiž začínala stezka národního parku Pallas, po které jsem se chtěli vydat na 55km dlouhý trek do Pallastunturi a odtud pokračovat 28km do Olosu a dál pak pár kiláků do Muonio, případně bychom si něco stopli, eventuelně by třeba jel bus.
Jenže jak jsem tak koukala na mapu vyvěšenou v centru, všimla jsem si drobných nesrovnalostí mezi ní a tou, co mám v batohu. Na stěně bylo pokračování trasy dál vyznačeno jako zimní, na mapě mé jako letní. Jenom jsem nad tím tehdy pokrčila rameny, problém jsem v tom neviděla. Dostali jsme papír s třemi možnostmi přepravy, všechno to byli soukromí dopravci, kteří lodí převáželi turisty. Způsob, jak oznámit, že chceme převézt, byl jednoduchý. Prostě se na přístavišti měla vyvěsit vlajka určité barvy. Ovšem kde má každý převozník přístaviště, to jsme netušili, sice

nám ta Finka dala jakousi jednoduchou mapu, kde nám to zakroužkovala, ale i tak nám to nebylo jasné. Hlavně jsme vůbec neřešili, kde dnes budeme spát, kdy se budeme chtít přepravit, zda dnes nebo až zítra. Taky jsme si chtěli prohlídnout Hetta, když už tady jsme. Vysvětlili jsme jí to a ona nám navrhla poměrně jednoduché řešení. Asi kilometr dál za info centrem je jedno z přístavišť, převozník tam i bydlí, tak ať si tam skočíme se domluvit. Volat ani na jedno z čísel nemá smysl, prý se moc anglicky nedomluví.

kostelík z r. 1952

Po cestě nás napadlo, že bychom si tam mohli nechat batohy, skočit těch asi 5km do Hetta, prohlídnou si „město“ a večer se pak přepravit na druhou stranu jezera, kde bychom se někde utábořili.

Jak jsme řekli, tak jsme provedli. Došli jsme v mírném dešti k asi třem domkům, ovšem všude bylo mrtvo, na zvonek nikdo nereagoval. Měli tu ale volně přístupné záchodky, tak jsem se aspoň vyčurala. Sedli jsme si před vchod tak, aby na nás co nejméně pršelo, a čekali jsme na majitele. Nic jiného nám ani nezbývalo, pokud jsme nechtěli na druhou stranu jezera plavat. Vzhledem k tomu, že protilehlý břeh byl vzdálený přes dva kilometry, nevím nevím jak by se nám to podařilo.

Jak přestalo pršet, začali jsme si komplex obcházet. Nikde jsme neviděli přístaviště a už vůbec ne stožár s vlajkou. Skoro jsme už chtěli vydat se i s batohy zpět do centra a zkusit tam najít dalšího převozníka, když konečně dorazila postarší finská dvojice. Anglicky téměř neuměli, znali jen základní větu, že cena převozu lodí je 5€ za osobu. Asi si s tím doteďka vystačili.

Naštěstí byli ochotní, respektive se moc nebránili tomu, že jsme jim vlezli dovnitř, vrazili tam batohy a ukazovali jsme jim na hodinkách, že tak za hoďku dvě se vrátíme a budeme chtít převézt přes jezero, tento čin jsme zase znázorňovali imaginárním pádlováním. Nějak jsme se zřejmě pochopili, což jsme usoudili z toho, že nám nabídli svá kola, abychom do Hetta nemuseli po svých. Luboš by si dal říct, ale já jsem si nedovedla představit, jak v pohorách šlapu na kole, které připomíná starou ukrajinu.

Počasí se tvářilo tak nějak neurčitě, chvíli mrholilo, chvíli ne, každopádně foťák byl schovaný, takže z této sympatické laponské osady nemám příliš fotek.

Čeho jsme si okamžitě všimli, byl pořádek. Všude na ulicích čisto, před domy pěkné trávníky, všechno upravené. Velký rozdíl proti Švédsku.

Jediná atrakce pro turisty byl kostel, postavený v r. 1952, s mozaikovým oltářem, zobrazujícím

Krista, jak žehná Laponsku.

Cestou jsme minuli „ravintola“, což je jedno z finských slov, které jsem se naučila, a znamená to restauraci. Hlad jsme zatím neměli, tak jsme se nenechali zlákat, a šli dál.

Přišli jsme k velkému obchoďáku, sice jsme již všechno měli nakoupeno, ale rozhodli jsme se zajít podívat dovnitř. Litovali jsme, že jsme nákup proviantu nenechali až na Hetta, ale ráno v Rovaniemi jsme prostě nechtěli riskovat, že zde již nic neseženeme. Přitom tady bylo více možností, než v mnohem větším Rovaniemi. Holt, život je boj.

lodí jsme se přepravili přes jezero Ounasjarvi - Lapp hut /podobné týpí/

V obchodě jsme narazili na dvojici turistů, co s námi přicestovali busem a pak nám poradili ohledně nalezení infocentra, kde očividně chlap nebyl spokojen se nabídkou.

Vydali jsme se zpět, a tentokrát se déšt tvářil vytrvaleji než dosud. Ideální podmínky na plavbu přes rozbouřené jezero.

Došli jsme zpět do komplexu, zde jsme nalezli pouze paní, která nám lámaně oznámila, že manžel právě převáží nějakou jinou dvojici a že se tak za 15minut vrátí na přístaviště, tak pokud chceme jet, je nejlepší se tam pomalu vydat.

Nechala nás u sebe doma ještě vyčurat, a zatímco jsem konala potřebu, snažila se Luboše s ohledem na předpověď počasí od našeho výletu odradit. V televizi totiž zrovna ukazovali záběry z družic a radarů a moc přívětivě to teda nevypadalo. Působila velmi mateřsky, když nám domlouvala.

Na nás ale její dobře míněné rady nezabíraly, Luboše zajímalo jediné – zda v takovém dešti a větru nás její manžel převeze lodí. S rezignovaným výrazem, který dával najevo „Kdo chce kam, pomozme mu tam“ nám sdělila, že její manžel nás převeze bez ohledu na počasí.
Ještě před odchodem jsme jí zaplatili, abychom mohli peněženku opět schovat do loďáku a nemuseli ji vytahovat venku na dešti.

interiér
jsme nuceni vařit na plynu

Ukázala nám, kde najdeme přístav, a my se tam pomalu vydali. Molo bylo tvořeno vratkou plošinou, sbitou z několika desek a ledabyle připevněnou k břehu. Moc důvěryhodně to na nás nepůsobilo.
Poblíž byla chatka, sice zamčená, ale zato s krytou verandou a jelikož se nám nechtělo zbytečně moknout, schovali jsme se tam a vyčkali do návratu našeho převozníka. Mohli jsme ho zdálky sledovat jako malinkatou tečičku na rozbouřených vlnách jezera.
Když se přiblížil, jeho loď v nás důvěru nebudila. Obyčejná dřevěná loďka, nekrytá, podobná pramici, akorát místo pádla byl vzadu našroubovaný motor.
Po jeho příjezdu jsme mu řekli, že jsme již zaplatili u jeho manželky, žádný doklad jsme ale neměli, a on to vůbec neřešil. Miluji sever. Jsem ráda, že jsem zase zpátky.
Jako jeho manželka předtím, i on se nás snažil odradit od přechodu hor. Je to na pováženou, když domorodci nás zrazují od našich plánů. My jsme se tím ale vykolejit nenechali. Nebylo to tím, že

bychom byli tak imunní vůči dobře míněným radám místním, ale už jsme se mnohokrát přesvědčili, že místní své okolí prostě neznají. Věřím tomu, že chlapík nikdy Pallas nepřešel. Něco jako když ševcova žena chodí bosa.

Můj pokus nastoupit do lodi téměř skončil nedobrovolným vykoupáním se. Totiž jak jsem z houpajícího se mola vkročila jednou nohou do houpající se lodi, tato se nejenom zvedla na hladině, ale též poodjela, čímž se zvětšila vzdálenost mezi mou nohou na molu a druhou na lodi, navíc jsem neudržela balanc a byla bych zahučela do špinavé vody, kdyby mě chlapík nechytil za rameno a téměř mě do lodi nevhodil. Navíc vůbec nevypadal překvapeně, buďto ho nic nevykolejí a zachová si klid za všech okolností, anebo je na takový styl nastupování zvyklý.
Rozdal nám záchranné vesty a vyrazil. Samozřejmě, že v ten moment se déšť z hustého změnil na průtrž, a vítr ze silného na fučák. Již tak rozbouřené vlny na jezeře začaly přesahovat okraj loďky a voda na nás šplíchala ze všech stran, dokonce i zespodu.
Jízda trvala asi 20minut, na druhé straně jezera nebylo žádné molo, náš „řidič“ najel co nejvíce na mělčinu a my museli vyskákat do vody, naštěstí nebyla moc hluboká. Stejně to ale bylo jedno, v botách už jsme měli mokro.
S příjemným chlapíkem jsme se rozloučili, on nám popřál šťastný přechod hor, a my s Lubošem začali řešit, zda ještě něco ujdeme a postavíme stan, nebo stan postavíme někde zde již nyní.

Rozhodování nám usnadnila přítomnost něčeho, co připomínalo týpí. Ze dveří zrovna vyšla dvojice turistů, kteří s námi jeli busem a pak nám poradili trasu k infocentru. Zrovna si oblékali pláštěnky a vydávali se na přechod. Takže tyto dva tedy před námi vezl náš převozník.

Ještě než definitivně odešli, ptali jsme se jich, zda si můžeme v týpí rozdělat oheň. Finka řekla, že ano, že samozřejmě, všechno je volně k dispozici a zásobu suchého dřeva najdeme v dřevníku hned za týpí. Ještě jsme se zeptali, kde je zdroj pitné vody. Žádný takový tu není, pouze jezero, ale to není pitné, máme si vodu hodně převařit a ideálně použít nějaký dezinfekční prostředek. Takový jsme sice měli, ale asi tři tisíce km daleko, zůstal totiž doma. Netušili jsme, že budeme mít problémy s pitnou vodou. Pro příště je to poučení.

Zamávali jsme jim a vydali se prozkoumat týpí. Byla to stavba ze dřeva, navrchu otevřená, aby kouř mohl unikat ven, ale zároveň dovnitř pršelo a to přímo na ohniště, které se nacházelo uprostřed týpí. Dokola podél stěn byly palandy, určitě by se tam dalo nouzově přespat s použitím karimatky a spacáku. Všechno bylo jednoduše, účelně zařízené.

Jelikož zrovna hustě pršelo, nedařilo se Lubošovi rozdělat oheň a to ani když jsem z dřevníku donesla suché dřevo. Bohužel všechno byla velka polena a sekyra zde nebyla k dispozici, ještě že si

nosíme vlastní.
Měli jsme hlad, tak jsme vytáhli vařič a připravila jsem teplé jídlo. Zde jsme si bohužel uvědomili, že koupený plyn je nějaký divný. Buďto to byla špatná směs, nebo byl nekvalitní, to se už nedozvíme.

Jakmile přestalo pršet, honem toho využil Luboš a rozdělal oheň, teplý kouř stoupal ven a už pak nedovolil vnikat dešťovým kapkám dovnitř. Abychom pošetřili plyn, využili jsme důmyslného mechanismu zde nainstalovaného. U ohniště byl sloup, na kterém byl připevněný rošt, kterým se dalo otáčet. Na rošt jsme umístili hrnec s vodou a uvařili si čaj. Rvalo mi to žíly, náš krásný zánovní titanový hrnec rozhodně není určen na takové nešetrné vaření na plameni, však hned se začal zvenku zbarvovat do černa a i mírně tvarově měnit. Moc možností jsme ale na výběr neměli, chtěli jsme ještě šest dnů do hor a bez plynu by to byl hazard, rozhodli jsme se ho tedy šetřit jak to jde, ale jinak než vařit na přímém ohni prostě nešlo.
Jen tohle první vaření tímto způsobem se mnou zacloumalo, pak už jsem si zvykla. Tytéž pocity jsem měla, i když jsem viděla, jak z ohně létají jiskry a dopadají na naše bundy a kalhoty, obojí nové. Určitě výrobce nepředpokládal, že membrána blockvent bude tak blízko ohniště. Ale vzhledem k zimě, která panovala, jsme prostě v bundách museli být oblečení.
Déšť nevypadal, že hodlá přestat, tak jsme vylezli ven a řešili, kde postavíme stan. Všude byla

písčitá půda. Nakonec se jako přijatelné ukázalo jediné místo, které jsem navrhovala hned na začátku a Luboš ho zamítl. Bylo to místo, kde se evidentně stanovalo.
V dešti jsme postavili stan, já vlezla dovnitř nachystat spacáky a Luboš se mezitím rozhodl, že si musí vyprat fusky a slipy. Jak řekl, tak udělal a všechno rozprostřel na rošt nad oheň. Docela jsem se bavila při představě, jak mu z toho do rána zbude škvarek, co si asi tak obleče.
Šla jsem si k jezeru umýt zuby, vybrala jsem si místo co nejdál od břehu, kde přistávají loďky, dřepla si, jenže jsem se moc naklonila a šplíchla mi voda do bot. Už asi potřetí tento den.
Luboš dostal další dobrý nápad. Vykoupe se v jezeře. Nehledě na to, že voda byla kalná, špinavá, plná nečistot, byla taky studená. Ale nedal si říct, prý se půjde vysušit a proschnout do týpí.
Vrátila jsem se ke stanu, vysvlekla si mokré věci, položila je vedle zatím ještě suchého spacáku a vlezla si dovnitř. Počkala jsem na Luboše, byl cítit kouřem a ohněm, oba jsme si dali hlt zdravotního Ferneta, zaposlouchali se do kapek deště bubnujících na stanové plátno a usnuli.

Den 2, úterý 16.6
Severskou tajgou, lesotundrou, tundrou

Ráno měl déšť stejnou intenzitu jako večer. Už nás to ani nepřekvapovalo.
Nabrali jsme si vodu z jezera, snažili se ani moc nekoukat na její tmavou, zakalenou barvu a plovoucí nečistoty a vydali se vařit do týpí.
Už jsme si mysleli, že se nám nepovede rozdělat si oheň v týpí kvůli dešti, ale měli jsme štěstí na polena, některá obsahovala velký podíl pryskyřice, která má vysokou hořlavost, a Luboš tedy připravil oheň, na kterém jsme uvařili jídlo a našich cca šest litrů čaje, a také tam dosušil své věci. Sice mu přes noc neshořely, ale ani neuschly.

Zatímco jsme jedli, postupně lodě přivážely další turisty. Celkem přijely dvě dvojice. Ta první zůstala před týpí a v dešti svačili, vůbec jim nevadilo, že prší a už jsme se s nimi na trase nepotkali. Ta druhá za námi vlezla do týpí, řekli jsme si „Hi“ a oni pak pokračovali dál. Vyklubali se z nich

Mari a Mikko, naši noví finští přátelé, neustále jsme se totiž s nimi celý trek potkávali a nakonec jsme se i spřátelili.

Než se nám povedlo sbalit spacáky a mokrý stan, bylo poledne, naše tradiční doba, kdy vyrážíme do hor. Stále pršelo, a tak jsme měli oba na sobě nepromokavé bundy, já i kalhoty, Luboš šel v letních tenkých. Nic jiného už jsme při přechodu Pallasu oblečené neměli, protože podmínky to nedovolily. Teda já jsem asi pátý den šla skoro půl hodiny bez bundy pouze v mikině, ale to se nepočítá. Jeden den jsem měla i rukavice. Není divu, teplota přes den nikdy nepřesáhla +8, většinou byla kolem 4-6, v noci pod nulou. A to jsem se doma naivně domnívala, že budu chodit v tričku a kraťasech.

Cesta vedla přes bažiny, přes které byly nově položené desky. Docela nás to potěšilo, to jsme ještě netušili, že dál už desky končí.

Zpočátku jsme šli „lesem“. Všude okolo nás byla bažina, ze které rostly neuvěřitelně pokroucené stromy. Tehdy jsem se domnívala, že to jsou borovice, nyní dle informací z wikipedie si myslím, že to byly modříny, protože na místech s velkými výkyvy teplot rostou pouze modříny, které zároveň tvoří nejsevernější hranici lesa. Borovice převažují naopak na sušších místech. Je to ale pouze moje dedukce z dostupných informací.

Tajga neboli severský jehličtaný les se vyskytuje převážně v severních zeměpisných šířkách, na sever pak přechází v tundru, přechodný pás s roztroušenou stromovou a keřovou vegetací je

lesotundra. Tundra je biom v subpolárních a polárních oblastech, nachází se mezi tajgou a trvale zaledněnými končinami, v nejsevernějších oblastech. Drsné klima snášejí pouze přizpůsobené byliny a malé keříky, většinu vegetačního krytu tvoří mechorosty a lišejníky. Slovo tundra pochází z laponštiny a znamená bezlesou krajinu.

Podle této definice jsme tedy první den šli tajgou, která se přes lesotundru další dny změnila v tundru, nakonec jsme šli polární pustinou, kde kromě kamenů nebylo zhola nic.

Ušli jsme několik kilometrů, kolem nás se rozprostírala bažina, pršelo, zároveň se odpařovala voda do vzduchu a vytvářela příjemný odér, všude okolo byla cítit pryskřice. Neuvěřitelně pokroucené stromy nás fascinovaly, zřejmě tak kmeny reagovaly na krátké vegetační období zdejších končin. Většinou nám pršelo, tak jsem foťák neustále schovávala a vytahovala. Jelikož každý takový čin zabral několik minut, rozhodně mě nebavilo to provádět stále dokola v patnáctiminutových intervalech.

Potkali jsme dvě turistky v protisměru, pozdravili jsme se a prohodili pár slov, litovaly deštivého počasí, prý další dny nás čekají krásné výhledy, pokud ale bude pršet, tak si je neužijeme. Zatím nás to netrápilo.

Loni ve Švédsku jsem si myslela, že jsem se zbláznila, když jsem slyšela klakson uprostřed hor, nakonec se z toho vyklubali pastevci sobů na čtyřkolkách. Takže nyní jsem se již nenechala

vykolejit zvukem motorové pily.
Díky prostupu poměrně hustým lesem /neboli tajgou/ jsme se k místu, odkud se ozývají zvuky, dostali za další půlhodinu. Zde parta dělníků vyráběla nové desky na přechod bažin. Krásně to všude vonělo, ale náladu nám zkazilo vědomí, že jestli se dostali teprve sem, dál to bude hůř prostupné. Tuto domněnku nám potvrdil i jeden z dělníků, dle jeho slov jsme se na přechod vydali hodně brzo.

chata, vevnitř standardně ohniště, stůl a pryčny na spaní

Náš postup se výrazně zpomalil. Každým šlápnutím jsme se bořili po kotníky a někdy i výš do bažiny, museli jsme si dávat mnohem větší pozor, kam klademe nohy. Místy se vykytovaly staré, shnilé desky, chůze po nich byla nebezpečnější, než kdyby tam nebyly.
Svoje krásná, oranžová, nová kaťata jsem až po kolena zabahnila. Luboš tak zasraný nebyl, holt je poznat, kdo je prase a víc si šplíchá bláto na nohy.
Měli jsme hlad, chtěli jsme posvačit, ale déšť nám to kazil. Mrkla jsem do mapy a uprostřed dnešní etapy měla být maličká chata Pyhakero. Rozhodli jsme se nechat svačinu až do ní. Cesta tam nám ale trvala ještě další hodinu, nejvíce bažinatá oblast byla těsně před jejím dosažením. Horší spíše byla orientace, bezpečný průchod přes mokřady byl značen dřevěnými tyčemi, sejít z cesty by znamenalo nebezpečí, že se propadneme do velké hloubky. Častost tyčí byla na severské poměry hustá, přesto dle nás nedostatečná. Jestli je takhle značena frekventovaná trasa, jak to musí vypadat

na méně používané. Zde poprvé nás napadlo, že pokračování za Pallasem by nemusel být ten nejlepší nápad. Navíc zde jsme si párkrát vyzkoušeli, jak vypadá průchod tajgou přes bažiny v místech, kde omylem ztratíme tyčové značení.

dřevo nachystané k volné spotřebe - takhle se stará finský turistický spolek :-)

Do chaty jsme došli celí uondaní. Zde jsme natrefili na Mikka a Mari, též zrovna svačili. Přátelsky jsme pokecali, sdělili nám svoje plány. Hory chtěli přejít do pátku, dorazit do hotelu Pallastunturi, kde si již zajistili ubytování do neděle. Ten víkend je totiž pro Finy strašně důležitý, slaví slunovrat, což má stejnou důležitost jako Vánoce pro nás.

Až po Pallastunturi byl náš plán přechodu identický, my jsme pak chtěli dál pokračovat do Olosu. Ovšem již nyní, první den pobytu v horách jsme zvažovali, zda by to byl dobrý nápad.

Ve hře byla totiž tato fakta:

1. koupený plyn byl nekvalitní, nebo ho bylo málo. Neměl šanci nám vydržet tak dlouho. Přitom dle našich zkušeností to množství mělo být dostatečné.
2. Lišila se naše mapa a všechny mapy v horách /na každé chatě byla mapa vylepená/. Úsek asi 10km před Olosem byl v mé mapě jako letní varianta, v ostatních jako zimní. Dosud jsme netušili, že v tom může být rozdíl. Může. V zimě všechno pokryje sníh a led, kdežto v létě bažiny a jezera. Co se dá přejít v zimě, nejde v létě.
3. I pokud by trasa byla letní, báli jsme se, jak dobře je značená. Nestáli jsme o vcucnutí do

bažiny při sejdení ze správné cesty.

Jenže vyvstala otázka, co dál, pokud nebudeme pokračovat do Olosu. Zůstat v Pallastunturi dva dny jako naši noví přátelé? Totiž nebyla možnost se odtud dostat jinak než nejdříve v pondělí, kdy pojede první autobus. O víkendu žádné spojení není.

Zatím jsme to neřešili a nechali téma otevřené.

Oba Finové svačili jakýsi doma dělaný chleba a nějakou nemasovou přílohu. Když jsem vytáhla naši slaninku a hořčici a začala to plácat na chleba, Mari se zatvářila, že by neodmítla ochutnávku. Jeden chleba se slaninou jsem jí tedy podala a zahučel do ní během pár vteřin. Další již nechtěla, přesto jsem jim jeden nechala na stole, ať se o něj podělí. Oni nám na oplátku dali kousek jejich chleba, ten domácí, ale nechutnal nám, připadal nám hořký.

Při svačině přišla řeč na to, odkud jsme. Právě na tohle jsme vzali vlajku, že ji budeme nosit na batohu jako loni. Ovšem ráno při balení v dešti se nám ji nepovedlo najít. Oba k našemu údivu o České republice věděli poměrně hodně, já je zase překvapila znalostí finských reálií, které jsem nastudovala při plánování naší dovolené.

Po dobré svačině jsme se vydali na další cestu. V ten moment jsem si uvědomila, že se před námi tyčí hora, na kterou musíme vystoupat. Za normálních okolnotí bych to neřešila, ale s plným žaludkem budu mít co dělat, abych vylezla nahoru. Kdyby mě napadlo dříve, pojedla bych pouze

musli a nikoliv slaninu.

Kopeček před námi se jmenoval stejně jako chata, Pyhakeru, a měl 711m. Což sice nijak úctyhodná výška podle našich poměrů není, ale podle severských ano, prý pro porovnání se musí k severských horám přičíst 2000m, aby odpovídaly středoevropským.

Momentálně jsme byli v nějakách 300m, tedy čekalo nás převýšení 400m.

Začali jsme odevzdaně šlapat do kopce. Sklon svahu nebyl nikterak příkrý, přesto nás výstup stál hodně sil. Nešlo ani tak o převýšení, které musíme zdolat, ale ten kopec měl na nervy jdoucí profil. To, co vypadalo jako vrchol, se po pár desítkách výškových metrů ukázalo jako plató, ze kterého se lezlo nahoru dál, a takhle se to několikrát zopakovalo. Stálo mě to ani tak ne fyzické síly, jako psychické. K tomu jako bonus foukal neuvěřitelně silný vítr, který ze mě vysával veškerou energii. Přesto jsem si to užívala. Oč víc trpěla má tělesná stránka, o to více jsem si uvědomovala tu pustinu kolem. Všude, kam jsem dohlídla, byly hory, neprostupné lesy, jezera. Viditelnost byla stovky kilometrů. Kromě malé sámské osady Hetta, kam jsme dojeli autobusem, a kterou jsme odtud navíc ani neviděli, nebyla poblíž žádná jiná civilizace. Směrem východním jsme určitě už viděli ruskou část Laponska. Nádhera.

Asi za hodinu a půl jsme se dostali na vrchol. Vítr zde byl k nevydržení, lomcoval se mnou, udělali jsme jen pár fotek a šli dál, navíc začalo znovu pršet. Na vrcholu byla pyramida z kamenů, hledali

jsme knihu zápisů, ale neměli jsme štěstí. Beztak by v tom větru nebyla možnost uskutečnit zápis. Jak jsem se ale dozvěděla až po návratu, místo knih se do kamenných pyramid dávají zápisky na smotaném papíru, většinou se ukrývají v obalu, který je chrání před povětrnostními vlivy /krabička od filmů, plechovka od rybiček apod./. Prý bývá zvykem si papír se zápisem vzít a vyměnit ho za svůj, většinou se udává adresa a lidi se potom kontaktují.

Při sestupu se již vítr zmírnil, přesto byl dostatečně silný, podle odhadu dle Beaufortovy stupnice 40-50 km/hod.

Foťák už po zbytek cesty zůstal v batohu, protože pršelo stylem, jaký jsme již poznali loni – 10 minut déšť, 15 minut neprší, 10 minut déšť a celý cyklus se zopakoval, zde s tou výjimkou, že nevysvitlo sluníčko, bylo stále zima a foukal ten protivný vítr.

Sešli jsme do údolí, jímž protékala říčka Siosjoki, kde stála chata Sioskuru. Neměli jsme zájem jít dovnitř, ale protože pršelo a chata měla krytou verandu, rozložili jsme si tam věci na vaření. Vodu jsme si nabrali z řeky a pustili se do přípravy večeře.

Zrovna jsme ji začali konzumovat, když se dovlekli Mari a Mikko. Pozdravili jsme se a oni hned zalezli do chaty, odkud byli rázně vyhozeni. Až v ten moment jsme si všimli, že chata má dvě poloviny, levá je *varaustupa*, neboli zamykatelná a pronajímatelná část, klíč se musí dopředu vyzvednout někde v kanceláři na základě zaplacené zálohy, pravá je *autiotupa*, neboli volně

přístupná část. Ta levá je vybavená, vpravo jsou jen pryčny na spaní a ohniště. No a Mikko omylem vlezl do té levé části, však obyvatelky hned uraženě zabouchly dveře a zamkly se vevnitř, Mikko na to docela vytřeštěně koukal.
Chvíli po něm dorazila asi pětičlenná skupina, vytáhla klíček, odemkli si levou část a vlezli dovnitř. Spustil se křik, sice jsem nerozuměla ani slovo, ale evidentně se těm dvěma Finkám nelíbilo, že někdo přišel se k nim ubytovat. Ale právo na to měli, díky klíčku, tak je nemohli vyhodit.

My jsme pojedli a ven vyšel Mikko. Sdělovali jsme si zážitky z cesty, jim byla též zima, nyní dorazili zmrzlí a hladoví. Nabídli jsme mu náš Fernet na zahřátí, kupodivu to znal, byl před pár lety v Praze a prý ho tam tím napájeli. Na oplátku nám nabídl nějaký typicky finský nápoj, chutnalo to mezi vínem a vodkou. Název si ale nepamatuji.
Posléze z chaty vylezla i Mari, mikinu a bundu měla na sobě a druhou mikinu svírala v ruce. To mě udivilo, já měla mikinu pouze jedinou a to na sobě. Hm, měla bych se nad sebou zamyslet.
Mari se nás starostlivě vyptávala, kde budeme spát. Vnucovala nám možnost vyspat se v chatě, to jsme odmítli, když jsme zdůrazňovali, že jedině ve stanu, třásla se jen při tom pomyšlení zimou. Tak jsme jí vylíčili pár našich zimních spaní na sněhu, že i při -12C jsme stanovali nám nevěřila. Mikko se pro změnu vyptával na sněžnice, byl tím uchvácen. Hlavně oba nám záviděli to, že minimálně jednou do měsíce vyrážíme na hory. Oni takovou možnost nemají. Hory mají jen na

severu, kam musí letět a pak ještě několik hodin jet autobusem, navíc nemají možnost jen víkendových přechodů, zde jsou všechny hřebenovky vícedenní.
Rozloučili jsme se s oběma a vydali se hledat místo na postavení stanu. Jediná rovinka byla asi 100m nad chatou poblíž sněhových polí, na břehu bezejmenného (bezejmenného proto, že dosud nebyl pojmenován) potůčku, který se vléval do Siosjoki.
Vybalili jsme mokrý stan, dovnitř jsme strčili spacáky, které okamžitě natáhly okolní vlhkost. To jsme ještě netušili, že je zle.

Sioskuru - chladná noc v mokrých spacácích

Luboš se mezitím vrhnul vykoupat se do ledového potoka, jehož břehy byly pokryté sněhem. Seděl na dně, čvachtal se a evidentně si to užíval. Jak nám později bylo řečeno, osazenstvo z tepla chaty ho pozorovalo s hrůzou a děsem, co za blázna to tam je.
Vlezla jsem si do mokrého spacáku, a nemohla se zahřát, nepomohlo ani obléct si zpátky oblečení, kromě bundy, tu jsem si na sebe zdráhala vzít z důvodu, že už bych pak na ráno neměla nic na přioblečení se.
Třesoucí se jsem přemýšlela, jak se zahřát, když dorazil Luboš. Vlezl do svého mokrého spacáku a zatvářil se, jako kdyby mu někdo dal facku.
Jako první zateplovací mechanismus byl Fernet. Dali jsme si každý pár pořádnách loků, ale vlhké spacáky jsme vytopit nedokázali. Přišly na řadu ohřívací pytlíčky. Na základě exotermické reakce,

kterou vyvoláme tím, že sáček promneme, vytvoříme teplo na několik hodin. Vzdor všem bezpečnostním zákazům jsem si sáček nalepila na břicho. Totiž, toto se nedoporučuje, aby nevznikly popáleniny, sáček může mít klidně 50-60 stupňů.
Vibrující spacák vedle mě rozhodně nevypadal, že by se nějak příliš přehříval. Popřáli jsme si dobrou, hlavně teplou noc a pokusili se usnout.

Den 3, středa 17.6.

Definice chladného dne

V noci jsem se několikrát vzbudila zimou, nechápala jsem ale proč, sáček vydával teplo, vnitřek spacáku jsem si poměrně vyhřála. Vysvětlení ale dávala vlhkost všude okolo, odhadem 90%. Podle teploměru bylo v předsíňce +1st, venku mohlo být kolem -4st. Prostě ta nejpříhodnější teplota, kdy v kombinaci s velkou vlhkostí jsme prostě teplo v mokrých spacácích nevytvořili /jak jsme se později dozvěděli z údajů z meteostanice, opravdu v noci teplota klesala pod -3st/.

Konečně nastalo ráno, ze spacáku se vykutal Luboš v bundě. Vylezli jsme ze stanu a začali se třást zimou. Foukal silný vítr, ale naštěstí svítilo sluníčko, honem jsme na okolní stromy rozprostřeli spacáky, aby proschly. Další noc v mokrých už bychom nepřežili.
Zkusili jsme se zahřát vším možným, ale jediné, co nás dokázalo rozmrazit, byl Fernet. Ovšem padla na to třetina celého přídělu /neboli čtyřnásobek denního přídělu/. Pokud bude další noc a

zejména ráno stejně chladné, nepřejdem hory z důvodu nedostatku Fernetu. Dnes byl teprve druhý den treku, navíc ráno, měli jsme 5/6 před sebou.

Nevím, zda nám díky alkoholu bylo opravdu teplo, nebo zda nám byla stále zima, ale díky alkoholu nám to už nevadilo. Tímto jsme taky zjistili definici chladného rána. Je to taková zima, kdy člověk vypije více alkoholu než je denní příděl. Čím větší násobek denního přídělu se vypije, tím větší je zima.

vaříme čaj na ohništi /luhujeme čaj ve vlažné vodě/

Luboš vymyslel další metodu jak se zahřát. Založí oheň, kousek od našeho stanu bylo ohniště, rozhodl se ho zdokonalit. Vrátil se k chatě, sehnal tam lopatu /asi na odklízení sněhu/, vykopal k původnímu ohništi komín, aby byl tah pro kouř, nanosil další kameny a vytvořil úchvatnou stavbu. Nejvíce práce mu dalo vytvořit z kamene plotnu, na kterou postavíme hrnec s čajem. Trvalo nám dlouho, než jsme vodu na ohništi přivedli alespoň do stavu teplého, vyluhovali jsme tam čaj, mezitím jsme pobíhali kolem ohniště ve snaze se zahřát. Sedět u ohniště se nedalo, okamžitě nás ochromila zima.

Jelikož jsem měla žízeň, chtěla jsem urychlit vaření čaje. Vyvíjela jsem tlak na Luboše, ten se nenechal vykolejit a strčil mi do ruky hrnek se slovy: „Správní Laponci pijou vodu přímo z potoka.“ Mezitím jsem nachystala snídani, naplácala jsem na chleba horčiči a slaninu. Nechápu, proč v nejchladnější ráno jsem si zvolila studené jídlo, místo teplé snídaňky, která by nás hřála v žaludku.

Ale ano, jedno vysvětlení mám, může za to Fernet.
Šla jsem si vyčistit zuby do rychle tekoucího ledového potoka. V jedné ruce jsem svírala ručník, ve druhé kartáček na zuby. Ručník mi vyklouzl a padal do vody, abych tomu zabránila, reflexně jsem po něm chňapla, ale mezitím jsem upustila kartáček, kterého hned voda začala unášet dál. Honem jsem po břehu utíkala, abych ho předběhla a vylovila. Uff, povedlo se mi to.

Když už jsem prováděla hygienu, ostříhala jsem si zrovna nehty na rukou a nohou, zvlášt ty na nohou to už potřebovaly. Nějak mi rychle rostou, stříhala jsem si je těsně před odjezdem.
Než jsme uvařili čaj, než jsme pobalili suché spacáky a stan, tak bylo opět kolem poledne. K našemu údivu jsme ale přesto vyráželi dříve, než všichni obyvatelé chaty. Finové jsou na treku prostě pohodáři, nikam se neženou, hory si užívají, pro ně je i cesta cíl, kde se jim líbí, tam se zastaví, dají sváču, pofotí, posedí, pokochají se a jdou dál, někde zůstanou třebas i den dva. Naprostý rozdíl proti našim turistům. Finský přístup nám byl mnohem bližší, víc odpovídal našemu přecházení hor s foťákem.
Díky tomu, že jsme měli hodně možností proniknout do finské mentality, přestala nám vadit eventualita, že v pátek dojdeme do Pallastunturi, odkud nám nejbližší autobus jede až v pondělí. Přestali jsme to řešit, nějak to dopadne. Třeba se někde zdržíme na cestě, kde se nám bude líbit, nebo naopak, zůstaneme prostě dva dny v Pallastunturi, však se to vyvrbí.

Vydali jsme se na cestu a hned na úvod nás čekal přechod sněhového mostu, kdy při proboření by nás čekal pád do řeky. Rozhodli jsme se ho nadejít po skalách, dle stop to tak dělali všichni. Nemohu říct, že šplhání po mokrých balvanech a následný sestup by se stal mým hobby.

Postupně jsme se dostávali do oblasti, kdy z úzké cesty se stávalo něco, co připomínalo polňačku, po které jezdí auta. Důvod jsme identifikovali vzápětí. To pastevci sobů na čtyřkolkách to tak rozryli. Všude okolo byly sobí bobky a my doufali, že se s těmito majestátními králi severu potkáme zblízka /to jsem ještě netušila, jak zblízka se s nimi ještě setkáme/.
Luboš zase doufal, že najde sobí parohy. Mermomocí si chtěl jedny dovézt domů, tak jako loni ze Švédska. Já jsem měla stejné přání, ale zároveň se ve mně svářily protichůdné pocity, jelikož mě bylo nad slunce jasné, KDO by ty parohy celý trek vláčel na batohu.
Po několika kilometrech jsme došli k rozcestníku, kdy doleva to bylo 1km k chatě Tappuri ležící ale mimo naši trasu, ta pokračovala rovně. Protože zde foukalo o něco méně než dosud, rozhodli jsme se posvačit.
Protože jsme z dálky zahlídli přibližující se dvojici turistů, honem jsem se vyčurala a rozložili jsme si chleba, hořčiči a slaninu. Z té dvojice se vyklubali Mari a Mikko, chvíli jsme pokecali, oni poodešli pár set metrů a též to zapíchli na občerstvení.
Pojedli jsme a vydali se dál. Mari a Mikko nás ještě upozornili na sobí stádo kousek před námi.

Opravdu, z těch neučitých skvrn se vyklubali sobíci. Byli ale příliš daleko na pořádnou fotku. Překvapovala nás barva sobů. Loni ve Švédsku byli spíše šedí a hnědí, zde mělo hodně z nich barvu světlou nebo dokonce bílou. Jak jsem později zjistila, rozdíl byl v tom, že zde jsme soby ještě potkávali se zimní srstí, kdežto ve Švédsku jsme byli v době, kdy už zimní srst sobi shodili a měli letní, respektive měli pouze kůži bez srsti.

Cesta se zvedala opět do hor, zdolali jsme Tappuri, 664m a začali scházet dolů. Cestou jsme míjeli další sobí stáda. Byla jsem jak u vytržení.

Těsně pod vrcholem jsme se zachovali jako Finové. U malého jezírka Sillajarvi, ve kterém se zrcadlily okolní zasněžené hory, jsme se zastavili jenom proto, že se nám tam líbilo. K dalšímu postupu nás donutila až zima. Luboš se tam chtěl mermomocí vykoupat, vlastním tělem jsem mu zabránila před smočením se do studených vod. Z toho chlapa mě jednou trefí šlak.

Střídaly se holé planiny porostlé lišejníkem, s úseky tajgy s pokroucenými stromy. Tam, kde byla tajga, byly i všudypřítomné bažiny. Zde to ovšem bylo zpestřeno nádhernými otisky sobích stop v blátě. Neodolala jsem a vyfotila si srovnání své nohy se sobí stopou.

Kousek cesty jsme scházeli podél říčky Tappurinaja. Všude rostly nádherné žluté kytky – blatouchy bahenní.

Blatouch bahenní (Caltha palustris) je bylina rostoucí na podmáčených stanovištích od nížin do

hor. Je to vytrvalá bylina s přímou, někdy vystoupavou kořenící lodyhou. Dorůstá výšky 30 až 50cm, vyjimečně dosahuje 1m. Dolní listy jsou řapíkaté, horní až přisedlé. Čepele listů jsou srdčité až okrouhlé, pilovité. Květy mají žlutou barvu. Rostlina je mírně jedovatá. Kvete od dubna do června. Patří do čeledi pryskyřníkovitých. V minulosti se sušená nať používala jako močopudný prostředek a projímadlo.

Jak jsme se dostávali níž do údolí, cestu nám zkřížilo stádo sobů, tentokrát byli mnohem blíže a mohla jsem nerušeně fotit. Při této činnosti nás dohnali Mikko a Mari. Oba nás pak upozornili na krčícího se ptáka, kterého jsem kupodivu poznala, byl to bělokur. Tvářil se z naší přítomnosti poněkud vyděšeně.

Přes bažiny jsme se dostali k maličké chatě Pahakuru. Podle ukazatele byla následující chata Hannukuru již jen 2km a vzhledem k tomu, že by to mělo být „hlavní město Pallasu“, zároveň se samoobslužnou saunou, rozhodli jsme se dojít až tam, stejně smýšleli i Mari a Mikko.

Zatímco oni pokračovali hned dál, my jsme zde dali krátkou pauzu. Naštěstí, jak se ukázalo, protože Luboš díky jejich postupu tajgou alespoň zjistil, kudy vede správná cesta, jinak bychom se vydali jako oni a obtížně bychom se pak brodili bažinami a hustým porostem.

Zahřáli jsme se u ohně, který plápolal před chatou, a vydali se po správné cestě. Při průchodu severským lesem jsme opět zahlídli sobí stáda téměř z bezprostřední blízkosti.

Ani jsme se nenadáli a byli jsme v Hannukuru. K našemu údivu zde bylo rozhlehlé zařízení, několik dřevěných chat, oficiální tábořiště, studna s pitnou vodou. Asi k postavení takového komplexu byl důvod, na dosavadní poměry zde byla velká koncentrace turistů, napočítali jsme snad 10 stanů. Jak nám Mari později řekla, hodně Finů jde přechod Pallasu tak, že v Hannukuru stráví třebas dva dny a saunují se ve zdejší samoobslužné sauně.

Přestože nás velikost zaskočila, všechno bylo účelně postavené, v souladu s přírodou, primitivní chaty, bez elektriky, vody, jen sruby na přespání, studna s pitnou vodou, kde člověk musel ručně točit dlouho rumpálem, než si načerpal vodu.

Oficiální tábořiště, což byla vlasně jen louka na postavení stanů, Luboš hned zamítl. Vydali jsme se dál, mimo chaty, až jsme došli k jezírku Hannajarvi, na jehož břehu stál osamělý srub. Šla jsem to omrknout a byla to sauna. Lubošovi zajiskřila očka a už začal stavět stan. Mně se naopak to místo nelíbilo, ale Luboš preferoval blízkost sauny, kde se už evidentně viděl.

Já šla hledat dál podél jezera vhodnější plácek. Po asi 200m jsem došla k týpí, jak jsem ho již znali z břehu jezera Ounasjarvi, z prvního dne táboření.

Honem jsem přiběhla pro Luboše, který právě zatloukal poslední kolík stanu a sdělila jsem mu svůj objev. Zdůrazňovala jsem přednost týpí, ve kterém je ohniště, na kterém se dá vařit. Uznal moje argumenty, vytahal pracně natlučené kolíky a stan přenesl rozložený. Spolu jsme se pak vrátili pro

zbytek věcí.

Mnou vybrané místo Luboš sice akceptoval, ale postavil stan přímo na sobí stezce k vodě. Identifikovala jsem to podle stop kopyt a bobků všude okolo. Snažila jsem se protestovat, navrhla jsem stan posunout o cca pět metrů, mimo stezku, ale Luboš mi nevěřil. Pokrčila jsem rameny a nechala to osudu.

Zbudovali jsme si obydlí a vydali se vařit do týpí. Interiér byl identický jako u týpí z jezera Ounasjarvi, asi vše stavěli podle jednoho mustru. Nanosili jsme si dříví, založili oheň, já jsem došla k studni pro vodu, šíleným způsobem jsem se při tom slila, na rošt dali vařič a uvařili večeři a čaj. Opět jsme membrány prověřili zatěžkávací zkouškou jiskrami, dýmem, sazemi a sálavým teplem ohně.

Pojedli jsme a přemýšleli, co s načatým večerem, bylo kolem 19.hodiny. Luboš už byl celý nadržený při představě sauny, mně se naopak chtělo spát.

Vyšli jsem ven z týpí, kde jsme zrovna potkali Mari. Nadšeně nás zvala do sauny. Ptala jsem se jí na pravidla, prý žádná nejsou, vstup bez plavek, v liché hodiny ženy, v sudé muži, nebo naopak. Prý se to tady tak nedodržuje, prostě kdo chce do sauny, vleze dovnitř, zjistí pohlaví osazenstva a buďto vypadne, nebo se zeptá, zda se může přidat.

Rozloučili jsme se, že se třeba potkáme v sauně, v jezeře jsme umyli hrnec a všimli si nápisu, že

voda z jezera není v žádném případě pitná. Přitom byla čistší než ta z jezera Ounasjarvi, kterou jsme pili.

Od sauny se ozýval šílený jekot, napřed jsme se vyděsili, že někoho snad napadl sob, ale původ hluku byl prozaický. Skupina nahatých obtloustých Finek se ochlazovala v jezeře, šplíchaly na sebe ledovou vodu a stračně při tom ječely.

To už byl Luboš k neudržení, nachystal si čaj a ručník do sauny a překecal mě, ať se jdu alespoň podívat. Doufali jsme, že ženské už tam nebudou, je otázka, zda by zkously chlapskou přítomnost. Ale podle toho, jak byly rozchechtané, tak by jim Luboš nemusel vadit.

Přišli jsme k oné malé chatě, od vchodu přímo do jezera vedla dřevěná prkna, za chatou byl dřevník s poleny. Voda se nosila z jezera a lila se do dvou velkých kádí, v jedné zůstala studená a druhá se zahřívala až k bodu varu. Třetí káď byla prázdná a člověk si sám připravil vodu namícháním studené a teplé. Zatápělo se v kamnech, jejichž svrchní kovové pláty se polévaly vodou. Sauna to byla maličká, pohodlně pro čtyři osoby, pro šest už méně komfortně a maximum by bylo osm namačkaných lidí, podle mého odhadu. Člověk se běžel chladit do přilehlého jezera.

V předsíňce jsme se vyslekli donaha a já vlezla dovnitř. Bez brýlí jsem viděla velmi špatně, navíc uvnitř byla poměrně tma, ale dokázala jsem identifikovat, že vevnitř je chlap. Tudíž nyní je to pánská sauna. Vytočila jsem se, že sem pustím Luboše a odejdu, když ten dotyčný zavolal: „Hi, now

it is mixed.“. Ejhle, on to byl Mikko, čekal na Mari.
V samoobslužné sauně jsme strávili několik příjemných hodin zpestřených pokecem s našimi finskými přáteli. Zde konečně jsme si řekli naše jména, k mému údivu oni naše už znali- zapamatovali si je z mého zápisu do knihy v chatě Pyhareko, první den přechodu, kde Mari tak chutnala naše slaninka.

Byla jsem první, kdo se odhodlal vlézt do ledové vody jezera. Mari a Mikko se chladili pouze před saunou na vzduchu, ani jeden si netroufli smočit se v jezeře. Pche, žabaři. Já jsem si doběhla po prknech /musela jsem utíkat, byla šílená zima/ a natvrdo jsem se ponořila do vody až po krk, čouhala mi jenom hlava. Útroby mi sevřel ledový chlad. Vydržela jsem plavat několik minut, dno jezera bylo pokryto jemným písečkem, pak jsem se vyhoupla na prkna a pomalu jsem šla k sauně. Zima mi už taková nebyla, protože po vynoření z ledových vod jezera se mi okolní studený vzduch zdál mnohem teplejší.
Mari a Mikko mi to téměř nevěřili, že jsem to fakt dokázala, nadále se ochlazovali pouze pobytem venku. Při mém dalším smočení se do jezera už šli se mnou, ne proto, aby se přidali, ale aby si ověřili platnost mých slov. Docela jsem je svým činem udivila.
Všichni jsme byli zaskočení, proč se do toho nehrne Luboš, když se koupal v mnohem studenějším potoce minulou noc bez možnosti prohřátí se v sauně. Česky, aby nerozuměli, mi vysvětlil, že po

noci v mokrém spacáku má pocit, že na něj něco leze a nechce se dorazit.
Nakonec se ale postupně všichni osmělili a chladili se též v jezeře, dokonce i Luboš. Ten pak naopak cítil, že pobytem v sauně z něj pocit nemoci spadl.

Bylo po půlnoci, když jsme se rozešli spát, oni do chaty a my do stanu. Doprovodili nás, popřáli nám dobrou noc, akorát Mari se ptala, proč máme stan na sobí stezce. Že prý se moc nevyspíme, budou nás otravovat sobi. Vysvětlila jsem jí, že já to vím, ale Luboš si nedal říct. Pobaveně na mě mrkla, asi má též zkušenost, že když si chlap něco vezme do hlavy, ženská mu to nevymluví.
Byla jedna hodina po půlnoci, světlo jak ve dne, nezapadalo slunce, jehož oranžovou kouli jsme mohli spatřit nad okolními horami.
S Lubošem jsme si dali malinkatý hlt Ferneta, malinkatý proto, abychom šetřili zásoby, kterých jsme ráno tolik vypili.

Den 4, čtvrtek 18.6.

Tam, kde sobi dávají dobrou noc

Stádo sobů k našemu stanu přišlo kolem třetí hodiny ranní. Naštěstí mě čurání vzbudilo asi o hodinu dříve, protože kdybychom se setkali tváří v tvář /respektive tváří v čumák/, asi by u mě došlo k samovolnému uvolnění i jiného svěrače, než jenom močové trubice.

sobí hovínka - všude okolo našeho stanu

Luboš byl okamžitě vzhůru, já byla jen v polospánku. Není divu, na mé straně stanu byl klid, na jeho byl šrumec. Jeden ze sobíků asi ucítil slaninu v jeho předsíňce a mermomocí se k ní pokoušel dostat. Když se mu povedlo nadzvednou tropiko a vrazit hlavu do předsíňky, nezbylo Lubošovi než rozepnout vnitřní stan a soba plácnout po čumáku. Hned se stáhl, ale pokoj si nedal. Zkoušel to každých deset minut, asi testoval Lubošovu připravenost.

Jiný sob zase usoudil, že naše stanové šňůry jsou to pravé drbátko, a zuřivě se jimi škrabal na

hřbetě, až se nám celý stan otřásal. Dalších asi pět sobů chodilo kolem stanu, zakopávali o šňůry, frkali, hrabali kopyty, kousek poodběhli a zase se vraceli.

Doteďka nám všichni Finové tvrdili, že sobi jsou „stupid animals“. Není to pravda, na jejich obranu musím říct, že bordel dělali pouze na Lubošové straně stanu, mně dali pokoj. Moc dobře vytušili, kdo večer nechtěl stavět stan na jejich stezce k vodě, a kdo naopak na to nebral ohled.

Až do rána jsme měli o zábavu postaráno. Po zbytek noci Luboš jemně plácal po čumáku toho masožravce, který pořád strkal hlavu do předsíňky, další se zase bavil tím, že se vzdálil a pak plnou rychlostí uháněl k našemu stanu, kde těsně před ním prudce zabrzdil. Vždy se u toho na pár vteřin zastavila i naše srdce, hlavně při představě, že jednou to nemusí ubrzdit a jeho metrák živé váhy nám proběhne stanem.

Podle zvuků zvenku jsem usoudila, že se přes náš stan k jezeru nedostali. Přitom náš stan je nemohl omezovat, mohli ho obejít, byl tam prostor. Ale asi byli fascinováni tou oranžovou věcí, která jim na stezce do rána vyrostla.

Kolem sedmé hodiny je to konečně přestalo bavit a odešli pryč. My ještě asi hodinu nehnutě leželi ve spacácích, chtěli jsme se přesvědčit, že se nevrátili.

Nestalo se tak, tak jsme vylezli ze stanu /já statečně vystrčila hlavu jako první a hlásila jsem, že je

čistý vzduch/. Podle čerstvých hovínek jsme identifikovali, kam až se sobíci dostali.
Luboš šel do týpí připravit oheň a já se vydala ke studni. Opět jsem se vodou slila od hlavy k patě, ale už mě to ani nepřekvapovalo.
Uvařili jsme, pojedli, v jezeře umyli hrnec, pobalili spacáky a stan a vyrazili. Opět bylo poledne. Prostě jsme finský styl treku, kdy sama cesta je cíl, dotáhli k dokonalosti. Nač se honit, hory neutečou, navíc je polární den a slunce nezapadá.

Sbalení jsme postávali před rozcestníkem a dumali, která trasa je ta správná. Totiž k následující chatě vedly asi čyři trasy, z toho tři zimní a jedna /ta jediná správná/ letní. Vydat se po zimní, to už by nás taky nikdo nikdy nespatřil, s našimi těly by si poradily neprůchodné bažiny.
Vybrali jsme si bezpečnou letní cestu a vyrazili, zpočátku úsek vedl lesotundrou, všude okolo nás byla stromová a keřová vegetace s pokroucenými kmeny. Museli jsme dávat pozor, kam šlapeme, cesta vedla přes bažiny, naštěstí jsme se propadali jen po kotníky. Pochopila jsem, proč místní to chodí v gumácích.
Opět jsme míjeli jezírka, kde rostly žluté blatouchy.
Asi v polovině stoupání na kopec Suastunturi /490m/ končily stromy a začínala holá pláň. Zde foukalo tak neskutečně, že jsem chvílemi nemohla jít vpřed, vítr se mnou lomcoval a při poryvech jsem se klidně ocitla o půl metru vedle.

Jestliže včera jsem si myslela, že vítr je silný, tak jsem se zmýlila. To včera byl jen vánek ve srovnání s dnešním. Podle Beaufortovy stupnice síly větru odhadem foukalo rychlostí 50-60km/hod, což při teplotě +4st posouvalo pociťovanou teplotu na cca -10st.
Pozavírala jsem si všechny dostupné i nedostupné otvory na oblečení, aby nezůstala žádná škvírka, kterou by vichr mohl vniknout dovnitř. Přesto se mu to dařilo, nadzvedával spodní okraj kalhot a ofukoval mi nohy. Litovala jsem, že na kalhotech nemám sněžný pás, který by tomuto efektu zabránil. Konce stahovacích šňůrek na bundě mi bolestivě pleskaly do obličeje.

Chůze se stávala obtížnou, místy nemožnou. Naštěstí nefoukalo z protisměru, ale zboku a mírně zezadu. Omrzaly mi prsty na rukou, ale netroufla jsem si shodit batoh a hledat rukavice, riskovala bych, že mi je vítr vyrve a odnese pryč.
Fotila jsem jen málo, díky necitlivým mrvějícím konečků prstů jsem ovládala nastavení foťáku jen velmi špatně. Doufala jsem, že se mi v takových podmínkách nebude chtít čurat, a já se nebudu muset vyslíkat. Naštěstí k tomu nedošlo.
Vrchol Suastunturi byl jen velká polární pustina, kde k našemu údivu foukalo méně než při chůzi do kopce. Zkoukli jsme okolní kopce a snažili se přijít na to, kam cesta pokračuje dál, ale opuštěné hory vypadaly všechny stejně.

Vybrali jsme si závětrné místo, závětrné ve smyslu, že vítr se mnou nelomcoval a že jsme se dokázali slyšet bez toho, aniž bychom se snažili hluk větru překřičet.
Pojedli jsme musli, vyčurali se a začali scházet do údolí. Díky močálům to byl sestup velmi záživný, hodně to klouzalo. Opět se ale objevily stromy, tak jsme jich alespoň užívali při přidržování se.

Na dně údolí byla maličká chata Suaskuru, tvořená centrálním ohništěm a pár palandami podél stěn. Přestávku jsme sice nepotřebovali, svačili jsme na vrcholu, ale teplo ohniště na nás volalo a my neododali.
Batohy jsem nechali venku a vešli do chaty. Zde právě trojice mladých Finů končila s vařením a uvolnili nám prostor u ohniště. My jsme vaření neměli v plánu, jen jsme se snažili nasát z plamenů co nejvíce tepla.
Někdo z předchozího osazenstva chaty se asi za dlouhých zimních večerů nudil a z polen na podpal vytvořil docela ucházející houpací křeslo, houpat se na něm sice nedalo, sedět též moc ne, ale efektní to teda rozhodně bylo.
Finové si zde nechali batohy a odešli. Potkali jsme se s nimi na následujícím kopci, kam si vyběhli nalehko a vrátili se pak do chaty, kde zřejmě i nocovali.
Zahřáli jsme se a rozhodli se neotálet a vyrazit vstříc kopci Lumikero /662m/. Z naší výšky cca

350m to znamenalo 300m převýšení, což by samo o sobě problém nebyl, kdyby vrch neměl již klasický sklon – pár desítek metrů převýšení, vrchol, který se jeví jako cílový vrchol, ale je to jen plato, ze kterého se pokračuje dále, kde je opět jen další plato. Přitom z pohledu z údolí se kopeček tváří zcela nevinně.

Zde v údolí nefoukalo, tak jsem si rukavice nenachystala, jak jsem původně měla v plánu. Chyba lávky! Jakmile jsme opustili hranici lesa, vítr se do nás opět začal opírat v plné síle. Tentokrát se ale stočil a foukal přímo z boku.

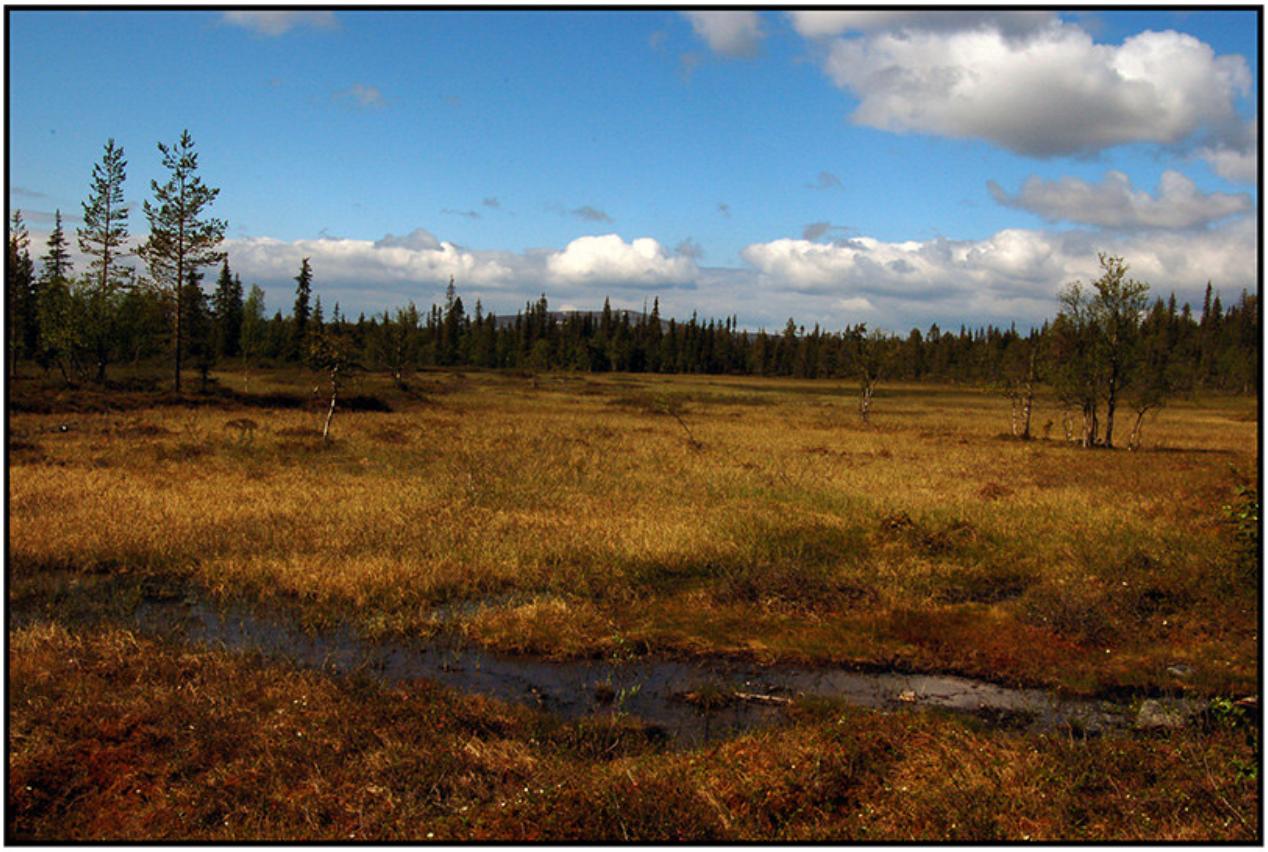

Díky směru větru mi tentokrát úspěšně vnikal dovnitř nejenom spodkem kalhot, ale oběma rukávy na bundě, čímž vytvářel nepříjemný komínový efekt. Kromě konečků prstů na rukou mi mrtvěla i obě ramena jak do nich narážel studený vzduch.

Jestli jsme se s Lubošem chtěli slyšet, museli jsme na sebe řvát z bezprostřední blízkosti. V zásadě ale nebylo o čem důležitém se bavit.

Litovala jsem, že rukavice mám momentálně nedostupné. Navíc ještě na dovršení všeho se mi začalo chtít čurat, moje nevycválaná prdel si teda umí vybrat moment. Rozhodla jsem se to ignorovat jak nejdéle to půjde.

Výhledy, které se před námi rozprostíraly, byly úchvatné. Nekonečná tajga, jezera, hory. Stovky kilometrů žádná civilizace, směrem před námi Rusko. Za tento pohled ta námaha stála.

Pochopila jsem další fakt, proč se tak diametrálně liší zimní a letní trasa. Proč po zimní nemohu v létě mi už bylo jasné z předchozích dnů – v létě neprostupné bažiny a jezera, která přes zimu zamrznou a dají se přejít. Ale až nyní vím, proč po letní trase se nedá v zimě, proč to vedou přes údolí, nikoliv po hřebeni. V zimě tu musí panovat arktické podmínky, při teplotě -20stupnů, které tady asi neobvyklé nebudou, by efektivní teplota při větru dosahovala -50st. a v nárazech klidně i -80st.

Po nekonečném výstupu, kdy co krok, to došlap jinam, než jsem původně plánovala, zmítala jsem se jak třtina ve větru, jsme dosáhli vrcholu. Sice jsme zpočátku nevěřili, že to není jen další plato, ze kterého se bude stoupat dál, ale vrchovová pyramida nás přesvědčila.

Složila jsem batoh na jediné závětrné místo, kde nefoukalo – hned za kamennou pyramidou, a šla ulevit svému močovému měchyři, Luboš čekal opodál.

Jelikož mám kaťata s kšandama, vykonání potřeby pro mě znamená nutnost si nejprve vysléct bundu. Jenže jsem ji neudržela v rukou, vítr mi ji vyrval a rozhodl se se mnou hrát hru „Jestli nechceš umrznout, tak si dožeň svoji bundu“. Utíkala jsem jak smyslů zbavená, pozbýt ji zde by znamenalo ohrožení na životě. Naštěstí přistála na jednom větším šutru, já tam skočila a povedlo se mi ji chytit dříve, než by ji vítr odnesl zase dál.

Vrátila jsem se k zmrzlému rampouchu, který dříve býval mým manželem, a sdělila jsem mu, že

nyní hodlám spáchat několik vrcholových fotek. Upřel na mě divný pohled a zřejmě přemýšlel, že pokud by mě nyní zde zavraždil, každý soud by ho musel osvobodit.
Zeptala jsem se ho tedy, proč stojí tady, vydán všanc větru, a nejde za pyramidu, kde nefouká. Zůstala za ním pouze ohnivá čára a už stál v bezpečí na závětrném místě. Tím pádem jsem mu nepoložila druhou otázku, proč když mrzne a je mu zima, si z kraťas opět neudělá dlouhé kalhoty, přitom by na to stačilo pár vteřin, kdy by si nohavice shrnul dolů.
Z vrcholu Lumikera byly nádherné výhledy, ale dlouho jsme nevydrželi, vyhnal nás vítr.

Sestupovali jsme po úzkém hřebínku do údolí Lumikuru, kde naštěstí méně foukalo. Využili jsme toho na svačinu, hlad jsme sice neměli, ale netroufli jsme si odhadovat, zda dále bude foukat jako dosud, to bychom se nenajedli.
Po pár minutách jsem přišli k pobořenému sobímu plotu s nově udělanou dřevěnou brankou, ještě vonící novotou. Zbylé fošny byly naskládány vedle.
Bohužel při otvírání západky na brance jsem si rozrazila palec a díky naředěné krvi jsem krvácela více než je zdrávo. Nezbylo mně než shodit batoh ze zad, vydolovat lékárničku a ránu si ošetřit a zalepit, pokud jsem nechtěla za sebou zanechávat krvavé ťapky.
Přestávky jsem využila i pro vyčurání se, sice se mi ještě nechtělo, ale když už mám batoh dole, tak proč toho nevyužít.

Nahodili jsme batohy a vydali se do kopce Vuontiskero /670m/. Udivilo nás, že při pohledu z nižšího Lumikera se nám tento kopec nezdál vyšší, přitom výškově ho přesahoval o 7m.
Po pár metrech se obloha zatáhla a začalo pršet. Bála jsem se o foťák, tak mi nezbylo než si opět shodit ze zad batoh, již potřetí v posledních 200metrech.
Chvílemi pršelo, chvílemi ne, takže se mi nevyplatilo foťák opět vytahovat, až v údolí Vuontisjarvelle již pohled na oblohu sliboval přijatelnější počasí na focení.

Sešli jsme do sedla pod vrcholem Karaskero /640m/, na jehož úpatí stál malý srub, chata Montellinmaja. K další, větší chatě Nammalakuru to bylo dva kilometry, unavení jsme nebyli, tak jsme se rozhodli pokračovat a dojít až tam.
Později nás tohle rozhodnutí mrzelo, protože:

1. chata Montelinmaja měla pěkné výhledy, kdežto Nammalakuru ne
2. v okolí chaty Nammalakuru byly bažiny, obtížně jsme hledali místo pro stan, kdežto Montellinmaja měla okolí s pevným podložím
3. chata Nammalakuru měla zdroj pitné vody poměrně daleko, cca 500m od chaty, kde ho měla Montellinmaja ale netušíme

Abychom došli k chatě Nammalakuru, zbývalo nám ze sedla překonat cca 100m převýšení na vrchol Saivoskero /620m/ a sestoupat o cca 150m.

Chata se nám zdála poměrně dál, než tvrdil ukazatel, ale moje subjektivní pocity mohly být ovlivněny hladem. Už jsem se viděla s teplou večeří ve spacáku.
Jednu věc jsme ale ještě provedli. Oslavili jsme přejdení mapy. Za tři dny jsme zdolali celou 1:50000 mapu. Oslavili jsme to, jak jinak, než Fernetem.
Došli jsme k chatě, ale vyhráno jsme rozhodně neměli. Foukalo zde poměrně silně, nemuseli bychom zrovna testovat stan v takovém vichru. Mnou navrhované poměrně před větrem chráněné místo nad chatou Luboš zamítl, prý bychom byli hned u trasy a na očích. Prosadil si zkoušet štěstí v lesíku, který byl pod chatou.
Chata zde měla typické rozložení, vlevo zamykatelná, pronajímatelná polovina *varaustupa*, vpravo volně přístupná *autiotupa*.

v této chatě bylo dokonce houpací křeslo

Batohy jsme složili u chaty a vydali se níž asi o 500m hledat místo na stan. Hlady jsem už téměř neviděla.
Dostali jsme se k místu, kde byla cedule označující pitnou vodu. Ovšem bylo to v potoce, odněkud vedla hadice a tou byla přiváděna voda. Že by z pramene toho potoka?
Objevila jsem plošinku tak akorát na náš stan. Podloží se mi zdálo suché, tak jsem zavolala na Luboše, donesli jsme si batohy, ale ouha, Luboš se okamžitě začal propadat do bažiny. Tady stanovat nepůjde.

Veškerá další vytipovaná místa skončila fiaskem. Všude bažiny. Strávili jsme hledáním skoro dvě hodiny, ale neúspěšně. Jediné místo, kde se teoreticky dalo stanovat, zabrala rodinka s cca pětiletým chlapcem. Cpát jsme se k nim nechtěli, tak jsme vzdali hledání a šli na plac, který jsem navrhovala já hned na začátku. Že si ten Luboš nedá nikdy poradit, přitom pokaždé dojde na moje slova.
Protože silně foukalo a dokonce to vypadalo na déšť, rozdělili jsme si úkoly. Luboš postaví stan a já zatím v závětří chaty, pod zastřešenou verandou, uvařím.

Nejprve jsem si musela ošetřit dorasovaný palec, asi jsem se do něj někde neúmyslně udeřila, rána se znova otevřela a krev crčela ostošest.
Musela jsem znovu sejít těch 500m dolů k vodě nabrat si do lahve, vyšlápnout to k chatě a začala jsem vařit. Bohužel, plyn už nebyl co býval, s obtížemi jsem připravila těstoviny, spíše jsem tedy do teplé vody rozmíchala nudle, které nám pak při jídle chroustaly mezi zuby jak byly neúplně uvařené.
Během naší konzumace dorazila nějaká dvojice Finů a hnali se do pravé, volně přístupné části. Vevnitř nastal nějaký chaos, vyrozuměli jsme, že už nejsou volná místa, ale dosavadní obyvatelé se nějak smrskli tak, aby tito dva noví se vešli. Tím byla ale kapacita chaty vyčerpána.
Hrklo ve mně. Mari a Mikko ještě nedorazili, kde budou spát? Mari nám sdělila, že stan i spacáky mají, ale pouze letní, o spaní venku vůbec neuvažovali, nosí to jen jako pojistku. Tuto noc jim ale asi nic jiného nezbude.

V ten moment naši kamarádi dorazili. Sdělili jsme jim tu špatnou novinu ohledně volných míst v chatě a Mari při tom pobledla. Vlezli dovnitř a my pak v reálu viděli to, co jsem četla na webu a zde to evidenntě funguje. Pozdě přichozí má právo na nejlepší místo v chatě, první příchozí mu ho musí uvolnit i za cenu, že by šel spát mimo chatu – bere se to tak, že ten první je již odpočatý, kdežto poslední je unavený.

Prostě z chaty vylezla dvojice mladých Finů a začali hledat místo pro stan. Zrovna jsme je upozornili, že pod chatou to nemá smysl, jsou tam bažiny, jedině nad chatou je jakž takž prostor. Stan si nakonec postavili asi deset metrů nad námi.

Mari nás zvala na čokoládu, ale když jsme došli před chatu ve smluvenou dobu, nebyla tam. Asi se jí nechtělo ven, do zimy.

Skočila jsem se ještě vyčurat do kadibudky, ze které byl úchvatný pohled na okolní hory, samozřejmě když jsem si nechala dveře otevřené. Ale zase dovnitř foukal studený vítr. Jako všechny kadibudky, i tahle měla vevnitř pytel s pilinami a zasypávaly se jimi naše exkrementy. Díky tomuto důmyslnému zařízení to tady vůbec nesmrdělo.

Na plošince, kde stál náš stan, docela solidně foukalo. Luboš byl tak hrdý na to, že jsme si zvolili spaní ve stanu před pobytem v chatě, že dokázal najít dosud postrádanou českou vlajku a vyvěsil ji na stan, aby každý viděl, že Češi se nepřízně počasí nebojí.

Dali jsme si každý hlt Ferneta, tentokrát větší než včera večer, zakutali se do spacáků a zalehli.

Den 5, pátek 19.6

Arktický sever

V noci mě několikrát vzbudila cukavá bolest v poraněném palci. Byl to nepříjemný, ale snesitelný pocit, povedlo se mi usnout, až asi páté nebo šesté píchání bylo tak intenzivní, že jsem se vykutala ze spacáku, vyštrachala z lékárníky Ibalgin, zapila ho a ránu si vyčistila a převázala. Pak již byl klid.

Ráno bylo opět poměrně chladné, jak již bylo zvykem na Pallasu. Ale zdravotní Fernet nám udělal zimu snesitelnější.

Dvojice, která včera uvolnila místo na spaní v chatě a spala nakonec ve stanu, vypadala, že svého rozhodnutí lituje. Přinejmenším mladá Finka se tvářila zmrzle, usoudila jsem tak z toho, že v čepici, bundě a rukavicích seděla před stanem a třásla se zimou.

Můj pokus uvařit ztroskotal. Plyn odmítl pracovat. Když to takhle půjde dál, budeme mít vážné problémy. Už nyní bylo jasné, že pokračovat za Pallastunturi do Olosu by byl hazard, nemůžeme

se vydat bez plynu. Zatím jsme se netrápili, co bychom v Pallastunturi dělali dva dny, než pojede autobus.

Nějak se mi alespoň povedlo uvařit rýži s tuňákem. Luboš zatím vlezl do pravé části chaty a požádal osazenstvo, zda bychom si na jejich ohni mohli uvařit čaj. Nikdo nic nenamítal.

Mari a Mikko vyzvídali, jaká byla noc ve stanu, dle jejich reakce jsme měli pocit, že si mysleli, že jsme museli umrznout. Aby vůbec vydrželi venku, oba měli rukavice a čepice, Mari pod bundou dokonce dvě mikiny. Pche, čajíčkové, tak mladí zdraví lidi se bojí zimy, přitom venku ve stanu spala postarší dvojice s malým synkem. Hned nám stouplo sebevědomí.

Nammalakuru - vlevo pronajímatelná, uzamykatelná část, vpravo volně přístupná

Když jsme před chatou jedli, prošla kolem nás ta dvojice Finů s pětiletým chlapečkem, kteří stanovali pod chatou. Chlapec si též nesl batoh. Rodiče prohodili něco slov s námi, malý si mezitím shodil batoh ze zad. Rodiče to ale sebemíň nezajímalo, šli dál a nechali malého svému osudu. Tomu nezbylo než si nějak sám nahodit batoh a rodiče dohnat. Tvrdá výchova, ale na severu to asi jinak nelze.

Až nyní jsme si všimli, jak jsou zdejší chaty postaveny. Nestojí přímo na zemi, ale na hromadách volně ložených šutrů, div že jim to nespadne. Ptali jsem se na důvod, je prý jednoduchý. Izolace. V zimě nafouká sníh pod chatu a izoluje.

Pobalili jsme se a opět kolem poledne se vydali na cestu. Vlajka už tentokrát zůstala viditelně na

batohu.

Opět jsme bojovali s rozcestníkem, asi čtyři zimní trasy a jedna letní. Je zde vidět větší oblíbenost právě zimních přechodů.

Krásně kvetoucí žluté blatouchy, které se nacházely všude v Pallasu, na nás jukaly i zde.

Museli jsme překonat kopec Palokero /520m/, odkud následoval prudký sestup do údolí Tulentekopaika, kde byla maličkatá chata Rihmakuru, spíše než chata to bylo pouze týpí. Vyjímečně se utišil vítr a vysvitlo sluníčko, takže se udělalo poměrně teplo. Tím teplo je míněno, že jsme mohli být venku v bundách, aniž by nám byla zima.

Rozhodli jsme se toho nečekaného tepla využít, zůstali jsme před chatou, užívali si paprsky slunce a posvačili.

Od chaty jsme museli sestoupit ještě pár desítek výškových metrů níže na spodek údolí, po napůl ztrouchnivělých dřevěných schodech, tutéž vzdálenost na druhé straně po stejně rozpadlých schodech ještě vystoupat a pak už se šlo regulérně po cestě, přes kameny, do kopce.

Bylo mi šílené vedro, tak jsem shodila batoh, vyslekla si bundu a šla pouze v mikině. Vydržela jsem tak jít asi další hodinu než mě zima donutila se zpátky přiobléct. Byl to jediný moment, kdy jsem byla oblečená jinak než v bundě.

Každopádně jsme zimu snášeli dobře, potkali jsme několik turistů jdoucích opačným směrem a

všichni měli čepice a rukavice. I Mari a Mikko ráno vycházeli takto odění.
V této oblasti už skončila hranice lesa, dostali jsme se nad tundru, nebyla zde žádná vegetace, ani lišejníky, všude okolo nás se rozprostírala polární pustina. Nehostinné území tvořené pouze kameny v nás vyvolávalo dojem měsíční krajiny.
Vítr opět získal na síle a lomcoval se mnou. Zatím jsem to snášela bez bundy, asi jsem se už na drsné podmínky adaptovala. Jiné vysvětlení může být to, že jsem se nechtěla zbytečně vyslékat, protože než bych se oblekla do bundy, prochladla bych natolik, že bych se už nemusela zpátky zahřát.
Šplhali jsme do sedla Rihmakuruvaarat, kde těsně pod vrcholem jsme se rozhodli posvačit na jediném závětrném místě. Narazili jsme zde, jak jinak, na Mikka a Mari, zrovna končili pauzu. Nabídli jsme jim naši slaninku, ale neměli chuť, prý právě pojedli čokoládu.

Hodně spěchali, mají prý na 18.hodinu zamluvenou saunu v Pallastunturi. Bylo po 16.hodině, dle GPS ještě 6km zbývalo. V takovém terénu sebou budou muset hodit.
Ještě před odchodem nás oba upozornili, abychom se v sedle vydali správnou cestou. Trasa se tam rozděluje, jedna vede přímo dolů do údolí do Pallastunturi, druhá tam sice směřovala též, ale oklikou po hřebenovce a pár vrcholů, z toho jeden je nejvyšší z celého Pallasu /Taivaskero, 807/. Máme se prý dát doleva, přímo dolů. Směrovník tam prý žádný nebude.

Když jsem namítla, že by bylo škoda se o tuto hřebenovku připravit, tak mi Mari sdělila, že je zbytečné se tam vydat natěžko s batohy, oni to mají v plánu zítra jen s vodou a svačinou. Nebyl to špatný nápad, aspoň budeme mít vyřešený program na zítra, a co v neděli, se uvidí.
Když jsme se zde zastavili, začala mi být nesnesitelná zima, a tak jsem oblekla bundu. Přesto to nestačilo, vytáhli jsme tedy Fernet. Pojedli jsme slaninku a vydali se dál.
Čekal nás nekonečný sestup do údolí Opastuskeskus, v jehož středu se nedalo přehlédnout červené středisko Pallastunturi. Tohle již byl regulérní rekreační komplex s elektrikou, vodou, hotelem, restaurací.

Trvalo nám ještě další dvě hodiny než jsme sešli dolů. Sestupová část byla složená z různě velkých kamenů, halabala přes sebe naházených. Prostě něco na způsob Tatranské magistrály, ale více neupravené a neuhlazené.
Moje nohy těžce protestovaly při došlapu na takové podloží, vůbec se mi nelíbila představa, jak zítra nás to čeká znovu, protože jinak se na nejvyšší kopec nedostaneme, než tuto část absolvovat podruhé.
Sestup se zdál nekonečný. Naštěstí konečné stovky metrů zpestřovaly tabule naučné stezky, kde nás nejvíce upoutala jedna, na níž hned první věta zněla“It is always windy on the fell tops/Obvykle je větrno na vrcholech vřesovišť.“ Velmi výstižně to vyjadřovalo dosavadní zážitky.

Na konci naučné stezky byl srub, bohužel zamčený. Při pohledu oknem dovnitř jsme viděli spousty kožešin a suvenýrů. Asi se otevírá pouze v zimě, kdy je hlavní sezona.
Byl zde též rozcestník, odkazoval na „poroaita“, což jsme identifikovali, že bude asi sobí ohrada, poro je sob. Jak je ohrada jsme netušili, ale pár kiláků po směru ukazatele jsme zahlídli něco, co sobí ohradu připomínalo.
Totálně vyřízení jsme se nakonec k hotelu dohrabali. Na parkovišti jsme se potkali s Mari a Mikkem, šli zrovna do sauny. Domluvili jsme se, že se všichni čtyři potkáme na společné večeři v restauraci.

Postavit stan někde poblíž jsme si netroufli. Přece jenom je rozdíl horská chata a zdejší hotel. Vlezli jsme tedy do recepce a paní středního věku jsme se ptali, zda můžeme postavit stan, případně zda se dá někde stanovat legálně zadarmo. Druhou možnost zamítla, což mě udivilo, dle mapky tu mělo být někde týpí se zdrojem pitné vody a tábořištěm. Jediná možnost byla za 20€ si postavit stan na hotelovém tábořišti, s tím, že máme k dispozici WC a sprchu, kuchyňka zde bohužel není. Hotelové pokoje stojí 88€. Při té informaci jsem měla téměř kolaps. Vybrali jsme si tedy stan, zaplatili tři noci, do pondělí do rána, kdy jede první bus, a zůstali jsme o 60€chudší.
Chtěli jsme vědět, kde ideálně si máme stan postavit, oficiální tábořiště nám nebylo sympatické, všude plno karavanistů, navíc jsme měli strach, že by nás v alkoholovém opojení mohli přejet. Ona

nám ale jiné místo nepovolila, prý nám to musí stačit.
S paní recepční jsme ještě zkusili domluvit sehnání plynové bomby. Hotelový obchůdek, který zároveň obsluhovala s recepcí, nic takového nenabízel. Jinak zde ale měli veškeré kempingové vybavení, jen ten plyn chyběl. Máme prý ale zkusit info centrum, zítra bude otevřeno, ale prý ho taktéž mít nebudou. No nezbývalo nám jen věřit, že se zbytkem plynu ještě vystačíme.
V recepci hotelu jsme ještě požádali o mapu oblasti. Ochotně nám věnovala ručně kreslenou základní mapu, která nám ale naprosto dostačovala. Byly tam zakresleny všechny místní trasy, včetně vhodných pro rodiny s kočárky. Pro nás byly zajímavé dva okruhy, zdolání Laukukera a Taivaskera /nejvyšší vrchol/, a okruh na Palkaskero, včetně odbočky k sobí ohradě.

Vydali jsme se zkusit štěstí mimo tábořiště, k malinkatému jezírku, na jehož břehu stála chata. Jakmile jsme k ní přišli, kdože to seděl na její verandě? Nahatí Mari a Mikko, popíjeli pivo. Ona to totiž byla sauna. Docela se pobavili, prý ani tady od nás nemají klid.
Vrátili jsme se tedy na tábořiště a zašli si až úplně dozadu, na malý plácek, který byl od zbytku oddělen příkopem. Tím pádem by za námi žádné auto nemělo šanci vjet, ale i my musíme dávat pozor, až půjdeme například v noci čurat na WC.
Nefoukalo zde o nic méně než na horách. V rychlosti jsme postavili stan, vybalili spacáky, mezi dva stromy natáhli šňůru na pověšení vypraného prádla a společně se vydali do sprch. Po skoro týdnu už

jsem to potřebovala jak sůl. To Luboš se denně celý vykoupal v nějakém jezeře či potoku, ale já kromě saunování v Hannukuru jsem se nedostala blíž očistě těla než čištěním zubů.
Teplá sprcha pro mě byl šok, umyla jsem se celá, od hlavy k patě, včetně pokusu umýt si mastné vlasy. Taktéž čištění zubů v teplé vodě mě zaskočilo, nějak jsem si za ten týden zvykla na extrémně ledovou a špinavou. Uchvátil mě i záchodek, sedla jsem si na prkýnko, řádně spláchla, utřela se do jemného toaletního papíru, decetně si pod tekoucí vodou umyla ruce a osušila se do ručníku. Skoro jsem měla strach, že té čistoty na mě bude moc. Vyprali jsme si všechny věci, které jsme dosud nosili, oblekli jsme si spací věci a vydali se do hotelu. Byla strašná zima a foukal silný vítr, poryvy se mnou zmítaly, těch dvě stě metrů od sprch do hotelu se zdály nekonečné.

Mari a Mikko tam zatím nebyli. Vybrali jsme si stůl u oken, odkud byl výhled na hory. Byly osvíceny dooranžova, díky slunci, které se klonilo k obzoru, ale nezapadalo, věděli jsme, že jen „lízne“ hory a zase se zvedne. Všude byly červánky, sytě červeně zbarvené.
Studovali jsme jídelní lístek a opět na nás šly mdloby z cen. Pod 20€ žádné jídlo nešlo. Vinný lístek jsme odpískali, dát za flašku 80€ jsme rozhodně nebyli ochotní.
Nakonec jsme se rozhodli objednat si celé menu, vyšlo to cenově lépe, já si vybrala „Lappi“, což obsahovalo laponský sýr, s pudingem a moruškami, sobí masko s vynikající bramborovou kaší a kahvi neboli kafe. Přesvědčila jsem servírku, že místo kávy chci čokoládu. Luboš zvolil „Chef“ ,

což byla lososová polévka, losos s bramborem a káva.
Během našeho studování jídelního lístku dorazili Mikko s Mari a posadili se ke stolu, který jsem měla za zády a byl označen rezervační cedulí. K nám si nesedli, škoda. Přesto jsme s nimi alespoň v rámci možností pokecali, oni si stěžovali na saunu, prý ta samoobslužná v Hannukuru byla mnohem lepší než zdejší elektrifikovaná. Pak jsme probrali jejich a naše plány, oni zítra vyráželi na nejvyšší vrchol Taivaskero, což my chtěli též a na neděli ráno měli objednané taxi na odvoz k hlavní silnici, odkud navazoval bus do Rovaniemi a dál pak letěli do Helsinek.
My jim zase vysvětlili, že pojedeme prvním autobusem v pondělí, což nám rozmlouvali, máme se prý svést v neděli taxíkem s nimi, v hotelu nám určitě nevyužitou noc na tábořišti vrátí, což nám potvrdila i recepční, která nyní večer vykonávala funkci číšnice.
Měli jsme tedy další možnost na zvážení. Ještě jsme to nechali otevřené, času na rozhodnutí bylo dost.

Zaskočili jsme číšnici prosbou o džbán obyčejné vody. Mari a Mikko to asi pochopili a objednali pro nás sklenici šampaňského, všichni jsme si tak přiťukli a blahopřáli za úspěšné překonání Pallasu. Pojedli jsme, rozloučili se, a šli spát, oni to teplého hotelového pokoje, my do studeného stanu. Luboš opět vyvěsil českou vlajku. Byli jsme tam jediní stanaři. Před spaním tradiční Fernet, zakutali jsme se do spacošů a okamžitě jsme vytuhli.

Den 6., sobota 20.6

Na větrné hůrce

Ráno jsme vstali kolem 8.hodiny. Byli jsme vděční za to, že dnes nemusíme balit stan a spacáky. Oblečení před stanem kompletně vyschlo, není divu, sice byla zima, ale celou noc nezapadalo sluníčko, navíc foukal vítr, a tak bylo pěkně proluftované.

Uvědomila jsem si, že mě bolí zvláštním způsobem ramena. Nebylo to z nošení batohu, tu bolest znám, jednak má jiný charakter, ale hlavně lokalizaci. Tyhle byly jiné, uvnitř kloubů mi něco cukalo, připomínalo mi to potíže jako u zánětu zubu. Odhavala jsem, že to mám z předchozích větrných dnů, kdy mi profukovalo koncem rukávů dovnitř a největší nárazy byly právě do ramen.

Zkusili jsme vařit před stanem, ale pěkně tam fičelo a skomírající plynová bomba se tvářila zrale na eutanazii.

Napadlo nás odebrat se do budovy, kde jsou sprchy a WC. Mimo jiné tam totiž byla místnost s

nefunkční saunou /jediná toho času funkční sauna je na břehu jezírka, kde jsme včera potkali Mari s Mikkem/ a tam jsme se rozhodli v závětří uvařit.
Jak jsme řekli, tak jsme udělali, odebrali jsme se do nepoužívané sauny a tam si připravili těstoviny a čaj. Umyli jsme se /nevím, jak se moje tělo vypořádá s takovým přílivem hygieny/, odnesli věci na vaření zpátky do stanu a šli na obhlídku info centra, včera zavřeného.

Finka středního věku uměla hůře anglicky, ale na základní věci jsme se s ní domluvili, plynové bomby nevedla. Jinak její obchůdek nabízel veškeré outdoorové vybavení od oblečení, přes batohy, trekové hole, horolezecké náčiní, expediční stravu, dokonce i vařiče, ale plynové bomby žádné. Koupila jsem si alespoň oranžové tričko s emblémem Pallasu a pohledy domů. Pak už jsme se jen kochali interiérem obchůdku, obhlíželi moruškové likéry, džemíky, bonbony ve tvaru sobích hovínek /kdo tohle teda vymyslel?/ a různé suvenýry ze sobí kůže a parohů.
Pak jsme objevili naučnou knihu, dokonce jeden výtisk i v angličtině, tak jsme to pročítali, když za námi majitelka přišla, že zde má i malou promítací místnost a nějaký instruktivní film, tak by nám ho pustila, kdybychom měli zájem. Samozřejmě že ano.
Film to byl velmi zajímavý, pojednával zejména o národní parku Pallas, jak vznikl, a hlavně o sobech, Laponcích a přírodě. Vysvětlili nám životní cyklus soba, včetně toho, že jinak se nazývá mládě, jinak samice, samec, jinak bíle zbarvený sob, jinak šedý či hnědý. Šla mi z toho hlava

kolem.

Nejvíce nás upoutala pasáž, jak pastevci sobů chytře využívají komárů na vyhnání stád ze zimních pastvin na letní. Prostě v den slunovratu se vyrojí komáři, nesnesitelné a otravné množství, stádo sobů se musí semknout a aby se nenechali sežrat zaživa, vystoupají co nejvýše, kde už fouká vítr a komáří tolik neotravují. Prý je to jednodušší než se snažit stádo sloučit a vyhnat pomocí psů.

Dále nás fascinovaly záběry na Pallas v zimě. Musí to být nádhera, s Lubošem jsme pak probírali, zda bychom se sem právě v zimě nevrátili. Překvapilo nás, že sněhu tu tolik nemají, prý v prosinci půl metru a v březnu dokonce metr! Není ale divu, vítr všechno odvane.

Další období, kdy je příroda Laponska nádherná, je *ruska* neboli barevný podzim, krátký, ale o to intenzivnější. Ruska zbarví polární tundru a tajgu široku škálou barev od červené a oranžové přes žlutou k zelené a hnědé. V zásadě je to jediné „letní“ turistické období pro Laponsko - v zimě se lyžuje, to je hlavní sezona, trvající devět měsíců. Pak je krátké jaro, kdy všechen sníh roztaje a bažiny jsou neprostupné, pak nastává léto s invazí komárů, pak je ruska a nastává zima. My prý měli štěstí na termín, přišli jsme sem na pomezí jara a léta, kdy sníh už byl roztátý, bažiny ale už nastávajícím létem částečně proschly, ale ještě nezačali komáři. Prostě jsme měli víc štěstí než rozumu.

Než jsme se vrátili ke stanu, domlouvali jsme se na strategii. Já na kopce Laukukero a Taivaskero

chtěla šlapat nahoru tím žlebem, který jsme včera scházeli a dolů sejít pod lanovkou, Luboš prosazoval opačný směr s ohledem na naše kolena, která už nejsou, co bývala, a příkré sestupy jim škodí. Nakonec jsem mu dala za pravdu.
Nabalili jsme se do Lubošova batohu /dva pitné vaky s čajem, slaninka, chléb, rezervní mikiny, rukavice, čepky/ a odevzdaně jsme začali šlapat pod lanovkou po šutrech do kopce. Všude okolo nás byly jen kameny, nenecházel se zde jediný strom, keř, květinka či mech nebo lišejník. Kdybychom na obzoru neviděli nádherné hory, neproniknutelné lesy, bažiny, tajgu, modravá jezera, tak bychom si opravdu připadali jako v měsíční krajině.

Zde jsme si na vlastní kůži ověřili, že dobře značená je pouze hlavní trasa Hetta – Pallas. Zatímco na ní byly v pravidelných intervalech dvoumetrové kůly /po cca 50m/, zde se sporadicky buďto objevily, nebo neobjevily půlmetrové modré tyče. Párkrát jsme se škrabali po kamenech mimo trasu, což jsme zjistili až tehdy, kdy jsme na tu správnou natrefili. Naštěstí orientace byla poměrně jednoduchá – pořád do kopce, takže když jsme sešli ze správné cesty, stačilo trochu akrobacie na kamenných plotnách, abychom se dostali tam, kam jsme chtěli.
Asi v polovině stoupání se stala strašná tragédie. Lubošovi začala blbnout kamera. Přes hodinu se ji snažil oživit, ale dostal se nejdál tak, že kamera točila nebo netočila dle vlastního rozhodnutí, bez možnosti vnutit jí svoji vůli. Dokonce se pokusil upravit konce kabelu pomocí zubů, což mohlo

skončit jediným možným způsobem. Ulomil si asi třetinu zubu.
Já jsem díky tomu neplánovánému zdržení koukala dolů na Pallastunturi a zažila jsem šok. Náš stan byl z té výšky a dálky vidět. Sice jako malinkatá oranžová tečička, ale zato nepřehlédnutelná. A to jsem se doteďka domnívala, že náš stran je sice sytě oranžový, ale když se nám povede v horách České republiky zašít, tak vidět nejsme a už vůbec ne z dálky. Omyl! I když už vůbec nebyl vidět velký komplex Pallastunturi, tak náš stan stále zářil. Budeme muset asi přehodnotit styl přespávání v horách, asi nejsme tak neviditelní, jak jsme si dosud mysleli.
Pokračovali jsme strmě vzhůru, k horní stanici lanovky, kde jsme oněměli úžasem – prakticky celý hřeben Pallasu se skvěl v plné kráse před námi. A to jsme ještě nebyli na vrcholu.

Vítr se ze stadia silného změnil na stadium prudké, až bouřlivé. Jak jsem dosud byla hrdá na to, že jsem to zatím zvládala bez čepice a rukavic, kdežto všichni ostatní poslední dva dny nechodili jinak, zde jsem poprvé podlehla a rvala na sebe rukavice takovou rychlostí, že i Luboš se divil. Měla jsem pocit, že mám amputované prsty, šíleně mě bolely nehty, jako by je někdo odřezal nožem. Luboš rukavice odmítl.
Uslyšeli jsme nějaké cupitání, předbíhala nás mamina s dvěma holčičkami. Všechny tři byly pouze v mikinách, bez bund, rukavic, čepic. Vypadaly spokojeně. S Lubošem jsme se na sebe podívali udiveně.

Cesta se stáčela mírně doprava a sklon svahu se zmírnil. Došli jsme k dřevěné boudě, kterou jsme identifikovali jako meteo stanici. Poskytla nám jediné závětrné místo, kde jsme posvačili. Ale přes zmírnění větru jsme museli být ve střehu, jakýkoliv opuštěný lehčí předmět by byl velkou rychlostí unášen v dál.

Od meteo stanice nám na vrcholek Laukukero /770m/ zbýval jen kousek. Zde, na nejvíce větrem bičovaném místě, spokojeně odpočívala ta rodinka. Nedalo mi to, došla jsem k nim a ptala se jich, zda jim není zima. Mamina na mě nechápavě koukla a udiveně odpověděla: „Ne, proč?“

Vítr si se mnou dělal, co chtěl, takže jsem v rychlosti udělala pár fotek a ani jsem si moc neužívala nádherné až skoro kýčovité výhledy na Pallas. Byla jsem vděčná za to, že jsem si vyhlídku prve vychutnala a nepospíchala.

Chtěli jsme z vrcholu pokračovat po druhé straně kopce dolů, ale ouha! Zrada! Nemohli jsme scházet po cestě, když tu žádná nebyla. Prostě jenom volně šutry uspořádané tak, jak je sem sama příroda naházela /případně natlačil ledovec/. Stáli jsme tam a zoufale koukali dolů, tohle by sešel pouze blázen a hazardér, nebo někdo místní. Jednoho takového jsme právě pozorovali, jak běží /!/ nahoru. Snažili jsme se identifikovat jeho trasu, ale marně, kameny, po kterých skákal, si zřejmě vybíral namátkově. O zlomeninu nohy jsme rozhodně nestáli, o odpálení kamenné laviny též ne, tak jsme se pokorně vrátili na vrchol a dumali o našem dalším postupu.

Luboš navrhoval nejrozumnější variantu,a to návrat po bezpečné trase pod lanovkou. Nemělo smysl se naslepo pokoušet scházet dolů, protože zdejší vrchol nebyl vrchol v pravém smyslu slova, byla to spíše velká náhorní plošina a strefit směr bylo téměř nemožné. Mně se tak jednoduše vzdát výstup na nejvyšší vrchol nechtělo, tak jsem zapojila logiku /ano, někdy to umím a docela to funguje/. Vycházela jsem z následujících faktů:

1. na následující kopec Taivaskero vede cesta
2. cesta z kopce, kde stojíme, někudy schází dolů do údolí
3. z údolí se cesta zase vyšplhá na Taivaskero
4. tedy když někde dole v údolí spatříme náznak cestičky, stačí vypozorovat, kudy vede

A opravdu, cestu na Taivaskero šplhající z údolí jsme viděli. Obcházeli jsme tedy náš vrchol po hraně tak dlouho, až se nám ukázalo pokračování údolním žlebem, vysledovali jsme, kde se z konce napojuje sestupová trasa a měli jsme vyhráno. Viděli jsme správnou cestu a začali po ní scházet dolů.

Zde, z tepla pokoje, kdy před sebou mám rozloženou mapu, vidím jasně, kde jsme udělali chybu. Na první vrchol, tedy Laukukero, žádná značená trasa nevede, končí ve dvou třetinách kopce, ještě před meteostanicí, traverzuje kopec téměř na druhou stranu a v pravém úhlu se prudce stočí dolů a vede do údolí, odkud se zase zvedá na další kopec, Taivaskero. Prostě jsme vůbec neměli co dělat

ani na meteo stanici, ani na samotném vrcholu. Ještě dobře, že jsme to nevěděli tehdy.
Sklesali jsme spoustu výškových metrů po šutrech, abychom je znova mohli nastoupat. Z vrcholu Taivaskera /807m/ byl kupodivu horší výhled, než z menšího Laukukera. Důvod je z mapy snadno pochopitelný – zatímco Laukukero je výrazně západně od hřebenovky, takže se na ní kouká kolmo, vyšší Taivaskero leží téměř na hřebenovce, tím pádem pohled zpět je spíše paralelní.

Opět jsme kvůli vichru zkrátili přestávku na nejkratší dobu nutnou k pořízení pár záběrů a začali jsme scházet do sedla Himmerriki, odkud už naše cesta bude identická s včerejší. Z výšky jsem taky zahlídla kámen, kde jsme včera při svačině střídali Mari s Mikkem.
Ze sedla jsme za slabou hodinku seběhli do Pallastunturi, tedy téměř dvakrát rychleji než včera s plnou bagáží. Těsně pod sedlem jsem se honem zbavovala rukavic a čepice, bylo mi horko, čímž jsem přivedla do úžasu skupinu asi pěti turistů, kteří nás míjeli. Všichni byli narvaní do teplých šál, čepek a rukavic.
Dorazili jsme ke stanu a přemýšleli jak s večeří. Plynu jsme měli pomálu. Chtěli jsme si zbytek pošetřit na zítřejší ranní čaj na trek. Takže jsme jednohlasně zvolili véču v restauraci, navíc jsme doufali, že se tam opět potkáme s Mari a Mikkem, chtěli jsme jim říct, že taxíkem s nimi zítra nepojedeme, zůstáváme do pondělí.
Vydali jsme se do sprch, osprchovali se, a já jsem si na sebe dala jediné čisté tričko – ráno koupené

s emblémem Pallasu.
V jídelně naši finští přátelé nebyli, netušili jsme, zda už ne nebo ještě ne. Začala jsem psát pohledy a studovala jsem jízdní řád na pondělí. Naprosto jsem ale nerozumněla finských zkratkám a pojmům, budu muset někoho znásilnit, kdo mi to vysvětlí.
Luboš měl hrozný hlad a chuť na polévku. K jídlu nechtěl nic, objednal si pouze chleba s máslem, čímž opět vykolejil číšnici. Jeho dilema s polévkou dopadlo jednoduše. Když se ho servírka ptala, zda chce malou, nebo velkou porci lososové polévky, odpověděl „big one“ čiže velkou. K jeho překvapení se ukázalo, že malá porce je velký talíř, kdežto velká porce je kotlík, odhadem tak pět litrů polévky s cca kilogramem lososa. Heh.

Já jsem si chtěla dát sobí carpacio /neboli syrové sobí masko, na tenko nakrájené/, ale bohužel ho neměli. Tak jsem zvolila včera osvědčený laponský sýr, s pudingem a moruškami a čokoládu. Luboš si pro změnu objednal kakao. Oba jsme chtěli velkou konev toho svého nápoje. Když to číšnice donesla, byla to asi litrová termoska a dva hrnky. Nalila mně, řekla že to je čokoláda, nalila Lubošovi a řekla že to je kakao. Někdo by měl Finům vysvětlit, jaký je rozdíl mezi těmi dvěma nápoji.
K naší radosti dorazili i Mari s Mikkem a opět si sedli ke stolu, co jsem měla za zády. Řekli jsme jim o změně plánu, že zůstáváme do pondělka, ostatně jak to bylo i původně míněno. Vzali to v

pohodě.
Mari si začala stěžovat na zimu na pokoji, prý není moc dobře vytopený. Luboš jí odvětil, aby se přišla podívat do našeho stanu. Útrpně na něj pohlédla.
Objednali si jídlo a jak se ukázalo, Mari se též spálila jako Luboš – byla hladová, měla strach, že malá polévka ji nezasytí, tak si rovnou objednala velkou a třeštila pak oči, když jí to přinesli.
Strčila jsem Mari jízdní řád, aby mi ho přeložila, a nepotěšila mě. V pondělí odtud odjížděli dva autobusy. Jeden v deset hodin, přes Kittila, kde se musí přestoupit na další a strávit zde čtyři hodiny, s příjezdem do Rovaniemi v 17,40. Druhý odsud odjížděl až v 16,45 a končil v Muonio v 17,25. Tedy oba spoje byly na pytel.

Tím dřívějším bychom skončili rovnou v Rovaniemi, takže bychom nenavštívili Muonio a přilehlou Harriniva – centrum severských psů a ještě ke všemu bychom strávili čtyři hodiny trčením v díře Kittila, o kterém se průvodce dušoval, že „má cestovatelům málo co nabídnout“. Takže tato varianta padla. Ta druhá, s dojezdem do Muonio večer, též neměla smysl. Jednak co dělat do odpoledne v Pallasu, to není ani na žádný výstup, nestihlo by se to, a navíc Muonio bychom beztak mohli zkouknout až další den, takže bychom o jeden den v Laponsku přišli.
Takže co teď?
Svěřili jsme se Mari a Mikkovi a ti se podivili, proč teda nejedem taxíkem? Vida, to nás nenapadlo,

hned jsme skočili do recepce a paní slíbila zjistit co a jak.
Opět jsme se dneska rozšoupli a objednali si plný džbán vody. Už to nikoho nepřekvapilo.
Když mi donesli můj sýr s moruškami, tak jsem při jídle zjistila, že z nemasového pokrmu se rázem stal masový. Ona totiž v jedné morušce byla moucha. Snědla jsem veškeré jídlo kromě mouchy, tu jsem nechala na talířku. Všiml si toho Mikko a hrozně ho to pobavilo, donutil mně ukázat to obsluze, aby viděl jejich reakci.

Servírka při pohledu na mouchu ztuhla, začala se hrozně omlouvat a jako satisfakci mi nabízela zákusek nebo kávu zdarma, dle vlastního výběru. Pobaveně jsem jí řekla, že to beru v pohodě, nic se nestalo.Zaplatili jsme a ukázalo se, že mi dali 50% grátis. Mikko na to reagoval slovy, abych mu tu mouchu půjčila.
Před odchodem jsme se ještě stavili na recepci, kde nám bylo sděleno, že taxi pro dvě osoby do Harriniva by stál 50€. Rozhodnout jsme se měli do zítra.
Na nástěnce visely údaje z meteo stanice na Laukukero, včetně záznamů z předešlých dnů a předpovědi na zítra. Dnes byl jeden z nejstudenějších dnů, +1 průměrná teplota přes den, -3 v noci. Jsme fakt dobří, že jsme to zvládli ve stanu. Rozloučili jsme se s Mari a Mikkem, brzo ráno odjíždějí taxíkem, ale domluvili jsme si sraz za dva týdny v Helsinkách.
Dali jsme si zdravotního bechera a zalehli.

Den 7., neděle 21.6.

Země tisíců jezer

V noci se mi zdálo o sobech. Ve snu přišlo sobí stálo, obklíčili náš stan, na krku jim cinkaly zvonečky, a na hlavách měli červenobílé čepice á la Santa Claus. Asi se mi nějak pomíchal dohromady zážitek se soby v Hannukuru, s typickou představou sobů v naší zeměpisné šířce – tedy se spřežením pro Santu. Každopádně ta vidina sobů byla tak sugestivní, že jsem se probudila, ležela ve spacáku a přemýšlela, proč někdo z hotelu narval na soby zvonky a santovské čepice.

ohrada pro soby, již evidentně nepoužívaná

Jak jsem se probírala, docházela mi stupidita mého snu a najednou jsem byla zpátky v realitě. Venku foukal vítr, opíral se do stanu, a třepotal českou vlajkou, pověšenou na předsíňce. Ta v pravidelných intervalech narážela na stanové plátno, což mi mohlo v mém snění vyvolat imitaci sobího dusání.

Dnes nám vařič vypověděl službu. Teda vařič ne, plynová bomba byla kaput. Ani neškytla. Neměli jsme nic, čaj ani uvařené jídlo. Vytáhla jsem tedy naše jediné balení samoohřívacího jídla, které po smíchání připraveného prášku a vody jídlo uvaří na bázi exotermické reakce. Zatímco se nám fazolky s klobáskou připravovaly, snažili jsme se nastudovat jednotlivé komponenty, ale neuspěli jsme. Bylo tam napsané co to neobsahuje, ale ne co to obsahuje.
Najedli jsme se, pochutnali si, a vydali se k recepci. Nesli jsme si pitné vaky a čajové sáčky a měli jsme cíl, snažit se obsluhu překecat, že je dobrý nápad nám uvařit pět litrů čaje, nejlépe za úsměv. Kupodivu jsme byli úspěšní, natrefili jsme na servírku, která mi včera dala slevu za mouchu v morušce. Zpočátku sice mlela něco o 5€, ale pak řekla něco v tom smyslu, jakože co je doma, to se počítá a my odkráčeli s teplým čajem zdarma. Navíc byla tak hodná, že kvůli nám odemkla kuchyň v hotelu, aby nám mohla čaj připravit, ještě totiž neměli otevřeno.

Vydali jsme se kousek po naučné stezce, asi po kilometru jsme přišli k rozcestníku, kdy z přímého směru jsme včera přišli z Taivaskera a předevčírem z hřebenovky a doprava cesta vedla k sobí ohradě a na kopec Palkaskero /705m/.
Polorozbořená, již evidentně nepoužívaná sobí ohrada nás fascinovala. Já jsem neodolala a vlezla jsem dovnitř, i když jsem riskovala, že se na mě chatrná dřevěná konstrukce zřítí. Prohlídla jsem si ji zevnitř – zaujala mě vrata, kterými pastevci oddělovali dospělé soby od mláďat. Jak? Velmi

jednoduše. Vrata měla dole vyřezané ještě jedny malá vrátka, takže když nahnali celé stádo dovnitř, zavřely pak zevní část a drobnější mláďata pak mohla projít otevřeným spodkem.
Jak jsme stoupali výš a výš, naskýtal se nám úchvatný pohled na okolní jezera. Pochopili jsme, proč se Finsko nazývá země tísíců jezer. Některá byla malinká, ale jedno bylo obrovské, Pallasjarvi. Samozřejmě, nebylo to to největší jezero, co jsme ve Finsku viděli, ale tohle působilo impozantním dojmem.
Bez větších potíží s orientací jsme nastoupali potřebných 300 výškových metrů na zdolání Palkaskera. Z vrcholu se tam otvíral polokruhový výhled na východ, stovky kilometrů jezer, lesů, tundry. Byli jsme si jisti, že koukáme na Rusko.

Neviděli jsme naši přejdenou hřebenovku z Hetty do Pallastunturi, v tom nám bránily vyšší kopce Laukukero a Taivaskero, které jsme navštívili včera. Odtud jsme krásně viděli i sestupovou cestičku z Laukukera do sedla, při jejímž hledání jsme se včera tolik natrápili.
Jen co jsme začali na druhé straně hory scházet dolů, začalo pršet. Schovala jsem foťák do batohu a už tam po zbytek dne zůstal. Byla jsem hlavně ráda, že mi to tak akorát vyšlo, kdyby začalo pršet dřív, neměla bych vrcholové fotky.
Poprvé jsem pocítila, že chvílemi, když svítí sluníčko a utiší se vítr, je i docela teplo. Nevěřila bych, že na Pallasu mě něco takového potká.

Sešli jsme do údolí k malinkatému potůčku a natrefili jsme na týpí, nově udělané ohniště a kadibudky. Myslela jsem, že mě šlehne. Tak to tohle je to místo, které jsme hledali po příchodu do Pallastunturi a o kterém mi recepční tvrdila, že neexistuje. Docela jsem jí to měla za zlé. Směrovník ukazoval k hotelu jeden kilometr. No co už teďka.
Luboš otestoval ještě novotou vonící kadibudku a vydali jsme se po zpevněné cestě zpátky k hotelu. Podél cesty byly malé sošky veverek v různých pozicích, nejvíce mě zaujala s hornickou výbavou. Smysl této veverčí stezky mi ale unikal.

Došli jsme k hotelu, vlezli do stanu a šli provádět očistu sebe i výbavy. Zítra jsme totiž opouštěli hory a nebyla jsem si jistá, zda náš odér by v civilizaci nebyl příliš do očí bijící. Nebo spíš do nosu. Oba jsme si ve sprše vyprali oblečení a dumali, jak ho do rána vysušit. Pokud by v noci nepršelo, není problém, venku před stanem uschne raz dva. Ale pokud by se spustil déšt, máme utrum. A nic jiného na oblečení nemáme. Pohled na oblohu nevěštil nic dobrého, černé mraky, které Luboš nazval „kopovitou oblačností“.
Nakonec Luboš dostal spásný nápad. Co použít nefunkční saunu, doteďka námi užívanou jako zázení na vaření, také k sušení? Otevřeli jsme v místnosti okno, aby vlhkost šla ven, zapnuli radiátor, Luboš si dokonce donesl na nabití baterky a mobil. Nechali jsme to tak a šli do hotelu na večeři.

Kdybychom měli plyn, tak si v sauně uvaříme, jídla jsme měli dost. Kdybychom našli tábořiště se zásobou dřeva dříve, tak bychom touto dobou seděli v týpí u ohně a teplým jídlem. Takhle jdeme masňácky do restaurace.
Zase na druhou stranu, stejně do hotelu musíme domluvit si taxi na zítra. Nakonec jsme se rozhodli pro tuto variantu, raději si připlatím, ale uvidím vše, co nabízí zdejší krajina, než šetřit. Navíc jsem se snažila nastudovat i cenu autobusu a taxík vycházel jen cca dvakrát dráž, takže rozdíl by byl kolem 25€, což už celkem jde.

V recepci jsme si tedy objednali taxíka na osmou hodinu /podle našich informací prohlídka Harriniva začínala v 10hodin, takže na těch 43km to byl čas víc než dostatečný/. Dojednali jsme si zde i další věc, snídani na zítra v hotelové restauraci. Kupodivu to šlo, za 8€ na osobu. Platí se to až těsně před.
Tentokrát jsem si k našem oblíbenému stolu nesedli, bylo tam plno, nějaký zájezd asi francouzských důchodců. Opět jsme si objednali vodu ve džbánu a čokoládu neboli kakao.
Nechtěli jsme moc utrácet, tak jsme si objednali pouze levnější jídla, já sobí hamburger, Luboš kuřecí Caesar salát. Já teda chtěla jako obvykle svůj oblíbený laponský sýr s moruškami, ale už ho neměli. Nebo mi ho nechtěli donést, abych v něm zase neobjevila nějakou mouchu. Jenom se bojím, zda nevyházeli veškeré zásoby morušek z obavy, že by tam nějaký hmyz mohl být.

Hamburger byl vynikající, jeden z nejlepších, co jsem kdy jedla. Ovšem na tento typ jídla zaměřena nejsem, tak jsem jich ve svém životě zas tolik neměla. Doprovodné hranolky jsm nechtěla, obětoval se Luboš. Při placení jsme trochu protestovali, napočítali nám asi šest hrnků čokolády, přitom nám donesli tu stejnou konev, jako včera, kdy jsme platili pouze hrnky dva. Když jsme na tuto nesrovnalost poukázali, nejenomže jsme dnes museli všech šest hrnků zaplatit, ale ještě se tvářili, že bychom měli doplatit i za včerejšek. Radši jsme se honem klidili pryč.
Vrátili jsme se do stanu, každý si dali po hltu zdravotního Ferneta a zalehli jsme.

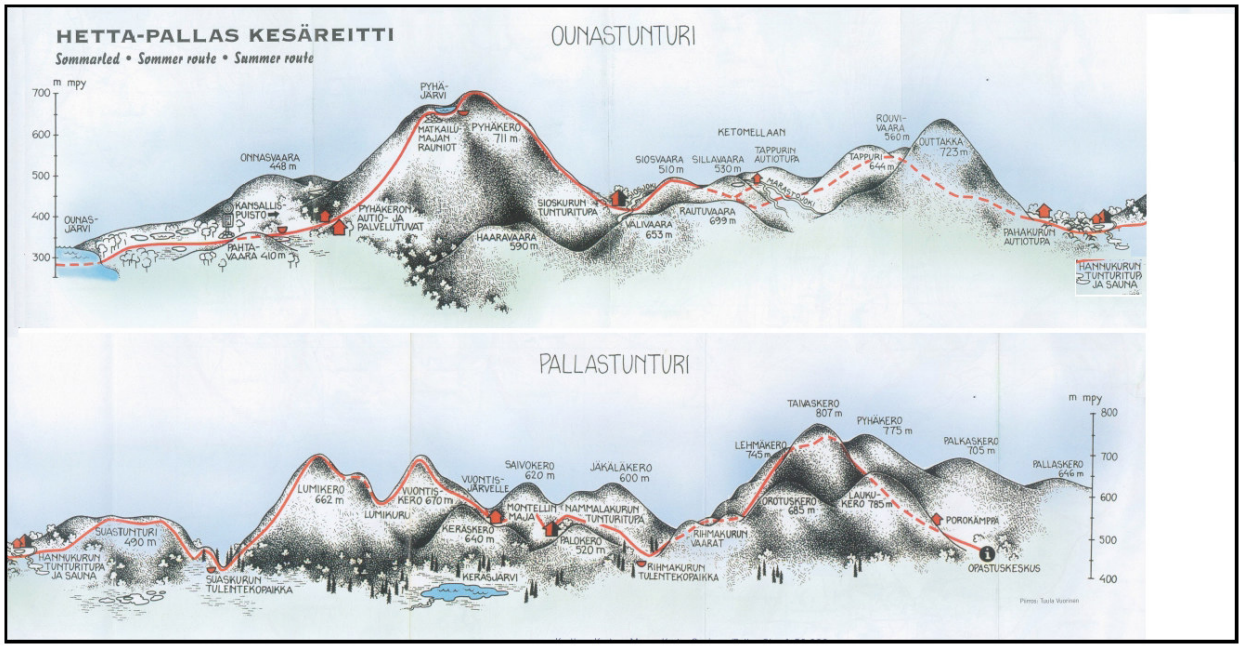

Hlavou se mi honilo to, že sice jsme si nesplnili, co jsme předsevzali, nedošli jsme 80km do Olosu, ale přesto máme větší pocit zadostiučení než loni ve Švédsku. Letos jsme si hory užili jako praví Finové. Šli jsme pohodovým tempem, užívali si přírodu, focení, neřešili jsme počty kilometrů a zdolané vrcholy. Finský styl přechodů se blíží spíše vandrování bez cíle než klasickému přechodu hor. Za ten týden jsem se zde naučila hlavně pokoře, pokoře vůči přírodě a místním lidem. I cesta může být cíl.
Národní park Pallas-Yllastunturi se rozkládá v provincii Laponsko v severním Finsku. Formálně vznikl roku 2005 spojením národního parku Pallas-Ounastunturi a chráněné oblasti Yllas-Aakenus a stal se tak třetím největším finským národním parkem s celkovou rozlohou 1020 km2. Parkem prochází zbytky pohoří, které léty zvětralo a během doby ledové bylo obrušováno ledovcem. Dalo tak vznik typickým vrcholkům zvaným tunturi. Nejvyšší z nich je Taivaskero /807m/. Park spravuje společnost Metsahallitus. Část Pallas-Ounastunturi je první národní park ve Finsku, založený roku 1938. Dva týdny před založením parku byl otevřen i Hotel Pallas, jako vůbec první v Laponsku. Stezka z Hetty do Pallasu je dlouhá 55km a byla vytyčena roku 1934, jako první ve Finsku.

Den 8., pondělí 22.6.

Nevstoupíš dvakrát do téže řeky

Ráno jako první vylezl ze stanu Luboš. Normálně by na tom asi nebylo nic zvláštního, ale díky tomu, že mě přelézal, aby se dostal ven mým vchodem, tak to divné fakt bylo. Ale byl prý ve spěchu, utíkal na záchodek.

Vrátil se celý říčný, že venku jsou mračna komárů. Nevěřila jsem mu, ale bylo to tak. Všude kvanta malých, černých potvor, které nám tak ztrpčovaly život loni ve Švédsku. Něco na té pranostice bude. Laponci tvrdí, že komáří sezóna začíná po slunovratu, což vycházelo na dnes. Přesné na minutu. Byli jsme rádi, že nyní hory opouštíme.

Donesl zrovna suché oblečení ze sauny. Jediná věc, která nevyschla, byla moje podprsenka. Dát si ji na sebe byl nadlidský úkol.

Sbalili jsme stan, spacák, batohy a vydali se do hotelu na domluvenou snídani. V recepci jsme si složili bagáž, zaplatili a sedli si do jídelny, kde snídaně probíhala formou švédského stolu. Dali jsme

si spoustu kafča, nějaký džus a pojedli jsme, co se do nás vešlo. Ale nepřeháněli jsme to, prostě jsme se tak normálně najedli.

Kolem osmé jsme stepovali u recepce, já se honem ještě utíkala preventivně vyčurat a už tu byl náš taxík. Přijel se zapnutým taxametrem a už tam bylo 8€. Luboš s taxíkářem nakládali naše zavazadla. Za necelou půlhoďku jsme byli v cíli cesty. Pár kilometrů před příjezdem do Harriniva se na taxametru natočilo 50€ a řidič ho vypnul. Férový přístup. Prostě dohoda zněla na určitou částku a to taky dodržel. Miluji Finsko.

severské centrum psích spřežení - husky město

Nebylo ještě ani devět hodin a my už byli v Harriniva, což je prázdninové centrum ležící asi 3km od Muonio. My se sem vydali kvůli Arktinen Rekikoirakeskus /severské centrum psích spřežení/, neboli město, kde žije 330 psů husky, což z nich dělá největší chovatelské centrum těchto psů ve Finsku. Prohlídka ale začínala až za hodinu, vešli jsme tedy dovnitř, venku nesnesitelně otravovali komáři a navíc mně bylo horko. Po více než týdnu jsem se z teplých kalhot konečně vyslekla a dala si tenké.

Vešli jsme do hlavní budovy, ohlásili se příjemné paní v recepci, složili si batohy, já si šla prohlídnout vkusný obchůdek se suvenýry, kdežto Luboš objevil volný počítač s internetem, takže se hned připojil a projížděl si maily.

Obchůdek mě zaujal. Žádné kýčovité suvenýry, které jsem pak vídala spíše na jihu, ale pěkný výběr

panenek v laponských kostýmech, sobí parohy v různém provedení, kdy nejvíce mě zaujala obracečka jídla na pánvi, různá trička, výbava do přírody, včetně plynových bomb.
Zatím jsme neměli v plánu nakupovat zde suvenýry pro sebe a rodinu a pak je složitě tahat zbytkem Finska, ale tohoto rozhodnutí lituji, v Helsinkách už všechno řvalo kýčem. Hlavně ty laponské panenky zde byly nádherné.
Prošla jsem si obchod dvakrát, nakonec jsem neodolala a koupila si přívěšek na klíče ze sobích parohů a hned jsem si ho na klíčky napasovala. Zrovna jsem zaplatila i za prohlídku husky centra. Vystřídali jsme se s Lubošem u internetu, též jsem si odeslala nějaké maily, ale trochu jsem bojovala, jsem zvyklá psát s diakritikou, navíc potřebuji český styl klávesnice s normálně uloženým y a z, nikoliv anglický, jak byl zde, a přepnout to nešlo. Lubošovi to nevadilo.

Před časem prohlídky jsme se nachystali k recepci, stále zde ještě další skupina lidí a pár jedinců postávalo opodál. Přišly dvě průvodkyně, jedna promluvila finsky a vzala si s sebou Finy, druhá se ptala, zda chceme prohlídku anglicky nebo německy. Já neměcky znám pouze jedinou větu, a to tu, že nemluvím německy, takže výběr jazyka byl jasný. To se ale zas až tak nelíbilo té skupině, co šla s námi, vyklubali se z nich Němci, preferovali tedy němčinu, anglicky zas až tak dobře neuměli. Ale bez problémů se podřídili. Navíc průvodkyně byla fajn, měla přednášku anglicky, ale těžší pasáže automaticky překládala do němčiny.

Prohlídka trvala asi hodinu a moc se mi líbila, procházeli jsme přímo psím městem. Pejskové to byli přítulní, sama průvodkyně zdůrazňovala, že tohle nejsou hlídací psi, s určitostí by zloděje přívítali s radostí.

Dozvěděli jsme spoustu informací o těchto pejscích. Měli zde 2 druhy husky, sibiřského a aljašského /pozor, neplést si s aljašským malamutem!/.

Sibiřský husky vznikl, jak již název vypovídá, na Sibiři, jako tažný pes. Postupně se v průběhu 19.století dostával s obchodníky ze Sibiře do Severní Ameriky. Využíval se k tahání saní. V zásadě je to celkem nenáročný pes, avšak potřebuje dostatek pohybu. Velmi dobře odolává i velmi nízkým teplotám, má kvalitní a hustou srst. Výška psů je kolem 53-60cm, fenek 50-56cm, hmotnost psů 20-28kg, fenek 15-23kg. Klasifikačně patří do skupiny „špicové a plemena primitivní“ a sekce „severští sáňoví psi“.

Aljašký husky není ani tak druh psa, spíše jde o křížence sibiřského huskiho s chrtem. Není uznán jako rasa, bere se jako neformální a neregistrovaná kategorie. Vznikl tak pes-sprinter, protože žádné severské plemeno nebylo schopno vyvinout závodní rychlost, pro ně typická spíše houževnatost a vytrvalost. Proto ho nechali zkřížit s chrtem, čímž je schopen dosáhnout průměrné rychlosti více než 30km/hodinu po dobu tří dnů závodění. Bohužel u těchto kříženců se nezachovala původní srst, je kratší a řidší, netolerují tak dobře chladné podmínky, musheři jim oblékají kabátky

a speciální boty jako ochranu nohou proti oděru a popraskání. Prostě něco za něco, aby získali rychlost, ztratili otužilost. Užívají se v závodech na kratší vzdálenost.

V Harriniva měli obě skupiny psů.

Štěňata fenky vrhají v únoru, do nejkrutějších mrazů, kdy je běžně kolem -50st. Když jsem se zeptala, kde je v tu dobu mají, tak mi průvodkyně odpověděla, že samozřejmě že venku. Prostě mláďata, co takovou zimu nepřežijí, mají prostě smůlu. Oni jako chovatelé nemají v úmyslu takovým neodolným jedincům nechat předávat genofond další populaci. Taky se zde věnují cílevědomému křížení, jde jim o co největší tvrdost vůči podmínkám, takže cíleně nechají spářit jedince s co nejdelší srstí, aby se do další generace přenesly žádoucí geny. Tak nějak i průvodkyně naznačila, že naprosto nesouhlasí s chovem těchto psů ve střední Evropě, v teplém podnebí, podle ní pak psi degenerují. Něco na tom bude.

Nyní mají pejskové prázdiny, odpočívají, dovolenou si vybírají i zaměstnanci centra. Naše průvodkyně dnes s námi má poslední klienty a zítra nastupuje na pět týdnů volna. Psi pracují hlavně v zimě, kdy tahají psí spřežení. Od prvního sněhu, který napadne někdy v říjnu až do jara, kdy poslední sníh slézá v květnu. Ale prý poslední roky je to už větší problém. Dříve nejprve přišel mráz, jezera pokryl led, zbytek jinovatka a pak napadl sníh. Takže hned začali se psy trénovat, vyráželi křížem krážem krajinou. Jenže díky globálnímu oteplování se to obrátilo, podzim je spíše

teplý, sníh přijde dřív než mráz, takže jezera nezamrznou a musheři musejí složitě jezera objíždět, protože se přes ně nedostanou. Navíc sníh je izolant, když pak opravdu mrazy uhodí, hůře promrzá země a hlavně voda, led bývá nestabilní a hrozí propadnutí se.
S klienty se prý vyráží túry v trvání od několika hodin až po cca tři týdny. Spí se v chatách v horách. Řešili jsme způsob stravování psů. Velký mráz vysušuje, navíc psi intenzivním pohybem potřebují hodně pít. Jenže při hlubokých mrazech, které panují, to bývá problém, voda hned zmrzne. Musheři to dělávají tak, že místo vody nabízejí psům horkou polívku, to jim chutná, tak to vychlemtají dřív, než to stihne zrmznout.

Jídlo si pro psy nechávají připravovat někde ve Švédsku, nějaký maník jim to dělá z masa, podrobnosti si už nepamatuju. V létě psy krmí granulemi, to jim stačí, nepotřebují tolik energie. Ale v zimě ano, tak jim dávají maso, spotřebují ho pro tu smečku 100kg denně, mají na to velkokapacitní mrazáky /akorát předpokládám, že v mrazničce mají tepleji, než venku/.
Jak jsem tam procházela mezi psy a některé si hladila, všichni byli velice přítulní, bleskla mi hlavou myšlenka, že naprosto zbytečně jsem si včera prala oblečení. Všude na sobě jsem měla dlouhé psí chlupy, psíci zrovna ztráceli svou zimní srst.
Jednomu z pejsků se asi zalíbil můj foťák, jak jsem klečela a fotila ho, skočil a láskyplně mi olízl objektiv. Myslela jsem, že mě trefí šlak. Dlouho jsem si to pak pucovala a furt tam byly jeho sliny.

To si nemohl vybrat jiné místo?!

Prohlídka trvala asi hodinu a hrozně moc se nám líbila, dozvěděli jsme se spoustu věcí.

Vydali jsme se zpátky do hlavní budovy, kde jsme měli zavazadla a v recepci jsme se ptali na cestu do Muonia, zda tam vede nějaký turistický chodníček. Prý ne, jenom podél silnice, ale místní to chodívají přes les. To je pěkné až na to, že nevíme kudy. Ale ochotná paní recepční nám řekla, že zrovna pro nějaké klienty dojel taxík, ať se tam zajdeme domluvit.

Vyšli jsme před budovu, kde stál menší transportér, předělaný na cca osmimístný jakoby mikrobus. Řidič moc anglicky neuměl, ale zásadní věc pochopil. S ještě asi čtyřmi dalšími cestujícími jsme jeli pár kiláků na sever, nechali se vyložit v Kiela Naturium, což dle průvodce mělo být planetárium se světelnou show *aurora borealis* a info stánek s multimediálním 3D modelem přírodních kopců.

Muonio (dříve Muonionniska, sámsky Muoná) je obec na západě finského Laponska, ležící na stejnojmenné řece. Počet obyvatel 2474. Hustota zalidnění 1,23 obyvatel na km2. Muonio je známé jako obec s nejdelší zimní sezonou ve Finsku. Proto má zdejší odborná škola lyžařskou třídu, která

láká do svých lavic potencionální běžkařské šampiony z celého Finska.

Původně jsme tu chtěli zůstat do 17 hodin, kdy měl jet bus do Rovaniemi. Ale když jsme vstoupili do budovy, ukázalo se, že je to prodejna suvenýrů, bylo nám jasné, že tak dlouho se zde zdržovat nebudeme, a odjedem už ve 14.hodin. I tak budeme mít času habaděj.

Nejprve jsme si do jedné prázdné místnosti složili batohy, zrovna tam nějaký údržbář maloval zeď. Pak jsme se ptali na tu šou polární záře, ale brebentění majitelky obchodu jsme nerozuměli, tak nás vzala za ruku a dotáhla do malé místnůstky, kde byl evidenně polámaný přístroj na promítání. Takže z tohoto též nic nebude. Multimediální model zrovna opravovali a informace nám mohli podat pouze finsky. Toť celá atrakce. Ale přesto jsme nebyli zklamaní, majitelé obchodu, cca šedesátníci, byli velmi příjemní a vstřícní.

Pustili nás mimo jiné na internet, abychom si na stránkách města mohli zjistit potřebné informace. To zase tak nutné nebylo, vytáhla jsem knižního průvodce a ptala se jich na skanzen. Ale tomu slovu nerozuměli. Jak jsem pak zjistila opakovaně později, nikdo z Finů, ani z hovořících anglicky slovo skanzen neznal. Já se do té doby domnívala, že je to mezinárodní slovo. Jak už teď vím, není. Je to pouze český ekvivalent.

Skanzen jsme tedy nenašli a to ani na stránkách mestečka. Ale měl zde být ještě dřevěný kostel z r. 1817, který jako jeden z mála byl ušetřen za 2.světové války, kdy meštečko bylo vypáleno. Jeho

silueta se přehlídnout nedala, tak jsme se tam pomalu vypravili. Byli jsme alespoň rádi, že si Muonio prohlídneme.

Procházeli jsme vesničkou, vypadala zajímavě, sem tam domeček, spousta zeleně, všude pořádek, opečovávané zahrádky, čisté ulice. Většina domků byla typicky skandinávských - jednopatrové, červené, dřevěné. Většina baráků měla vkusně udělané poštovní schránky - ze dřeva vyřezávané laponské motivy. Bohužel zrovna začalo poprchat, tak foťák putoval do batohu.

Prokličkovali jsme se několika uličkami a stáli jsme před kostelem. Zleva k němu přiléhal krásně upravený hřbitov. Většina hrobů pocházela z 2.sv.války. Nějaká mladá Finka tam zrovna něco okopávala, ale jak nás uviděla, přišla k nám, odemkla kostelík a pustila nás dovnitř. Interiér byl chudý, jak jsme již očekávali na základě předchozích zkušeností se švédskými kostely.

Chtěla jsem z batohu vydolovat průvodce, abych si něco ke kostelu přečela, ale ouha! Kniha nikde, neobjevila se ani poté, co jsem vyházela celý obsah batohu ven. V ten moment ve mně hrklo. Cestovat po Finsku bez průvodce by nebylo ono, nevychutnala bych si to. Luboš mě uklidňoval, že se určitě najde v Kiela Naturium, kde máme batohy. Doufala jsem, že má pravdu.

Po prohlídce kostela jsme si procházeli Muonio, sporadicky potkávali lidi, tak jsme se ptali na

„skanzen“ a muzeum, ale marně. Pokud už někdo mluvil anglicky, tak slovo skanzenu nerozuměl a muzeum je prý v Kiela Naturium.

Pomalu jsme se vraceli zpět, obhlídli supermarket, kde parkovištěm si to štrádovala typická Laponka, tak 140cm výšky, vrásčitý tmavý obličej, široce posazené oči – ještě ten barevný kroj jí chyběl a bylo by to dokonalé.

Přišli jsme ke Kiela Naturium a začali pátrat po průvodci. Všechno dostupné jsme prohledali, ale nikde nic. Nakonec mě napadlo mrknout k PC, kde jsme předtím zjišťovali informace o Muonio. Nyní tam seděl nějaký mladík, všude měl rozložené věci. Asi jsem ho pěkně vyděsila, když jsem mu je začala prohrabávat. Sice jsem se mu to snažila anglicky vysvětlit, ale nerozuměl mi. Když jsem knihu objevila, radostně jsem ji sevřela, a odešla jsem. Kluk koukal kapku nechápavě.

Byl akorát čas se přesunout na benzinku, za pár minut by měl přijet náš autobus. Ne, neupsala jsem se. Zde autobusové zastávky neexistují. Jejich funkci suplují čerpací stanice.

Složili jsme si batohy před budovou, Luboš se posadil na nějaké krabice a já různě bloumala po benzince a okolí.

Těsně před plánovaným příjezdem autobusu dojela na motorkách skupina Rusů, jeden měl nějakou

poruchu. Luboš je rusky pozdravil „Odkuda vy?“, čímž je kapku vykolejil. Nakonec se představili jako Ukrajinci a zoufale nás prosili o pomoc. Urgentně potřebovali něco proti komárům. Z našich chabých dosavadních zkušeností jsme jim poradili OFF, který jsme si koupili v Rovaniemi a díky absenci komárů téměř neužívali. Ale alespoň nepřipomínal naftu jako loni švédský.
Přijel autobus, část lidí vystoupila bez zavazadel, řidič též vylezl ven, otevřel zavazadlový prostor a šel do benzinky na kafe. My si dovnitř nacpali batohy a šli si sednout. V autobuse bylo pár lidí, většina míst byla volných. Řidič nás nově příchozí pak obešel se čtečkou a zkasíroval.
Překvapilo mě, kde všude se dalo platit kartou. Čtečkou byli vybaveni i taxikáři.

V autobuse jsme opět vytuhli. Prostě nám není dáno koukat na severskou krajinu. Čeho si ale nešlo nevšimnout bylo přední sklo autobusu. Zatímco před týdnem nás sem dovezl bus s normálním sklem, tento ho měl bylo šíleně zaplácané komárama. Prostě už na severu začala sezona moskytů. Probudili jsme se asi hodinu jízdy před příjezdem do Rovaniemi, k našem údivu byl bus skoro plný. Začala strašná průtrž, z mraků padaly provazy vody, viditelnost byla nulová. Nechápali jsme, jak řidič vůbec může jet.
Do Rovaniemi jsem dorazili s párminutovým zpožděním, kolem 18.hodiny. Protože řidič evidentně nejel na nám známý autobusák, ptali jsme se mladé Finky sedící na vedlejší dvousedačce, která zastávka je mu nejblíže. Tvrdila nám, že nás upozorní. Nestalo se tak, pořád jsme čekali a najednou

jsme byli na konečné, na vlakovém nádraží.
Zas takový problém to nebyl, alespoň jsem vlezla dovnitř a vzala si jízdní řády, abych je nastudovala a vyřešila náš další přesun vlakem.
Při příjezdu do Rovaniemi jsem měla velmi zvláštní intenzivní pocit. Cítila jsem se jako přenesená v čase. Jakoby přechod Pallasu nebyl, já byla o týden mladší, právě jsme získali ztracená zavazadla, a pojedeme na sever. Musela jsem několikrát zamrkat, ale divný pocit zůstával. Úplně jsem tím popřela výrok *pantha rhei* (vše plyne, neboli nevstoupíš dvakrát do stejné řeky).

Rovaniemi je hlavním městem Laponska. Město samo o sobě je moderní, nachází se na rychle plynoucí řece Kemijoki, překlenuté mostem Jatkankynttila přezdívaným Dřevorubcova svíčka, toto pojmenování získal díky osvětleným pylonům. Po úplném zničení Rovaniemi Němci v r. 1944 bylo postaveno město nové podle plánu Alvara Aaltaa s hlavními ulicemi vycházejícími z Hallituskatu v podobě sobích parohů, ale ze země těžko viditelných. Počet obyvatel 35 377.
Slovo Rovaniemi je složeninou slov rova a niemi. Slovo niemi ve finštině znamená výběžek pevniny do vody, poloostrov nebo mys. Původ první části je nejasný, většinou se udává laponský původ. Slovo roavve představuje zalesněný kopec nebo místo požáru starého města. V jižních sámských nářečích pak rova znamená hromadu kamení, kámen nebo skupinu kamení v peřejích, nebo také kamna v sauně.

Táhli jsme městem a dumali, kde nakoupíme proviant a plynovou kartuši. Doteď se mi batoh nezdál tak těžký jak nyní.
Přišli jsme k obchoďáku, kde jsme před týdnem sháněli plynovou bombu, Luboš počkal venku, já nakoupila sobí salám, sýr, moruškový džemík, chleba.
Vydali jsme hledat slušnou benzinku kvůli nákupu plynové bomby. Tam co minule jsme již nehodlali jít, prodali nám špatnou, unikající bombu. Naštěstí kousek vedle byla Shellka. Natrefili jsme tam na příjemného mladíka, který mluvil anglicky. Studovali jsme bomby, ale měli opět jen velké balení. Celé ho ale nevyužijeme, jenže se nedá nic dělat. Ochotného prodavače jsme se ještě ptali na kemp. Dal nám mapu, zakroužkoval, kde jsme, a pak zakroužkoval kemp. Vydali jsme se dle jeho popisu dál k řece a pak přes most na druhý břeh, kde bylo tábořiště. Bylo tam pár stanařů, trošku víc karavanistů, jinak klid.
V recepci jsme se nahlásili, chtěli po mně slevovou Camping kartu, ale já ji nemohla najít, přitom určitě jsem si byla jistá, že jsem ji balila. Než jsem se mohla s recepční nějak domluvit na vystavení nové, už si nás psala. Tak jsem jenom pokrčila rameny. Mrkla na zemi původu a chtěla po nás peníze předem, přitom jak jsme později zjistili, museli jsme dopředu zaplatit jako jediní, všichni ostatní platili při odchodu. Takovou máme jako Češi v Evropě pověst. Asi jim pár lidí uteklo bez zaplacení.
Platila jsem naší poslední hotovostí. V Rovaniemi zůstaneme dvě noci, do středy rána, kdy nasedneme na vlak a odjedeme do Oulu. Na recepci jsme proti své vůli nafasovali mapu města a nějaké prospekty. Naštěstí jsem si to nechala vnutit, jak vyšlo najevo vzápětí.
Našli jsme si pěkné místečko na postavení stanu, přímo u řeky, s pohledem na Rovaniemi před námi, jedním mostem vlevo, jedním mostem vpravo, kostelíkem vzadu, prostě kýč v záři zapadajícího slunce jak vyšitý.
Zatímco Luboš se činil se stanem, já se snažila venku uvařit. Když mi vítr asi popáté sfoukl plamen, prohlásila jsem, že na to seru a šla vařit do kuchyňky. Zdejší kuchyňka byla zajímavě utvářená, pouze zastřešená, boky otevřené, několik kójí s něčím, co připomínalo mikrovlnku, ale zřejmě to byla trouba, pak vařič, dřez. Ke každé kóji přiléhala lavice se stolem. Paráda.
Uvařila jsem, mezitím Luboš postavil náš příbytek, spolu jsme pojedli a já studovala prospekty mi vnucené. Zaujala mě možnost navštítit sobí farmu za městem. Něco takového si nemůžeme nechat ujít. Luboš tam zavolal, aby zjistil možnosti přijet tam MHD. Jak jsme tušili, nic tam nejede. Tak jsme dumali nad možností půjčit si kolo, ale toho bych se radši vyvarovala, jet na kole v pohorách není moje oblíbená kratochvíle. Na recepci kempu kola nepůjčovali, ale poradili nám půjčovnu aut, tak jsem nakoukla do dalšího prospektu, Luboš zavolal na číslo tam uvedené a za den chtěli 25€ plus vratná záloha 25€. Tedy pro dva lidi 50€ za kola.

Chvíli jsme nad tou možností přemýšleli, ale líbila se mi čím dál tím míň, po sobí farmě jsme chtěli do muzea, a co potom s kolem? Nakonec nás napadlo zavolat na taxislužbu. Chlapík nabídl cenu do 20€. Jasně že berem. To vyjde o polovinu levněji než kola. Hned jsme si domluvili odvoz na desátou hodinu, sraz před kempem. Super.
Umyli jsme se, vrátili se ke stanu a zde, ve městě na polárním kruhu, jsme symbolicky dopili Ferneta. Nakonec vydržel docela dlouho, přitom hned druhý den to vypadalo, že ho kvůli zimě vypijeme mnohem dříve.

Den 9, úterý 23.6.

Sob, kam se jen podíváš

Nasnídali jsme se a před desátou hodinou jsme stepovali před kempem. Doufali jsme, že taxík ve smluvenou dobu přijede, jinak bychom byli v parádním průseru. Zatím ale byl čas.
Na recepci kempu prodávali i drobné suvenýry, nejvíce mě zaujala samolepka s komárem a nápisem „moskyto Air Force“ . Luboš chtěl, abych si ji koupila, ale mně se to nyní nehodilo a pak už nebyla příležitost. Dále na jihu jsme už takovou neviděli.

Taxík přijel jak bylo domluveno, naložil nás a vyjel. Vysvětlili jsme mu, kam míříme, on omrknul prospekt a ubezpečil nás, že tam trefí. Jak jsme jeli, koukali jsme podél cesty, zda by se dalo jet na kole na tu farmu. Bohužel nedalo, hned za městem jsme odbočili na silnici, kde byl zákaz jízdy

cyklistům.

Na farmě jsme byli kolem půl jedenácté. Zde se na nás vrhla mračna komárů. Bylo tak černo, že pomalu přes ně ani nebylo vidět, dýchala jsem je, polykala je /všechno naprosto nedobrovolně/. Mimo jiné zde byla cedule označující polární kruh. Začali jsme se u ní fotit, když přišel drobný chlapík středního věku a ptal se nás, zda jdeme na domluvenou exkurzi na sobí farmu. Když jsme přitakali, vzal si nás dovnitř, že začne dřív. Mluvil velice dobře anglicky.

Napřed nás pustil do ohrady mezi soby, ti nás obkroužili, čenichali kolem nás a mně se svíral žaludek. Sobi o nás ztratili zájem v okamžiku, kdy chlapík vysypal z kbelíku zrní. Všichni tam přiběhli a začali zobat. Vypadali jako velké chlupaté slepice s parožím.

Mohli jsme si je hladit, lechtat, bylo jim to naprosto jedno. Luboše zaujalo malé sobí mláďátko, neustále ho honil a chytal za slabiny tak dlouho, až to chlapíka přestalo bavit a upozornil Luboše, ať si pro něj za něj dělá co chce, ale samici se to nelíbí a je otázka času, kdy po něm vystartuje, tak se pak Luboš raději stáhl.

Fin měl velmi poučnou přednášku o sobech a způsobu života pastevců sobů.

Sob polární /rangifer tarandus/ je volně žijící přežvýkavec z čeleni jelenovitých, který se vyskytuje v subpolárních až polárních částech severní polokoule. Zatímco euroasijská forma se označuje jako sob, v Severní Americe je druh znám pod názvem karibu /caribou/.

Samice mívá hmotnost 60-170kg, výšku 160-205cm, samec bývá obvykle větší 100-318kg a 180-210cm /výška v čele, v kohoutku kolem 80-150cm/. Oběma pohlavím rostou parohy, které u starších samtů odpadávají v prosinci, u mladých brzo na jaře, a u samic v létě. Dle pastevce to má význam jediný. V zimě jsou samice ještě březí, samec si vyhrabe jídlo zpod sněhu a samice ho parohama odstrká pryč a sama se nažere. Zachování druhu tu funguje.

Na nepřízeň počasí se sob adaptoval specializovaným nosem – dramaticky si zvýšil plochu v chřípí. Přichazející studený vzduch je vyhříván tělesným teplem před vstupem do plic, a voda z vydechovaného vzduchu je zachycena, aby dříve, než bude vydechnuta, byla použita ke zvlhčení suchého vzduchu, případně je vstřebána do krve přes sliznici.

Sobí kopyta jsou uzpůsobena sezonám: v létě, kdy je tundra bažinatá, tlapka se změní v jakoby houbu a poskytuje extra trakci. V zimě polštářky těsně stáhne tak, že odhahuje okraj kopyta, tím řeže led a tvrdý sníh, což je chrání před uklouznutím. Tohle jim také umožňuje hrabat přes sníh, aby si našli své oblíbené jídlo, lišejník zvaný též sobí mech.

Sobí srst má dvě vrstvy, hustou vlněnou podsadu a delší chlupy – plášt se skládá z dutých, vzduchem naplněných chloupků. A vzduch je, jak známo, izolant.

Sobi jsou největší cestovalé ze všech suchozemských savců. Můžou běžet až rychlostí 80km/hod a mohou cestovat až 5000km za rok. Migrují po tisících, největší přesuny se objeví na jaře a podzim.

Během zimy sobi cestují do zalesněných oblastí kvůli mechům pod sněhem. Na jaře skupiny sobů opouštějí svá zimoviště z důvodů telení. Jelikož mohou plavat snadno a rychle, migrující stádo neváhá přeplavat velké jezera nebo široké řeky.
Sámové neboli Laponci pásli sobi po staletí, chovali je pro maso, kůži, parohy a v menší míře pro mléko a zabezpečení dopravy. Sobi nejsou považováni za plně domestikované, protože se volně toulají po pastvinách. V tradičních kočovných oblastech sobí stáda migrovali s jejich pastevci mezi pobřežím a vnitrozemím podle roční migrační trasy. Nicméně, sobi nebyli nikdy chováni v zajetí, i když byli zkrocení pro dojení, nebo pro využití jako tažná zvířata.

Chov sobů měl a má důležitou ekonomickou roli pro všechny cimkumpolární národy. Předpokládá se, že domestikace začala mezi bronzovou a železnou epochou. Jediný chovatel může vlastnit stovky či dokonce tisíce zvířat. Počty ruských pastevců se drasticky snížili po pádu Sovětského svazu. Pastevci zaznamenávají značné ztráty ve stádech po napadení vlky při migraci, v poslední době ale přes hranice chodí ruští medvědi a ti likvidují hodně sobích mláďat.

Prodává se srst a maso jako důležitý zdroj příjmů.

Po skončení přednášky se Luboš začal zajímat o koupi parohů. Byli jsme odvedeni do dřevěné chatrče, kde byly stovky parohů. Jedny jsme si vybrali v ceně 5€. A já je budu vláčet po zbytku Finska.

Po prohlídce sobí farmy následovala rychlá exkurze tradičních sámských příbytků jaké jsme již poznali v horách. Všude na střechách byl položen mech, což prý zvyšuje tepelný komfort. Pak nám taky ukazoval ztrouchnivělé pařezy, že obsahují něco jako pryskyřici, která díky vysoké hořlavosti je schopna zabezpečit, že i mokré dřevo hoří.

Vrátili jsme se zpět, do hlavní budovy, přesněji řečeno do dřevěné chaty. Část byla zařízena jako kavárna, dostali jsme kafčo a jakési koláčky. Teprve nyní se mi povedlo zaplatit. Dříve Fin penízky odmítal.

Prohlídka nás vyšla na 6€ za osobu, což je slušná cena. Chlapík se nás ptal na způsob dopravy zpět, iniciativně zavolal taxíka a vřele nám schválil náš následující plán, t.j.prohlídku muzea Arktikum. Mělo to být jedno z nejlepších finských muzeí.

Než pro nás přijel taxík, chlapík nám líčil podmínky života zde, na severu. Vzpomínal, jak chodil do školy - většinu roku jezdil denně několik kilometrů na lyžích tam a zase zpět, v létě pak pěšky a přes jezero přepádloval loďkou. Situce se do dnešní doby příliš nezměnila, sice k samotám zajíždí

školní bus, přesto ale děti musí nachodit mnohem více kilometrů než jejich vrstevníci ve střední Evropě.
Ptali jsme se ho na medvědy. Prý za posledních 100 let nezaznamenali napadení člověka medvědem. Není divu, ti zde mají k dispozici rozsáhlé území a z člověka stále mají respekt, ne jak na Slovensku.
Honem jsem ještě utíkala vyfotit ven nadživotní makety komárů, které se nacházely nad hlavním vchodem a už tu byl taxík, tak jsme se s příjemným chlapíkem rozloučili, nasedli do mikrobusu /klasické taxíky jako u nás jsme tu neviděli/ a uháněli jsme zpět do Rovaniemi. Nechali jsme se vysadit u muzea a chlapík si řekl o 13€. Zaplatili jsme kreditkou.

Před budovou muzea parkovala snad stovka kol a Luboš při pohledu na ně dostal takovou tu samonasírací náladu, kdy má pocit, že každá minuta neujetá na kole mu ubírá život. Naštěstí ho to ale v muzeu přešlo.
Vstupné bylo 12€ za osobu. Já jsem si ještě prohlídla místní odchůdek se suvenýry, ale nic mě nezaujalo. Radši jsme hlavní chodbou směřovali k expozicím. Zde Luboš projevil zklamání, z tohoto úhlu se mu muzem zdálo malinkaté, na malé ploše. Ale zdání klame, strávili jsme zde několik hodin a dalších několik by se smysluplně strávit dalo.
Muzeum Arktikum poskytuje pohled na způsob života, kulturu a historii severu. Jedno patro mělo

výstavu zpodobňujíci kulturu, historii, tradice a moderní život v arktických oblastech, byl zde zpodobněn průběh dějin daleko zpět do dávných dob až po nedávnou minulost. Ukázali zde život v severní dimenzi, život v souladu s přírodou, obklopený téměř věčnou zimou, sněhem a ledem. Zachyceny zde byly autentické nahrávky Sámů, nejstarší z konce 2.sv.války až po současné.
Část expozice byla věnovaná pokračujícímu znečištění arktických oblastí. Nejvíce byly zdůrazněny POP, neboli perzistentní organické polutanty. Ukázán byl jejich koloběh, včetně toho, že se ukládají do tuků severských zvířat.
Další část ukazovala vliv civilizace na původní obyvatele, moderní vymoženosti jim sice usnadňují život, ale na druhou stranu je připravují o jejich soulad s přírodou, vzdalují se jí mílovými kroky a přejímají též negativní stránky našeho života.

Jedno patro mělo dočasnou výstavu na počest spolku Metsa, státní správy lesů. Založena byla před 150 lety. Metsa spravuje třetinu Finska, včetně přírodních zdrojů – lesy, vodu, půdu. Pro zajištění vyváženého a udržitelného využívání těchto zdrojů má Metsa propracovaný systém plánování. Ukázány zde byly osudy několika pracovníků z počátku století až do dnešních dob. Zdůrazněn zde byl paradox, že Metsa na jednu stranu zajišťuje práci v oblastech, kde jiné příležitosti pracovat nejsou, na úkor kácení stromů, což zase ničí přírodu. Prostě platí přímá úměra: čím více vykáceného lesa, tím více práce pro původní obyvatele, kteří by jinak byli bez zaměstnání. Jenomže tihle

obyvatelé tím pádem přijdou o své vazby, protože bude zničeno jejich prostředí.
Scházeli jsme z prvního patra dolů, kde v mezipatře byl model polární záře.
Severní polární záře, neboli aurora borealis, je nádhernou a pozoruhodnou podívanou. Pozorovatelé ji mohou vidět, pokud stojí na polárním kruhu nebo ještě severněji, což zahrnuje velkou část Laponska. Dobře viditelná je kolem rovnodennosti (konec září a březen) a zvláštní během tmavé zimy. Polární záře se objevuje jako závěs zelenobílého světla táhnoucího se na obloze od východu k západu, několik tisíc kilometrů. U nižšího okraje má polární záře typický odstín karmínové červené, lze pozorovat i odstíny modré a fialové. Na noční obloze vypadá, jako když se světla míchají, téměř tancují. Tyto bouře polární záře jsou tajuplné, avšak docela přirozené. Vytvářejí se během nabíjení částic (protonů a elektronů), když Slunce ozařuje Zemi. Ty se vychylují směrem k severnímu nebo jižnímu polu podle magnetického pole země. 100 až 1000 km nad zemským povrchem narazí do vnitřní atmosféry Země, tím způsobí střet vysoce nabitých elektronů s molekulami dusíku a kyslíku. Přebytečná energie z těchto srážek vytváří barevné světelné efekty, které vidíme na obloze. Staré národy měly pro tento jev jiná vysvětlení. Řekové ho popsali jako „krvavý déšť“, Inuité přisuzovali tento úkaz „obyvatelům na obloze“ a staří obyvatelé Laponska věřili, že to způsobuje ohromná liška švihající svým ocasem nad polární tundrou. Finský výraz pro severní polární záři je revontulet (doslova „liščí ohně“).

Měli zde na vyzkoušení zmenšený model země ve vakuu /Birkeland box/, kde po zapnutí elektrického pole jsem vytvořila potenciál, ve kterém se urychlily částečky plynu, začaly narážet o

sebe, tím uvolnily energii o určité vlnové délce, kterou vnímáme jako světlo. Vydržela jsem tam docela dlouho, stále jsem vypínala a zapínala polární záři, hrozně se mi to líbilo. Hned vedle byla malá místnůstka, kde místo sedadel byla lehátka a na stropě, kde byla imitace noční oblohy s hvězdami, promítali polární záři. Našli jsme si Velký vůz a polárku a kochali se.
Postupně jsme scházeli do spodního patra, kde uprostřed byla zmrzlá komora. Teplota zde byla cca minus 10st a účelem bylo vyzkoušet si polární podmínky. Bylo dokonce možné zapnout si vítr, abychom plně otestovali ochlazovací efekt větru. Vydrželi jsme několik minut a vypadli jsme do tepla. Pobyt tam nám připomněl přechod Pallasu.
V přízemí byla velká expozice věnovaná životu v Laponsku, vycpané modely polárních zvířat, zejména sobů a losů. Na celé jedné stěně nabízeli možnost vyzkoušet si nahrané zvuky a řev zvířat. Já tak dlouho pouštěla vytí vlka, až mi to Luboš zatrhnul, prý mu to evokovalo atmosféru „Psa baskervilského“.

Pobytem v muzeu nám vyhládlo, tak jsme si zašli do muzejního bufetu, zakoupili si nějaké koláčky s moruškami, dali kafčo a popapali. Zatímco jsme tam seděli a konzumovali, dorazil nějaký zájezd s tělesně i mentálně postiženými vozíčkáři, každý měl svého asistenta. Tohle by měli vidět naši úředníci a takové možnosti by měli mít i u nás. Všichni se chovali spořádaně, evidentně na takovém výletu nebyli poprvé.

Bylo po 17.hodině, když jsme odcházeli z muzea. V plánu jsme měli ještě návštěvu Napapiiri /polární kruh/ a vesnice Santa Clause. Složitě jsme se pídili po autobuse č. 8, který nás tam měl dle průvodce odvézt, ale marně. Každý, koho jsme se zeptali, jenom krčol rameny, turisté i místní. Nakonec se nám poštěstilo v okamžiku, kdy už jsme to chtěli vzdát. Žádná výhra to ale nebyla, nejbližší a zároveň též poslední autobus jel za hodinu a zpátky bychom museli během deseti minut, abychom pro změnu chytili poslední do města. Usoudili jsme, že zas tak nutně nemusíme Santa Clause vidět a polární kruh jsme oficiálně překročili na sobí farmě, tak co. Prostě tam nepůjdem a basta.

Chtěli jsme si ještě projít město, ale začalo pršet, tak jsme to vzdali. Jediné, co nám ještě zbývalo vidět, byl kostel z r. 1950 nahrazující ten, který byl zničen během druhé světové války, s působivými freskami za oltářem znázorňující postavu Krista objevující se v laponské krajině. Nemrzelo nás to, podobný motiv jsme již viděli v Muonio. Ještě jsme si skočili do obchoďáku nakoupit nějaké zásoby na další dny. Neodolali jsme výhodné nabídce sobího salámu a vzali ho 400g za 10€. Pak taky nějaký chleba a moruškový džemík.

Dovlekli jsme se do kempu – slovo dovlekli je na místě, z náročného dne jsme byli víc uondaní než z hor a u recepce jsme konzultovali možnost opuštění kempu v brzkých ranních hodinách. Vlak nám jede v sedm, do centra je to asi čtyři kilometry, tedy nejpozději v šest musíme vypadnout.

Obsluha v tom problém neviděla. Prý je tam stále někdo přítomen, máme si zazvonit.
Přišli jsme na plácek ke stanu a museli jsme si promnout oči. Přibylo zde kvantum stanů. Kde se tu všichni najednou vzali?
Šla jsem do kuchynky vařit, po chvíli se přidal i Luboš a nadšeně mi sděloval, že dva z těch stanů patří Čechům. Dojeli autem a jsou naprosto hotoví. Asi to není žádný med, čtyři lidi plus bagáž v malém autě. Prý celý den jeli trasu Oulu-Rovaniemi, která by nám zítra vlakem měla trvat něco přes tři hodiny. Navíc jim Luboš barvitě líčil nádheru přechodu Pallasu, což autem nelze, tak prý kluci něco navrhli o alespoň jednodenním výletu a holky prý hned spustily řev, že to ani omylem, kdo by nesl batohy. Heh.

Osprchovali jsme se, vyprali si, abychom zítra na přepravu byli čistí a vrátili se ke stanu. Zde šok číslo dva. Nějaký debil si postavil stan hned vedle našeho, tak metr. Nedodržel povinnou vzdálenost čtyři metry, přitom nouzi o prostor neměl, byla tu ještě spousta místa. Taky si odtáhli ke stanu naši lavičku a stůl. Napřed jsem měla chuť jim něco říct, pak jsem si to rozmyslela, beztak zítra vypadnem.
Tentokrát jsme neměli žádného zdravotního Ferneta, zapili jsme léky vodou a zalehli.

Den 10, středa 24.6.

Návrat do dětství

Budík nastavený na čtvrtou hodinu ranní mi sice trauma nezpůsobil, ale přesto se mi vstávat nechtělo. Musela jsem se moc přesvědčovat, abych opustila teplý spacák.
Vylezli jsme z totálně mokrého stanu. Hm, takhle ho sbalit, to není zrovna dobrý nápad. Snad mezitím vyleze sluníčko a trochu nám ho vysuší. Oblekli jsme si bundy, byla zima a šli vařit do kuchyňky. Sluníčko osvicovalo prostranství před budovou, tak jsme tam honem odnesli stan i spacáky v pokuse je alespoň trošku vysušit.

Bohužel se nám to ne zcela podařilo, tlačil nás čas, tak jsme balili vlhké spacáky a hodně vlhký stan.
Bylo před šestou, když jsme došli na recepci. Našli jsme zde příjemného mladíka, sice uměl hůř anglicky, ale domluvili jsme se. Nechali jsme si vystavit repliku Caping card, místo té zapomenuté,

a on se divil, proč nám to nenavrhli při příchodu, mohli jsme už mít slevu. Taky nechápal, proč jako jediní jsme pobyt platili předem. Proč asi, prostě nám nedůvěřovali z důvodu špatné pověsti České republiky.

Chlapík podle mé občanky vyplňoval formulář a šíleně se nad tím trápil. Asi v půlce to vzdal, ať si to vyplním sama. Pobaveně jsem zkoukla, jak pečlivě se snažil napsat háčky a čárky.

Vydali jsme se směrem k nádraží, vyfotila jsem si protilehlý most, když tu na mě přišlo sraní. Musela jsem se hodně přemáhat k pokračování v cestě. Nakonec se mi povedlo velkým úsilím bobek zatlačit zpátky.

Došli jsme na nádraží, vypsala jsem si Interrailku, na to, že jsem to nikdy předtím nedělala, mi to šlo celkem dobře. Jen co jsem to dokončila, přistavili náš vláček. Říkat tak zdrobněle asi dvanácti vagonovému dvoupatrovému vlaku není to nejlepší přirovnání, že.

jedeme IC z Rovaniemi do Oulu, dobíjíme mobily

Vybrali jsme si vagon v zadní třetině, usalašili se hned u první čtyřky a začali jsme přemýšlet nad problémem, kam s našimi batohy. Nebyla zde možnost dát si je nahoru, tam se nevešly, pod sedadlo to též nešlo, pouze u vchodu byl prostor pro odložení kočárků, tak jsme batohy prozatím umístili tam. Jak to budeme řešit ostatní dny, jsme netušili.

Zatímco vlak pádil průměrnou rychlostí 140km/hodinu, dali jsem si nabíjet mobily do elektrické sítě. Vlak byl totiž vybaven elektrickou zásuvkou nad každým sedadlem.
Přišel průvodčí a nechápavě koukal na naše Interrailky. Furt to otáčel v ruce a snažil se to pochopit. Pak s nimi odešel. Po pár minutách se vrátil, na rtech úsměv. Ha, on netušil co to máme, co si on s tím má počít a někde si to ověřoval.

Zatímco za oknem ubíhala severská krajina, dumali jsme s Lubošem nad naším plánem cesty. Díky Interrailce jsme měli neomezené cestování po dobu námi vybraných osmi dnů. Potřebovali jsme pouze dojet na poslední den platnosti do Helsinek, jinak jsme naprosto netušili, jaká města a kolik jich navštívíme. Vždy jsme si jen naplánovali další den, dál jsme to neřešili.
Do Oulu jsme přijeli v 9,37, vystoupili jsme z poloprázdného vlaku a s hrůzou jsme sledovali, jak dav tento stav změnil na přeplněný. Potěšpámbu, jestli je to tady zvykem, tak se odpoledne máme na co těšit.
Naše první kroky vedly na nádraží najít si úschovnu na batohy. Budova se zrovna přestavovala,

nouzové nádraží bylo zbudováno vedle, v unimo buňce a k našemu údivu /a radosti/ zde byly skříňky. Hned jsme si tam šoupli batohy, sice byla potřeba trochu reorganizace - odepnout stan a karimatky. V budově bylo i WC za 1€, tak jsem toho využila.

Trošku nás zmátly nápisy na skříňkách, finštině jsme nerozuměli, angličtina byla přelepená kromě jediné skříňky – bylo zde varování, že maximální úložiště je na tři hodiny. Pokusila jsem se na to zeptat u okýnka, ale neuspěla jsem, anglicky obsluha moc neuměla, nějak jsme se ale rukama nohama domluvili. Mělo by to být OK, i když si batohy vyzvedneme až večer. Odlehčení o objemná zavazadla jsme se vydali do města.

Oulu - pohled na město z vyhlídkové plošiny

Oulu bylo založeno švédským králem Karlem IX.v roce 1605. Bylo to krátce před tím, než se pracovití švédští průkopníci usadili v lesích nad Kainuu a hledali dehet. Ten pak plavili v barelech do Oulu – tato lepkavá hmota byla dobrá pro výrobu lodí, aby se nepotopily. Koncem 19.století se Oulu chlubilo největší flotilou Finska. V roce 1822 Oulu až do základů vyhořelo a bylo nově postaveno, proto zde najdeme jen pramálo původních budov. Město se nachází v ústí říčky Oulujoki. Počet obyvatel 127 226.

S průvodcem otevřeným na mapě města jsme se vydali hledat náš cíl - centrum přírodních věd Tietomaa, skandinávské nejstarší a největší muzeum přírodních věd. Trošku jsme pobloudili, ale zase díky tomu jsme se dostali mezi rodinné domky a paneláky, kam bychom se jinak nepodívali.

Nakonec jsme se nějak doštrachali ke staré tovární hale, kde muzeum mělo sídlit, ale marně jsme hledali správný vstup, bylo jich tam hned několik, nakonec nám nezbylo než se zeptat ve vrátnici kancelářských budov. Byli jsme odkázáni na dvorek a tam už jsme se zorientovali. Vstupné 13€ nás opravňovalo i ke zhlédnutí dokumentu o mumiích, anglická verze začínala v 13hodin.

Muzeum to bylo opravdu rozsáhlé, v několika patrech zde byly na interaktivních modelech ukázány veškeré zákonitosti fyziky, chemie, každý exponát si člověk mohl vyzkoušet. Co mohl, téměř musel, když zaměstnanec muzea viděl, že si netroufám na jeden sáhnout, hned přiběhl a vysvětlil mi, že prostě tu ruku tam strčit mám. Všechno to bylo účelně seřazené podle témat – gravitace, velké vynálezy, astronomie, pohyb, světlo a spousta dalších. Připadali jsme si jako děti, postupně jsme odhodili ostych a na několik hodin jsme se vrátili do dětsví. Do dokonalosti to dovedl Luboš, když objevil skutečný trenažér pro piloty, nikoliv jen nějakou imitaci, předběhl kluky, co spořádaně čekali ve frontě a na půl hodiny stroj obsadil. Když maminky viděly jeho zaujatý výraz, pobaveně i s protestujícími ratolestmi odešly na jiné atrakce. Shovívavost projevil i hlídač muzea, který zřejmě kontroloval, aby trenažér nikdo dlouho neokupoval. Když v kokpitu stroje uviděl Luboše se zaujatým výrazem, neměl srdce ho vyhodit a nechal ho tam, ať se vyblbne. Já jsem si prošla co se dalo, občas jsem nakoukla, zda Luboš stále nejeví chuť odejít. Když už maminky vypadaly, že ztrácejí trpělivost, vytáhla jsem protestujícího Luboše ven, téměř s brekem odcházel, neustále se

otáčel a fňukal, že startovat už umí, ale nepovedlo se mu přistát. Vypadal a tvářil se jako malý kluk, kterému sebrali hračku. Maminkám se vrátil pobavený výraz a i hlídač se na Luboše usmíval. Odvedla jsem Luboše na věž, kterou jsem objevila, zatímco se hrál na pilota. Z věže byl nádherný výhled na město. Pofotili jsme, pokochali jsme se a scházeli jsme po schodišti dolů. Na stěnách byly holografické obrázky, takže sestup nám zabral hodně času, spodní patro pak bylo věnováno planetám.

Vyšlo nám to tak akorát na avizovaný film. Bohužel, angličtina byla hůře srozumitelná, skoro nic jsem nechápala. Sama o sobě bych to zabalila, ale Luboš vypadal, že rozumí, tak jsem přetrpěla celých 40 minut filmu. Jak se později ukázalo, Luboš na tom nebyl o nic líp.

Prošli jsem si zbytek exponátů, které nám ještě zbývaly, a těsně před odchodem jsme využili možnosti otestovat své vědomosti. Speciální přístroj umožňoval navzájem soutěžit až čtyřem lidem, bez nutnosti mluvit stejným jazykem – každý si mohl zvolit řeč, ve které se mu na obrazovce otázky objevují. S Lubošem jsme se do sebe s vervou pustili, vyhrála jsem nakonec já. Počty správných odpovědí jsme měli sice srovnatelné, ale já byla rychlejší, což znamenalo bodíky navíc.

V muzeu nám vyhládlo a jelikož jsme si zapomněli sbalit svačinu (zůstala v batohu ve skříňce na nádraží), vydali jsme se do přízemí, kde byl bufet. Prošli jsme okolo pultu do zadní místnosti, kde bylo několik nádob s jídlem, stolky, židličky.

Nikdo si nás nevšímal, my byli bezradní, tak se Luboš jednoho z jedlíků zeptal, jak to probíhá. Jednoduše, máme se vrátit zpět k pultu, zaplatit a jíst co hrdlo ráčí. Vrátili jsme se, zaplatili za každého 7€ a dumali, že kdybychom se najedli bez placení, nikdo by to neřešil. Nám by se to příčilo provést, vždy jsme se chovali korektně a řádně platili, ale neustále nás udivovala důvěra místních. Obídek to by super. Smažené rybičky, moc chutné, dobrý salátek, dresing, kafčo. Moc jsme si pochutnali. Trošku nás to ale prohnalo, zejména Luboš trpěl. Nemyslím si, že by jídlo bylo špatné, spíš naše střeva po týdnu dehydrovaných výrobků najednou nedokázala strávit smažené jídlo. Díky střevním potížím jsme odpískali zbytek prohlídky Oulu - v plánu bylo:

1. projít si zdejší *kauppatori* neboli tržiště – údajně nejrušnější ze všech finských měst
2. *Toripollisi*, sochu, jež je humornou prezentací zdejší policie
3. impozantní katedrálu z 19.století s nejstarším finským portrétem /z r. 1611/ nade dveřmi do sakristie
4. hrad Oulunlinna s vyhlídkovou věží z r. 1873. Původní hrad byl postaven v r. 1590 jako základna švédské armády v r. 1590, která postupovala východně směrem k Rusku. Celá stavba vyletěla r. 1793 do povětří, když blesk udeřil do skladiště s municí a z hradu moc nezbylo, k vidění jsou zbytky opevnění

Zatím předběžný plán na další den bylo naše první město v Karélii, Nurmes. Železnice tam nevedla,

sice tam jel přímý autobus, ale pro nás nejjednodušší způsob přepravy byl vlak do Kajaani, odtud v 10,40 busem do Nurmes. Z Oulu jsme měli možnosti dvě, buďto ještě dnes dojet do Kajaani, tam přespat a ráno nasednout na ten autobus, nebo to všechno zvládnout v jeden den – z Oulu jet zítra v 7,12. Jenže tohle spojení by znamenalo opět vstávat ve čtyři ráno, navíc bychom spotřebovali další den z Interrailky, tak jsme se rozhodli dojet do Kajaani už dnes i s tím rizikem, že nevíme, kde hlavu složíme – dle průvodce tam nebyl kemp.

Původně jsme chtěli odjet až posledním vlakem v 20,19 s příjezdem do Kajaani 22,29, ale s ohledem na zdravotní potíže jsme zvolili vlak předchozí, v 15,29 s příjezdem do Kajaani v 17,41. Došli jsme na nádraží, kde nás upoutal oranžový stan, „přilepený“ hned vedle budovy. Zde se dotyčný nesral s minimální vzdáleností od budovy /to jsme ještě netušili, že za pár hodin budeme řešit podobný problém/.

Na nádraží si Luboš ode mě vyžádal 1€ a utíkal na WC. Chudák, ještě že vlaky bývají standardně osazeny záchodky.

Přijel náš vlak, opět dvoupatrový, dovnitř jsme se snažili nacpat ještě asi s dalšími padesáti lidmi. Každý jsme si našli místečko, my hned u dveří, blízko WC, kam Luboš v pravidelných intervalech

odbíhal.

Před námi seděla maximálně 16-ti letá slečna s asi ročním dítětem. Chvíli jsem dumala, že jestli je to její syn, tak ho spáchala těsně po dosažení zákonného věku – posuzováno dle naší krajiny, možná je to ve Finsku jinak.

V Kajaani jsme vystoupili pouze my a ta mladá slečna s chlapečkem. Jak se ukázalo, byli to sourozenci a do Kajaani dojeli za svým otcem. Takový způsob cestování dětí jsme pak vídali často, někdo z rodičů dítka dovedl do vlaku, posadil a upozornil průvodčího, kde mají vystupovat. I poměrně malé děti cestovaly samy. Severské národy očividně vedou ratolesti k větší samostatnosti.

Město byla díra k pohledání. Jelikož nemám orientační smysl, vyslala jsem Luboše zeptat se na nádraží, kde je kemp. Vrátil se s nepořízenou, nejbližší kemp je 13km daleko. Ale věnovali mu mapu města a poradili mu, že se máme jít zkusit vyspat k jezeru, tam by to snad šlo. Ale upozornili ho, že jsme v průmyslové oblasti, vhodných míst na spaní tu moc není, pokud vůbec nějaké. Alespoň jsme si u nich nabrali vodu, byli velmi ochotní.

Kajaani je hlavním centrem regionu Kainu. Je to hlavně přestupní místo a dopravní uzel, do 19.století produkoval tento region více dehtu než kdokoli jinde na světě, sloužil jako významná přepravní tepna dehtu.

Rozložili jsme mapu a viděli, že je zle. Nejbližších několik kilometrů jen samá průmyslová oblast.

Vydali jsme se tedy směrem, který nám doporučili na nádraží. Asi po hodině jsme došli k jezeru a dumali, zda by bylo lepší vydat se doleva, či doprava. Nakonec jsme zahnuli doprava, šli podél paneláků, rodinných domků a továrních hal, až jsme došli na konec jezera. Všude kolem byly chaty, loďky, domky, prostě civilizace. I ten trávník u jezera byl upravený, evidentně někomu patřil, nebo o něj alespoň někdo pěkně pečoval. Co teď? Blížila se 20.hodina.

Nakonec jsme se rozhodli nestavět stan, přespat pouze pod širákem. To snad trestné není. Jak jsme byli později Finy ubezpečeni, klidně jsme si tam mohli postavit stan a nic by se nestalo.
Jokamiehenoikeus, doslova „právo každého člověka“, je starodávný finský kodex, který dává lidem právo chodit, lyžovat nebo jezdit na kole kdekoliv v lesích i jiných přírodních oblastech, dokonce i na soukromém pozemku. Tábořit lze na jednu noc téměř kdekoliv, pokud chceme přenocovat na soukromém pozemku, je nutné schválení majitele. Kempování není dovoleno v městkých parcích nebo na plážích.
Jenže my byli v městném parku na pláži na soukromém pozemku, nejbližší stavení bylo cca 50 metrů. Prostě porušili jsme veškerá pravidla.
Voda v jezeře byla sytě červeně zbarvená, zpočátku jsme se domnívali, že od zapadajícího slunce, ale pak se ukázalo, že to je normální barva tohoto jezera, asi díky železitému podloží.
Luboš si do vody vlezl a zaplaval si, já jsem zatím uvařila /z vody z nádraží/, pojedli jsme, rozložili

si karimatky a spacáky a zalehli jsme. Jezero stále brázdily nějaké lodě, kolem nás jezdili cyklisté, občas prošel pejskař, nakonec pár metrů od nás nějaká omladina chlastala pivo. Nevím, kdo se víc bál, zda my jich, nebo oni nás. Nikdo si nás nevšímal. Nakonec odešli a nastal klid.
Natřeli jsme se repelentem a zalehli.

Den 11., čtvrtek 25.6.
Bomba

Ti malí pisklaví hajzlíci mě budili celou noc. Ožírali mi jemnou kůžičku v uších a já mohla vyskočit z kůže. Pak mi nějaký jiný hmyz vlezl do spacáku, pochodoval po břiše a občas se zakousl. Ještě ke všemu mi začalo být horko, tak jsem se převalovala, nakonec jsem se vyslekla, čímž jsem probudila Luboše. Rozespalý se mě zeptal, proč nespím. Proč asi? Jeho nic neotravovalo. Doporučil mi repelent. Jenže tím jsem byla namazaná tak, že ze mě odkapával na spacák.
Usnula jsem až k ránu, probudil nás chlapík, který šel kolem nás a zdaleka na nás volal něco v tom smyslu, že si nás naprosto nevšímá, jen si jde k lodi. Asi na tom fakt něco bude, že lidem nevadíme. Povedlo se nám ještě na chvíli usnout. Vzbudil mě šílený hic. Luboš nade mnou stál a točil na kameru. Zrovna povídal, že on se v noci nevyspal, protože jsem ho vytlačila z karimatky. Heh, to mu tak někdo uvěří. Jak bych mohla já jeho vytlačit z karimatky? A s tím nevyspáním se – pche, já téměř oči nezahmouřila díky komárům.
Vstali jsme a jelikož to opravdu vypadalo, že Finové jsou pohodáři a respektují druhého, pokud vyloženě neubližuje, rozhodli jsme se vysušit náš mokrý stan. Rozložili jsme ho na trávník, Luboš si šel zaplavat, já zatím uvařila snídaňku, pojedli jsme, pobalili a pomalu se vydali na nádraží. Znovu jsme ocenili, že jsme si na cestování po Finsku koupili plynovou bombu a nespoléhali na vaření v kempech.
Autobusák byl kousek od vlakového.
Luboš stále ještě měl střevní potíže, investovala jsem do něj 1€ a poslala ho na záchodek. Pak jsem ho nechala strážit batohy a šla koupit lístky /48€/. Postarší Finka moc anglicky neuměla, ale domluvu jsme zvládli. Fungovala zároveň i jako prodavačka potravin a různého zboží, tak jsem u ní vzala nějakou vodu do autobusu.
Posadili jsme se do čekárny, Luboš využil dostupnosti elektriky a dal nabíjet kameru. Já zatím sledovala, co všechno ta paní za přepážkou má v popisu práce. Prodávala nejenom lístky na autobus, ale přijímala balíky, vydávala zásilky, poštu, zařizovala ubytování apod.
Trošku paniky ve mně vyvolávaly vyvěšené jízdní řády. Náš spoj tam totiž nebyl. Že mám lístky v ruce mě ale neuklidnovalo, nebyl to klasický lístek na autobus jako u nás – zde prodávají jen obecné

lístky s určením odkud-kam a datum, nic víc. Konkrétní čas tam není. Kdykoliv v době platnosti lístku ho můžu využít.

Bylo 10,30, za deset minut nám měl přijet náš bus, tak jsme se přesunuli na nástupiště. Byli jsme tam sami. Přijel autobus, ve kterém seděli tak tři lidi. Luboš dlouze přesvědčoval řidiče, že je dobrý nápad otevřít nám zavazadlový prostor, že s našimi batohy se fakt do autobusu neprocpeme.

Dali jsme řidičovi naše lístky a usadili se dozadu, na předposlední dvojici sedadel, abychom to měli blízko na záchodek. Za námi seděla mladá Finka se psem.

S námi ještě nasedl opilý Fin, hned se hnal k té Fince a po zbytek cesty ji otravoval. Ne že by ji obtěžoval, to ne, jenom jí furt něco povídal. Občas to zkusil i na mě, ale po mém *En ymmarra* (nerozumím) mi dal pokoj.

Já musela asi po půl hodině použít WC. Jenže zrada. Jakpak se splachuje? Vyzkoušela jsem všechno možné, nakonec jsem se odhodlala zeptat se té Finky. Vlezla dovnitř a zmáčkla tlačítko, které jsem nemohla vidět, pokud by mi jeho existence nebyla známa.

Zbytek cesty uběhl v pohodě, nepočítám-li hrůzu v očích dvou turistů, kteří chtěli nastoupit na křižovatce do našeho busu, ale popletli si směry a nestihli přeběhnout. To je daň za to, že nikde nevisí jména zastávek, ani jízdní řády.

Do Nurmes jsme dojeli včas, v 12,30. S námi vystoupil i ten opilec, ale bez věcí a šel do přilehlé

benzinky pro alkohol. Jenže špatně odhadl dobu, po kterou autobus na parkovišti zůstane, takže jsme sledovali zajímavé divadlo, kdy sprintoval za odjíždějícím busem v polorozvázaných botách, s neotevřenou lahví piva v levé ruce a s otevřenou v pravé a za běhu mocnými doušky popíjel. Řidič se nakonec smiloval a počkal na něj u výjezdu z parkoviště.

My jsme se zatím složili na lavečce a já se snažila zorientovat se v mapě. Kemp byl asi pět kilometrů za městem. Museli jsme tam v šíleném hicu došlapat po asfaltce. Posledních 500m se Luboš tvářil, že to je poslední akce, na kterou se mnou jel.

Nurmes, na severozápadním výběžku jezera Pielinen, leží v malebné krajině, a je to příjemné město s dřevenými historickými budovami v Puu-Nurmes (Starém Městě), řadami krásných bříz, které lemují Kirkkokatu, a nádherně obnovenou karelskou vesnicí. Město bylo založeno roku 1876 ruským carem Alexandrem II. a Staré město si stále zachovává podobu, schválenou tímto ruským panovníkem 19.století. Počet obyvatel 9193.

Naprosto zmordovaní jsme se dovlekli ke kempu, před recepcí jsem nechala Luboše a šla nás ubytovat. Strčili přede mě přihlašovací papír ve finštině, tak jsem odhadem psala jméno a příjmení, kam jsem si myslela, že by do těch kolonek mělo patřit. S Camping card ubytko vyšlo na 11€, což

bylo nejlevnější v celém Finsku (podezřele nízká cena se později vysvětlila, do formuláře jsem nenapsala Luboše, takže jsem platila jen za stan a jednu osobu. Neměli mi strkat formulář ve finštině). Zde se platilo až při odchodu, ale já si prosadila již nyní, ráno budeme odcházet brzo. Nafasovali jsme plastové číslo, které pověsíme na stan a vydali se hledat pěkný plácek. Priorita bylo najít místo, na které by ráno pokud možno svítilo sluníčko, abychom stan nemuseli balit mokrý. Povedlo se nám takový plácek najít, stín nebyl široko daleko. Začali jsme stavět stan, ale já byla groggy. Byla jsem přehřátá, musela jsem si zapít Ibalgin a počkat 20 minut, než mi alespoň trochu zabere a já budu schopna i něčeho jiného než jen základních životních funkcí.
Upoutala nás nástěnka v kempu, byl zde nápis zdůrazňující, že při příchodu v době, kdy je recepce již zavřená, nemá se váhat s postavením stanu, zaplatit a přihlásit se stačí v klidu ráno.
Než jsme postavili stan, bylo 14,30. Nejvyšší čas vyrazit. V plánu byla jediná místní atrakce, vesnice Bomba, vzdálená od kempu asi kilometr přes les.

Impozantní hlavní budova, srub Bomba se svou vysokou střechou a vyřezávanými ozdobami je replikou typického karelského rodinného domu, který roku 1855 postavil bez použití jediného hřebíku sedlák Jegor Bombin ze Suojarvi (nyní v Ruské Karélii). V okolí srubu stojí další pozoruhodné domy, ortodoxní tsasouna a letní divadlo. Vesnici tvoří obchody, řemeslnické dílny a letní tržiště.

Vydali jsme se kolem golfového hřiště přes les. Krásná příjemná cestička nás dovedla k mýtince, kde byl z jezera vyvedený vodovod a Finové si zde umývali auta, klepali koberce, prostě prováděli očistu svých ocelových miláčků.
Naštěstí hned jsme se zase zanořili a podél jezera jsme došli do skanzenu. Zde jsme vlezli hned do první budovy, podle cedule zde vyvěšené tam promítali naučný film o medvědech. S příjemnou postarší Finkou se nám nepovedlo domluvit, ale nevadilo nám to. Měla tam i obchod se suvenýry, neodolali jsme a koupili si za 5€ moruškový džemík. Když jsme pak cenu porovnali se supermarketem, měla to předražené, ale zase to byl nejlepší moruškový džemík v celém Finsku, a že jsme ho tam snědli kila.

Procházeli jsme úchvatnou karelskou vesničkou, všechny domy dřevěné, pěkně malované, ale do žádného se nám nepodařilo dostat. Restaurace, která vznikla z původního srubu Bomba, se zrovna rekonstruovala. Vlezli jsme do prodejny suvenýrů, kde přijemný mladík na naši otázku, proč jsou všechny sruby zavřené, reagoval výčtem křivd, které se na Karélii dopustilo Rusko. Nakonec z něj ale vylezlo, že všechny domy jsou předělané na ubytování, nedostaneme se do žádného a z některých vznikl lázeňský komplex Bomba. Takže takto se chovají k historickému skanzenu. Udělali z něj způsob, jak vydělat peníze. Neodsuzovali jsme je, život při ruských hranicích musí být těžký, ale mrzelo nás to.

Vydali jsme se alespoň zpátky do města, když jsme neuspěli ve skanzenu.
Nejprve jsme došli k luteránskému kostelu z r. 1896, největšímu v Severní Karélii, má 2300 míst k sezení a uvnitř se nachází několik miniaturních modelů starších luteránských kostelů. Toť teorie, dovnitř jsme se nedostali, bylo zamčeno a nikde nikdo. S námi se tam dobývala i nějaká Němka, stejně úspešně. Nasedla pak do karavanu a odjela.
Následující prohlídku Puu-Nurmes (starého města) jsme si užili. Rozkládá se na *eskeru* nad vlakovým nádražím, lemováno tradičními památkově chráněnými dřevěnými domy, které oklopují vzrostlé břízy. Plán této části města pochází z r. 1897.

Esker je vlnící se úzký hřbet z písku a štěrku, i mnoho kilometrů dlouhý, vyskytující se v oblastech bývalého kontinentálního zalednění. Vznikl při ukládání materiálu při ústí podledovcových toků v období ústupu ledovce, nebo je výplní podledovcových tunelů těchto toků z doby před ústupem ledovce.
Zde jsme byli bohatě odměněni za zklamání ze skanzenu. Zdejší centrum vypadalo jak z pohádky. Tyhle domky se mi líbily mnohem víc než ty z vesnice Bomba. Před některými byla nádherně vyřezávaná kotva, zahrádky upravené, baráčky namalované, idylka. Všude čisto, takže mě ani nepřekvapilo, že jsem šlápla na jedinou žvýkačku široko daleko. Docela dlouho jsem si ji pak z boty vydlabávala.

Došli jsme až na druhý konec města k místnímu historickému muzeu Kotsi. Bohužel, opět zavřeno. Dneska prostě máme smůlu. Ale nevadí, městečko nás dostalo svou atmosférou. Výrazně se lišilo od Laponska.

Karélie je ve Finsku téměř magickým slovem, tato oblast bývala tím pravým, ryzím Finskem, jedinečnou zónou, kde se v izolovaných osadách uprostřed lesů udržovaly staré tradice. Umělci a architekti se nadšeně vydávali do karelské divoké přírody, aby poznali duši Finska. Karélie se stala symbolem všeho typicky finského a totemem hnutí za nezávislost. Smutnou ironií osudu se právě většina Karélie stala součástí Ruska. V této oblasti se během tzv.zimní a pokračovací války odehrálo mnoho vyčerpávajících bojů proti Sovětskému svazu a Finsko přišlo o obrovská území. Finové pohlížejí na ruskou Karélii jako na dítě odtržené od své matky. Je to fantastická oblast se specifickou kulturou a typickým tradičním jazykem.

V místním supermarketu jsme nakoupili, tradičně chlebík, moruškový džemík, sobí salám a vydali se do kempu. Tentokrát jsme si zvolili trasu přes les, přes vesnici Bomba, což bylo mnohem příjemnější než předtím po asfaltu. Trvalo nám to něco přes hodinu.

Ráno nám vlak jede v 6,40, což znamená opustit kemp po páté hodině, a vstávat ve tři. Brr, ale odsud jedou pouze dva vlaky, v 6,40 a 15,50, což už by bylo pozdě. V plánu na zítra zvítězilo další karelské město - Joensuu.

V kempu jsme se osprchovali, Luboš si i vypral, já si netroufla, měla jsem obavy, že by mi to nevyschlo. Uvařila jsem, najedli jsme se a zalehli.
Byl šílený hic, vedrem se prakticky nedalo dýchat. Vlezli jsme si do vložek a spacákem se jen přikryli.
Už jsme spali, když poblíž nějací kluci jezdili na skateboardech na rampách a dělali bordel. Oficiální noční klid měl začít od 22hodiny, kluci to trošku přetáhli asi o půlhodinu. Nevadí. Mělo to tu výhodu, že když jsem vystrkovala hlavu ze stanu, abych zjistila, co se to děje, našla jsem zatoulaný golfový míček. Jak se ocitl u našeho stanu, netuším. Luboš si ho hned zabavil jako památku.

Den 12., pátek 26.6.

Daleko od Moskvy

Budíček ve tři ráno rozhodně nemusím. Dovolenou přece nemám od toho, abych vstávala v době, kdy normální člověk na dovolené jde teprve spát.

Posnídali jsme a pobalili jsme mokrý stan. Rvalo mi žíly, že on nám tak dobře slouží a my se mu takhle odvděčujeme.

Jak jsem předpokládala, recepce se tvářila nedobytně. Ještě že jsme zaplatili už večer. Pověsila jsem na kliku plastové číslo od stanu a aby tam drželo, musela jsem jim věnovat svoji gumičku.

Vydali jsme se přes les na pět kilometrů vzdálené nádraží. Posledních asi 500metrů vedoucích již přes město mě tlačil bobek. Statečně jsem dolezla, před budovou shodila batoh, nachystala si 1€ a

vydala se hledat WC. Luboš protestoval, znal můj orientační smysl a měl obavy, že netrefím zpátky. Naštěstí se mi povedlo v parku najít toaletu, kupodivu byla odemknutá, takže jsem ušetřila 1€. Vykonala jsem potřebu, otočila se, že spláchnu – a nic. Co teď? Lomcovala jsem splachovátkem, ale marně. Přece to takhle nemohu nechat. Alespoň z kohoutku jsem rukama nabírala vodu a snažila se co nejvíce smýt hovínka v míse.

Vrátila jsem se k Lubošovi, který si oddechl. Těsně po mém příchodu přistavili vláček. Tentokrát jsme jeli regionálním vlakem, což se dalo poznat i z toho, že byl krátký, jeden vagón. Vlezli jsme dovnitř, chytili si parádní místečka, batohy jsme umístili do prostoru pro kola, Luboš vyndal kameru, že si dobije baterky, jenže zrada - vlak neměl funkční elektrickou síť. Poprosil průvodčího, ale nic s tím dělat prý nešlo.

Měli jsme obavy, jak bude koukat na naši Interrailku, ale kupodivu zvládl to lépe, než jeho kolega z Intercity.

Ještě před odjezdem jsem si opisovala vyvěšené jízdní řády, byly zde uvedené pro celou karelskou železnici až do Helsinek. Budu z toho pak vycházet při plánování našeho dalšího postupu.

Jeli jsme na konečnou tohoto vlaku, do Joensuu, s plánovaným příjezdem v 8,45. Byli jsme utahaní

z ranního vstávání, tak jsme si pospali a než jsme se nadáli, byli jsme v cílové stanici.
Hlavní město provincie Severní Karélie, Joensuu, je velké univerzitní město u ústí řeky Pielisjoki /jeho jméno znamená „ústí řeky“/. Bylo založeno roku 1848. Brzy se stalo důležitým obchodním centrem a po dokončení kanálu Saimaa v padesátách letech 19.století i mezinárodním přístavem. Populace 57 558.

Opět jsme si batohy chtěli složit na nádraží, jenže jsme procházeli kolem budovy tak dlouho, až jsme našli skříňky na úplně opačném konci. Bylo mi jenom divné, proč jsou všude nápisy „Matkahuolto“ což dosud značilo autobus. Důvod jsme pochopili záhy. Prostě jsme si batohy zanesli na autobusové nádraží. Přitom vlakem jsem sem dojeli, vlakem odjedeme.
V Joensuu jsme byli příliš brzo, muzem Carelicum otvíralo až za hodinu. Naštěstí budova jako taková již byla otevřená, vlezli jsme tedy do vestibulu, kde se nacházela informační kancelář a kavárna. V infocentru nic zajímavého neměli a jelikož jsme jedli před nějakými šesti hodinami, rozhodli jsme se najíst v příjemné kavárničce. Zde jsem po příjemné Fince požadovala místní karelskou specialitu *Karjalan piirakka* /pečivo ze žitné mouky plněné rýží/. Ochotně nám to ohřála v mikrovlnce, chutnalo to báječně, tak jsme si dali nášup. Připomínalo nám to ruské pirohy.
Když nám připravovala kávu, byla to celá procedura, však taky čepeček zpěněného mléka vypadal velmi efektně. Přitom nám stihla vylíčit celou karelskou historii včetně tklivého pláče za ztraceným

územím. Od dosud flegmaticky se jevících Finů mě to překvapilo, ale pak jsme identifikovali, že Karelové klasičtí Finové nejsou. Sami se nepočítají ani za Finy ani za Rusy, přitom mají z obojího trochu. Respektive z každého národa získali ty lepší vlastnosti. Čiší z nich taková ta slovanská pohoda, vstřícnost, svobodomyslnost, neznají pojem o čase, zároveň v sobě mají východní zasmušilost, melancholii, plačtivost. Na druhé straně jsou až neuvěřitelně přesní, pořádkumilovní, pečliví, slovodržící. Jazyk zní napůl finsky, napůl rusky, někdy bych skoro řekla, že více rusky než finsky. I nápisy zde byly dvojjazyčné, v azbuce.

Naše cesta po Karélii se nám hrozně líbila, byla jsem ráda, že vzdor průvodci jsem si zvolila tuto oblast. Užívali jsme si to dokonce tak, že se v nás probudila touha procestovat někdy Karélii z druhé strany hranice.

Chtěli jsme si odvézt nějakou památku, tak nás napadlo koupit si DVD s jejich typickými písničkami. Lubošovi se líbilo moderní pojetí hry na *kantele*. Já zase chtěla klasické tradiční karelské písničky. Nemohli jsme se rozhodnout, tak jsme vzali jedno i druhé. Jaké bylo moje překvapení, že jedna z písní je „Podmoskovskie večera“. Tohle jenom dokazuje, jak karelské dějiny byly ovlivněny Moskvou a že Moskva není dostatečně daleko ani nyní.

Kantele je tradiční finský drknací strunný nástroj. Konvenční kantele má obvykle pět strun a dřevěné tělo. Moderní koncertní kantele může mít až 36 strun a přepínací mechanismus, díky

kterému lze hrát půltóny. Podobně jako při hře na citeru lze při hraní nástroj opřít o stehna nebo položit na malý stolek. Vybrnkávat lze buď prsty nebo trsátkem. Podle pověsti vytvořil první kantele starý moudrý čaropěvěc Vainamoinen z kostí obrovské štiky. Nikdo, kromě stamotného Vainamoina na něj prý neuměl zahrát. Když se do hraní dal Vainamoinen, všichni se sbíhali, aby poslouchali.
Uchvácení Karélií jsme ani nevnímali, že nám velmi příjemně utekla hodina do otevření muzea. Sympatická majitelka nás ještě na pár minut pustila na internet, abychom si mohli rozeslat maily a taky vyhledat spojení na další přesun. Zvažovali jsme národní park Koli poskytující výhled na jednu z nejkrásnějších scenérií jezerní oblasti. Zároveň průvodce varoval, že sice je to hlavní turistická atrakce ve Finsku, ale přitom nemáme očekávat nic světoborného, údajně se jedná prostě o krásný kopec porostlý borovicemi a břízami. Nakonec jsme to zamítli.

Těsně před naším odchodem k nám ještě přiběhl Fin středního věku a ptal se nás, jakým jazykem to hovoříme. Když jsme řekli, že česky, tak pokýval hlavou, prý jsou u nás povodně, dokonce se smrtelnými oběťmi, tak ať si ještě na netu zjistíme co a jak. Byl hodný, že jsme mu stáli za to, aby nás upozornil. Znovu jsme se mrkli na net a ověřili si, že naštěstí všichni naší příbuzní byli v pořádku.
Koupili jsme si po 4,5€ vstupenku, respektive jsme dostali na ruku kulatou samolepku a vyšli jsme do patra na prohlídku muzea. Nikdo nic nekontroloval. Muzeum to bylo pěkné, zaměřené na

Karélii, její historii, obyvatele a zvyky. Mimo jiné tu byla interaktivní ulička plná starých dřevěných domků i s trhem a přístavem, miniaturní model města Sortavala /nyní v Rusku/.
Prohlížením expozic jsme strávili několik hodin, luštili a překládali jsme si popisky a jako již loni i letos jsem litovala, že nemáme anglicko český slovník. Nevadí, příští rok ho snad nezapomeneme. Každopádně jsme nad několika historickými mapami pronikli aspoň trochu do karelské historie.
Roku 1227 byli Karelové násilně obraceni na pravoslavnou víru křížovou výpravou z Novgorodu /v současném Rusku/, která tak zahájila spory a šarvátky, jež ukončil až Noteborský mír v r. 1323, kdy nad Karélií získal moc Novgorod. Oblast se stala dějištěm opakovaných bojů Švédska a Ruska. R. 1617 připadla velká část Karélie opět Švédsku. Severní Karélie byla stále vystavena útokům Rusů a náboženská nesnášenlivost donutila pravoslavné věřící přecházet hranice do Ruska. Po Nystadském míru r. 1721 zůstala severní část Karélie švédským územím a jižní se stala součástí Ruska.

Pobytem v muzeum nám vyhládlo, ale nechtěli jsme utrácet, najedli jsme se z vlastních zásob. Zůstali jsme v kavárně, objednali si kafe a vytáhli chleby. Před odchodem jsm ještě skočila nahoru do muzejního záchodku /byl zdarma, na rozdíl od dolního,který byl za 1€/ vyčurat se a naplnit vodu do lahví.
Prošli jsme si rušné tržiště *kauppatori,* zkoukli nabídku stánkařů, ale nic nás neoslovilo a vydali se k dřevěnému pravoslavnému kostelu sv. Mikuláše postaveném r. 1887. Ikony byly namalovány v

Petrohradu na konci 80. let 19.století. Kostel byl nádherně vyzdobený, interiér i exteriér vypadal naprosto odliště od našich kostelů. Sympatická mladá Finka nám nabídla prospekt o kostelích v Joensuu a zatímco Luboš točil, studovala jsem ho. Upoutalo mě, že na protilehlém konci stejné ulice /Kirkkokatu/ je postavený luteránský kostel. Času jsme měli víc než dost, tak jsme si tam zašli.

Pravoslaví, pravoslavná církev či ortodoxní církev /z řeckého orthos správný, pravdivý + doxa sláva, názor, učení/ je křesťanská církem složená z vícero územních církví, které dohromady tvoří pravoslavné společenství. Pravoslavné církve mají své počátky v prvotní křesťanské obci v Jeruzalému a dále pak ve východní části římské říše, proto bývají někdy označovány též jako východní církev.

Po cestě mě přepadly tytéž střevní potíže, co Luboše potrápily v Oulu a kvůli nimž jsme z města odjeli dříve. Bledá, zpocená jsem vlítla na nedalekou benzínku a následující asi půl hodinu jsem v křečích strávila na WC. Naštěstí se mi ulevilo a mohli jsme tedy k tomu luteránskému kostelu.
Od kostela dolů byl nádherný pohled na centrum, celou ulici Kirkkokatu a protilehký pravoslavný kostel. Jak nám sdělila hlídkující studentka, bylo to tak postaveno schválně, symbolicky. Dali jsme s ní řeč, asi se nudila, tak se rozvykládala, studuje vysokou a takhle si zabezpečuje brigádu, dá se u toho i učit.

S uspokojením jsme se vydali na nádraží, na vlak v 15,23. Krásně jsme si prohlídli celé Joensuu, beze spěchu, nic jsme nevynechali. S pocitem dobře stráveného dne jsme se vydali dál.
Opět jsme jeli vlakem Intercity, vystoupili z něj v 16,33 v Parikkala, odkud nám v 16,41 navazoval Regionální vlak do Savonlinna. Těsně před příjezdem v 17,35 jsme měli možnost při projíždění přes železniční most vidět impozantní hrad Olavinlinna, pohled to byl opravu nezapomenutelný.
Poslechla jsem průvodce a vystoupili jsme na dřívější zastávce Savonlinna kauppatori, jelikož hlavní vlakové nádraží je od centra ještě poměrně daleko.

Ukázalo se, že jsme na poměrně rušném místě, spousta heren, barů, ale nikde ani známka života. Přitom jsme nutně potřebovali nějakého kolemjdoucího, kemp měl být asi 7km za městem a my potřebovali poradit jak se tam dostat.
Zoufalí jsme procházeli podél hlavní ulice, když jsme k naší radosti objevili autobusovou zastávku. Zde vyvěšený jízdní řád nám byl naprosto nepochopitelný, neudával zastávky jako u nás, ale nějaké nesmyslné údaje. Přesto naše srdce zaplesala, jelikož u busu číslo tři byl nakreslený symbol stanu. Asi po půl hodině čekání šel kolem starší pár. Odchytili jsme je, oni nám ochotně začali vysvětlovat, kdy pojede autobus. Měli jsme ještě další půlhodinu čas, předchozí spoj odjel těsně před příjezdem našeho vlaku /logicky, ne? Kdo by přece chtěl z vlaku nastoupit na autobus/. Nakonec se nás zvídavě vyptávali, odkud jsme. Znali Prahu, Haška, Havla. Taky nám líčili, že v

mládí též hodně trekovali jako my. Rozloučili se s námi a popřáli nám štěstí při našem putování Finskem.

Jelikož jsme měli dostatek času, vydal se Luboš do hotelu na druhé straně náměstí prosondovat, zda by nám tam zítra odložili batohy. Zde na nádraží totiž nebyly skříňky. Vrátil se asi za 20 minut se spokojeným výrazem, prý byli ochotní, půjde to. Hurá.

Dojel náš autobus a my se snažili domluvit s řidičem. Naprosto nás nechápal, ale si vytušil, že směřujeme do kempu. Špinaví, smradlaví, s velkými batohy asi nechceme do hotelu Hilton. Jeli jsme přes půl hodiny, projeli všechny okolní vesničky, ale stále netušili, jak poznáme, že jsme v kempu. Jednoduše. Řidič nám zastavil na křižovatce v lese, ukázal doprava na polní cestu a řekl „camping“. Super.

Ještě jsme si zašli na protilehlou zastávku, abychom zjistili, jak nám to ráno jede do města. Marně. Sice tam jízdní řád visel, ale nebyl tam uveden název této zastávky a celý systém mi přišel nepochopitelný a zmatený, uváděli tam čtyři různé časové údaje. Navíc popisky byly ve finštině. Kemp byl hned za zatáčkou. Vešla jsem do recepce, vyfasovala formulář, tentokrát již anglicky,

zapsala se a při odevzdávání formuláře jsem byla dotázána, zda budu ve stanu sama. Odvětila jsem, že ne, dopsala tam Luboše a rázem se zvedla cena. Tak proto jsem minulý kemp platila tak málo. Bylo mně to líto, přemýšleli jsme, jak jim to nějak refundovat, ale nevyřešli jsme to.
Chlapík chtěl zaplatit až při odchodu, ale já si prosadila platbu již nyní. Tento systém se nám osvědčil. Poprosila jsem ho zrovna, zda by mi řekl, jak jedou busy do města. Udiveně se mě zeptal, proč jsem se nepodívala na zastávce. Já mu odvětila, že podívala, ale nerozumím. On se zarazil, vytáhl jízdní řád, mrkl na něj a souhlasil, že cizinec to fakt nepochopí. Zakroužkoval mi časy odjezdu, jezdilo to zhruba po hodině a půl.

Tento kemp byl rozhlehlý, není divu, v době festivalu musí ubytovat tisíce lidí. Celý se nacházel v lese. Vybrali jsme si pěkný plácek, vytáhli mokrý stan a snažili se ho vysušit. Otravovali nás komáři, lezla po nás klíšťata - všechen hmyz zde byl nadstandardně veliký. Nenacucané klíště mělo tak 8mm, nechci vidět, jak vypadá nacucané.
Mezi stromy jsme natáhli šňůru, chtěli jsme si vyprat. Luboš zatloukal kolíky ke stanu, najednou se výhrůžně s divným výrazem postavil, sekyru držel v ruce a povídá: „Jestli budu každý den furt dokola stavět stan a zatloukal kolíky, tak po návratu domů budu tak zblbnutý, že mám strach, že v noci vstanu, vezmu tuto sekyru a začnu zatloukat kolíky do postele.“ V zásadě měl pravdu.
Vydali jsme se do kuchyně uvařit a hned ve dveřích jsme ztuhli, špinavá, nemytá místnost. Až

zvracet se nám chtělo. Nakonec jsme se přemohli, uvařili si, pojedli a dumali nad dalším plánem. Přemýšlela jsem, jak vyřešit to dennodenní bourání a stavění stanu. Jedno řešení existovalo. Dojet někdy pozítří do Helsinek, odkud bychom zbytek Finska procestovali hvězdicovým systémem s večerními návraty. Dráž by nás to nevyšlo, lístky Interrail nám platily na dny, nikoliv dle vzdálenosti. Navíc u některých měst, která jsme ještě měli v plánu, nebyl kemp a představa spaní v průmyslové zóně načerno nás radostí nenaplňovala. Luboš to schválil, předběžně jsem se domluvili, že zítra si projdeme Savonlinna, další den Lappeenranta a pak bychom dojeli až do Helsinek. Osprchovali jsme se, vyprali si a vydali se ke stanu. Zde již unavený Luboš nabral špatný kurz, u něj jsem to zažila poprvé. Navedla jsem ho správným směrem, což u mě nebývá zvykem. Pověsili jsme si prádlo, zalehli do spacáků a po devatenácti hodinách na nohou jsme upadli do bezvědomí. Těsně předtím jsem ještě stihla natáhnout budíka na přijatelných 7,30, rozhodli jsme se totiž nestresovat a jet busem v 11hodin.

Den 13., sobota 27.6.

Zlaté české ručičky

Měla jsem pocit, že spím jenom hodinu, když se mi u ucha rozřinčel budík. Chtěla jsem ho popadnout, rozepnout stan a mrštit s ním co nejdál, aby byl zticha. Nic takového jsem ale neprovedla, protože jako budík byl užíván můj mobil a to mě zadrželo.

Mobil s frekvencí po pěti minutách drnčel u mého ucha, než kolem 8.hodiny jsme definitivně vylezli z pelechu. Byla vysoká vlhkost, prádlo na šňůře bylo kompletně mokré. Luboš si ho oblekl, jako každý den. Já se k tomu též odhodlala a vydali jsme se vařit do kuchyně. Tam mě přepadla třesavka jak se tělo marně snažilo vyhřát mokré oblečení. Lubošovi se mě zželelo /evidentně jsem včera v jeho očích stoupla rozhodnutím dojet až do Helsinek/ a nabídl mi, že mi odnese mokré věci zpátky na šňůru, kde by ho mohlo vysušit sluníčko a vezme mi suché na převlečení. Mělo to pouze

jedinou vadu na kráse. Po dobu jeho nepřítomnosti budu v kuchyňce nahatá.
Nakonec jsme to tak provedli, do kuchyňky naštěstí nikdo nepřišel, otázka je, zda by dostal větší šok on nebo já. Luboš mi donesl jiné oblečení, pojedli jsme a opravdu, věci na šňůře mezitím došly do stadia vlhkého, což už se dalo na těle poměrně dobře snést.
Sbalili jsme stan, vydali se k recepci odevzdat plastové číslo. Luboš poskakoval nadšením jak srnka a neustále se vyptával, zda opravdu již zítra budeme v Helsinkách, kde postaví stan a týden na něj nesáhne. Dokola jsem ho o tom musela ujišťovat.

Došli jsme na zastávku, shodili batohy na zem a já se šla za strom vyčurat zrovna v okamžiku, kdy z kempu došli dva kluci, podle plavek a ručníků jeli na koupák. Dojel autobus, shodou okolností i se stejným řidičem, který nás sem včera vezl, on si nás též pamatoval, pozdravil nás a už se jelo. Vysedli jsme v centru a zašli si do hotelu uložit batohy. Ochotná mladá Finka nám otevřela nějakou komoru a ptala se, kdy si pro ně přijdeme. Vysvětlila jsem jí, že to momentálně netušíme, vlak nám jede v 15,36 nebo v 18,29. Ona řekla, že to je OK.
Savonlinna, které vévodí jeden z nejvelkolepějších evropských hradů, leží v samém srdci jezerní oblasti. Rozkládá se na dvou ostrovech mezi jezery Haapavesi a Pihlajavesi. Hrad Olavinlinna, posazený na skalnatém ostrůvku, vypadá, jakoby se zvedal přímo z vody. Pomalý růst Savonlinny začal roku 1475 stavbou hradu Olavinlinna a r. 1639 byl obci udělen statut města na podnět

zakladatele mnoha měst o celém Finsku, hraběte Per Brahe. Navzdory svému vzhledu hrad nebyl nedobytný a r. 1743 nakonec uchvátili město Rusové. Vráceno bylo finskému velkovévodství až r. 1812. Populace 27 463.

Hrad byl z centra vzdálen několik kilometrů procházkou podél pobřeží. Obhlíželi jsme čilý ruch v přístavu, lodě, spousta lidí, aut, podél pobřeží řada výstavných domů.

K hradu Olavinlinna jsme přišli v okamžiku, kdy byl nasvícen v protislunku, na focení jeden z nejhorších časů. Pár fotek jsme udělali a vydali se hledat prodejnu lístků. Poštěstilo se nám to, muselo se vyjít až do prvního patra, tam jsme si koupili vstupenku, kterou už ale nikdo po nás nikdy nechtěl vidět. Vrátili jsme se na nádvoří, kde jsme vyčkávali na anglicky mluvícího průvodce.

Já jsem si ještě uvědomila, že musím čurat, tak jsem utíkala zpátky k prodejně lístků, kde jsem si předtím všimla ukazatele WC. Podle šipek jsem vystoupala po šíleně úzkém točitém schodišti až nahoru do vysoké věže, kde byly pouze pánské záchodky. Zrada. Flegmaticky jsem pokrčila rameny a vlezla dovnitř. Z kabiny právě vycházela mladá žena, takže nejsem jediná, kdo užívá WC jiného pohlaví. Spiklenecky jsme na sebe mrkly, já ji vystřídala, honem se vyčurala a vypadla. Ve dveřích jsem se srazila s postarším Finem, který na mě vytřeštil oči, zamrkal, vyděšeně vycouval ven aby omrknul piktogram na dveřích a pak střídavě koukal na mě, na dveře s panáčkem, na mě. To už jsem raději po schodech scházela dolů.

Hrad Olavinlinna je jeden z nejnádhernějších hradů v severní Evropě. Založil ho r. 1475 Erik Axelsson Tott, guvernér Vyborgu a východních provincií. Pojmenován byl podle norského krále Olafa II. Svatého, který vládl na začátku 11.století. Hrad měl chránit východní hranici švédské říše. Od r. 1714 do r. 1721 však okupovali hrad Rusové, znovu ho obsadili v r. 1734 a zabírali až do 1.poloviny 20.století. Hrad byl zničen požárem a restaurován.

Přišla sympatická průvodkyně a začala velmi podnětná prohlídka. Bylo nás asi pět, se zájmem se vyptávala, odkud jsme a trochu ji zmátlo, že zbytek turistů byli Finové, kteří dali přednost anglicky vedené prohlídce před finskou.

Průvodkyně byla sečtělá, zajímavým způsobem nás informovala o hradu, historii, interiérech i exteriérech. Byli jsme nadšení. Měli jsme velmi intenzivní pocit, že po této prohlídce už nám naše hrady přijdou jen jako slabý odvar.

Jediná vada na kráse byl připravující se festival, na nádvoří cvičili hudebníci a aby na ně napálilo slunko, všechno bylo pod velkou plachtou, která naprosto nebyla fotogenická a rušila dojem. Ale jako plus musím přiznat, že klasická hudba, která se z nádvoří linula, dodávala hradu zvláštní, ale příjemnou atmosféru. V hradu se i při prohlídce mohlo fotit, sice bez blesku, což mi nevadilo, stejně bleskem nefotím, takže jsem toho využívala a prováděla dokumentaci.

Po skončení oficiální prohlídky jsme měli možnost si zbytek hradu projít individuálně. Jako první

tam byly expozice o historii Finska obecně a zejména pak provincie Savo.
Před opuštěním hradu jsem ještě sháněla záchodky, tentokrát jsem se vydala na nádvoří, kde trénovali hudebníci a kde jsem doufala, že by logicky záchodky měly být. Našla jsem je bez problémů, pánské i dámské a tentokrát jsem tedy šla do správných. Zde mě velmi zamrzelo, že jsem u Luboše nechala foťák. Ten nápis na dveřích stál za foto. V ruštině tam bylo napsané správné užívání toaletní mísy, tj. že se na ni neskáče, nýbrž sedá. Vše vyvedeno instruktivními obrázky. /Pro neznalé: Rusové na mísy vyskočí a serou v podřepu/.

Vyšli jsme na protilehlý břeh, abychom měli hrad krásně na očích, vytáhli sváču a popapali. Pak jsme se vrátili zpět, tektokrát do oblastního muzea Riihisaari zbudovaném ve starém ruském skladišti nedaleko hradu. Byly zde zejména exponáty, které souvisely s místní historií a důležitostí lodní dopravy. Nejvíce nás zaujal princip přípravy dřevěného uhlí, byl to totiž nejčastější artikl, který lodě převážely.
Dřevěné uhlí je dřevo karbonizované za vysokých teplot bez přístupu vzduchu, bylo po dlouhou dobu základním zdrojem tepla pro kovářské výhně, hutě a další provozy, závislé na zdroji tepla, je též důležitou surovinou pro výrobu černého střelného prachu. Připravovalo se v milířích. Zajišťuje pomalé hoření za minimálního přístupu vzduchu při relativně vysoké teplotě, čímž uvnitř dochází ke karbonizaci dřeva.

Milíř je velkou hranicí dřeva, která je zvenku utěsněna hlínou. V hliněném obalu je na počátku několik otvorů, aby do milíře mohl vnikat vzduch při jeho rozhořívání. Poté jsou otvory utěsněny a přísun vzduchu je regulován na velmi nízké úrovni. Milíř poté několik desítek hodin doutná za minimálního přistupu vzduchu a uvnitř probíhá za vysoké teploty karbonizace dřeva. Pak se nechá milíř vychladnout a po jeho zbourání se může vzniklé uhlí vyjmout. Na 100 kg dřeva se získá přibližně 20kg dřevěného uhlí.

V Evropě se používaly dva základní druhy milířů. V našich končinách stojatý, a v Severní Evropě byl používán ležatý milíř, hodil se pro zpracování měkkého dřeva. Jsou v něm dřevěné klády, dlouhé 3-6m, naskládány horizontálně na podvalech do celkové výšky asi 2m. Milář má šířku danou délkou klád a je dlouhý 10-20m. Celkový dosah milíře se pohybuje mezi 50-500 plnometrů dřeva. Plnometr je prostorový metr sypaný - měrná jednotka používaná v lesnictví. Představuje polena nasypaná do krychle o rozměrech 1x1x1metr.

Vedle muzea kotvily historické lodě Salama, Mikko a Savonlinna, na které platila společná vstupenka z muzea. Při procházení vnitřkem lodi jsem neodolala a zkusila jsem si lehnout do postele v jedné kajutě. Chybělo mi tak deset centimetrů. To byli finští námořníci tak malí? A to já žádný obr nejsem.

Prohlídku lodí jsme ukončili o něco dříve než jsme plánovali, hnala se bouřka, tak Luboš zavelel k

návratu do centra. Já to ještě chtěla vzít přes pravoslavný kostel, který byl na mapě v průvodci, ale už tam nebyl uveden v textu. Luboš mě nakonec přesvědčil, že je to zbytečné, pokud ho neuvádějí, asi zajímavý nebude a pravoslavných kostelů ještě uvidíme mraky.
Jeho námitky jsem uznala, navíc jsem stejně víc toužila projít si zdejší rušné tržiště. Zde jsme viděli zajímavou věc, pichlé kolo u dodávky vyměňovala ženská, zatímco chlap stál opodál a kibicoval. Emancipace jak vyšitá.

Bylo kolem 15.hodiny a všichni stánkaři zavírali. Tento úkaz jsme pak vídali všude jinde po zemi u různých povolání. Prostě Finové umějí žít, priorita pro ně nejsou peníze.
Všude okolo nás se linula vůně, která nám drásala čichové a chuťové buňky. Neodolali jsme a rozhodli se koupit si něco dobrého, zvolena byla rybička. Postavila jsem se do fronty k jedné venkovní restauraci a než na mě přišla řada, pečlivě jsem se učila vyslovit *muikku leipa* /ryba síh s chlebem/. Jenže ouha, příprava by trvala půl hodiny, tolik času jsme zase neměli, v 15,36 nám odjížděl vlak. Vrátili jsme se tedy honem na tržiště a doufali, že tam zastihneme někoho s pirohy. Poštěstilo se nám, nakoupili jsme si spoustu vynikajících pirohů s různou náplní a pochutnali si. Prostě Finové pirohy umějí připravit, to se jim musí nechat. Vůbec jsme nelitovali, že jsme předtím v restauraci neuspěli. Rybu si můžu dát kdekoliv, ale skvělý ruský piroh jen v Karélii.
S příjemným pocitem v žaludku jsme se vydali k hotelu, kde jsme měli naše batohy. Ochotné slečně

jsme vnutili 1€ za uschování a ona se v dobré víře snažila Lubošův batoh donést. Ha, nepohnula s ním ani o píď, byla v obličeji celá rudá, nakonec ji vysvobodil Luboš, pro batoh si zašel a ležérně si ho hodil na ramena. Já zatím s jejím svolením utíkala na WC, jednak se vyčurat, jednak doplnit vodu na cestu.

Na nádraží jsme byli v předstihu, nebyly zde ani lavečky a nám se po celodenním maratonu nechtělo stát. Luboš se opíral o zábradlí, já si sedla na zem. Opodál fackovala nějaká Angličanka malého synka se slovy, že život je tvrdý a musí si zvykat od malička, že nedostane, co chce.

Vlaku jsme se dočkali, našli si místečka pro nás i naše batohy. Za hodinu jsme byli v Parikkala, odkud nám navazoval vlak Intercity do Lappeenranta. Uplynulo pár minut, a v 16,36 byl vlak zde a jak bylo zvykem, dvoupatrový. Zde poprvé jsm si všimla, kde byl vyroben. Nápis ČKD Ostrava se nedal přehlédnout. Začala jsem skákat, jásat, Luboš to honem natočil a udiveně jsme kolem toho furt drmolili. To upoutalo pozornost Finů a ptali se, odkud jsme. Když jsme řekli, že z České republiky, tak se divili zase oni – prý přeci musíme naše vlaky poznat, ne? Oni sami povídali, že téměř veškerý finský vozový park je vyroben v ČR a jsou to prý super vlaky. Snažili jsme se jim vysvětlit, že takové vlaky u nás nejezdí, že máme vagony staré, dokonce dle sdělení kamaráda vykupujeme již nepoužívané rakouské vlaky. Nechápali to, proč země, která dovede vyrobit tak kvalitní a vynikající vlaky, je vyváží na export, místo aby si je nechala pro svoje občany. Co na to

říct? Dumání o tom nám vydrželo ještě dlouho.
Ve vlaku jsem horečně listovala průvodcem a nahlas jsme dumali, kam s námi. Původní varianta byla dojet do Lappeenranta, ubytovat se a město si prohlídnout zítra. Nabízela se ale i jiná možnost – vystoupit dříve, v jiném karelském městě – Imatra, jehož hlavní turistickou atrakcí jsou burácející vodopády, kdy se cíleně vpouští voda do řečiště, doprovázena hudbou Jeana Sibelia, navíc se světelnými efekty. Ovšem atrakce nebývá v provozu denně a nepovedlo se nám dopídit více. Nakonec jsme to tedy tuto podívanou zamítli.

Dnes poprvé jsme měli problémy s místem. Finové ve vlacích neoznačují nad sedadlem místenku, takže je to někdy sázka do loterie. Během hodiny jsme takto byli vyhozeni několikrát, nakonec jsme si museli sednout každý jinam, vedle sebe už místa nebyla. Nehorší bylo přenášení zavazadel. Vrtalo nám hlavou, že jestli takto je narvaný vlak v sobotu, jak to bude vypadat zítra. Zde Luboš vyslovil nápad jet do Helsinek už dnes, ubytovat se a Lappeenranta a zbytek měst už udělat hvězdicově. Přemýšlela jsem o tom asi minutu a kývla. To je výhoda Interrailky, člověk může na poslední chvíli změnit plán, a lístek je stále platný i do nové cílové stanice. Akorát že jsme ve vlaku asi třikrát změnili cílovou destinaci. Slabší povahy by s námi cestu asi neabsolvovaly.
Všichni ti, co měli místenku, si obsadili sedadlo a vypadli do jídelního vagonu. Zaujalo mě to. Jelikož jsem měla chuť na kafčo, vydala jsem se tam též. Při vstupu do jídelního vagonu jsem

ztuhla jak Lotova žena. Všichni byli na šrot. Spousta dalších čekala na uvolnění místa u baru a lila zatím alkohol do sebe na stojáka. Protlačila jsem se k pultu a objednala si horkou čokoládu. S peněženkou v jedné ruce a hrnkem ve druhé jsem balancovala nad bezvládnými těly, úspěšně se vymotala, ale potřebovala jsem si otevřít lítačky. Všude jinde ve vlaku měli dveře na fotobuňku, jen zde byly ty nešťastné lítačky. Než jsem si je stihla otevřít nohou, přiskočil jeden totálně opilý Fin a galantně mi dveře otevřel a podržel. Poděkovala jsme mu a on se opět zhroutil na zem.

Jedno se jim musí nechat. Finští opilci neobtěžují. Pijí neuvěřitelně sebedestrukčním způsobem, ale okolí dávají pokoj. Po vlaku se motala hodně opilá Finka, obsluha u baru jí už nechtěla alkohol prodat, ona se tam neustále dobývala, nakonec ji na jedné zastávce proti její vůli vysadili. Bohužel jedno ti opilci nezvládli, a to používání toalety. Naprosto ucpali odpady skoro všech záchodků, když jsem se chtěla vyčurat, musela jsem projít až na opačný konec vlaku, pokaždé přes jídelňák, kde jsem mohla sledovat proměny Finů, někteří z nich se úspěšně propíjeli ke střízlivosti. Do Helsinek vlak dojel v 20,18. Museli jsme si ještě koupit lístky na MHD, budeme zde pobývat do příští neděle, což by vycházelo na pětidenní lístek MHD a třídenní Helsinki Card /která kromě v

MHD to platí i pro muzea/.

Nádražní budova měla tři patra, trochu jsme se tam motali, až se nám povedlo najít automat na lístky, kde jsme si na pět dnů pořídili lístek za 20€. Platba tak jednoduše neprošla, musela jsem to zaplatit nadvakrát, asi už máme překročený limit.

Po úspěšném vyřízení lístků jsme se vydali do metra. Svírala jsem v ruce mapu helsinského metra staženou z netu, díky tomu se nám povedlo trefit správnou trasu pouze na třetí pokus.

Po 20ti minutách jízdy jsme dojeli na stanici Rastila. Bylo kolem 23.hodiny a poprvé jsme ve Finsku zažili tmu. Vůbec, ale vůbec se nám to nelíbilo.

Na tuto část Helsinek jsem mapu v průvodci neměla, ale naštěstí všude byly piktogramy stanů, takže jsme ke kempu došli bez problémů. Respektive Luboš nabral špatný směr, kdežto já svým ostřížím zrakem spatřila vchod na opačné straně než kam se on vydal. Trochu se cukal, ale když viděl, že neoblobmě jdu dál, přidal se ke mně a dal mi za pravdu. Heh. Už podruhé. Přitom můj orientační smysl je na té úrovni, že když obchod má dva vchody naproti sobě, jsem schopná jedním vlézt, druhým vylézt aniž bych si toho všimla a udiveně pak koukat na odlišnou ulici.

U recepce byla fronta, nějaká estonská rodina se tam rozčilovala, že v kuchyni nejsou hrnce na vaření. Dlouho se dohadovali, nakonec zaplatili 10€ za zapůjčení nádobí. Pak přišla konečně řada na nás. Předložili jsme slevovou camping kartu a chtěli se ubytovat na osm dnů. Jenže v tom byl

jakýsi háček, který jsem nepochopila, snad že se to musí po sedmi dnech zaplatit a pak doplatit ten jeden den. Chtěli jsme to zaplatit zrovna, ale oni to odmítli. Naštěstí, jak se později ukázalo.
Potřebovali jsme zjistit vlakové spojení na zítra do Lappeenranta. Poprosila jsem ochotnou Finku, aby mi to na internetu vyhledala. Ona v tom problém neviděla, jenom se nás zeptala, zda máme notebook. Při naší záporné odpovědi najela internet na svém PC a velmi pečlivě mi začala vypisovat veškeré spojení na zítra, včetně typu vlaku, odjezdu z Helsinek, přijezdu do Lappenranta. Za mnou vznikala nervozní fronta. Povedlo se mi zabránit, aby mi vyhledala i zpáteční spojení, tolik už si na nádraží ráno seženeme jízdní řády.
Obsluha nás ještě upozornila, že probíhá festival, bude rušno a dali nám mapku kempu s označením místa, kde bychom mohli mít klid.
Vydali jsme se tam, našli si úplně na konci kempu u plotu místečko a abychom měli soukromí, poprosil Luboš vedlejší stanaře, aby se pošoupli autem, což oni záhy provedli. Stan jsme umístili pod strom, aby aspoň trošku byl chráněn před slunečními paprsky.
Zašli jsme si do sprch, umyli se, vyprali a mokré čisté prádlo pověsili na šňůru,kterou jsme natáhli mezi stromem a plotem. Dohadovali jsme se, kterým vlakem zítra pojedeme. Na výběr jsme měli Pendolino v 7,12 a InterCity v 10,00. Nakonec jsem zvolili ten pozdější vlak s tím, že aspoň jeden den jsme se chtěli trochu vyspat. Taky bylo potřeba, aby nám vyprané prádlo pokud možno uschlo, což by nešlo praktikovat při brzkém odjezdu.
Těsně před ulehnutím jsme zahlídli, jak hlídka v reflexních vestách objíždí na kole stany a kontroluje, zda každý má vyvěšeno plastové číslo. Ve Finsku jsem takovou kontrolu zažila poprvé.

Den 14., neděle 28.6.

Tři miliony kilogramů písku

Probudil nás šílený randál. Ve vedlejší chatce se nějací Italové /usoudili jsme tak podle temperamentu, barvy kůže a řeči/ hádali, chvílemi i prali. Řev to byl takový, že museli probudit půl kempu. Hluk trval ještě minimálně hodinu, slyšeli jsem otvírání a zavírání zipů na stanech – to jak chudáci v okolních stanech vystrkovali hlavy, aby zjistili, co se to děje. Jenže nejblíž tomu kraválu jsme byli my.

Když osazenstvo chatky šlo konečně spát, my měli nejvyšší čas vstávat. Tohle vědět, klidně jsme mohli jet tím dřívějším vlakem. Nevadí. Obsluha kempu nás upozornila, že bude kravál, byl, tak jsme to akceptovali.

Metrem jsme dojeli na vlakové nádraží, zašli jsme si do prodejny lístků, kde na stojanu byly volně k

dispozici jízdní řády. To bylo přesně to, co jsme potřebovali. Vzali jsme si z každé trasy jeden kus. Tohle nám usnadní plány na další dny.

Trochu jsem zazmatkovala při hledání nástupiště, vlekla jsem nás na č. 3, kde ale po našem vlaku nebylo ani památky, přitom měl za chvíli odjet. V rychlosti jsme tedy vběhli zpátky do haly, kde jsem zjistila kardinální omyl. Náš vlak měl č. 3 a odjížděl z nástupiště č. 10. Téměř jsme ho nestihli. Opět jsme jeli krásným dvoupatrovým vlakem. Zašla jsem si do jídelního vozu na kafčo, za 1,5€ to bylo přijatelné. Všude bylo čisto. Každé sedadlo mělo k dispozici mikrotenové pytlíky na odpadky, nahoře byla elektrická zásuvka, čehož hned využil Luboš a nabíjel si mobil a kameru. Na WC se dalo jíst, jak tam bylo uklizeno. Na pultě vedle umyvadla byl pro mě tehdy ještě neznámý přístroj. Později jsme zjistili, že to je elektrický ohřívač mléka. Prostě pro cestující matky s dětmi, co mají mléko v lahvi, tam láhev umístí a ono to ohřeje. Paráda.

Taky jsme měli možnost prohlídnout si vagon určený pro děti. Barevně nádherně vyvedený, všude hračky, aby si děti mohly hrát, na schodišti zábrany, aby děti neupadly na schodech /nám se to pro změnu nepodařilo otevřít/.

V Lappeenranta jsme byli v 12,29. Jaká úleva, že jsme nemuseli hledat skříňky na uložení zavazadel.

Hlavní město provincie Jižní Karélie, Lappeenranta (švédsky Villmanstrand) se rozkládá na břehu

největšího finského jezra Saimaa. Roku 1856 byl vybudován kanál Saimaa, díky němuž se město stalo důležitým obchodním přístavem. Dnes je Lappeenranta největším vnitrozemským přístavem ve Finsku.

Oblast Lappeenranty na jezeře Saimaa bývala rušným karelským obchodním centrem. Město založil Per Brahe r. 1649. Švédská královna Kristina přijala jeho erb, který zobrazoval pračlověka, po němž bylo uznáno nelichotivé švédské jméno „Villmanstrand“ (Villmanstrand ve švédštině znamená „Břeh divokého člověka“). Žárlivý obchodníci z Vyborgu vystupovali proti vznikajícímu konkurenčnímu městu a Lappeenranta r. 1683 ztratila své postavení města.

Po vítězství Ruska 23.8.1741 mu byla zcela zničená Lappeenranta postoupena a zůstala jeho součástí až do získání nezávislosti r. 1917. R. 1824 tu vznikly lázně, avšak k rozkvětu města došlo až po zavedení železnice a rozvoji průmyslových odvětví.

Měla jsem neurčitý pocit hladu, ale zatím jsem se rozhodla to vydržet. Svačinu jsme neměli, nebyla možnost si včera večer nakoupit, tak nám nezbývá než spoléhat na místní zdroje.

Trošku jsme zabloudili při hledání správné trasy mezi domy, centrum bylo pár kiláků od nádraží, nabrali jsme ale správný směr jak nás ubezpečovala starší Finka. Nás ale zmátl hřbitov, Luboš trval na tom, že hřbitov nemůže být v centru města. Může.

Hlad se ozýval více a více, ale vhodné místo k jídlu se nezjevovalo. Jako naschvál zde byly jen

pizzerky, o to jsem nestála, chtěla jsem karelskou specialitu. Zatím to vypadalo beznadějně. Dostali jsme se k dřevěnému kostelu Lappe, postavenému z r. 1794 s neobvyklým půdorysem ve tvaru kříže. Napřed jsem si ho spletla s nějakým jiným bezejmenným, zamčeným a nepřístupným. Pak se nám povedlo objevit ten správný, ale nebyla v něm inzerovaná kavárna.
To už jsem měla šílený hlad a chtělo se mi čurat. Dostali jsme se do parku, kde začínaly hradby – Pevnost Linnoitus. Stavbu opevnění v Lappeenrantě nad přístavem začali Švédové a skončili v 18.stolení Rusové. Pevnost je téměř samostatnou vesnicí. Byl odtud nádherný pohled na přístav. Sílící tlak v močovém měchýři mě donutil udělat potřebu za nejbližším stromem, lidí jsem si nevšímala díky teorii „Když nikoho nevidím já, nevidí nikdo mě“. Se mnou se vyčural i Luboš. Jenže on to měl krapínek jednodušší, postavil se za strom a tvářil neutrálně.

Došli jsme k bráně, prošli do pevnosti a zde nás upoutala kavárna Majurska. Interiér nás přenesl do 18.století do Ruska. Živě jsem v představách viděla Evžena Oněgina, jak v takové kavárně popíjí. Všechno bylo dobové, nábytek, výzdoba i oblečení obsluhujících.
Postavili jsme se do fronty a objednali si čokoládu a různé druhy pirohů a koláčů – rybí, vajíčkové a tuňákové. Moc jsem si pochutnali. Bylo to dobré, interiér kavárny nás přenesla o 200 let dozadu, nasávali jsme atmosféru.
Před odchodem jsme si ještě nechali načerpat vodu do flašky a vydali jsme se dál. Procházeli jsme

hlavní ulicí pevnosti, došli jsme až ke konci hradeb, kde jsme zalezli do muzea Jižní Karélie. Zde jsme opět měli možnost zhlédnout historii této oblasti včetně měnících se hranic v průběhu let. Nejvíce nás zaujal model města Vyborg jak vypadal před r. 1939 než připadl Rusku. Před 2.sv.válkou byl hlavním městem Karélie a druhým největším městem ve Finsku, dodnes vyvolává tesklivé nostalgie Finů obecně a Karelů zvláště.
Při placení jsme poprvé zažili situaci, kdy si obsluha naši kartu telefonicky ověřovala. Zaskočilo nás to. Tohle nevypadalo na důvěru, kterou jsme všude potkávali. Ale asi blízká přítomnost ruských hranic /cca 10km/ dělala své.

Muzeum to bylo malé, ale zajímavé, dozvěděli jsme se další díly skládačky k finské a zvláště karelské historii. Zhlédli jsme i průřez časovou osou přes tři karelská města, Lappeenranta ve Finsku, Sortavala a Vyborg v Rusku. Víceméně do 2.sv.války byl vývoj všech tří měst podobný, pak byla města rozdělena, a růst pokračoval jen v Lappeenranta, ruská města stagnovala. Navíc Rusové nechali vystěhovat všechno původní obyvatelstvo do Finska a do karelských měst přišla ruská populace, která s Karélií neměla nic společného. Historická města tím dostala na frak.
Po pádu železné opony a skončení studené války začali Karelové cestovat do svých původních domovů. Vozili si odtud novodobé suvenýry, většinou komunistické, anebo matrjošky. Všechno bylo zdokumentováno na výstavě. Hlavně se zde v podtextu zdůrazňovala věc, o které netuším, zda

byla evidentní i pro ostatní. Prostě v původních karelských městech, kdysi obývaných Karely, žijí Rusové, a to už ve třetí generaci, kteří nehovoří karelsky, původní historie jim už nic neříká a protože tam žijí již 60 let, považují to za svůj domov. Jakákoliv změna hranic by tyto lidi o něj připravila.

Z muzea jsme odcházeli melancholičtí, zdeptaní nad osudem ubohé Karélie. Tak hrozně se nám v této oblasti líbilo, že jsme dumali nad pokusem procestovat někdy i Karélii z druhé strany hranice, tj. ruskou.

Od muzea jsme pokračovali dál, prošli jsme pevností až k jezeru Saimaa. Lubošovi se už moc nechtělo, ale ukecala jsem ho a byl moc rád, že se nechal přemluvit. To, co následovalo, patří mezi jeden z nejhezčích zážitků ve Finsku.

Na začátku léta se v Lappeenrantě sejdou umělci z celého Finska, aby tu postavili obrovský hrad z písku Hiekkalinna, na který se spotřebuje kolem tří milionů kilogramů písku. Jeho podoba se každý rok mění, ale vždy je to úžasná, působivá stavba, dokud si karelské deště nevyberou svou daň.

Přišli jsem k zábavnímu parku, Luboš se rozmrzele otočil, že dovnitř nevleze, když najednou spatřil to, proč jsem ho tam táhla a dokonce i na únavu a bolavé paty zapomněl. Před námi se tyčil velmi precizně uplácaný hrad z písku, každý detail byl dotažený do konce, venkovní hrady, opevnění, věžičky, padací most. Hrad strážili různé pohádkové bytosti a skřítkové v nadživotní velikosti,

různá zvířátka, jako třeba tři čuníci, z druhé strany byl znázorněn vítězný boj rytíře nad drakem. Hlava poraženého draka měla přes dva metry, délka těla kolem sedmi metrů. Když jsme se dostatečně pokochali zvenku, objevili jsme vchod dovnitř. K našem údivu i interiél byl pojat stejně, umně propracované komnaty, král oděný do hermelínu, panošové, celý dvůr. Třeštili jsme nevěřícně oči. Nadšením jsem i dýchat na chvíli přestala. Jak tohle dokázali stvořit, nechápu. Navíc je to zbytečná práce, stačí první déšť a bude po nádheře.
Před odchodem Luboš dumal, že doufá, že Finové to dostatečně zabezpečili před zřícením. Kdo by zůstal vevnitř, nepřežil by to.

Zbývalo nám ještě jedno muzeum - muzeum Kavalérie *Ratsuvakimueo,* vystavující portréty velitelů, uniformy, sedla a zbraně i náboje a děsivě vypadající nástroje na ošetřování zraněných koní. Muezum je umístěné v nejstarší budově ve městě /1772/, dřívější strážnice. Ovšem tak jednoduché to nebylo, první budova, za kterou jsme muzem považovali a vlezli dovnitř, byla jakási převlékárna. Když na nás několik polonahých Finů udiveně koukalo, pochopili jsme, že jsme špatně a chtěli vypadnout. Tlustý hromotluk nám ale zastoupil cestu a tvářil výhrůžně. Otevřela jsem průvodce a vykoktala *Ratsuvakimueo*. Chvilku na nás koukal, pak se usmál a poodešel, abychom mohli vyjít ven. Ukázal nám správnou budovu a dokonce nás k ní dovedl.
Před muzeem bylo vystaveno dělo, tak jsme si ho prohlédli a vešli do budovy. Chlapík za pultem

nám odmítl přijmout platební kartu při placení, prý si to nehodlá ověřovat telefonicky, máme mu zaplatit v hotovosti. Jenže tu my neměli, tak jsme vycouvali. Tohle muzeum nám prostě nebylo dáno navštívit.

Cestu zpátky jsme si ještě zpestřili chůzí po hradbách, obdivovali jsme rušný přístav, ve městě jsme zamítli prohlídku pámátníku 2.sv.války a byl tak akorát čas nakoupit proviant a vydat se na vlak. Nasedli jsme na ten stejný, kterým jsme včera jeli ze Savonlinna až do Helsinek. Z Lappeenranta odjížděl v 17,43. Čekali jsme, že bude narvaný více než včera, ale nestalo se. Bez problémů jsme si našli místečko a přesouvat se kvůli místenkářům jsme museli pouze jednou.

Ve vlaku bylo šílené vedro, kolem 27st, být takhle včera, tak se asi neodhodláme cestovat až do Helsinek. Nechtělo se nám v kupé ani dýchat, vzduch byl naprosto nehybný. S námi tam byl tatínek a jeho asi sedmiletá dcera. Já jsem listovala průvodcem, naprosto jsem neměla jasno, kam vyrazíme zítra a ty další dny. Interrailku jsme měli platnou ještě čtyři dny, když jsem ji kupovala, tak jsem měla řádovou představu měst, která chceme navštívit a z nich nám zbývalo už jen Turku a Tampere, zbytek jsem už zvládli. Tedy ještě další dva výlety musím vymyslet.

Toho Fina jsme zaujali, správně nás identifikoval jako cizince-turisty cestující po Finsku. Dal se s námi do řeči lámanou angličtinou, jeho malá dcera uměla líp, tak mu někdy pomáhala. Ptal se, odkud jsme a co máme za sebou. Líčila jsem mu naše dosavadní zážitky a on se upřímně divil, že

by se jeho země mohla někomu libít. Když jsme oponovali, že jsme nadšení, tak nevěřícně zíral a pak nám popřál úspěšný zbytek poznávání krás Finska.
Musela jsem chvilku přemýšlet o jeho nízkém mínění o jeho vlasti. S tím jsme se setkali poměrně často, sami Finové Finsko evidentně za pěknou zemi nepovažují. Zvláštní.

Vyskládala jsem si ráno vyzvednuté jízdní řády a paralelně jsem si každé město vyhledala v průvodci. Na zítřek volba padla na přístavní město Kotka. Honem jsem si něco o něm přečetla, abych pak zítra mohla dělat chytrou.
Dojeli jsem do Helsinek, nasedli na metro a došli do kempu. Najedli jsme se ve vlaku, takže jsme jen jídlo uložili do ledničky v kuchyni /první kemp, který měl k dispozici lednici/, umyli se a zalehli.

Den 15., pondělí 29.6.

Slipy na výletě

Opět další noc, kdy jsem se nevyspali. Tentokrát randál začal kolem 2-3.hodiny ranní, přicházel z jiné chatky než včera a dělali ho zdrogovaní Rusové, kteří zrovna přicházeli. Po hodině šíleného řevu konečně přišel někdo z ostrahy a donutil je ztišit decibeláž. Pokoj ale nebyl, hluk dělali stále. Jak jsme pak zjistili, ostrahu volal telefonem někdo z vedlejších stanařů. Sami od sebe by nepřišli. Přitom by evidentně měli kemp procházet, tak jak jsme to zažili například v Rovaniemi.

Ráno jsme vstávali v pět hodin celí rozlámaní. Uvařili jsme si, popapali a po šesté jsme vypadli z kempu, chtěli jsme jet pendolínem v 7,12 a potřebovali jsme si koupit místenky. Sice informace při

koupi Interrailek zněly v tom smyslu, že Finsko nemá žádné vlaky povinně místenkové, ale tušili jsme, že na pendolíno určitě místenky potřebovat budeme. A byla to pravda. Sympatický tlustý chlapík na nádraží po nás chtěl vidět Interrailky a místenky jsme si za 4€ dokoupili.
Horší spíš bylo jak nazpátek, nevěděli jsme, kdy pojedeme a jak to bude s koupí místenky. Ale zatím jsem to neřešili, nějak to vyplyne.
Měli jsme ještě spoustu času, tak jsem si procházeli vedlejší nástupiště, kde byl vlak do Petrohradu. Zaujalo nás to. Hlavně jsme dumali, jak to provedou na hranicích, protože Rusové přece mají širokorozchodné koleje.

Vrátili jsme se na naše nástupiště, pendolino tam již bylo, tak jsme si vyhledali správný vagon a místa. Bylo pondělí ráno, čekali jsme narvaný vlak, ale bylo zde jen pár ospalých jedinců.
Během jízdy jsme měli možnosti zažít jizdu rychlostí přes 200km/hod. Nám ještě dlouho potrvá, než se k tomu propracujeme.
Po hodině a půl jízdy jsme přestoupili v Kuovola na regionální vlak, jehož konečná byla v 9,35 v Kotka satama. Satama znamená finsky přístav. Podle průvodce to k místním atrakcím bylo odsud bližší než z nádraží Kotka.
Ve středověku začalo v jihozápadním Finsku svůj vliv uplatňovat Švédsko a podepsáním důležité mírové smlouvy, tzv. Pahkinasaarského míru, s vládci Novgorodu r. 1323 byla ustanovena hranice

blízko Petrohradu, která měla zajistit poklidný vývoj toho území po několik století.
Četné konflikty s Ruskem a dalšími baltskými mocnostmi v následujících stoletích vedly k nejrůznějším změnám hraničních oblastí a opevňování mnoha měst na pobřeží. Na začátku 18.století část pobřeží Švédsko ztratilo, pak znovu získalo, aby nakonec přišlo o celé Finsko, které bylo r. 1809 vyhlášeno autonomním ruským velkovévodstvím. Jižní pobřeží se stalo oblíbeným letním místem ruské aristokracie a car jezdívat rybařit ke Kotce. Pak přišla tvz.zimní válka a po ní pokračovací válka, které do celé oblasti přinesly těžké boje.
Kotka byla a stále zůstává průmyslovým přístavem Finska, tvoří ji obrovské továrny na výrobu celulózy a velké nádrže oleje, velké množství parků a nedaleko Carská rybářská chata, kde si car natahoval své vysoké rybářské boty a lovil lososy. Populace 54 759 obyvatel.

pravoslavný kostel sv. Mikuláše z r. 1801

Jako první jsme se vydali k ledoborci. Při nejlepší vůli jsme nemohli najít vchod, prolezli jsme v přístavu všechno možné i nemožné, ale marně. Nakonec jsme zjistili, že se vchází přes budovu muzea, kde zrovna filmaři něco natáčeli a vše bylo uzavřeno. Mrzelo nás to.
Muzeum – ledoborec Tarmo je nejstarší ledoborec na světě. Byl postaven v Newcastle r. 1907 a dlouhá léta udržoval plavební dráhy volné.
Jelikož se mi strašně chtělo čurat a nebylo kde, opět přišla ke slovu moje idea „když já nikoho nevidím, nemůže vidět nikdo mě“ a než mi v tom Luboš stihl zabránit, vyčurala jsem se nad

kanálem. On mezitím usoudil, že když mi to prošlo, mohl by on též přispět k striptýzu a obléct si slipy, co vezl na batohu. Totiž včera vyprané slipy mu na stanové šňůře neuschly, připnula jsem mu je tedy na batoh a on si dal kalhoty naostro. Nyní ho napadlo, že by si je mohl převléct. Jenže chyba lávky, slipy na baťohu nebyly. Zpanikařil a nejprve mě zprdnul, proč jsem mu je halabala na batoh připevnila, pak přemýšlel, kdy je viděl naposled. Prý při přestupu mezi pendolínem a regionálním vlakem. Pokud tedy zůstaly ve vlaku, měl by šanci, ještě neodjel, viděli jsme ho stále na konečné. Pomalu jsme se tam tedy vraceli, ale přitom jsme pečlivě prohlíželi okolí. Slipy se na nás smály z přístavního mola, asi se chtěly vykoupat v moři. Luboš je honem shmatnul a pečlivě si je připevnil zpátky na batoh. Není mi jasné, proč si je tedy neoblekl. Slipy jsme pojmenovali na cestovní slipy a od té doby se vždy vezly na výlet na batohu, někdy i s ponožkami. Celý týden tedy cestovaly a zhlížely na zbytek Finska z batůžku.

Maretarium - akvárium s laponskou faunou

Stoupali jsme kopcem do města a dumali, co zde budeme dělat, pokud by nic nebylo přístupné. Objevili jsme informační středisko, jehož součástí byla i kavárna. Dali jsme si kafčo, z internetu odeslali maily, vyčurali se a ochotné obsluhy se ptali na naše další výletní cíle. Ubezpečili nás, že všechno je otevřeno, nemáme se prý bát.

Potěšilo nás to. Naše další kroky vedly k Maretariu. Museli jsme projít přes ohromnou pilu, piliny z nařezaného dřeva zaujímaly velkou plochu, bylo zde několik vysokých hromad a věděli jsme o nich

ještě dříve, než jsme k nim přišli, krásná čerstvá vůně dřeva se šířila vůkol.
Hned za rohem bylo Maretarium. Zaplatili jsme v pokladně vstupné, já se vyčurala a vydali jsem se na prohlídku místní zvířeny. Ve velkých nádržích plavaly různé ryby, vše roztříděno podle výskytu - jednotlivé moře, řeky a jezera a dále podle hloubky, ve které ryby žijí. Všechno bylo velmi poučné, nejdéle času jsme strávili u obrovské otevřené nádrže Baltského moře. Jedna z ryb měla asi vykloubenou dolní čelist, plavala tam bezmocně, poulila oči a klapala pusou.
Nacházely se tu jednak běžné druhy ryb jako okouni, lososi, siveny a sleďové, ale též méně známí hranáči a odporně vypadající triglopsis.

Prošli jsme si celou expozici a před koncem zde byl na podstavci obratel velryby. Zaujalo mě to, chtěla jsem to vyfotit, ale potřebovala jsem před něj strčit ruku pro srovnání velikosti. Jenže jsem to blbě odhadla a rukou jsem obratel shodila na zem. Vyděsil se pouze Luboš, vedle sedící ženská se tvářila stále přívětivě a naopak se nabídla, že mi uhne, aby mi nelezla do záběru. Dali jsme s Lubošem obratel zpátky a snažili se prolnout se zdí. Ale nikdo si nás nevšímal.
Sešli jsem dolů, kde v přízemí byla restaurace. Zajímavé spojení, Maretárium a přiléhající rybí restaurace. Odkud tam asi ryby servírují?
Každopádně jsme neodolali, já si objednala lososa a Luboš rybí polévku. Ta byla v rohu ve velkém kotlíku a on si nakydal na talířek a ještě si dal nášup. Volně k dispozici byl chlebík a máslo, čehož

jsme využili.

Opět jsme se vyčurali na záchodcích a dumali, kam s námi. Původně jsme chtěli dojet autobusem na carsku vilu, bohužel jsem se v turistické kanceláři zapomněla zeptat na spojení. To by zas takový problém nebyl, ale zaujala nás spíše možnost přeplavit se na ostrov Varissaari, kde jsou zbytky ruské pevnosti Forth Elisabeth.

Langinkoski – carská rybářská chata, 5km severně od Kotky, na řece Kymi plné lososů. Překvapivě prostá dřevěná chata byla postavena r. 1889 pro cara Alexandra III., který často Langinkoski navštěvoval. Většina nábytku je původní a pokoje vypadají téměř stejně jako na konci 19.století.

Sice nás kapínek vyděsila posádka lodi, která sloužila k převozu turistů. Jejich molo bylo pokryté přibitými starými pneumatikami a záhy jsme pochopili proč. Loď, respektive starou dřevěnou bárku, kterou řídila trojice ženských, vždy přirazila k břehu bez ohledu na manévrování a naprala to do mola. Proto ty pneumatiky. Ženské zmateně manévrovaly a otáčely loď, skřípěl trup lodě i dřevěné molo, ale nikdo se tomu nepodivoval.

Než jsme si stihli pročíst jízdní řád, bárka zase odplula. Mrzelo nás to, znovu přijede až za půl

hodiny. Nakonec se ale ukázalo, že to bylo dobře, na Luboše přišlo kakání a zbylého času tedy využil k spáchání potřeby na záchodku v Maretariu. Já jsem zatím na něj čekala venku, byla zima a foukalo, tak jsem si dala bundu.

Jelikož dlouho nešel, obcházela jsme si okolí a volně k dispozici tam byl automat na mapy. Jednu jsem si nechala vydat a začala mapu studovat. Dlouho jsem do ní nechápavě zírala a nemohla se zorientovat, pak jsem se podívala pořádně. Koukala jsem do mapy města Hamina, Kotka byla na druhé straně. To byl tedy podraz.

Došel vyprázněný Luboš a seběhli jsme k přístavu. Po chvíli dorazila loď, tvrdě bokem nabrala dřevěné molo, Luboš díky tomu chvíli váhal, zda nastoupit, pak ale pokrčil rameny a s výrazem „co se má stát, ať se stane“ nastoupil. Zde fičelo, honem si vytahoval z batohu bundu. Já ji už měla na sobě.

S námi nastoupili ještě tři kluci, byli jsme jediní pasažéři. Pluli jsme kolem různě velikých ostrovů, míjeli jsme je o fous, když si Luboš všiml, že ty baby dole se řízení lodi nevěnují! Ony si všechny tři četly noviny a jen občas některá z nich koukla ven!

Těsně před přistáním na ostrově začala jedna z nich nás obcházet a kasírovat. Cena byla 6€ za zpáteční lístek a kreditky nebrala. Vyplácla jsem jí jedny z posledních eur. Zbylo nám už pouze 11€ a ty si musíme nechat jako železnou zásobu.

Bezpečně jsme přistáli na ostrově a poptali se, kdy pro nás přijedou. Prý za hodinu. Měli jsme tedy dostatek času si celý ostrov projít. Místním slouží jako pláž s krásným výhledem na Kotku. Koupalo se zde pár lidí, ale na náš vkus byla zima, dokonce ani Luboš nejevil chuť do studené vody vlézt. Přitom se zde cákalo i několik dětí. Asi jsou místní lépe adaptování.

Na Varissaari byla postavena ruská pevnost Fort Elisabeth, aby chránila pobřeží proti Švédům. R. 1789 se stala dějištěm nelítosných námořních bojů a na konci 19.století byla opuštěna. Nyní se zde často konají různá představení pod širým nebem a lidé si zde rádi dělají pikniky.

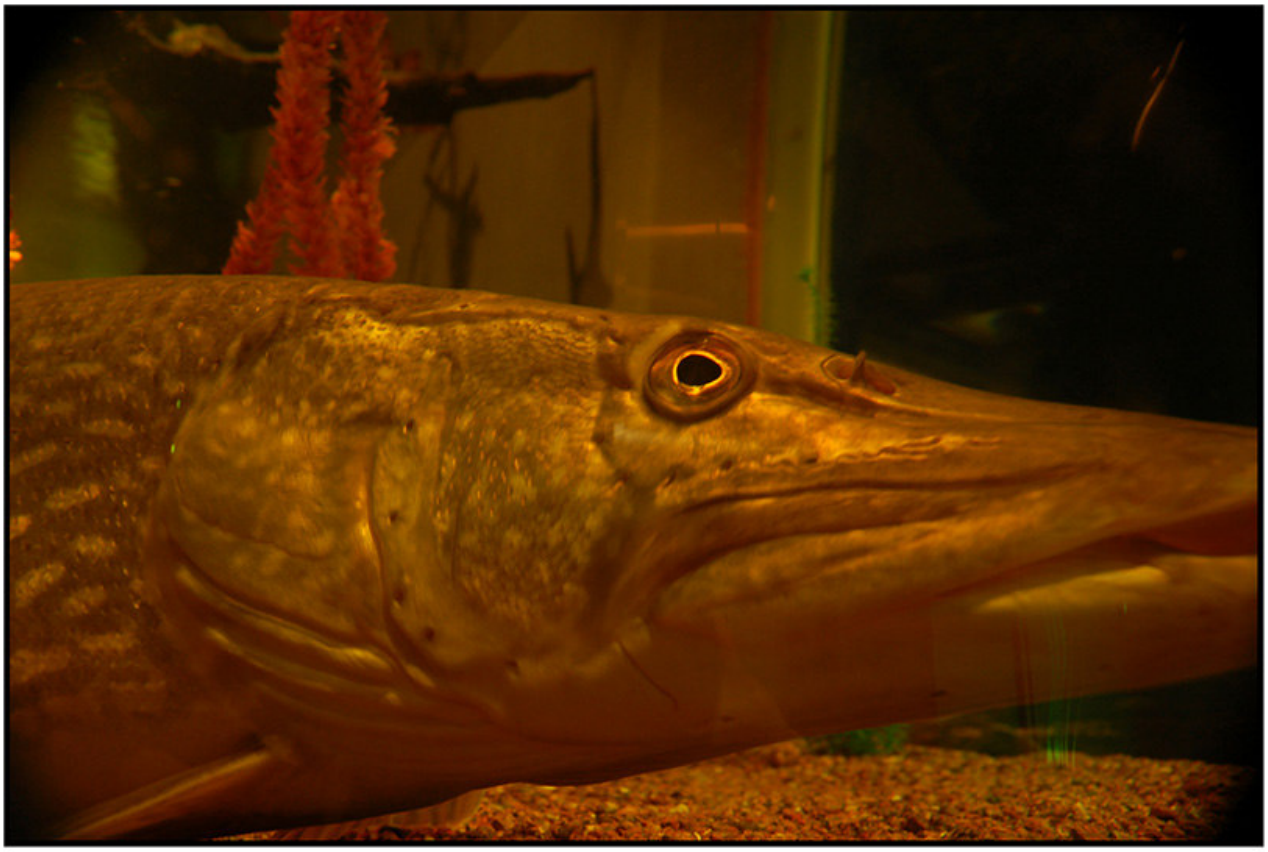

Prošmejdili jsme celý ostrov, pod nohy se nám stále pletly místní husy, opodál byl houf labutí. Prošli jsme i zbytky pevnosti a objevili již nepoužívanou restauraci. Možná že ji v sezoně otevřou. Hodina na prohlídku ostrova naprosto stačila. V určený čas jsme již stepovali na molu a snažili se pokud možno skrýt před větrem.

Vyhlíželi jsme loď, ale zatím marně. S postupujícím časem v nás narůstala panika, jak se odtud dostaneme, pokud ženské tu loď neukočírovaly a někam to napraly. Uklidňoval nás jenom pohled na místní, jak se spokojeně koupou. Ti se sem nejak dostali a nějak dostanou zpět.

Poblíž nějaký nešťastník opravoval malý motorový člun, Luboš ho chtěl mermomocí poprosit, aby nás svezl, tedy pokud se mu povede člun zprovoznit. Naštěstí jsme na obzoru spatřili naši loď. Trvalo ještě dlouho, než k nám přijela. Kluci se s námi nevraceli, zato se k nám přidal starší

manželský pár. Nastoupili jsme na loď a ta se prudce rozjela. Udělala jsem ještě pár fotek, pak mě zima a vítr donutily sednout si. Teda donutil mě hlavně Luboš, nelíbilo se mu, jak v houpající se lodi pobíhám s foťákem v ruce a moc nekoukám před sebe. Luboš tu plavbu vydržel bez bundy. Šťastně jsme přistáli a dumali, co s námi dál. Mohli jsme jet vlakem za půl hodiny, nebo pak za dvě a půl hodiny. Zvolili jsme odjezd bližší, netušili jsme, co v Kotce dál dělat. Do carské vily se nám již nechtělo, měli jsme velmi příjemný pocit z dobře završeného dne, takového poloodpočinkového a intelektuálně nenáročného a nechtělo se nám zapínat polobdící mozkové závity. V zásadě tohle byl jediný poklidný nemuzejní den a zužitkovali jsme ho na 100%.

plavba na ostrov Varissaari

Po cestě jsme ještě zkusili navštívit pravoslavný kostel sv. Mikuláše, dokončený r. 1801, jediná budova v Kotce, která se zachovala po krymské válce /1853-1856/, navrhl ho architekt Jakov Perrin, který byl též autorem paláce Admirality v Petrohradu, ale bohužel dle naší mapy se nám kostel nepodařilo najít. Je ale fakt, že zas tak příliš jsme se nesnažili.
Došli jsme na nádraží a náš vláček tam už byl. Nastoupili jsme do něj.
Odjet nyní vlakem ale jeden zádrhel mělo. Musíme v Kuovola přestoupit na povinně místenkové pendolíno, kdežto při pozdějším odjezdu se přesedá na Intercity. A v Kotka satama lístky nekoupíme, sice je to konečná, ale nemá budovu nádraží, prostě nic. Snad se nám povede domluvit se s průvodčím.

Nepovedlo. Respektive průvodčí byl moc fajn, uměl i anglicky, dokonce z regionálního vlaku bude s námi přestupoavat na stejné pendolíno, ale prosil nás, ať si v Kuovola lístky zkusíme koupit. Na naše upozornění, že na přestup máme 12 minut, nám řekl, že je to dostatečné. Ale pokud neuspějeme, prý to nějak udělá, máme si ho ve vlaku pak vyhledat. Místenky nám neprodá, nemá připojení na internet a bez toho to nejde.
Kuovola se celá přestavovala, všude byly fošny a lešení a nápisy ohledně bezpečnosti. S koupením místenek jsme to viděli černě, spíše jsme se chtěli držet našeho průvodčího a nastoupit do stejného vagonu jako on. Naštěstí ale z amplionu zaznělo hlášení o zpoždění pendolina. Tři minuty! Oni se Finové obtěžují hlásit i tak malé zpoždění.

S našimi 12 minutami na přestup to již dělalo solidních 15 minut, takže jsme honem utíkali na nádraží pro místenky. Mezitím zpoždění změnili na 10 a posléze na 20 minut. Super, nemusíme se honit.
S menšími boji jsme místenky koupili. Museli jsme napřed vstřícné, ale nechápavé Fince vysvětlit, že lístky máme, chceme pouze místenky. Na naše Interrailky koukala, jako kdybychom si je doma sami vytiskli. Když byla ochotná uznat jejich existenci a pravost, zase nevěděla, jak se pro nás odvíjí cena místenky. To už se za námi vytvořila slušná fronta, všechno lidi z našeho vlaku, kteří taktéž potřebují koupit místenky na navazující pendolino. Nikdo neremcal, nikdo se netvářil

výhružně.
Po asi deseti minutách mi vítězně namarkovala 24€ a projela moji kreditku čtečkou. Začali jsme řvát jak Apačové a ona se vyděsila. Ukázala jsem jí naše ranní místenky, tak nízkou cenu nám ale odmítla dát, nakonec transakci stornovala a nabídla nám místenky po 5,5€. Víc nebyla ochotná diskutovat. Moc možností na výběr jsme neměli, co nám bylo platné vědět, že máme pravdu. Přikývli jsme a ona znovu kartu projela čtečkou. Věnovali jsme finským drahám 3€. Ať jsou jim k užitku. Nezbývalo nám jen doufat, že předchozí platba neodešla též, to už by měli k dobru 27€. Nakonec jsme si místenky stihli koupit všichni, pendolino nabralo dalších 10minut zpoždění. Ale nevadilo nám to, bylo to jediné zpoždění v celém Finsku a navíc díky němu jsme si v pohodě koupili místenky.

Nafasovali jsme je do posledního, sedmého vagonu. Vlak byl plný až po strop. Na našich místech seděla dvojice Finek s jedním dítkem na klíně a druhým ještě v bříšku. Poprosili nás, at si sedneme místo nich, oni si naše zabrali s ohledem na prostor, měli před sebou ještě kočárek. Bylo nám to jedno, tak jsme přikývli. To jsme ale netušili, že ty ženské prostě nevědí, kde jsou jejich místa. Musely vyštrachat místenky a ukázalo se, že na jejich sedadlech pro změnu sedí kdosi další, přitom o tom nemá ani tušení. Nechtěli jsme dělat rošádu, aby se tito lidé měnili, tak jsme si vybrali ta jejich místa, bylo nám naprosto jedno, kde budeme sedět.

Vlak začal obcházet průvodčí a jaké překvapení, byl to ten náš z předchozího vlaku. Nechtěl ani vidět naše lístky, tak jsme mu hrdě ukázali místenky. Byl rád a ocenil to.
Listovala jsem průvodcem a dumala, kam zítra. Volba padla na Tampere.

Dojeli jsme do Helsinek a my se vydali do kempu. U recepce jsme si stěžovali na dvě probdělé noci. Na jejich argumenty, že nás varovali před festivalem, jsme oponovali, že festival je jedna věc, ale jednak končil den předtím a tu hlučnou noc jsme akceptovali, jednak tuto noc rušili zdrogovaní a opilí Rusové a ochranka kempu zasáhla až na něčí upozornění. Na to zpozorněli, prý ochranka by měla mít povinnosti kemp obcházet. Vysvětlili jsme jim, že jediní zaměstnanci kempu, kteří plac obcházejí, jsou oni sami při kontrole, zda mají všichni zaplaceno, nic víc je už pak nezajímá. Hlavně Luboš se divil, jak mohla skupina hlučných Rusů projít nepozorovaně kolem recepce. Na to oni uznali svoji chybu a nabídli nám slevu. To jsem zase nechtěli, nakonec si jen u nás poznamenali, že jsme trpěli dyskomfortem.
Přijeli jsme podstatně dříve než včera, tak jsem si uvařili. Kuchyňka byla přeplněná, tak jsme si venku vytáhli náš vařič a chystali jídlo. Upoutali jsme pozornost racků, kteří byli velmi otravní a nutili mě hlídat si věci na stole, byli jak straky a měli tendenci krást zejména nehlídané jídlo. Pojedli jsme, umyli po sobě nádobí a na etapy jsme se vysprchovali.
Bylo horko, vlezla jsem si jen do vložky, spacákem jsem se přikryla a čekala na Luboše. Ten když přišel, tak navhrnul nezapínat vnitřní stan, pouze vnější, abychom se neuvařili. Souhlasila jsem.

Den 16., úterý 30.6.

Lenin věčně živý

Konečně jsme se v noci vyspali a probudilo nás až řinčení budíku. Vstávali jsme v 5,30, kemp jsme opouštěli kolem 6,30, abychom stihli Intercity v 7,30. Jenže jsme tak dobří, že jsme byli na nádraží již v sedm hodin, takže jsme stihli dřívější vlak v 7,06.

Usalašili jsme se, já se vydala k jídelnímu vozu pro kafčo, Luboš zatím nabíjel kameru. Tvářil se hrozně neštastně, měl poslední paměťovou kartu. Slíbila jsem mu, že když v Tampere najdeme cenově přijatelnou, může si ji koupit. Hned se tvářil veseleji.

Vystoupili jsme z vlaku, který zde měl konečnou a nechápavě zírali na prázdné ulice. Kde jsou všichni ti lidi? V Brně kolem desáté hodiny je plné město, ale zde ani noha.

Tampere (švédsky Tammerfors) je třetím největším a druhým nejvýznamějším průmyslovým městem Finska. Bývalo převážně industriálním městem. V 19.století se mu říkalo „Manchester Finska“, protože bylo proslulé svými textilními továrnami, především přádelnami bavlny, podél Tammerkoski

(peřejí přímo uprostřed města). Rozkládá se mezi dvěma obrovskými jezery, která místy vypadají jako moře. Za nevlídného počasí vyvolávají siluety továrních komínů, rýsujících se v mlžném oparu, spíše atmosféru města z Dickensových románů.
Ve středověku byla tato oblast osídlena kmenem Pirkka, bezstarostným společenstvím lovců. Obec v té době tvořilo množství švédských statků u lesů a jezer, jež obklopují Tampere. Město bylo založeno r. 1779 během vlády švédského krále Gustava III.
V 19.století se staly peřeje Tammerkoski, které jsou dnes vydatným zdrojem elektrické energie, magnetem pro textilní závody. Do prosperujícího města se stahovali finští i zahraniční investoři, jedním z prvních byl skotský průmyslník James Finlayson, jenž tu roku 1820 založil přádelnu bavlny.
Ruská revoluce r. 1917 podnítila mei mohutnou dělnickou třídou v Tampere zájem o socialismus. Během občanské války se město stalo základnou „rudých“. Populace 202 932 obyvatel.

Hned za nádražím jsme v boční uličce objevili fotoprodejnu, Luboš neodolal a za 39€ si koupil paměťovou kartu. Sice se vrátil před zaplacením, že si to rozmyslel, tak to prodavač sklidil, ale pak znova přišel že jo, že ji chce. Potřetí jsem zmátla prodavače já, když jsem se otočila ode dveří, on se vyděsil, že to asi jdu vracet, ale já jsem jen na pultě zapomněla průvodce.
Když byla Lubošova dušička uspokojena, vydali jsem se ulicí dál, až k řece Tammerkoski, kde jsem

marně hledala informační centrum. Se mnou tam též zmateně bloudila dvojice cizinců. Luboše to nechávalo chladným, byl přesvědčen, že zcela prostě jsem se spletla. Ale já si byla jistá, že stojím na správné adrese. Cizinci nešťastně odešli, ale já s knihou v ruce zarputile obcházela budovu. Zastavil mě mladý Fin v kvádru a sám od sebe mně začal vysvětlovat, že jestli hledám info centrum, tak je přestěhováno na nádraží. Zeptala jsem se ho, jak to věděl. Prý jednoduše, nejsem sama, kdo s mapou v ruce nechápavě hledá turistickou kancelář.

Vrátili jsme se zpátky na nádraží, info stánek jsme našli, ale naprosto nás neuchvátil. Všechno takové moc nóbl. Tak jsme vycouvali a vypadli. Aspoň jsme si zde vzali mapu Tampere, která byla volně k dispozici.

Naše první kroky vedly k Tamperské katedrále. Byla opravdu impozantní, zvenku i zevnitř.

Finleysonovo centrum - dříve továrna na zpracování bavlny, přeměněno na obchodní a muzejní centrum

Nádherná Tamperská katedrála Tuomiokirkkonkatu je jedním z nejpozoruhodnějších příkladů architektury národního romantismu ve Finsku. Navrhl ji Lars Sonck a byla dokončena r. 1907. slavný malíř Hugo Simberg vyzdobil interiér freskami a barevnými skly, ve své době byly skutečně kontroverzní. Průvod apoštolů, zobrazených jako děti, drží „girlandu života“ s růžemi lásky i trny hněvu, v zahradě smrti hlídají hroby na kost vyhublé postavy, na jiném výjevu odnášejí dvě děti na nosítkách zraněného anděla. V kopuli je okřídlený had s jablkem poznání v tlamě. Oltář vyrobil Mangus Enckell, zobrazuje podobným stylem zmrtvýchvstání.

Dostali jsme se k blízkosti Finleysonova centra, kde jsme měli v plánu si projít dvě muzea. Jelikož hodina pokročila, posvačili jsme v přilehlém parku. Posilnění jsme pak muzea v komlexu neúspěšně hledali, procházeli jsme, co se dalo, ale marně. Nakonec jsme vlezli do nějaké knihovny, všichni seděli sklonění nad stoly a studovali, tak jsme velmi potichu šeptali obsluze, že hledáme Vakoilumuseum. Ochotný tlustý mladík nám poradil správnou budovu, já se vyčurala, a vydali jsme se tam. Byli jsme tam raz dva.

interiér bývalé tovární haly - dnes kavárna

Rozmach průmyslu v Tampere přinesl příchod Skota Jamese Finlaysona, který u řeky Tammerkoski založil r. 1820 malou přádelnu balvny. Později tu postavil obrovskou továrnu na zpracování bavlny, tato masivní budova z červených cihel byla první ve skandinávských zemích, která měla od r. 1882 elektrické osvětlení. Dnes je citlivě přestavěno na pompézní obchodní a kulturní centrum, plné obchodů a kaváren.

Naše bloudění nezůstalo omezeno pouze na hledání továrny. Když už jsme správně objevili komplex, nemohli jsme pak najít Špionážní muzeum. Asi půl hodiny jsme to procházeli, u některých míst jsme byli i pěktrát, ale marně. Nakonec jsem objevila úzký průchod za jedním obchodem, který ústil do vedlejší budovy a tam jsme *Vakoilumuseo* neboli špionážní muzeum konečně našli.

K Lubošovu znechucení se zde nemohlo filmovat, což mu rvalo žíly, ale nic nenadělal.
Toto nekonvenční muzeum v nás probudilo tajné agenty, byla zde velká a dobře nainstalovaná výstava různých vynálezů, přístrojů a zařízení mezinárodní špionáže zejména z doby studené války. Kromě historie a údajů ze života slavných finských a zahraničních špionů mělo spoustu důmyslných věcí ve stylu Jamese Bonda a interaktivní výstavy – napsali jsme si své jméno neviditelným inkoustem, odposlechli telefonní hovor, zachytili e-mail, prověřila jsme si své doklady pod ultra lampou, prošli jsme si tajným pokojem (zde mě skoro trefil šlak, jedna z chodeb vedla přes neosvícenou chodbu, kde začalo prudce blikat světlo a imitovalo to mučící komoru Stasi). Nejvíce jsme bojovali s kvízem na trezoru, nepovedlo se nám podle nápovědy uhodnout heslo a Luboš přitom trval na tom, že jsme ho odvodili správně.

Aleksanterin kirkko - pojmenovaný po caru Alexandru II.

V muzeu jsme ještě před odchodem využili záchodků. Prohlídkou jsme vyhládli, tak jsme se rozhodli vrátit k místům, kde jsme původně bloudili kolem spousty restaurací. Jenže hodina pokročila a výhodné obědové menu nenabízela už žádná z nich, o drahé jídlo jsme zájem neměli a o

fast food už vůbec ne. Nakonec se nám povedlo objevit poslední restauraci s možností švédských stolů, tak jsem tam zašli, zaplatili vlezné 7€ za osobu a najedli se. Moc jsme si tam pochutnali, dala jsem si kafčo a džusík, Luboš pro změnu jakýsi mošt, prý skoro jako burčák.
Když jsme se rozhlédli, seděli tu jednak ukrajinští dělníci s talíři naplněnými až po vrch, jednak podnikatelé na obchodních schůzkách. Takže jsme až tak nevyčuhovali a celkem zapadli do místního průměru.

Opustili jsme umně přestavěný továrenský komplex a pokračovali dál do města. Na severní straně rozlehlého tržiště jsme chtěli navštívit Vanha kirkko, nádherný starý dřevěný kostel, ale zrovna se restauroval a byl tedy pro veřejnost uzavřen. Ale na dveřích visel odkaz na Aleksanterin kirkko, kostel pojmenovaný po caru Alexandru II. Hned zdálky nás upoutal svými červenými cihlami a zelenými věžemi.
Za kostelem byl zlatý hřeb dnešního dne - Muzeum Lenina. Nacházelo se ve třetím patře Dělnického domu, kde se na konferenci r. 1905 poprvé setkali Lenin se Stalinem. Zaplatili jsme vstupné a já zmátla prodavače otázkou, kdepak mají WC. Poslal mě o patro výš. Luboš na mě zatím čekal a točil interiér. Muzeum ve dvou místnostech dokumentovalo život Lenina prostřednictvím fotografií a různých písemností, působilo na nás jako agitka na komunismus a hold Leninovi, jenž kdysi uznal nezávislost Finska. Exponát lakovaného stolu zdůrazňoval, že u něj dopsal svou knihu

Stát a revoluce, na zdi viselo jeho školní vysvědčení, u stěny stál ošumělý gauč, na kterém spával. Několik dokumentů ukazovalo, že krátce před svou smrtí r. 1924 Lenin doporučoval, aby byl soudruh Stalin zbaven místa generálního tajemníka, bohužel se tak nestalo.

Muzeum provozuje Společnost finsko-ruského přátelství a je jediným stálým muzem V.I.Lenina na světě.

Rozhodovali jsme se kam dál, na výběr jsmě měli mezi hřebenem Pyynikki a zábavním parkem Sarkaniemi s rozhlednou Nasinneula. Volba padla na druhou možnost.

Hřeben Pyynikki se zvedá mezi jezery Nasijarvi a Pyhajarvi, vystupuje 85m nad hladinu jezera Pyha. Na finské poměry je to Everest, údajně je nejvyšším šterkovým hřbetem na světě.

Kličkovali jsem uličkami několik kilometrů, než jsme došli do Sarkaniemi. Je to zábavní park, obrovský areál s řadou atrakcí, ale my sem přišli kvůli rozhledně Nasinneula, nejvyšší vyhlídkové věži v severní Evropě /168m/. U pokladen jsme se s chlapíkem dohadovali, nemohl pochopit, že jsme přišli jen kvůli tomu, lístek nám nakonec bez problémů prodal za 7€. Vstup na všechny atrakce

stál 32€.

Vyčurali jsme se a výtahem vyjeli do jediného, nejvyššího patra, do výšky 124m. Luboš už nemohl točit, stávkovala mu kamera. Bylo mu to hrozně líto, těšil se, jak bude točit již ve výtahu. Vystoupili jsme do útulné kavárny, rozkládala se na celém patře, sedělo se u oken s nádherným výhledem. Luboš si zabral dvojsedačku u elektrické zásuvky, že se pokusí kameru nabít. Tvářil se hrozně nešťastně, rozhodla jsem se mu spravit náladu kávou a koláčkem. Sobě jsem vzala jen půl litru Coly light. Luboš se tvářil nepřístupně, ale pak se mu tvář rozjasnila, snědl koláček, projevil přání ještě zkusit zmrzlinu, tak jsem mu pro ni skočila, sobě jsem vzala kafčo. Na jeho náladu to vliv mělo, ale na nabíjení kamery ne. Tvářila se naprosto nepřístupně, tak to vzdal.

Pofotila jsem si nádherné výhledy na město a široké okolí, spatřili jsme i hřeben Pyynikki a usoudili jsme, že se nám tam nechce, nelákal nás. Na jeho úbočí se vypínala rozhledna, ale my na ni shlíželi z výšky, asi by nám něměla co nabídnout.

Opustili jsme rozhlednu a vydali se k východu. Nad našimi hlavami lidi ječeli ze „super horské dráhy Tornádo“, mně se chtělo zvracet a točila se mi hlava, jen jsem je pozorovala zespodu, ani

jsem tam nemusela sedět.
Vraceli jsme se kolem Aleksanterin kirkko zpátky do města, jenže na mě přišly základní životní potřeby – hlad a čurání. Byl zde parčík, tak jsme se postupně za stromem vystřídali a na lavičce popapali. Teda posvačila jsem hlavně já, Luboš jedl předtím na rozhledně.
U nádraží jsem ještě chtěla navštívit pravoslavný kostel, ale jak Lubošovi nefungovala kamera, nebyl moc přístupný prohlídce něčeho, co by nemohl točit, tak jsem ho tedy z plánů vypustila.
Nasedli jsme si do vlaku Intercity, já vytáhla průvodce a opět dumala, kam zítra. Vybrali jsme si Turku. Pak jsme s Lubošem probírali, že by bylo záhodno navštívit Tallin, usoudili jsme, že vhodný by byl pátek.

Hned po vystoupení z vlaku jsme začali nápad realizovat. Vlezli jsme v budově nádraží do kanceláře Helsinki Expert a domlouvali trajekt. Možností na výběr jsme měli několik, nakonec jsme zvolili odjezd z Helsinek 7,30, příjezd do Talinu 9,30, odjezd z Talinu 17,30, příjezd do Helsinek 19,30. Ovšem museli jsme počítat s tím, že minimálně hodinu před odjezdem musíme být v přístavu. Cena byla 29€ na osobu, plus 8€ za oba jako poplatek za zprostředkování. Snažili jsme se cenu snížit zakoupením Helsinki Card, na základě které bychom dostali slevu na tento trajekt, ale cena 52€ na tři dny nás omráčila. Rychle jsme si spočítali, že je levnější vzít si na tři dny, na které nemáme zaplaceno metro, raději MHD lístek za přijatelných 8€ a případná muzea doplatit zvlášť.

Nafasovali jsme ještě jídní řád autobusu, který by nás z nádraží odvezl do přístavu, odkud jede trajekt. Jelikož ale jsem bystrá, všimla jsem si, že konečná stanice metra je tak 1,5km od přístavu, což by se dojít dalo. Rozhodli jsme se to některý den vyzkoušet.
Unavení jsme došli do kempu, kde nás opět čekal šok. Lednice kuchyně byla kompletně vybílená. Vyděšený Luboš to šel ohlásit na recepci, kde mu sdělili, že je už druhý poškozený a že vzhledem k našim zažívaným příkořím v kempu dostaneme slevu na ubytko. Tentokrát to Luboš přijal.
Oplakávali jsme naše ztracené zásoby, salámek, džemík, laponský sýr.

Šli jsme na střídačku do sprchy a když jsem se vracela já, Luboš zrovna kecal u stanařů ob jedno od nás. Byl to starší pár, asi z Anglie, jeli Evropou už třetí měsíc, navštívili dokonce i Českou republiku. Hrozně si stěžovali na tento kemp, kvůli hluku, vyklubali se z nich ti, co telefonovali na recepci, aby si šli udělat pořádek. Byli tak zhnusení po krádeži jídla, že se rozhodli zítra odjet.
Tato dvojice nemohla pochopit, jak můžeme po nějaké krajině cestovat bez auta. Jak? Snadno. Vlakem, pěšky, autobusem, taxíkem, stopem. Je to určitě příjemnější než sedět v autě.
Zalehli jsme a doufali, že zítra nás již žádný další šok nečeká.

Den 17., středa 1.7.

Jede král, jede král

Opět jsme se v noci nevyspali. Tentokrát za to nemohli hluční sousedi, ale brouk. Jak jsme z důvodu horka nezavírali vnitřní stan, vlezl dovnitř a lozil mi po břiše, pak přelezl po hrudi až na krk, to jsem už hrůzou ztuhlá nedýchala, opatrně jsem ho rukou odhodila, bohužel skočil někam k nohám. Nechtěně jsem tím probudila Luboše a na vysvětlení, že po mně lezl skoro třícentimetrový brouk, si poklepal na čelo. No nic, asi se mi to fakt zdálo, snažila jsem se vsugerovat, ale znova jsem již neusnula.

Turku - do r. 1812 hlavní město Finska

Ráno jsem místo budíku vyskočila na Lubošovo zařvání, že mu po noze lezl ten obrovitý brouk. Heh, a v noci mi to nevěřil. Naopak se na mě škaredil, proč jsem ho prý nevyhodila ze stanu (brouka, ne Luboše).

Musím podotknout, že brouk to byl zcela neškodný, nekousl nás ani jednou a to s námi bydlel do konce pobytu. Ne, že bychom si ho tak oblíbili, ale neuměli jsme se ho zbavit.
Posnídali jsme, dojeli jsme na nádraží a šli jsme si koupit místenky na pendolino na 7,38 s dojezdem do Turku 9,25. Byli jsme v předstihu, chtělo se mi spát, tak jsem se rozhodla dát si kafčo, a Luboš pro změnu potřeboval kakat. Zašli jsme si tedy do nádražní kavárny. Všechno krásně čisté, upravené. Prodavačku jsem zmátla, když jsem suveréně promluvila finsky: „Terve, kahvi, ole, kiitos.“ (Dobrý den, kávu, prosím. Děkuji.) Začala na mě finsky a já jí musela říct „En ymmarra.“ (nerozumím). Anglicky jsme se pak domluvily, ale zírala na mě ještě docela dlouho. Asi ta čtyři finská slova řečená s přehledem a sebevědomě vytvářela dojem, že se dobře finsky domluvím. Kafčo to bylo jedno z nejlepších ve Finsku. Pěkně s našlehaným mlíčkem, ani drahé nebylo. Hned mi ta kavárna byla ještě více sympatičtější.

katedrála
vysvěcena r. 1300, jeden z nejdůležitějích chrámů Finska

Nasedli jsme do vlaku, Luboš vytáhl kameru a začal ji oživovat. Doufala jsem, že bude úspěšný, jinak s ním nevydržím. Naštěstí se mu to povedlo.
Seděli jsme sice v pendolinu, ale přes 200km/hod nejelo. Důvod byl prostý, minule jsme uháněli po rovině a mohlo to rozpálit, ale dnešek byl velmi zatáčkoidní, a tudíž vlak musel projíždět pomaleji.

Vlak měl v Turku konečnou. Bohužel, skončil v centru, nezajížděl až na Turku satama (přístav), kam jsme potřebovali my. Ale to nevadí, několikakilometrová procházka na otevřeném slunci při 30st.nikomu neublíží /podle mapy jsme ten den mohli ujít přes 20km/.

Historické počátky oblasti sahají do r. 1229 a jsou spojeny s počátkem katolického osídlování v Koroinen nedaleko dnešního centra Turku. Brzy se začalo se stavbou nového kostela (vysvěceného v r. 1300) a hradu v Turku. Město bylo pojmenováno Abo po švédských osadnících , protože to byla osada /bo/ na řece Aura /a/. Finské jméno Turku je archaický ruský výraz pro „tržiště“ - městské tržiště bylo po dlouhou dobu jedním z nějvětších a nejlepších na jižním pobřeží. V Turku se nachází univerzita, první ve Finsku, založená r. 1640. Turku je známo po celém Finsku díky zpracování hořčice Turun Sinappi. Až do 19.století bylo Turku hlavním městem Finska. Populace 174 824 obyvatel.

Opět jsme se nestačili divit, kde jsou všichni ti obyvatelé. Prázdné, vymetené ulice, sem tam človíček. Procházeli jsme centrem, abychom našli turistickou kancelář. Zde jsme se ptali na možnost Turku karty, ale měli jen dvoudenní za 20€, což jsme neakceptovali. Ale aspoň nás pustili na chvíli na internet, rozeslali jsme maily.

Vyšli jsme ven, chtěla jsem si vyfotit jednu z rušnějších ulic, když najednou zrada! Můj foťák se

tvářil, že se nekamarádí s objektivem, nepomohlo vyměnit kartu, vyšroubovat objektiv a zase našroubovat. Pochopila jsem, jak se musel cítit Luboš, když mu stávkovala kamera.
Celá nešťastná jsem navrhovala návrat do Helsinek, že bez foťáku to pro mě nemá cenu. Naštěstí poblíž byla fotoprodejna, tak jsme tam zašli. Ochotný Fin zkusil vyměnit objektiv za jiný, ale též to nefungovalo, zkoušel pomačkat všechny možné i nemožné čudlíky, bez efektu. Když už si nevěděl rady, zašel za svou kolegyní. Ta vzala hadřík, vyčistila vnitřek objektivu, závity na foťáku, vše zpátky našroubovala - a ono to fungovalo. Pěkně jsme poděkovali a vypadli.
Jak jsem skákala radostí, že můžu plnohodnotně procházet město, povedlo se mi rovnout vlézt do kruhového objezdu pro chodce. Tedy když pro chodce, tak asi ne objezd, ale obchod. Obchod ve smyslu obcházet. Prostě na pěší zóně něco podobného bylo zbudované. Zvláštní. Dává se zde přednost zprava?

Vydali jsme se na druhou stranu řeky, kde jsme mohli pozorovat katedrálu, jak se tyčí nad řekou a celým městem.
Než jsem si nechala zprovoznit foťák, než jsme se vymotali z tržiště, bylo poledne. Není tedy divu, že Luboš neododal vábení voňavé skořice. Totiž katedrála na něj ušila podraz. V přízemí vedle zákristie měli otevřenou malinkatou kavárničku, kde majitelka cíleně foukala ven vůni skořice. Luboš čenichal jak králík a na prohlídku katedrály šel s podmínkou, že se tam pak stavíme. Ach jo.

Katedrála v Turku je jedním z nejdůležitějších chrámů Finska. Byla vysvěcena r. 1300. Interiér je ohromný, s vysokými oblouky a vysokou klenutou hlavní lodí. V postranních kaplích se nacházejí hrobky finských a švédských válečných hrdinů. V jedné kapli odpočívá Catherine Mansdotter, královna švédská, žena nešťastného Erika XIV. Oltářní nástavec a kazatelna byly navrženy slavným německým architektem Engelem.

Poseděli jsme v kavárničce, Luboš si dal vynikající skořicový koláček, já dobré kafe. Nad koláčkem slintal, prý byl opravdu ze skořice a nikoliv jak u nás ze skořicového cukru. Je to hřích, když se furt cpe sladký skořicový cukr tam, kde skořice vytváří lahodnou pohodu.

Naproti katedrále bylo *Vanha Suurtori*, kdysi hlavná náměstí města. Probíhala zde nějaká dobročinná sbírka, snad na záchranu ptactva, či co.

V úmorném vedru, kdy se nepohnul ani lísteček, po asfaltovém chodníku, ze kterého sálal hic, jsme šli podél řeky Aurajoki několik kilometrů. Měli jsme sice možnost použít lodní taxi, ale přišlo nám to jako zbytečné mrhání peněz.

Chůzi jsme měli zpestřenou pozorováním Finů, jak tráví oběd. Zaplatí si konzumaci bufetovou formou na lodi, odplují, sežerou a vypijou co se do nich vejde a na konci plavby je v bezvládném stavu obsluha vykládá na molo. Zajímavý způsob, jak se naobědvat. Na můj vkus příliš sebedestrukční.

Míjeli jsme pracovní četu jak makali při budování nového chodníku. Zaujalo nás, že ženská pracuje se sbíječkou, zatímco její parťák decentně konývkou zalívá kytičky. Rovnoprávnost po finsku. Lubošovi se šlo hůř a hůř, praskla mu pata a téměř nemohl došlapovat. A to nás teprve čekal zlatý hřeb dne, impozantní hrad. Došli jsme tam kolem 14.hodiny a jeho rozhlehlost nás ohromila.
Hrad v Turku byl založen v r. 1280 v ústí řeky Aurajoki a od té doby vzkvétá, v současnosti se jedná o jednu z nejlepších atrakcí. Pobýval tu hrabě Per Brahe, zakladatel řady finských měst, který žil v 17.století.
Historie na nás dýchala odevšad, z každého kamene. Šli jsme zaplatit za prohlídku a zrovna jsme se nachomýtli k anglicky mluvící průvodkyni, tak si nás vzala do hradu. Mohlo se zde fotit, ale bez blesku. Ona byla tak trpělivá, že vždy na mě čekala, než si foťák nastavím a dlouhým časem spáchám snímek.

Forum Marinum - námořní muzeum

Interiéry byly úžasné, všechno měli dotažené do konce. Když znázorňovali hladomornu, na zemi ležely dvě lidské figurýny a makety krys. Paráda. Hodně se při vyprávění věnovala švédskému králi Eriku XIV, který byl vězněn v hradní věži na konci 16.století prohlášen za duševně nemocného. Na kamenném parapetu u okna jsme mohli spatřit důlek, který vytlačil loktem při mnohaletém sezení ve stále stejné pozici.
Nebylo možno si nevšimnout, že středověcí obyvatelé hradu trpěli utkvělou představou, že čerstvý

vzduch je smrtelně nebezpečný a dělali vše pro to, aby zamezili jeho vstupu dovnitř. V oknech byly různé hadry, stínítka, aby do místnosti pokud možno nevnikaly slunečné paprsky a vzduch.
Způsob rozvodu tepla byl velmi unikátní. V tlustých zdech hradu byly vzduchové komíny, kterými se zezdola vháněl teplý vzduch a ohříval horní místnosti bez dýmu.
Sympatická Finka nám též vysvětlila smysl točitého schodiště. Pro obranu je důležité, aby bylo pokud možno úzké, prudce točité, ale správným směrem, nahoru aby se vystupovalo po užší pravotočivé části, kdy většina lidí jsou praváci, tedy se přidržují pravou rukou uprostřed, a nemají možnost tasit meč. Kdežto obránci shora sestupují po stabilnější širší polovině a drží se levou rukou, tedy v pravé mohou svírat meč.

Zbytek expozice jsme si již prohlíželi sólo - dva žaláře, nádherné hodovní síně i historické muzeum středověkého Turku, nacházející se v labyrintu obnovených místností v prostoru hradu mezi vnějším a zadním opevněním. Řada modelů v hlavní části hradu znázorňovala vývoj hradu od jednoduchého ostrovního opevnění až po středověký hrad.
Důvod rozsáhlosti hradu byl prostý. Původní hrad byl postaven na ostrově, takže nemusel mít obranné zdi. Jenže pak voda ustoupila a hrad musel být obezděn. Navíc se zde střídali králové, každý z nich pak dělal různé úpravy. Jeden z nich si prý za manželku vzal nějakou Němku a ta na chladném severu odmítala pobývat, tak kvůli ní byly též dělány nějaké přestavby.

Na závěr jsme se dostali do renesančních místostí v horním patře, kde celá výstava byla věnována rodu Romanovců. K našemu údivu jsme na jednom z portrétů spatřili Marii Terezii. Bohužel, popisky nebyly v angličtině, jen ve finštině a švédštině.

Romanovci byli druhou panovnickou dynastií vládnoucí v Rusku od r. 1613. Ačkoli vládnoucí rod vymřel po měči r. 1727 a po přeslici 1762, přijali noví carové z linie Oldenburků (vzešlé ze sňatku romanovské velkovévodkyně a vévody z Holstein-Gottorpské linie) romanovské jméno, ačkoliv genealogicky je přesnější název Holstein-Gottorp-Romanov. V tomto smyslu jsou tedy za Romanovce zpravidla označování všichni ruští panovníci až do r. 1917. Původní rod Romanovců tedy definitivně vymřel r. 1762, ale oficiálně pokračuje jako dynastie Holstein-Gottorp-Romanov. Romanovci se udrželi na trůně 300 let, za jejich panování se moskevský stát střední velikosti stal světovou ruskou velmocí, ačkoliv mezi nimi bylo dost neschopných a dokonce i duševně nenormálních panovníků.

Příjemně uondaní jsme vyšli z hradu a dumali co dál. Vedle bylo muzeum Forum Marinum - čtyři muzejní lodě a muzeum s expozicí nabízející pohled na vývoj stavby lodí a loďařství. Bohužel měli už zavřeno, chtěli jsme se tedy v přiléhající restauraci najíst, ale marně. Ale byli tak hodní, že nám napustili vodu z vodovodu do flašky.

Mohli jsme si alespoň před budovou prohlídnout jediný exponát, kus ponorky zničený torpédem. Je

neuvěřitelné, jakou paseku nadělalo v té hordě kovu.
Protože se nám nepovedlo najíst v restauraci, vytáhli jsme si tedy na lavičce u řeky zbytky svačiny a pojedli. Luboš se snažil nějak ošetřit patu, ale lékárnička byla ve stanu. Kulhal a měl problémy. Navíc přestávkou se jeho stav zhoršil, tak jsme se pomalu vydali na nádraží. Beztak jsme veškeré atrakce dostupné v Turku zvládli.
Před příchodem na nádraží jsme si ještě skočili nakoupit, ale z obav před opětnou ztrátou jídla v kempu jsme vzali jen nejnutnější věci na zítra.
Sedli jsem si do vlaku, já jsem studovala průvodce a složitě dumala, kam zítra. Požadavkem bylo, aby to bylo dostatečně daleko, aby se nám rentovala Interrailka a zároveň aby to bylo historicky přínosné. Nakonec jsem se rozhodla pro Hameenlinna.

Když bylo jasné, kam s námi zítra, přemýšleli jsme o nutnosti zajít si ověřit, kde je konečná metra v Helsinkách a jak dlouho půjdeme na terminál trajektů. Luboš statečně usoudil, že hůř mu stran paty již být nemůže, tedy když se má dorasovat, tak ideálně nyní a volba tedy padla na dnešek.
Vystoupili jsme z vlaku, nasedli do metra, odvezli se na konečnou, odkud to bylo tak půl hodinku až k terminálu. Když už jsme tam byli, napadlo nás nechat si vysvětlit, jak probíhá nalodění, vždyť jsme to měli zažít poprvé. Vypadalo to tam podobně jak na letišti a u přepážky jsme na mladého

Estonce působili za trotly, anebo balíky z venkova. Vysvětlil nám po lopatě, co nás čeká a nemine, čeho se máme vyvarovat. My se pro jistotu na všechno ještě třikrát zeptali. Než jsme definitivně odkráčeli, jukla jsem na ceny trajektů. Vyšlo by nás to na chlup stejně, kdybychom se trmáceli až sem. Takže pohodlná koupě přímo na vlakovém nádraží měla smysl.
Abychom měli úplné informace k dopravě na trajekt, potřebovali jsme ještě zjistit, kdy jede první metro. Začíná v šest a jízda tam trvá cca 40minut. Budeme si pak muset pohnout, trajekt nám jede 7,30 a poslední check-in je v sedm s tím, že ideálně tam máme být kolem 6,30. Pozítří tedy bude ve znamení brzkého vstávání.
Opět jsme dojeli do kempu v pozdní dobu, kolem 22-23.hodiny, pouze jsme se osprchovali, vyprali oblečení, ale nevařili jsme. Budíka jsme natáhli na velmi přijatelných 7,30.

Den 18., čtvrtek 2.7.
Švédsko versus Rusko

V noci jsem se budila vedrem. A to jsem spala jen přikrytá spacákem a v rozepnutém stanu. Řinčení mobilu jsem přivítala s nadšením.

Vydali jsme se vařit do kuchyňky a při vyhazování odpadků do popelnice mě upoutal smrad. Pozorněji jsem se podívala a on tam byl obsah před dvěma dny vykradené lednice! Včetně našich dobrůtek. Luboš je chtěl vylovit, v čemž jsem mu zabránila.

Jelikož nás netlačil čas, šel se Luboš na vyhozené věci zeptat do recepce. A vrátil se se šokující zprávou, že to vyházela čistící četa. Prý bez předchozího varování vyprázdnili celou ledničku. Ale za ztrátu nám opět nabídli kompenzaci ve formě slevy.

Dojeli jsme na nádraží a přesunuli se na naše nástupiště. Nasedli jsme do Intercity a hned k nám

přišel mladičký průvodčí, vzal si Interrailky a poznamenal „Poslední den, že?“. Ano, přesně to určil. Hameenlinna byla hodinu jízdy vlakem, tak jsme se ani nenadáli a byli jsme na místě. Tak tak jsem si stihla dát v jídelňáku svoji obvyklou porci horké čokolády.

Dominantou města je majestátní hrad Hame, jméno Hameenlinna (švédsky Tavastehus) v překladu znamená Hameský hrad. Hameenlinna je hlavním městem provincie Kanta-Hame a nejstarším vnitrozemským městem Finska, bylo založeno r. 1649. Obchodní osady však byly na tomto území již od 9.století. Ve 13.století zde při křížové výpravě Švédové postavili hrad, od té doby se Hameenlinna rozvíjela jako posádkové město a důležité administrativní centrum. Populace 47 178.

Další městečko, které mělo minimum lidí na ulicích. Tohle ale vypadalo velmi útulně, skoro bych řekla venkovsky. Člověk by málem nevěřil, že jsme hodinu jízdy vlakem z hlavního města, jak se výrazně změnil ráz obydlí.

Jako první jsme zamířili k Domu tropických zvířat. Bohužel, na udané adrese jsme ho nenašli, respektive nenašli jsme ani udanou adresu. Prostě budova tam nebyla, místo ní bylo staveniště. Vešli jsme do vedlejšího muzea umění, kde nám sdělili, že Dům tropických zvířat zbourali a plazy odvezli do Helsinek. Ale máme přijít tak za 3-4roky, to už bude zpátky tady.

Vrátili jsme se zpátky k ramenu řeky Linnansalmi, přes most se dostali na druhou stranu, kde se už zdálky tyčil mohutný Hameský hrad z červených cihel. My jsme ale zamířili přes centrum, po břehu

se raději budeme vracet. Prošli jsme si *kauppatori,* tržiště, zde jsem se naučila nové finské slovíčko - *keskusta* – centrum. Luboš zapomněl, že má poslední paměťovku a usilovně točil. Připomněla jsem mu to, zbledl a udělal prosebné oči. Slíbila jsem mu, že když potkáme fotoprodejnu a levnou paměťovou kartu, tak si ji může koupit.

Hned vzápětí jsme fakt natrefili na malý obchůdek, obsluhovala ho příjemná Finka a paměťovou kartu nabízela o třetinu levnější než jsme zakoupili v Tampere. Nebylo nad čím dumat. Vzali jsme ji, Luboš slíbil, že si ji nechá na zítra na Tallin, že dnes na ni nesáhne. Jenže nebude mít na co točit v Helsinkách. Na to mi řekl, že prý koho by zajímaly Helsinky. Přece všechny. Ach jo.
Dostali jsme se k nádhernému červenému hradu, byl tak rozsáhlý, že jsme v něm zabloudili dříve, než se nám povedlo najít prodejnu lístků. Složitě jsme se v komplexu motali, než jsme pokladny objevili. Zakoupili jsme si kombinovaný, do přilehajících tří muzeí a zajímali se o prohlídku s průvodcem v angličtině. Mladý prodavač se nám nabídl. Vydal se hned s námi, ale nic jsem z jeho výkladu neměla. Zatímco v hradech Savonlinna a Turku jsme rozuměla každé slovo a dokonce Lubošovi něco překládala, nyní jsem tápala. Chvílemi jsem ani nevěděla, o čem to ten chlapík mluví. Asi hodinový výklad jsem přetrpěla.
Luboš mu celkem rozuměl, prý to byla velmi školská, knižní angličtina, prý schválně vybíral ty nejtěžší, téměř archaické výrazy a slovní spojení.

Se stavbou hradu začali v šedesátých letech 13.století Švédové, kteří zde chtěli vybudovat vojenskou pevnost proti Novgorodu. Původně stál na ostrově, ale ke zlosti obránců jezero ustoupilo, což si vynutilo postavení nových obranných zdí. Hrad se nikdy nestal dějištěm vážných vojenských akcí. Když se ho zmocnili Rusové, sloužil jako vězení. Poslední vězni ho opustili v osmdesátých letech 20.století a rozsáhlá rekonstrukce byla dokončena r. 1991.

Sami jsme si pak prošli hradní muzeum vystavující dobové kroje, nábytek a různé exponáty vztahující se k hradu.

Protože jsme měli problémy s orientací v hradu a několika nádvořích, vrátili jsme se k pokladně, kde jsme je poprosili o mapku celého komplexu. Uspěli jsme a vydali se někam posvačit. Objevili jsme příjemnou kavárnu, kde jsme si dali kafe, sedli někam dozadu, abychom nebyli na očích, vytáhli si naše chleby a pojedli. Na závěr jsem si ještě odskočila na WC a Luboš nabral vodu do flašky.

Náležitě posilnění jsme šli do jedné z budov hradu, kde bylo Historické muzeum. Nacházela se zde moc pěkná expozice zachycující historii a kulturní tradice této oblasti – zhruba od 18.století do současnosti, pomocí modelů, fotografií, krojů a nejrůznějších předmětů. Bylo zde mimo jiné znázorněno, jak vypadala banka, jakými změnami procházelo město a doprava apod. Zaujaly nás i modely vývoje turistiky, od doma vyrobených batohů, oblečení až po moderní výrobky.

Pak naše kroky směřovaly do Muzea dělostřelectva. Bylo to vyjímečné muzeum, tři patra přeplněné válečnými exponáty. Nejvíce se mi líbily velké náboje, tak metrové. Hodně se zde opakovala historie Finska, boj s Ruskem, ztráta finského území.
Venku před budovou jsme se dostali do externí části výstavy - sbírka dělostřelecké techniky, dostatečně velká k zahájení války na několika frontách. Mimo jiné zde byla ruská raketa středního doletu, údajně plně funkční.

Již pěkně psychicky i fyzicky utahaní jsme mířili k poslednímu z muzeí, a to Vězeňskému muzeu. Hned za vchodem byl detektor kovů, který samozřejmě spustil alarm a nás vyděsil téměř k smrti. Ne tak zaměstnance muzea, ti se evidentně bavili. Každopádně v prohlídce jsme mohli pokračovat bez obav. Tohle staré provinční vězení sestávalo z několika pater spojených uzounkým točitým schodištěm.
Navštívili jsme samovazbu, obdivovali graffiti, které tu zanechali bývalí vězni. Nejzajímavější částí byly tři cely ponechané více méně v stavu, v jakém byly, když je opustili jejich poslední nájemníci, spolu s krátkým popisem jejich životů a zločinů. Jedna z cel byla volně přístupná, tak jsem si tam vlezla a natáhla se na vezeňskou postel. Ale byla mi krátká! Na délku neměla víc než 150cm. To byli Finové tak malí?
Úplně vzadu na patře se nacházela sauna, v níž vězňové urovnávali své spory s použitím násilí,

protože je sem nedoprovázela stráž.
Budova sloužila jako věznice až do r. 1993. Taky zde byla mapka Finska s vyznačením jednotlivých věznic, v současnosti je jich jen pár na jihu, zbytek bylo postupně zrušeno. Asi je nepotřebovali.
Těsně před koncem otvírací doby jsme z muzea vypadli. Luboš ještě udělal fotku nějakým Rusům, kteří byli udiveni, jak pěkně rusky mluví, ptali se ho, zda není z Petrohradu. Pche, když někdo mluví plynnou ruštinou, to se mu to machruje. Ale znát jen pár slovíček z finštiny a přitom všude imponovat jako rodilý Fin, to nedovede každý :-)

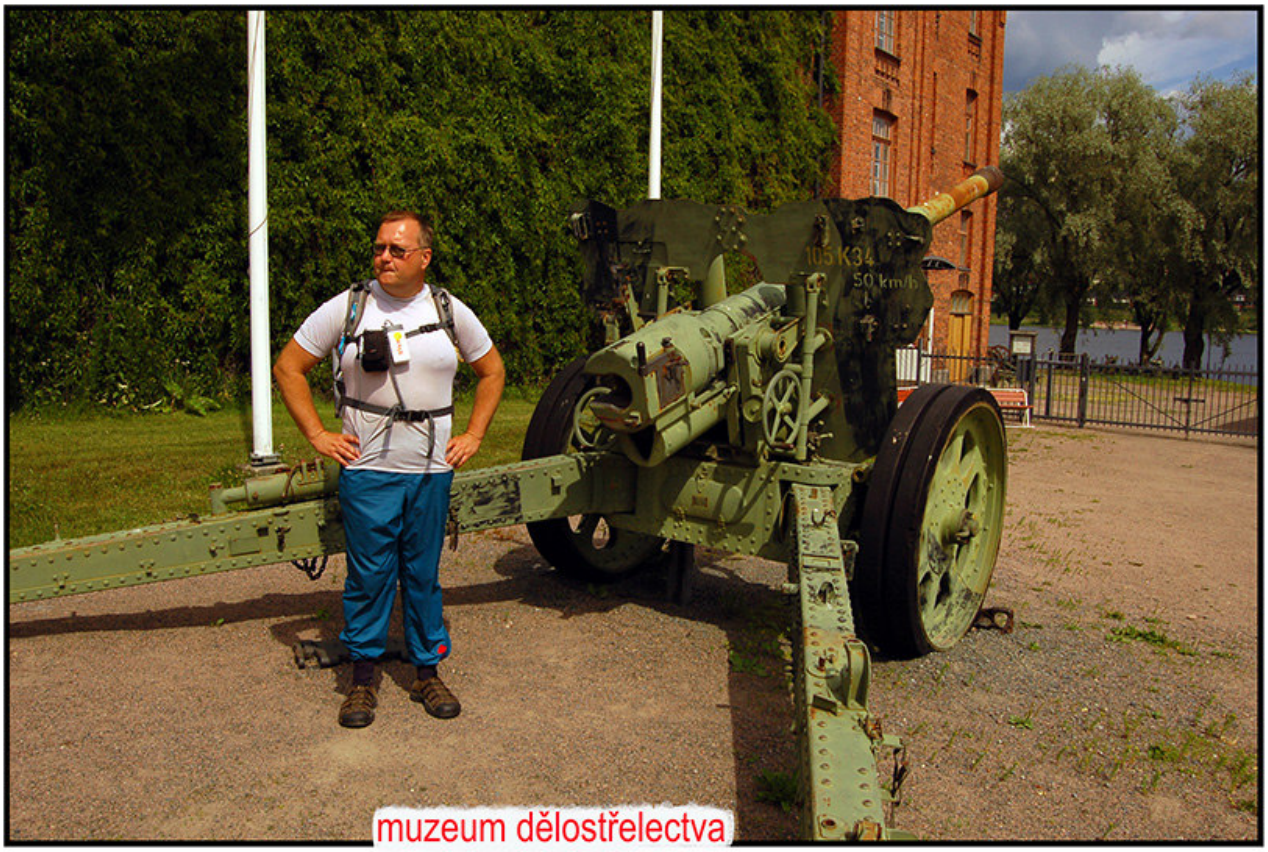

Na nádraží jsme se vydali po břehu, byla to krásná, několikakilometrová nenáročná procházka. Zpestřovaly nám do akorát hordy komárů.
Městečko se nám jevilo velmi sympaticky. Poklidný, venkovský styl, nad řekou tyčící se majestátní hrad – no lahodilo to naší dušišce.
Na nádraží jsme došli v předstihu, tak jsme ze zvědavosti vlezli do nádražní restaurace. Vevnitř nám připomínala spíše sympatickou benzinku než hospodu. Neododali jsme a z lednice jsme si vzali každý bagetu. Vytáhla jsem průvodce, nalistovala finsko-český slovník, abych si přeložila s čím vlastně je, ale ochotná prodavačka k nám přiběhla a sama od sebe nám přeložila názvy do angličtiny. Luboš si zvolil bagetu s tuňákem, já s kuřetem á la gyros a ona se jen zeptala, zda je chceme ohřát. Jasně že jo. Poslala nás sednout si normálně do zadní části, kde byla restaurace a po

chvíli nám ty naše bagetky donesla na talířích. Byly moc mňam, ohřála je přesně tak, aby byly teplé a přitom křupavé.

Popapali jsme, vyčurali jsme se a jelikož se pomalu blížil čas odjezdu našeho vlaku, mrkli jsme na světelnou tabuli, odkud nám jede. Hlásili, že z pátého nástupiště, tak jsme ho začali hledat, ale ouha. Zrada! Pětka nikde nebyla. Celí zoufalí jsme tedy vlítli na první nástupiště v dobré naději, že by to mohlo být jako v Brně, kdy se na některé nástupiště chodí přes peron číslo jedna. K našemu šoku bylo nástupiště číslo pět právě to přiléhající k nádražní budově. Důvod mi není jasný. Každopádně bylo to tak akorát, vlak zrovna přijížděl.

Tentokrát přijel celý dvoupatrový, hned jsme se tedy hnali nahoru a pohodlně se usadili. Cesta uběhla velmi rychle, ani jsme se nenadáli a byli jsme v Helsinkách. Nasedli jsme na metro a na naše poměry brzo jsme byli v kempu. Teda, v 19hodin dojít ke stanu, to se nám za celou dobu ještě nepovedlo.

Kousek od nás si stany postavila skupina Poláků, přijeli na šílených offroadech, ale opravdových, ne jen SUV, podvozek tak půl metru nad zemí. Stany měli postavené na střechách aut. Paráda.

Hammer hadra.

Luboš šel na recepci domluvit otevření kuchyňky. Tak jako v mnoha ohledech se tento kemp lišil od dosavadních, tak výjimku netvořila ani místnost na vaření. Všude jinde byla přístupná stále, zde se otevírala v pět ráno a zavírala o půlnoci. Jenže my ji budeme potřebovat tak od čtyř. Prý v tom není problém, máme si ráno dojít na recepci.

Umyli jsme se, pokusili vyhnat našeho spolunocležníka (brouka) ze stanu, ale marně. Natáhla jsem budíka na 3,30. Potřetí za naši dovolenou budeme vstávat v tak úděsnou hodinu.

Den 19., pátek 3.7.
Město červených střech

Ono nestačí, že díky mým nápadům musíme vstávat v době, kdy normální člověk ještě spí. Náš milý brouček usoudil, že za pokus o vyhoštění z útulného stanu se nám revanšuje a od jedné hodiny po nás lezl a otravoval. Chytit se ale lumpík nedal.
Vstali jsme do vlhkého rána. Ještě že jsme si nic neprali, všechno bylo pokryto rosou.

přístav Helsinki v 5 ráno

Luboš zaběhl na recepci kempu, já jsem zatím čekala před kuchyňkou, kde na trávníku spal nějaký chlapík ve spacáku. Tušila jsem, co nastane. Zaměstnanec kempu se šíleně rozčílil a chlapíka probudil, ten opile mžoural očičkama, vytáhl si ze spacáku flašku a mohutně si přihnul. Pak se vyštrachal ven, sbalil spacák a zamířil do chatky. Chlapík z kempu jenom kroutil hlavou.
Pustil nás do kuchyňky, ale upozornil nás, že centrálně je stále zamčená, tedy by vždy jeden z nás měl zůstat uvnitř, abychom se nezabouchli.

Uvařili jsme si, nachystali sváču a kolem 5,30 jsme už opouštěli kemp. Mysleli jsme, že na první metro budeme čekat sami, ale k našemu údivu zde byla spousta lidí. Hm, chudáci, oni jedou do práce, ale my na výlet.

Bez problémů jsme došli do přístaviště, kde byl obrovský hrozen lidí. U přepážky jsme nafasovali palubní lístky a to i na zpáteční cestu, nechali jsme se odbavit a pak už jsme jen čekali a čekali. Chtěla jsem si dát kafe v nějaké kavárně, ale všude bylo narváno.

Vypadalo to tady úplně jak na letišti, kromě kontroly kovů a tekutin.

Kolem sedmé hodiny konečně otevřeli bránu a my se mohli začít naloďovat. V dlouhém štrůdlu lidí jsme pomalu postupovali, až jsme se dostali na loď. Udivila nás svou velikostí. Měla devět pater, vyšplhali jsme tedy až nahoru a z otevřené, větrem bičované paluby jsme pozorovali, jak do trajektu najíždějí auta.

Ještě jsme ani nevyjeli a už jsme zimou nemohli venku vydržet. Navíc to byla kuřárna, všichni si tam chodili zapalovat cigarety. Nikdo ale nekouřil v naší blízkosti.

Rozhodla jsem se, že kafe prostě mít musím. Seběhla jsem dolů, ale i když jsem si prošla celou loď, pěkně palubu po palubě, nikde kavárna zatím nebyla otevřená, navíc se tam už štosoval hlouček

kávychtivých lidí.
Ale o patro níže jsem objevila zajímavý úkaz, několik Finů, asi z předchozího večerního trajektu, poskládaných na zemi obličejem dolů. Táhl z nich alkohol a byli na šrot. Asi je tak uložil personál, aby případně nevdechli zvratky.
Řekla jsem o tom Lubošovi a ten to běžel natočit. Zahlídla ho u toho ostraha, ale nic nenamítali, jen se pobaveně usmívali. Zřejmě je pro ně takový pohled běžný.

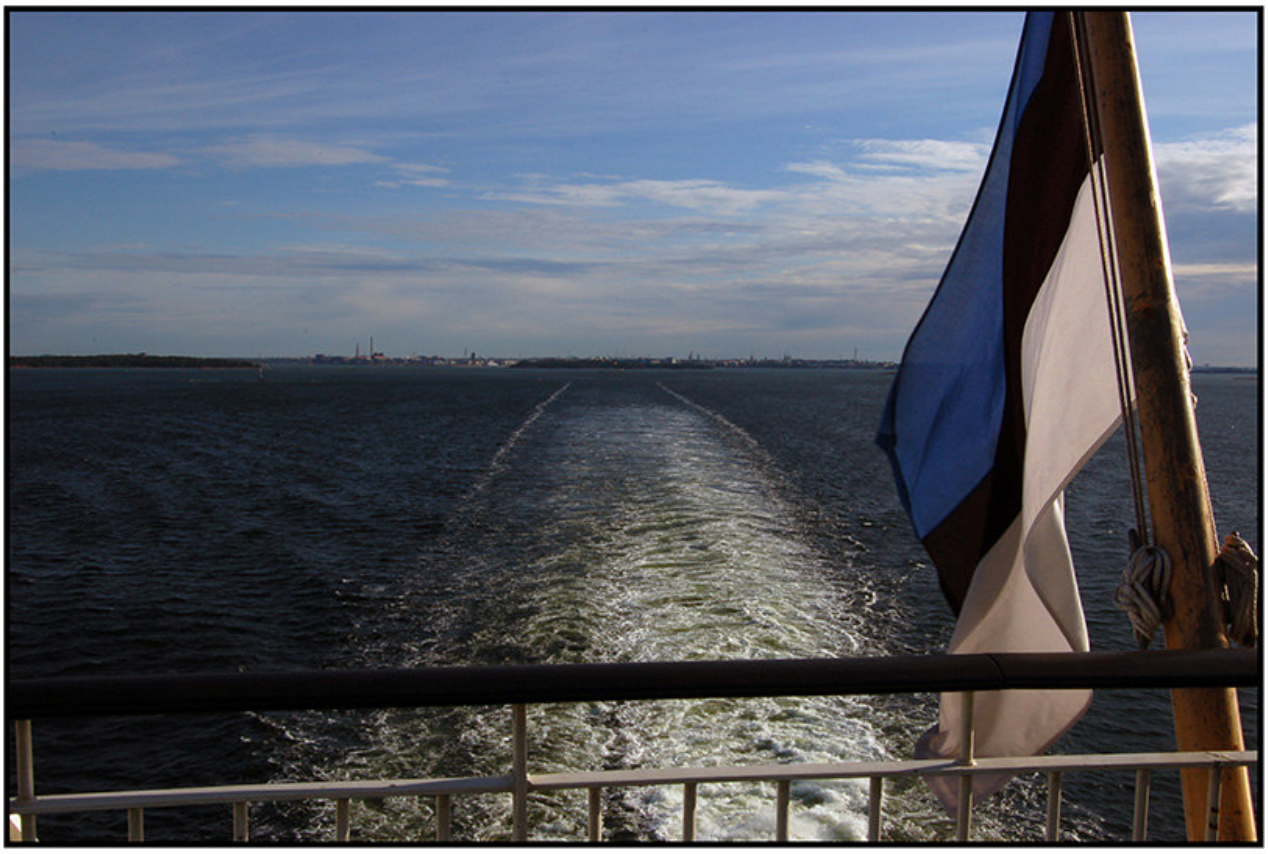

Vyjeli jsme z helsinského přístavu na otevřené moře a to se už venku prostě vydržet nedalo. Hledali jsme příhodné místečko vevniř, nakonec jsme pěkné u oken objevili. Luboš tam zůstal a já šla znova zkusit štěstí v kavárně, opět marně, sice už byly obchody a kavárny otevřené, ale všude fronta. Jenže byla jsem naivní, když jsem si myslela, že všichni chtějí kávu. Nee, oni popíjeli vodku. V kavárně. A kvůli nim já dnes nedostanu svoji denní dávku kofeinu.
Pozorovat za oknem Baltské moře nás dlouho nebavilo. Vydali jsem se na podrobnou prohlídku lodi, vlezli jsme i do „duty free shopu“, kde nás upoutalo řinčení lahví při kolébání lodi. Pokusili jsme se vejít i do restaurace, kde probíhala snídaně formou švédského stolu, ale nebyli jsme vpuštění. Bylo to určeno jen pro ty, co si předem zaplatili voucher. Ale po sklizení jídla jsme tam pak mohli, sledovali jsem blížící se Tallin a zírali, vypadal jak z nějaké arabské pohádky.
Dvě hodiny do Tallinu konečně uplynuly, loď přirazila ke břehu, dav vystoupil a my s ním. Zrovna

začalo pršet. Až dosud jsme měli modrou oblohu, vedro a slunce, tak nyní v jednom z nejkrásnějších měst nám bude pršet. Schovali jsme se v průčelí hotelu a převlekli se do bund.

První písemná zmínka o Tallinu pochází z 12.století. Místo se tehdy podle mapy arabského kartografa Al-Idrisiho označovalo jako Koluvan. V r. 1219 pronikl na estonské území dánský král Valdemar II. a v místě dnešního Tallinu založil pevnost. Tallin se v té době nazýval Reval (podle názvu okolní oblasti Revala). Podle Dánů je však Tallin pojmenován dnes: „Taani linn“ znamená estonsky „dánské město“. R. 1285 se Tallin stal členem hanzy. Dánové si v Tallinu udrželi vliv až do r. 1346, kdy prodali všechna svá estonská území řádu německých rytířů.
(Hanza,též hansa, něm. Hanse, staroněm. Hansa, odtud přešlo do češtiny – skupina, spolek, houf, byla svazem německých obchodních měst, která provozovala dálkový obchod. Založena byla v polovině 12.století, fungovala až do poloviny 17.století. Z původního spolku německých obchodníků se hanza rozrostla ve svaz hanzovních měst, který prosazoval své zájmy v cizích zemích i vůči vlastnímu panovníkovi).
Během livonské války, probíhající v druhé polovině 16.století, ovládli Tallin nakrátko Rusové. V r. 1582 však připadlo celé severní Estonsko švédům. Na počátku 18.století, kdy proběhla severní válka, se Rusové zmocnili Tallinu na více než 200 let.
V bundách, za silného deště, jsme šli podél městských hradeb, abychom vstoupili do Starého města.

Mohli jsme tam sice vejít přímo, ale já jsem si vybrala v průvodci zmiňovanou branu Viru (*Viru varav)* a abychom se k ní dostali, museli jsme si kousek zajít, ale nevadilo nám to.
Z 2,35km dlouhých hradeb obklopující Staré město se jich do dnešní doby dochovalo 80%, na rozdíl od většiny evropských měst, kde se jich zachovala pouze torza. Hradby pocházejí převážně ze 16.století a jejich součástí je 19 obranných věží (původně jich bylo 27).
Hned za branou jsme odbočili vpravo podél hradeb do ulice Mezi Zdmi *(Muurivahe).* Prodávali tu ručně vyráběné vlněné svetry a čepice. Vlevo jsme zašli k budově dominikánského kláštera, nejstaršího objektu v Tallinu, založeném skandinávskými mnichy již r. 1246. Vevnitř probíhala bohoslužba, k našemu údivu v polštině, a byli jsme taktně vyloučeni pryč.

Tallin - uličky Starého Města

Od kláštera jsem pokračovali malebnou uličkou Kateřinský průchod *(Katariina kaik)* s řemeslnickými obchůdky a dílničkami. Všude voněly pražené mandle máčené ve skořici, místní specialita. Neodolali jsme ochutnávce, bylo to báječné. Ale nemohli jsme si to koupit, neměli jsme ani floka a karty nebrali. To ještě bude zajímavé, zhýčkaní Finskem, kde akceptovali karty pomalu i na WC, jsme se sem vydali bez místní měny.
Vydali jsme se Lékárnickou ulicí *(Apteegi)* na Radniční náměstí *(Raekoja plats)*, které leží uprostřed Starého města, náměstí bylo obklopeno krásnými středověkými domy. Za našimi zády byla Radniční lékárna, nejstarší nepřetržině fungující lékárna v Evropě - od r. 1422. Na náměstí bylo

srocení cyklistů, marně jsme hledali dlažební kameny ve tvaru „L“ označující někdejší středověké popraviště, podle pověsti zde do přilehlé restaurace zavítal kněz, objednal si omeletu, byla však tvrdá jako podrážka stejně jako dvě další omelety. Kněz se rozzlobil a servírku, která mu jídlo přinesla, zabil sekyrou. Okamžitě byl uvězněn a popraven v místě označeném kameny ve tvaru „L“. Protože déšť sílil, obešli jsme náměstí podloubím a stanuli před budovou radnice *(raekoda)* ze 14.století. Jedná se o jednu z nejstarších radnic na světě. Věž radnice připomíná minaret a byla pravděpodobně postavena podle náčrtu nějakého cestovatele, který se vrátil z Orientu. Od r. 1530 je na špičce její věže umístěna korouhev zvaná Starý Tomáš, symbol města. Na věž radnice jsme se právě chystali vystoupat.

Kateřinský průchod /Katariina kaik/

Bohužel, nepřijímali zde platební karty, takže jsme museli někde sehnat hotovost. Vrátli jsme se do podloubí, kde jsme vybrali 300EE. Vrátili jsme se, dali 30EE za osobu a už jsme stoupali úzkým točitým schodištěm vzhůru. Bohužel, bylo otáčivé naopak než je bezpečné, takže jsme se při představě cesty dolů po úzké části zpotili již nyní. Navíc schody byly poměrně užší a vyšší, než je zvykem, měly neopracovaný povrch, o který jsem občas zavadila špičkou sandálu. Jestli se nezabijeme zde, tak nikde.

Neustále se zvyšovala výška jednotlivých schodů, až poslední desítku jsem tak tak vylezla, nemohla jsem na ni ani dát nohu, schod začínal u kolena. Ale zdolali jsme to.

Na výhled na město jsme si vybrali okamžik sílícího deště, tak jsem krytá parapetem okna udělala fotku a chvíli jsme čekali, zda se to neroztrhá. Nevypadalo to, tak jsme statečně zahájili sestup. Byl příšerný. Dole se mi strašně třásla kolena, ne z fyzické únavy, ale z psychického stresu. Musela jsem si sednout. V přízemí radnice byla kavárna, tak jsem se tam na chvíli posadila, ale neměla jsem zájem si nic objednávat. Obsluha vypadala, že na podobně zhroucené postavy je zvyklá a nechali nás. Zeptali jsme se na možnost užití WC, v pohodě to dovolili.

Po několika minutách z nás vypětí opadlo. Došli jsme ke kostelu svatého Ducha (*Puhavaimu kirik)*, postavený ve 14.století. K našemu údivu se zde platilo vstupné, 15EE. Vevnitř byla krásná renesanční kazatelna, nejstarší v Tallinu, stejně jako zvon a hodiny na vnější stěně. Hodiny jsou nejfotografovanějším objektem ve městě, naštěstí při odchodu přestalo pršet, takže jsem si mohla ty slavné hodiny zvěčnit.

Od kostela svatého Ducha jsme směřovali k severnímu konci Starého města Dlouhá ulice *(Pikk tanav)* s několika budovami bývalých cechů. Velká gilda *(Suur Gild)* byla dříve sídlem cechu, jehož členy byla většina tallinských obchodníků. Kousek dál stála dříve budova cechu sv. Knuta *(Kanuti Gild)*, v němž byli sdruženi němečtí řemeslníci. V průčelí stála socha *Martina Luthera a sv. Knuta.* Vedlejší dům patřil dříve Cechu Černohlavců, neženatých obchodníků. Jejich patronem byl *sv. Mauricius,* jehož ztělesňuje jeden z reliéfů mezi dvěma lvy. V sousední budově sídlil Cech sv. Olafa

(Olevi Gild), nejstarší ve městě (vznikl již ve 13.století). Jeho členy byli chudí řemeslníci a kupci. Uprostřed ulice Pikk se vypínal kostel sv. Olafa *(Oleviste kirik)*, svého času nejvyšší stavba Evropy. Legenda říká, že kostel byl postaven, aby svou výškou přílákal obchodní lodě, které pluly kolem po moři. Kostel je pojmenován podle kanonizovaného norského krále *Olava Havaldssona*. První zmínka o kostele pochází z r. 1267.

Opět jsme museli zaplatit vstupné, 30EE. Jestli to takhle půjde dál, tak nám ani vybrané penízky nebudou na atrakce stačit. Po prohlíce interiéru jsme se rozhodli vystoupat za výhledem na město, na 124 metrů vysokou věž. Následujících 215 točitých schodů bylo nejhorších v mém životě. Ještě užší a vyšší než ty na radnici, hruběji otesané, s opačnou spirálou, kdy uprostřed k držení byl volně visící provaz. Divím se, že si tam ještě nikdo nesrazil vaz.

Byli jsme nad schodištěm, vydýchávali jsme tu hrůzu, ale vyhráno jsme ještě něměli. Bylo nutné vylézt ještě dvě patra po klasickém žebříku. Část lidí tento úsek vzdala a vraceli se. Ani jsem se jim nedivila. Když už jsme se dostali až na střechu, naší psychice neprospěl pohled pod nohy. Na římse byla volně ložená prkna a kolem postaveno zábradlí. Všechno se prohýbalo při každém kroku. Navíc prkna byla úzká, kolem 20cm, tak vznikl problém vyhnout se s osobou v protisměru, vždy jsem musela popolézt po skosené střeše výše. Jak si poradil Luboš, jsem netušila, byl kdesi vzadu, já jsem zatím honem udělala pár fotek nádherného města, které se přede mnou rozprostíralo v celé

kráse. Zrovna přestalo pršet a dokonce vysvitlo sluníčko. Osvětlovalo opravené červené střechy. Tento pohled se mi natrvalo vtiskl do paměti – zrcadlící se slunce v moři červených střech.
Jestliže výstup byl výživný, tak sestup byl stokrát horší. Některé úseky si nepamatuji, jak je mozek raději milosrdně nezaznamenal. Dole jsem čekala na Luboše přes 20minut, jemu to trvalo déle a též přišel vystresovaný. Zatímco jsem postávala u pokladny, všimla jsem si, že tam mají asi šest kamer zachycující ty nejobtížnější úseky. Asi aby věděli, kam poslat pohřebáky.

kostel sv. Ducha /Puhavaimu kirik/ ze 14.století

Opět jsme potřebovali si na chvíli sednout a vydýchat. Hned vedle byl kdysi nejhezčí středověký dům ve městě - Tři sestry, nyní zrekonstruovaný na luxusní hotel. Zašli jsme tam, chvíli jsme si poseděli na sedačkách před recepcí, pak jsem se s jejich svolením skočila vyčurat a nabrat vodu do flašky. Bohužel, z umyvadla na klasické toaletě to nešlo, ale fikaně jsme skočila na invalidní a tam jsem již flašku pod vodovod strčila.
Již uklidnění jsme se vydali po ulici Pikk k Velké pobřežní bráně *(Suur Rannavarav)* s mohutnou hradební věží, přiznačně nazývanou Tlustá Margareta *(Paks Margareeta)* s šest metrů silnými zdmi. Jméno však věž dostala podle svého děla.
Za věží vpravo jsme přišli k památníku obětem Estonia, ve tvaru přerušeného oblouku, upomínající na oběti trajektu *Estonia,* který se r. 1994 potopil nedaleko Tallinu. Na žulové desce byla jména

všech 852 obětí.

Zde jsme na lavičce posvačili a vydali se zpátky podél hradebních věží uličkami *Laboratooriumi a Gumnaasiumi.* Obě ulice pod pevností Toompea přecházely v 700 let starou ulici Studničního kola *(Rataskaevu).*

Již v r. 1375 tu na rohu s s ulicí Dunkri existovala obecní studna, podle níž ulice dostala své jméno. Obyvatelé dříve házeli dovnitř zvířecí oběti, hlavně kolem se potulující kočky, takže se místu brzy začalo říkat „kočičí studna“. Podle staré pověsti se totiž ve studni usídlil zlý duch, který hrozil, že pokud mu obyvatelé města nebudou pravidelně házet dovnitř zvířecí oběti, vyschnou všechny studny ve městě. Díky obětem studny skutečně nevyschly, ale házení zvířat zhoršilo kvalitu vody natolik, že byla studna v 19.století zavřena.

Při cestě zpět na Radniční náměstí po ulici Niguliste jsme přišli ke gotickému kostelu sv. Mikuláše *(Niguliste kirik)* z 15.století. Uvnitř se nacházely oltáře z 15.a 16. století, sbírka středověkého umění a mnoho krásných renesančních a barokních lustrů.

Skončili jsme prohlídku Starého Města a vydali se do Toompea.

Nad hradním Starým Městem se tyčí 50metrů vysoké hradní návrší Toompea, název vznikl z německého Domberg, tedy katedrální vrch. Podle legendy je obrovskou mohylou, v níž odpočívá bájný estonský hrdina Kalevipoeg. První hrad v tomto místě byl založen Dány v r. 1217. Po

obsazení Tallinu řádem německých rytířů byla část pevnosti přeměněna na klášter. Pevnost byla rozšířena a rekonstruována Švédy a Rusy.

Na Toompea jsme vystoupali malebnou, úzkou uličkou Krátká noha *(Luhike jalg)* s 80 ti schody. Vyúsťovala u pravoslavné katedrály Alexandra Něvského, která je jednou z dominant Tallinu. Přestože byla ruským carem postavena až r. 1900, je pojmenována po vévodovi, který žil ve 13.století. Při příchodu jsem oněměla nad tou nádherou, a to nebylo nic proti interiéru. Všechno se vevnitř blyštělo, zářilo, škoda, že se nemohlo fotit. Luboš to nevydržel, pokoutně vytáhl kameru a točil. Chvíli jsem tam jen tak stála a zírala.

Na náměstí byla pošta, tak jsem tam zašla, koupila pohledy domů, zaplatila kartou a zrovna jsme je vypsali a hodili. Byl pátek odpoledne a k adresátům dorazily v úterý, přitom pondělí byl státní svátek.

Naproti vchodu do katedrály na druhé straně Hradního náměstí *(Lossi plats)* bylo sídlo estonského parlamentu *(Riigikogu)* s krásnou růžovoučkou barvičkou. Vlevo od budovy jsme si prohlídli hradní věž Dlouhý Hermann (*Pikk Hermann).*

V přílehajícím parčíku jsme hledali veřejné záchodky, ale marně. Tlak v měchýři byl nesnesitelný, tak jsem si dřepla za strom a vyčurala se, Luboš totéž prováděl pod oknem parlamentu, očurával jim zeď. Po vykonání potřeby se ukázalo, že přímo na zdi byla kamera. Jenže úhel, který svírala,

zabraňoval vidět Luboše, naopak já byla přímo v záběru. Radši jsme se zdekovali.
Došli jsme doprostřed Toompea na Kostelní náměstí *(Kiriku plats)* k luteránskému kostelu Toomkirik, který je nejstarší v Estonsku. Byl založen Dány v r. 1219 a přestavěn ve 14.století v gotickém stylu. Uvnitř se nacházely krásné barokní varhany a kazatelna. Náhrobky na stěnách uvnitř kostela patřily bohatým měšťanům a šlechticům.

katedrála Alexandra Něvského

Zde již přibylo lidí, protlačili jsme se davem k panomaratickým výhledům na vyhlídkové plošiny Kuhtuotsa a Patkuli. Zrovna se vyčasilo, takže opět jsem spatřila zářivě červené střechy na pozadí modré oblohy. Nádhera.
Zde byly stánky s prodejem skořicových pražených mandlí. Zkusmo jsme se zeptali na možnost platby kartou. Bez problémů. Vybrali jsme si tedy největší balení za 130EE. Měla jsem v plánu dovézt ho domů jako suvenýr. Jenže Luboš hned sáček otevřel. Chroustali jsme mandličky při

pokračování prohlídky, až najednou nic nezbylo. Moc jsme si pochutnali, vůbec to nebylo sladké. Mňam mňam.

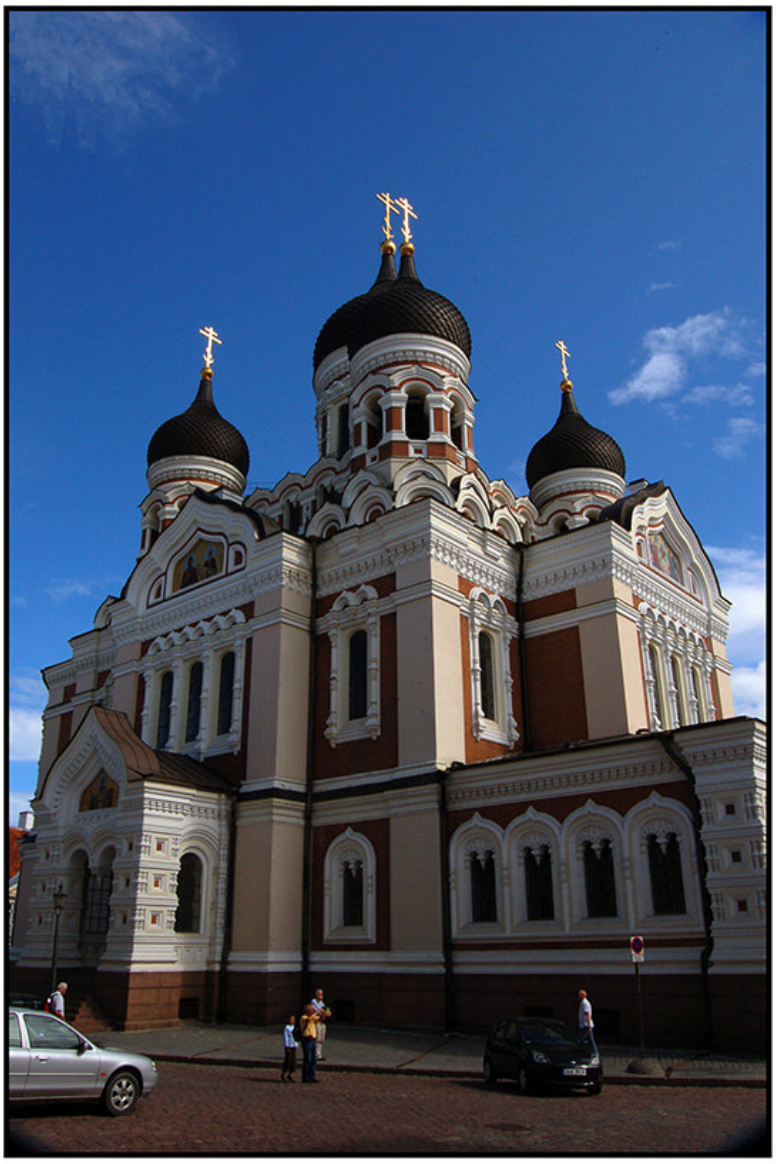

Na Luboše to mělo divný vliv, chtělo se mu kakat a to tak, že velmi. Bylo urgentní najít WC. Pevnost jsme opouštěli ulicí Toompea, která mířila od katedrály A. Něvského na jih. První odbočkou vlevo ulicí Komandandi jsme došli k věži nazývané Koukni do kuchyně *(Kiek in de Kok* z dolnoněmeckého nářečí). Věž byla postavena v letech 1475-81. Její kuriozní název prozrazuje, že z oken věže lze nahlížet obyvatelům okolních domů přímo „do talíře“. Chtěla jsem na věž, ale bohužel, byla zavřená, opravovala se. Naštěstí, jak poznamenal Luboš, měl již krizi. Opustili jsme hradby a přišli k restauraci. Luboš tam vlítl, já ho čekala venku. Nechápu, co tam tak dlouho dělal, byl tam skoro půl hodiny. Tlačit bobka tak dlouho přece netrvá.
Konečne se zjevil s úsměvem na rtech. Byl nejvyšší čas, za hodinu a něco nám odjížděl trajekt a my byli od přístavu pěkně daleko. Navíc jsme měli nějakých 200EE které jsme potřebovali utratit.

Těšili jsme se na další balení mandlí, ale žádný pouliční stánek jsme již neobjevili.
Došli jsme do přístavu a opět slabě pršelo. Takže nám to krásně vyšlo, slunce nám svítilo právě tak, abychom se pokochali pohledem na červené střechy Tallinu.
V přístavu jsme vlezli do „duty free shopu“ a po dlouhém váhání koupili flašku nějakého bylinného likéru, za cca 130EE. Stále nám ale nějakých 70EE zbývalo. Nevadí, utratíme je na trajektu.
V terminálu prodávali mandle, hnala jsem se je koupit, ale karty neakceptovali a naše hotovost na to nestačila. Nechala jsem si zajít chuť.

vyhlídková plošina Kuhtuotsa

Nalodili jsme se, vypluli, a já skočila do obchodu na lodi. Přemýšlela jsem nad různými kombinacemi, aby mi to na těch 70EE vyšlo, nakonec jsem vzala štangli salámu a jakýsi sýr.
Zpočátku se to zdálo jako zbytečná koupě, ale pak jsme byli velmi rádi, že k ní došlo.
Z trajektu jsme si ještě smskovali s Mari a Mikkem, našimi finskými přáteli z Pallasu, a domluvili si na zítra v Helsinkách schůzku.
Opět jsme se poflakovali po lodi, pokusili jsme se znova dostat na kochačku do restaurace, ale tentokrát tam byla jiná obsluha a nepustili nás tam. Odeslali nás do jakési jiné místosti, ze které jsme nakonec měli pěknější výhled než z té restaurace.
Trajekt šťastně doplul do Helsinek a většina lidí kolem nás jevila různá stadia podroušenosti. Každý z nich tahal neuvěřitelné množstí alkoholu, zkusila jsem to spočítat, běžně 15-20 litrů na osobu.

Jako jediní jsme vystupovali jen s malým poloprázdným batůžkem, čímž jsme upoutali pozornost celníků – evidentně se jim honilo hlavou, copak to asi pašujem, když nemáme nikde ani kapku chlastu. Ale nechali nás projít, jen nás ostřížím zrakem sledovali.

Nasedli jsme na metro a v kempu jsme byli kolem 22.hodiny naprosto groggy. Zvládli jsme se jen ospršit a šli jsme spát. Budíka jsem natáhla na 8.hodinu, nepředpokládala jsem, že bychom dokázali vstát dřív.

Den 20., sobota 4.7.

Dámy na šachovnici

Kolem jedné hodiny ranní mě probudil hluk z vedlejší chatky. Tentokrát dělali bordel Finové. Luboš spal jak zabitý, podle jeho hlasitého chrápání jsem usoudila, že o ničem neví. Zabořila jsem hlavu do spacáku a znova usnula.

Za hodinu jsem zase byla vzhůru a podle otevírání zipů u okolních stanů jsem nebyla jediná. Tentokrát opilí Finové rozbíjeli lahve. Rodina odvedle to psychicky nevydržela a stan si přesunula o pár metrů, nejdál co to šlo. Luboš stále tvrdě spal. Obdivuhodné.

vlakové nádraží Helsinki

Znovu jsem usnula, ale od čtyř už zase naše část kempu byla vzhůru. Ti Finové se snad prali či co. Jediný, kdo toho byl ušetřen, byl Luboš, ten se ráno pouze divil, proč sousední stan byl ráno jinde, než ho večer viděl.

Kuchyňka byla narvaná, což nám nevadilo, nabrali jsme si jen vodu a vařili venku před ní. Nad

hlavami krákali rackové, byli tak drzí, že se nám snažili krást jídlo ze stolu, museli jsem si to hlídat a salám mít přikrytý. Když se některý z nás zvedl, hned přiletěl jeden racek a troufale se promenádoval po stole. Abychom měli od nich pokoj, Luboš jim hodil kousek salámu do křoví. V ten moment se strhla mela.
Nachystali jsme si svačinu a kolem jedenácté jsme konečně vypadli. Ještě jsme to vzali přes recepci, kvůli nočnímu hluku. Nebyli jsme první, kdo si stěžoval, ale prý s tím nic nenadělají. Už abychom z tohoto kempu byli pryč.

Zrovna jsme se rozhodli zaplatit, ať to máme z krku. Původní cena kolem 140€ nás zaskočila, poukazovali jsme na jimi nabídnou slevu díky dyskomfortu. Příjemná Finka cosi naklepala do PC a pak si řekla o 65€. To berem. Sice mi není jasné, jak na takovou sumu přišla, ale neřešili jsem to. Ještě jsme ji upozornili, že platíme sice dnes, ale odcházíme zítra. Prý je to bez problémů.
Dojeli jsme metrem na nádraží, odkud jsme zahájili prohlídku hlavního města. Zpočátku jsme se nemohli vymotat, neustále jsme v kruhu obcházeli vlakáč, než se nám povedlo trefit správnou ulici. Vydali jsme se po široké hlavní třídě města, Mannerheimintie, kolem obchodního domu Stockman. Zde jsme hledali záchodky, na informacích nám nevyšli vstříc, nakonec jsme toalety našli v nejvyšším patře po asi půlhodinovém hledání. Byly zdarma.
Pokračovali jsme na sever po třídě Mannerheimintie kolem jezdecké sochy maršála C. G. E.

Mannerheima, nejuctívanějšícho finského vůdce. Pár bloků odsud jsme se pokusili v Národní galerii Ateneum najít inzerované přístupy na internet zdarma, ale neuspěli jsme, byly mimo provoz. Vedle byla pošta, zašli jsme si tedy tam. Terminály byly funkční, zdarma na 30minut, což nám bohatě stačilo, odeslali jsme pár mailů, omrkli jízdní řády vlaků na zítra, kdy se budeme vracet z Prahy do Brna.

jezdecká socha maršála C.G.E. Mannerheima, neuctívanějšího finského vůdce

Dole v přízemí byl obchůdek, hrozně se nám tam líbily batůžky pro děti ze sobí kůže. Nebo možná imitace? Nepřišlo mi to jako pravé. Zašla jsem si i na WC, byl za 1€, ale automat mi jen minci schrastnul a nic. Ale viděla to prodavačka, zavolala ostrahu a ten mi dveře odemknul. Milí Finové. Na hlavní třídě jsme vlezli do několika obchodů se suvenýry, ale vždy jsme rychle vycouvali, když jsme uviděli nabídku kýčovitého zboží. Navíc jsem nepřijela do Finska kvůli nákupu matrjošek, což byl hlavní sortiment těchto obchodů.

Při cestě jsme objevili dvě zajímavé restaurace. Vltava, se solidními dřevěnými stoly, stylově zařízenými místnostmi, vyzdobenými různými českými předměty, a Zetor, vtipnou restauraci a hospodu, kde místo stolů byly traktory Zetor. Ani v jedné z nich ale obsluha neuměla česky a údajně

s ČR ani nemají nic společného.
Vrátili jsme se na Mannerheimintie, prošli kolem budovy parlamentu, zahnuli na západ, kde blouděním přes úzké uličky jsme směřovali ke skalnímu chrámu Temppeliaukio, modernímu kostelu vytesanému ve skále. Hledali jsme jej dlouho a marně, nemohli jsme stále strefit tu správnou adresu, když už jsme se tam dostali, žádný kostel tam nebyl. Když jsme odcházeli, všimli jsme si, že vlastně stojíme na skále, tak jsme složitě po kamenech sešli dolů - a byli jsme na tak dlouho hledaném místě. Zvenku to nevypadalo jako kostel, ale jako normální skála, takže není divu, že jsme to nemohli jednoduše najít. Vlastní chrámová místnost se totiž nacházela v žulové skále, která byla pomocí náloží roztříštěna a vyhloubena. Ale přesto nám nebylo dáno kostel navštívit, zrovna ho uzavřeli pro veřejnost, probíhala tam bohoslužba.

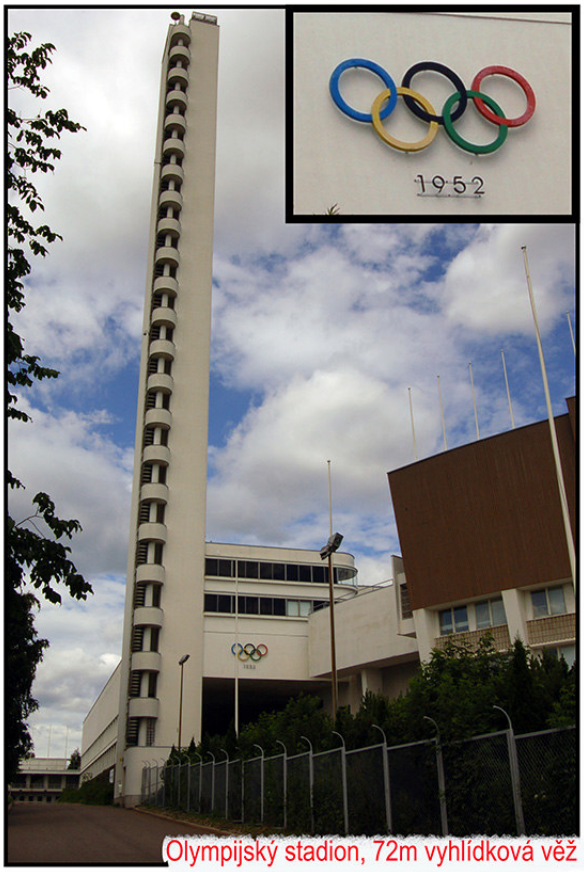

Olympijský stadion, 72m vyhlídková věž

Venku jsme se potkali s českou dvojicí, doporučili nám zkusit kostel navštívit později. Prý fakt stojí za zhlédnutí.
Bylo kolem patnácté hodiny a my pokračovali dále kolem budovy Finské národní opery, postavené r. 1993, až jsme došli k Olympijskému stadionu. Cílem byla 72m vysoká věž stadionu. Vstupné bylo 2€, vyjeli jsme výtahem, Helsinki byly pod námi jak na dlani. Ale zrovna se zatáhla obloha, což trošku kazilo dojem.

Sjeli jsme zpátky do přízemí, sedli si do křesel, já vyštrachala poslední drobné a v automatu si koupila kafčo. Vytáhli jsme z batohů jídlo, posvačili jsme, na WC doplnili vodu a dumali nad dalším plánem. Mohli jsme buďto do Sibeliova parku prohlédnout si Sibeliův památník, monument vytvořený na počest nejznámějšího finského skladatele Jeana Sibelia, plastika připomínající ohromné varhany. Druhá možnost byl návrat do centra šalinou a prohlídka kostelů. Jednohlasně zvítězily kostely.

Nasedli jsme na šalinu, projeli centrem a vystoupili jsme na ostrově Katajanokka, ležící východně od Kauppatori. Před námi se tyčila impozantní Uspenská katedrála (*Uspenski katedraali)* z červených cihel, s charakteristickými cibulovitě zakončenými kopulemi. Vysoký prostorný interiér měl ohromný, bohatý ikonostas s evangelisty stojícími po stranách desek, které znázorňovaly Poslední večeři a Nanebevstoupení. Zrovna zde probíhaly křtiny, část kostela byla ohrazena páskou. Užívali jsme si báječnou atmosféru při svíčkách.

Uspenská katedrála byla postavena jako ruský pravoslavný kostel v byzantsko-slovanském slohu r. 1868. Nyní slouží finské ortodoxní kongregaci, mnozí věřící ze sboru jsou karelského původu. Ikonostas je dřevěná nebo mramorová stěna s průchody, která v pravoslavných chrámech odděluje apsidu od lodi a na níž jsou podle závazného systému v několika řadách upěvňovány ikony. Ikonostas symbolizuje místo přebývání Boha. Má troje dveře. Přes prostřední, tzv. carské

(královské) může procházet pouze kněz nebo panovník (král, car). Během liturgie skrz tyto dveře kněz vynáší Tělo a Krev Krista. Boční dveře (severní a jižní) se nazývají diakonské.

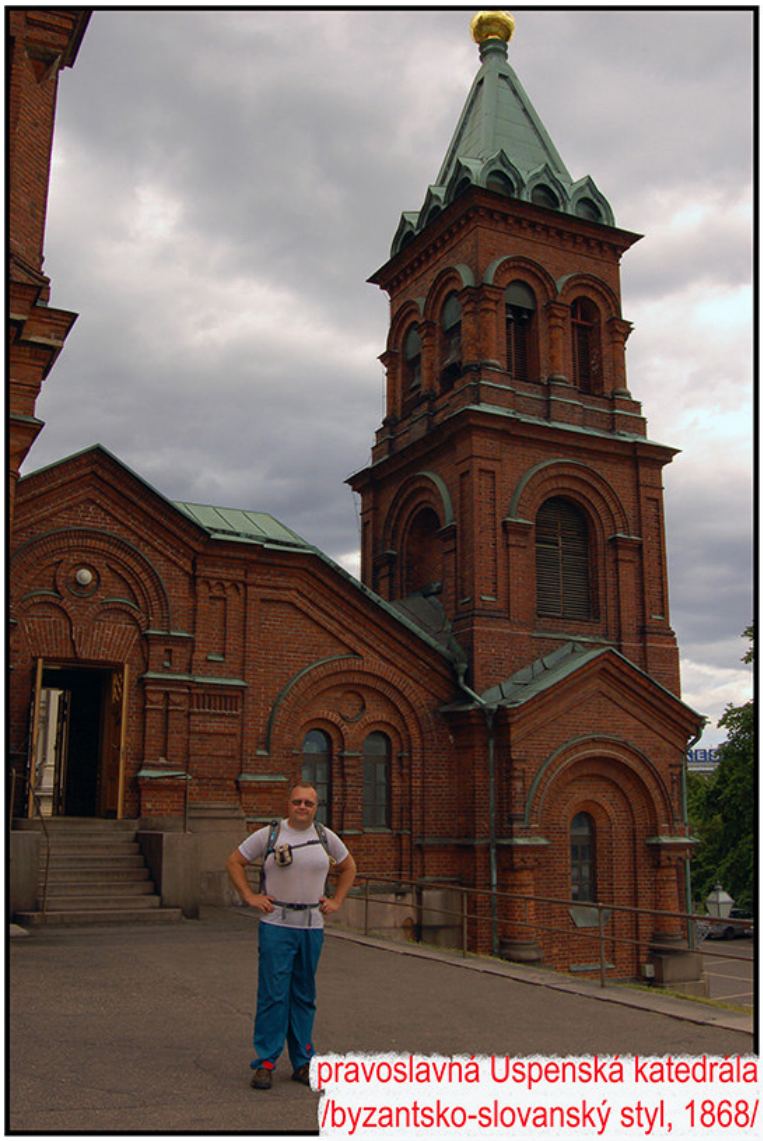

Vyšli jsme před katedrálu a pod námi bylo centrum, jehož pravoúhlé ulice v záři zapadajícího slunce připomínaly šachovnici, na jejímž protějším svahu se vypínala bílá katedrála Tuomiokirkko. Vytvářelo to silný dojem, že obě katedrály si hledí tváří v tvář vysoko nad městem, jako dvě dámy na teologické šachovnici. Jen jsme stáli, zírali na tu nádheru a byli jsme vděční, že jsme sem přišli tak pozdě, při zamračené obloze, kdy všechno bylo černobílé a umocňovalo to nádherný dojem. Přímo pod námi byl Prezidentský palác hlídaný stráží, oficiální to helsinské sídlo prezidenta. Sešli jsme dolů a po Sofiankatu, úzké dlážděné ulici jsme se dostali na Senátní náměstí *(Senaatintori),* helsinské „oficiální“ centrum. Uprostřed stála socha cara Alexandra II, odlita r. 1894, symbolizující silný vliv Ruska na Helsinky v 19.století. Jeho tmavou siluetu, konstrastující

proti obloze, kazil holub na jeho hlavě. Luboš se ho pokoušel odehnat, ale marně. Za ním se vypínala vznešená, křídově bílá luteránská katedrála Tuomiokirkko (neboli druhá dáma na šachovnici) s modrými kopulemi a jevila se jako skutečná dominanta náměstí. Tyčila se na vrcholku monumentálního schodiště, kde posedávalo velké množství lidí.

Navrhl ji Carl Ludvig Engel, ale byla dokončena až r. 1852, 12 let po jeho smrti. V interiéru jsou sochy hrdinů reformace, Martina Luthera, Philippa Melanchthona a Michaela Agricoly, v souladu s jejich ideály je pod velebnou kopulí jen velmi málo jiné výzdoby.

Nebylo nám dáno dostat se dovnitř, probíhala tam svatba, a tak dnes byl kostel pro veřejnost uzavřen. Škoda.

Bylo 18hodin, zrovna tloukly hodiny a my se u toho kochali pohledem na bělostnou katedrálu pod černou, zataženou oblohou. Jukli jsme zpět k červené uspenské katedrále, která z tohoto pohledu měla spíše černou barvu. Opravdu jsme si nemohli vybrat lépe, za slunečného počasí to nemůže být taková nádhera.

Vydali jsme se směrem k centru. U rušného *kauppatori*, známého jako rybí tržiště, obklopeném půvabnými domy z 19.století, jsme se chvilku zastavili. Lákalo by nás koupit si nějakou rybu na svačinu, ale všichni trhovci to právě balili.

Uprostřed tržiště byl kamenný obelisk se zlatým orlem na vrcholu, nazývaný Carevnin kámen,

nejstarší památník v Helsinkách, odhalený r. 1835 na počest návštěvy cara Mikuláše I. a carevny Alexandry.

Na západ od rybího trhu byla Havis Amanda, půvabná socha mořské víly s fontánou, známá též jako „Létající ryba“. Běžně se považuje za symbol Helsinek. Sedla jsem si na okraj, ale voda šplíchající delfínům z tlamy mě mohutně ostříkala.

Měli jsme za sebou většinu plánovaných pamětihodností Helsinek, chyběl nám jen Sibeliův památník. Rozhodli jsme, že otázku zatím necháme otevřenou. Zas až tak nás to k nějaké soše netáhlo.

Vydali jsme se zpátky do centra, přes příjemný park Esplanadi s dlážděným bulvárem a travnatými plochami uprostřed. Nijak jsme nespěchali, líbilo se nám tam korzovat, dokonce jsme zvažovali na konci to otočit, projít středem, znova to otočit a zas po druhé straně se dostat na konec. Nakonec z toho sešlo, protože se rozpršelo a nemělo by to tedy smysl.

Pokusili jsme se navštívit opět nějaké prodejny suvenýrů, ale vždy se stejným výsledkem – kýč, kýč, kýč.

Zapadli jsme do obchodního domu Stockman kvůli záchodkům. Na jistotu jsme vyjeli do nejvyššího, 6.patra. Luboše jsem zanechala v rohu v kavárně, kde to obsluzce nevadilo, a šla ulevit močovému měchýři. Po cestě jsem si nemohla nepovšimnout, že pod námi bylo celé patro věnováno

prodejně suvenýrů. Zašla jsem si tam, jen ze zvědavosti, v předtuše další nabídky kyčovitosti. Omyl, všechno bylo vkusné. Důkladně jsem si obchod prošla, zaujalo mě sobí kopyto, už jsem si ho představovala doma na zdi a pod ním parohy ze severu. Taky tam měli nádherná trička s vyšívaným losem. Jelikož obchod za 20 minut zavíral, zaběhla jsem pro Luboše, ukázala mu kopyto a též se nadchnul. Ukecala jsem ho ještě k tričku. Chtěla jsem M, což je má obvyklá velikost, ale měla jsem dost rozumu na to, že jsem to chtěla vyzkoušet. Byla jsem v tom utopená, takže S to jistilo. Zaplatili jsme a vypadli v okamžiku, kdy se z ampliónů neslo upozornění o zavření obchodu a nutnosti použití nouzového východu pro opuštění. Zajímavé bylo, že to vysílali finsky, anglicky a rusky.

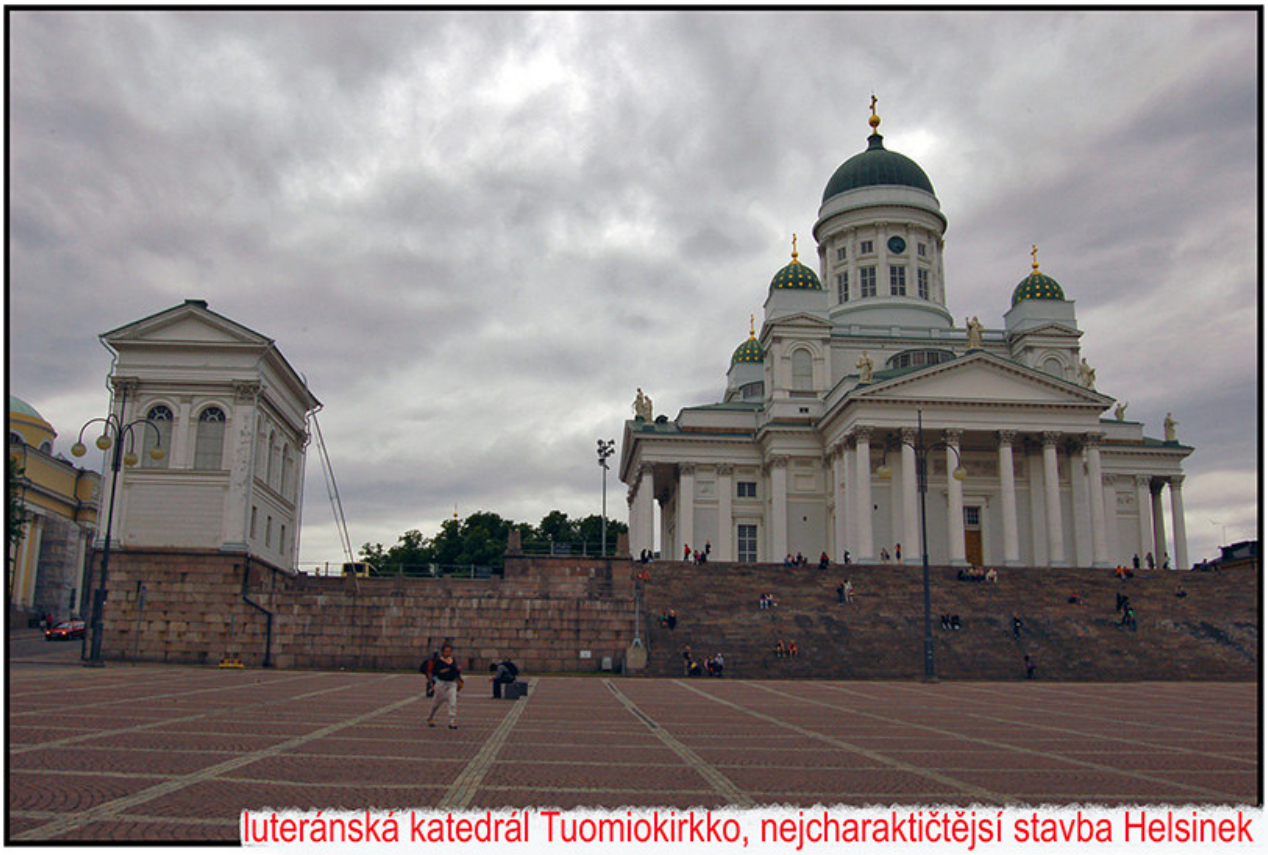
luteránská katedrál Tuomiokirkko, nejcharaktičtější stavba Helsinek

Jelikož do domluveného srazu s Mari a Mikkem zbývala víc než hodina, naplánovala jsem zajet lodí na ostrovy s pevností Suomenlinna. Teoreticky nám měli akceptovat naši třídenní šalinkartu, tak uvidíme. Došli jsme zpátky na *kauppatori* a opět se rozpršelo. Luboš byl jen v tričku, bundu si cíleně nechal ve stanu. Hlavně že ji denně nosil kolem pasu při cestování Finskem v době veder a dnes při ochlazení a dešti si ji nevezme. Snad se nenachcípá, ačkoliv nyní by to už bylo skoro jedno.

Suomenlinna se nachází na skupině ostrovů a je zapsána na Seznamu světového dědictví UNESCO („pevnost Finska“).

Největší pevnost švédské říše byla založena r. 1748 na obranu východní části impéria proti ruskému útoku. Byla pojmenována Sveaborg (Švédská pevnost). Sveaborg byl kdysi po Turku druhým

největším městem ve Finsku. R. 1806 měla Švédská pevnost 4600 obyvatel, zatímco Helsinki jen 4200. Pro svůj význam byla pevnost často nazývána Gibraltarem severu. Po válce r. 1808 byl Sveaborg přenechán Rusku a přejmenován na Viapori. Z velké části díky této skvělé mořské pevnosti bylo r. 1812 přestěhováno hlavní město Finska z Turku do Helsinek. Město patřilo Rusům až do r. 1917, kdy Finsko získalo nezávislost. Pevnost je stále vojensky významná, dosud je tu námořní základna. Současné jméno pevnosti bylo zvoleno r. 1918, po získání nezávislosti Finska. Suomenlinna znamená česky finský hrad.

V přístavišti kotvilo a na Suomenlinna odjíždělo několik lodí, většinou soukromých. Jediná státní, provozovaná jako MHD, byla ta nejstarší a nejrozbitější bárka, což se dalo čekat. Nikdo po nás nechtěl vidět lítek, ani po nikom jiném. Nastoupili jsme, s námi asi pět dalších cestujících a po asi 20 minutách jsme byli na ostrovech. Déšť zesílil. Udělali jsme pár fotek a foťák putoval do batohu. Prošli jsme si hlavní ostrovy, Iso Mustasaari a Susiaari, spojené malým mostem. Kancelář návštěvnického centra již měla zavřeno, tak jsme ani nezkoušeli muzea, která byla poblíž.
Zrovna jsme přemýšleli, zda se raději nevrátíme, vnitřek pevnosti již přístupný nebyl a exteriér se v dešti moc procházet nedal, když se nám ozvali Mari a Mikko. Jak na zavolanou. Vrátili jsme se do přístavu a počkali si na nejbližší trajekt.
Na tržišti jsme byli dřív než naši finští přátelé, asi špatně odhadli čas, za který jsme schopni se tam

lodí ze Suomenlinna dostat. Jelikož stále pršelo a Luboš neměl bundu, zalezl si do čekárny i přes to, že se tam válelo několik opilců, právě vyložených z lodí. Asi se zrovna vraceli lodě, které nabízely jídlo a pití formou švédského stolu.

Za pár minut došla Mari a po chvíli i cyklista Mikko. Odvedli si nás do restaurace, kde jsem číšnici zmátla objednávkou čaje. Třikrát se ujistila, že správně rozuměla. Mari mi pak vysvětlila, že ve Finsku je čaj považován za podřadný nápoj. Snažila jsem se jí přiblížit existenci našich čajoven, ale neuspěla jsem.

trajekt na Suomenlinnu, skupina ostrovů na Seznamu světového dědictví UNESCO

Z jídelního lístku jsem si vybrala jediné možné jídlo. Soba. Shodou okolností připraveného nachlup stejně jako v Pallasu v horách. Restovaná sobí kýta, bramborová kaše, nakládaná okurka a brusinky. Luboš měl hlad, chtěl se najíst, ale moc takových možností tam nebylo. Poradila jsem mu herinky, neboli sledě obecné. Dal na mou radu a dobře udělal. Donesli mu ohromný plný talíř těchno rybiček, každá obalená v těstíčku a dokřupava usmažená.

I já jsem si pochutnala, sob byl skvěle připravený, chutnal mi mnohem více než v Pallasu.

Mari a Mikko nejedli, dali si jen pivo. Pokecali jsme o historii Finska, o našich dalších plánech. Vyměnili jsme si mailové adresy, oni nás pak zavedli ke stanici podzemní dráhy a posledním metrem jsme dojeli utahaní do kempu. Protože pršelo, rezignovali jsme na praní oblečení. Nechtěli jsme riskovat, že by to do zítra neuschlo. Budeme tedy cestovat ve špinavých, smradlavých, bůhvíkdy praných věcech.

Osprchovali jsme se a padli do spacáků. Vytuhli jsme prakticky okamžitě.

Den 21., neděle 5.7.
Sobí kopyto místo kravaty

Finové z vedlejší chatky opět řádili. Ale naštěstí to byla poslední noc, další už budeme trávit doma, ve svých postýlkách.
Rozlámaní jsme vstali a vydali se do kuchyně. Ale zrada! Naše elektronická karta byla deaktivována. Luboš si počkal, až nás někdo pustí, vzali jsme si věci z ledničky a před kuchyňkou, na našem osvědčeném místě, jsme si uvařili. Opět jsme vzdorovali náletům racků, kteří nás chtěli okrást o jídlo. Snídali jsme salám a sýr koupený na trajektu z Tallinu. Nebýt něj, nevím, co bychom jedli, včera jsme si doplnit proviant nestihli.
Vrátili jsme se ke stanu a začali ho balit. Slzy se mi při pohledu na něj tlačily do očí. Jeho oranžová barva byla vybledlá, spodek byl pokrytý plísní. Stejná plíseň byla i na batozích. Tohle nám nedošlo, že jsme sice nemuseli denně bourat a stavět stan při našich hvězdicových výletech, ale taky jsme ho tím pádem odkázali na neustálé pražení slunečních paprsků a vlhkost zespodu.
Co nejpečlivěji jsme ze spacáků vytřásli veškerou havěť, včetně toho velkého brouka, který nás tolik otravoval. Doufali jsme, že nic si nezavlečeme do bytu.
Při kompletování bagáže jsem se Luboše zeptala, zda ho nemrzí, že odtud nejede na konferenci do Tampere. Totiž dnes tam začíná konference, na které měl přednášet. On na mě útrpně pohlédl, že nee, je rád, že jede domů. Po třech týdnech toho má dost, navíc nemá odpovídající oblečení. Z legrace jsem prohodila, že by si mohl vzít sobí parohy a kopyto. Jeho to zaujalo, vytáhl to kopyto a na špinavé, kdysi bílé tričko si ho upevnil místo kravaty. Vytvářelo to chutný dojem, začala jsem se smát a nemohla jsem přestat. Představa, že by se takhle zjevil na konferenci, mě neuvěřitelně pobavila. Zřejmě i Luboše, lítal se sobím kopytem pod krkem sem a tam.
Během balení naší nepozornosti využil ten nejdrzejší racek a ukradl jeden z našich šutrů. Lump jeden. Měli jsme tři, nasbírané z významných míst, a on si klidně jeden odnesl.
Největší problém byl s umístěním parohů. Po zkušenosti z loňska jsme aplikovali osvědčený model. Jednu karimatku smotat, pak parohy, obtočit druhou karimatkou, tento celek se pak strčil do mého batohu, ale nic jiného se tam už nevlezlo. Zbytek se narval k Lubošovi.

Z kempu jsme odcházeli po poledni, na recepci jsme odevzdali elektronické karty ke kuchyni a vydali se na metro. Dojeli jsme k restauraci Vltava, hned vedle vlakového nádraží, odkud by měli jet busy na letiště. Nechala jsem tam Luboše a skočila si do obchodu, kde jsem za 5€ vzala potravinovou fólii a izolepu na zabalení batohů.

Jen co jsem přišla zpět, přijel autobus společnosti Finnair, my dali po 5€ a nasedli. Postupně jsme objížděli všechny helsinské hotely, autobus se narval k prasknutí a my pochopili, proč vzdálenost cca 17km jede hodinu. Do kempu ale nezajížděl, bral jen kravaťáky z hotelů.

Na letišti Luboš utíkal zvážit batohy, zda se vlezeme do 20kg na osobu. Prý v pohodě. Zamotali jsme batohy a vyrobili z nich kokony, které jsme si nechali odbavit. Jenže nám je nevážili, což mě nakrklo. Tak my se tak snažíme s limitem a Finům je to šumafuk. Asi jim bylo jasné, že na odletu ze země je veškeré jídlo sežráno a batohy jsou lehčí.

Při čekání na letadlo v „gate“ jsme se seznámili s příjemnou Češkou středního věku, která se vracela z univerzity Oulu, kde již 15 let v rámci nějakého výměnného pobytu pravidelně učívá. Též jí opakovaně nepřistávají zavazadla, prý průměrná čekací doba je tři dny, tudíž byla překvapená, že ta naše doletěla následující den, to nebývá zvykem. Heh, měli jsme víc štěstí než rozumu, tolik

bychom bez našich léků čekat nemohli. Byla velmi sympatická, též z Brna, navíc fanda Severu jako my. Najít spřízněnou duší byl balzám. Konečně někdo na první pohled normální, kdo chápe naši fascinaci severem. Chtěli jsme si na ni vzít kontakt a udržovat vztahy, když jsme z jednoho města, ale nebylo nám to dáno, v letadle seděla jinde a s námi stejným vlakem nejela, měla lístky na autobus.

Let do Prahy jsme víceméně prospali. Po několika ne naší vinou probdělých nocích není divu. Na jídlo jsme se naštěstí vzbudili, ale poté jsme opět klimbali.

autobus na letiště

V Praze jsem si přestavili hodinky o hodinu dozadu, počkali na batohy a z terminálu číslo dva, kam jsme přistáli, jsme spěchali na terminál jedna, kde sídlila Studentagency a kde jsme si chtěli koupit lístky na autobus do Brna. Ale měli vyprodáno. Takže vlak to jistí. Teoreticky bychom mohli stihnout v 19,30, další pak jel až ve 21,30. Když jsem kupovala letenky, jel ještě ve 20,30. Ale ten byl zrušen.

Vyšli jsme před terminál, na zastávku autobusu, Luboš honem přes mobil kupoval lístky, tak tak to stihl, druhý obdržel po nástupu do vozidla. Uff. V klidu jsme si sedli, dojeli jsme na terminál dva, kam jsme předtím přiletěli. Do autobusu se narvalo tak 50 lidí. Heh, ještě že jsme to takhle

vyhmátli, tuhle fintu si musíme zapamatovat.
S krví podlitým zrakem jsme sledovali hodinky, stále ten dřívější vlak ještě šel stihnout. Ale zasekali jsme se při průjezdu přes zbylé terminály a pak při přestupu na metru Dejvická. To jsme již vzdali a v klidu nasedli do metra, abychom do Holešovic přijeli cca sedm minut po odjezdu vlaku. Samozřejmě jel na čas a byl dávno pryč.

letiště Helsinki

Nevadí, beztak jsme měli hlad, dáme si večeři v nádražní restauraci a ty dvě hoďky přečkáme. Z restaurace jsme byli vyhozeni, už dávno se tam nevaří a je z toho hospoda tak šesté cenové kategorie. Hledali jsme dál, v okruhu 500m všemi směry, ale marně. Nikde žádná možnost se slušně najíst. Jediné, co bylo přijatelné, byl mekáč. McDonald měl otevřeno, poměrně čisto, smířil-li se člověk s mastnými stoly, dostupné WC, tak jsem tam zůstali. Batohy si složili do rohu a pojedli, já krevety a hranolky, Luboš cheesburger. Takhle jsem si návrat domů nepředstavovala.
Vrátili jsme se na nádraží, odkud jsme zavolali švagrovi, který zrovna pobýval v Praze. Prý nám chtěl nabídnout odvoz z letiště. Ha, tohle vědět, tak se s ním domluvíme a ten předchozí vlak bychom stihli. Hlavně že to víme nyní.
Přijel náš vlak a Luboš si neuvědomil, že nyní si nemůže pouštět hubu na špacír jak byl zvyklý z Finska, kde nám nikdo nerozuměl. Z vlaku vystupovala mladá dvojice s asi dvaceti zavazadly a Luboš zařval na plné kule: „Teda, ti masňáci ale mají kufrů, že se ani neunesou.“ Oni na něj divně pohlédli, ale nic neřekli.Nasedli jsme do prázdného kupé a prakticky ihned usnuli. Probudil nás průvodčí, ukázali jsme mu lístky a zase vytuhli. Vlak měl naštěstí konečnou v Brně.
Střídavě jsem se budila a opět upadala do spánku, jak mě trápily křeče v nohou.

Den 22., pondělí 6.7.

Chceme na sever

Do Brna jsme přijeli v 0,20. Pamatovala jsem si, že rozvoz šalin by měl jet v 0,30. Luboš mi nevěřil, prý až v celou. To sice jo, ale až od jedné hodiny.

Měla jsem pravdu. Došli jsme na zastávku šaliny, přijel autobus, my opět usínali a kolem 0,50 jsme byli v Bystrci. Doma jsme jen batohy hodili na balkon, vybalíme je později, umyli se, ocenili tekoucí teplou vodu z kohoutku, pitnou studenou, splachovací vlastní záchodek a zalezli do postýlek. Zoufale jsme toužili po severu. Než jsem usnula, hlavou se mi honily plány na příští rok. Určitě to bude zase za polární kruh.

Epilog

Tuto dovolenou jsme si na 100% užili. Při treku v horách jsme si vštípili pokoru vůči přírodě a podmínkám, pochopili jsme, že i cesta může být cílem. Při našem putování po Finsku jsme si oblíbili Karélii a lidi tam žijící. Taky jsme si ověřili, že člověk se musí posuzovat podle toho, jaký je, nikoliv podle škatulkování. Oprášili jsme ruštinu a zatoužili podívat se do Ruska. Naučili jsme si vážit toho, co máme, protože jinému se právě naše situace může zdát lepší než jeho (viz Mari a Mikko, žijící sice ve Finsku, ale závidějící nám naše pravidelné treky po horách). Definitivně jsem pochopila naše zařazení v rámci outdooru. Nejsme dobyvatelé vrcholů nebo polykači kilometrů, naše pojetí je spíše trampské, bloudění po horách bez cíle, kdy máme vytyčený pouze začátek (respektive vlakovou stanici kam přijedem) a pak konec, mezitím se improvizuje, někdy netušíme, ani kam dojdeme a řešíme dopravu domů až na místě.

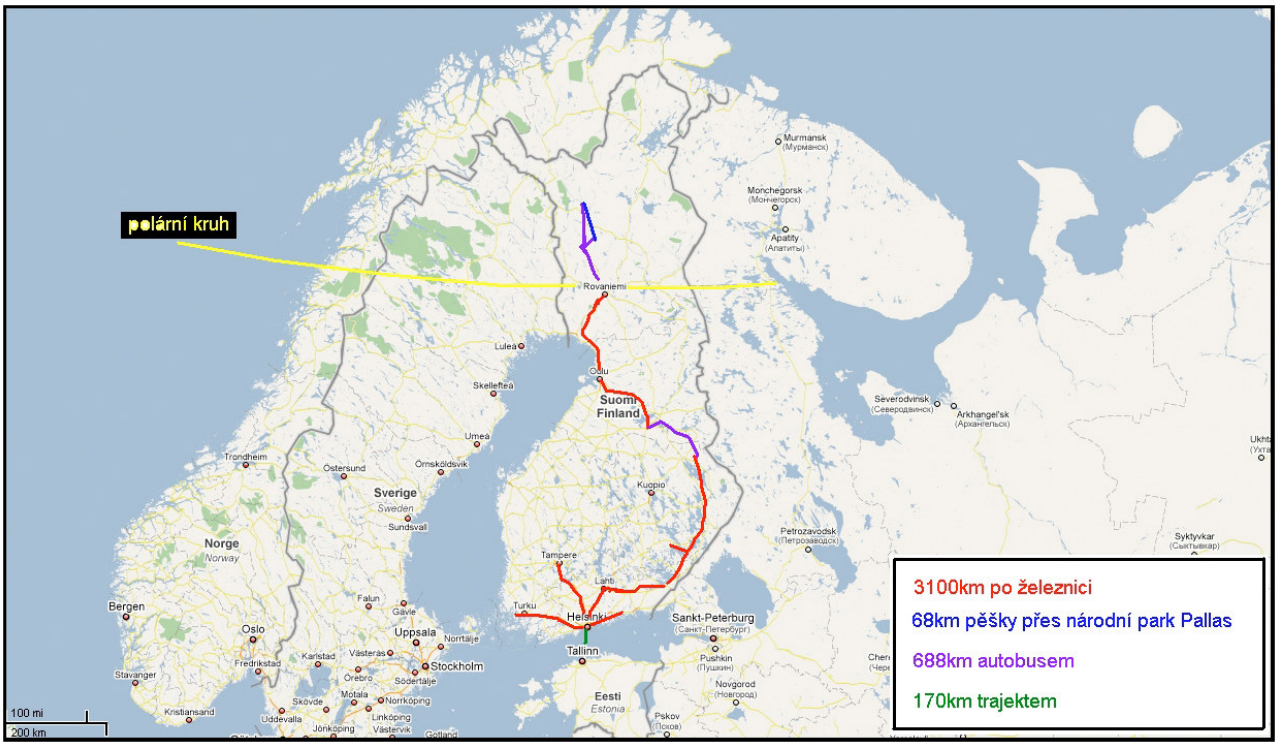

Co bych udělala jinak:

1. nikdy si už nevezmu na třítýdenní trek bílé tričko. Kdo tohle vymyslel, neuvažuje. Triko okamžitě nachytalo veškerou špínu, saze, nečistotu, vyprat v rukou to nešlo (a pořádně ani doma v pračce). Copak v horách, tam je to celkem jedno, ale bylo to naše jediné tričko a

museli jsme v něm pak cestovat a chodit po městě. Ideální se mi jeví modrá nebo černá barva

2. když už si beru jednu jedinou mikinu, příště raději silnější. Ne že bych vyloženě mrzla, ale nepřehřívala jsem se. Teplejší mikina se snese lépe.
3. Nebudu šetřit na váze a sbalím si více papírových kapesníků. Není nic horšího, než když člověk jde srát a zjistí, že si nemá prdel do čeho utřít. Výrobce kapesníků po sedmi kusech v balení místo deseti bych zažalovala za způsobenou újmu.
4. Jako příruční do letadla si vzít léky na cca dva dny pro případ, že zavazadla s námi nepřiletí
5. nechat stát stan na jednom místě po dobu osmi dnů je nebezpečné, slunce ho příliš vypálí a zespodu se chytne plíseň
6. pokud by to nebylo životně nutné, nevybírala bych v bankomatu. V Tallinu jsme si vybrali ekvivalent cca 500Kč, a poplatek bance činil 100kč, tedy 20%
7. koupit navíc jednu plynovou bombu (500g) nikoho nezabije. Ale vznikne tím rezerva pro případ nekvalitního či unikajícího plynu
8. zkontrolovala bych si, zda v obalu na brýle mám opravdu uloženu náhradní optiku, nikoliv jen prázdnou krabičku. To bych se pak nestačila divit, až bych ve Finsku po rezervních brýlích sáhla – a nikde nic.

Co bych udělala stejně:

1. vynikající nápad byl koupit si folii a izolepu na zabalení batohu. Na letišti v Helsinkách tohle neměli a všichné turisti nám záviděli.
2. Rukavice, čepice a šály jsou nezbytnou součástí vybavení i v létě.
3. Slanina. Možná příště část slaniny nahradíme Vysočinou nebo Herkulesem.
4. Expediční strava. Nechutná tak glumatanově jako čínské nudle a dá se jíst i více dnů za sebou.
5. Optimální doba pobytu v horách je kolem šesti dnů. Méně by bylo škoda, na více zase neuneseme jídlo.
6. Lístky na vlak Interrail, zase maximální počet dnů.
7. Naopak nemá smysl kupovat si dopředu lístky na bus navazující na letadlo. Kdyby nám nepřiletěla zavazadla, museli bychom je složitě vracet.

oblečení	Luboš	Lea
Kalhoty membránové	345	640

Kalhoty pertex	150	150
Bunda membránová	915	915
Bunda WS	Cca 500	Cca 500
Mikina	Cca 230	Cca 230
Tričko	Cca 200	Cca 200
Podprsenka	X	Cca 50
Kalhotky	x	Cca 50 + 50 = 100
Trenýrky	Ccca 80	Cca 80
rukavice	Cca 300	Cca 300
Čelenka	Kama	Kama
Nákrčník	Warmpeace	Warmpeace
Ponožky	Cca 70 +70 = 140	Cca 70 + 70 = 140
Pohory	Cca 1300	Cca 1400
sandály	274	Cca 250
Šátek	115	Šátek
návleky	Cca 50	Cca 50
Celkem	4599	5005

Spaní	Luboš	Lea
Vložka do spacáku	230	230
Spacák	1750	1750
Karimatka	540	540
Triko kr.rukáv	Cca 230	Cca 230
Trenky	Cca 200	Cca 200
Fusky	50	50
stan	3400	
Celkem	6400	3000

Ostatní	Luboš	Lea
Trekové hole	Cca 600	Cca 600
Čelovka	226+88	165+44
Sekyra		520
moskytiéra	Integrovaná v kl.	30
Hodinky	suonto	
Repelent	75ml	

Batoh expediční	3080	2650

Batoh příruční	Cca 800	Cca 300
Igelitové pytlíky		
Mapy	Hetta, Pallas	
Průvodce		Lonely planet
Brýle	Náhradní	náhradní
celkem	4894	4309

Vaření	Luboš	Lea
Vařič	235	85
Hrnce	435	
Vidlička	Cca 25	Cca 25
Jar	50ml	
sirky	Cca 40	
Camelbak	270	280
hrnek		Cca 140
Sigg 1,5l	1ks	
Trychtýř	No name	
Celkem	1055	530

Hygiena	Luboš	Lea
ručník	140	140
mýdlo	Sea to summit	
Pasta		40
Ústní voda		200ml
Krém na tělo		100
Kartáček	1ks	1ks
Tyčinky na čist.uší		10ks
Dentální nit		1ks
Ubrousky vlhčené	1bal.	1bal.
Papírové kapesníky	5ks	5ks
Pomáda na rty		
Hřeben		1ks
Holení	1ks	

Manikurní nůžky		1ks
Krém protizánětl.	Cca 100	
celkem	240	480

Jídlo	Luboš	Lea
Slanina	1000	
Čínské nudle 10ks	70 x 10 = 700	
Expediční strava 6ks	125 x 6 = 750	
Čaj-sáčky	60ks	
Isostar		1tuba
Fernet	1,5l	
Koření 6ks	40 x 6 = 240	
Tuňák 6ks	142 x 6 = 852	
Kuličky do polévky 6ks	50 x 6 = 300	
m“usli tyčinky 30ks	30 x 30 = 900	
Hořčice	200	
Nouzové hotové jídlo	300	
celkem	6742	

Technika	Luboš	Lea
kamera/foťák	224	540+205+340 = 1085
GPS		213+44
Baterie /22g/-AA		12ks x22 = 264
Akumulátor 3ks		173 x 3 = 519
Nabíjecí C	4ks	
Nabíjecí AA	4ks x22 = 88	
Pamětové karty 2g	5x2 = 10	2x2 = 4
Nabíječka baterie	Cca 100	
Nabíječka mobily	Cca 100	
mobil	Cca 80	Cca 80
Celkem	492	2205

Lodní vaky	Luboš	Lea
Spacáky	Cca 250	Cca 250
Spací věci		200
rukavice		85
Foták		Cca 150
Doklady		Cca 150
Bundy WS		Cca 210
Mikiny		Cca 150
Náhr.kalhotky,fusky atd.		Cca 150
Náhradní 10l		Cca 150
Obal na mapu	Cca 100	
celkem	350	1495

Ve Finsku	Luboš	Lea
Plynové bomby	Cca 500g	
Voda příp. Čaj	2l	3l
Nouzová voda	1,5l	
Repelent		1ks
Chleba	1ks	
Celkem	4000	3000

Celkový součet	Luboš	Lea
dohromady	28562	20053

Finále	Luboš	Lea
Na sebe	2515	2600
Zbývá	26147	17453